

Mjölby kommun, Arbetsutskott 2025-10-06

§ 141

Diarienummer: KS/2025:203

Översiktsplan för Boxholms kommun, beslut om samrådsyttrande

Bakgrund

Boxholms kommun har tagit fram ett förslag till ny översiktsplan som nu är på samråd. Mjölby kommun har fått möjlighet att yttra sig över planförslaget.

Sammanfattning

I förslaget till översiktsplan skapar Boxholms kommun handlingsberedskap för att kunna växa invånarmässigt från dagens ca. 5 500 personer till 6 500. Merparten av den tillkommande bostadsbebyggelsen föreslås i Boxholms och Strålsnäs tätorter. Boxholms och Mjölby kommuner har en relativt stor pendling över kommungränsen vilket gör att inte minst kommunikationerna i stråket är viktiga för båda kommunerna.

I förslaget till yttrande lyfts det positiva i att Boxholms kommun planerar för tillväxt i orterna som är relativt lätt att pendla till och från i relationen med Mjölby kommun samt att Boxholm strävar efter en utökad pendeltågstrafik. I yttrandet beskrivs också att det skulle vara positivt om Boxholm tydligare lyfte upp betydelsen av genomförandet av de ombyggnadsåtgärder av väg 32 som lyfts i Trafikverkets åtgärdsvalsstudie. På motsvarande sätt skulle det vara positivt om översiktsplanen betonade nyttan av den mötesspårslösning på Södra stambanan som noterats av Trafikverket som en delösning för att öka kapaciteten på järnvägen.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse, 2025-09-17

Mjölby kommuns samrådsyttrande över Översiktsplan Boxholms kommun
Översiktsplan Boxholms kommun, samrådshandling

Muntlig information av planarkitekt.

Arbetsutskottets förslag till kommunstyrelsen

1. Kommunstyrelsen lämnar samrådsyttrande i enlighet med bilagt förslag till yttrande.
2. Kommunstyrelsen justerar paragrafen omedelbart.

Beslutet skickas till
Kommunstyrelsen
Boxholms kommun
Akten

Kommunstyrelsens förvaltning

Datum 2025-09-17
Diarienummer KS/2025:203

Handläggare
Magnus Hultegård

Kommunstyrelsen

Översiktsplan för Boxholms kommun, beslut om samrådsyttrande

Bakgrund

Boxholms kommun har tagit fram ett förslag till ny översiktsplan som nu är på samråd. Mjölby kommun har fått möjlighet att yttra sig över planförslaget.

Sammanfattning

I förslaget till översiktsplan skapar Boxholms kommun handlingsberedskap för att kunna växa invånarmässigt från dagens ca. 5 500 personer till 6 500. Merparten av den tillkommande bostadsbebyggelsen föreslås i Boxholms och Strålsnäs tätorter. Boxholms och Mjölby kommuner har en relativt stor pendling över kommungränsen vilket gör att inte minst kommunikationerna i stråket är viktiga för båda kommunerna.

I förslaget till yttrande lyfts det positiva i att Boxholms kommun planerar för tillväxt i orterna som är relativt lätt att pendla till och från i relationen med Mjölby kommun samt att Boxholm strävar efter en utökad pendeltågstrafik. I yttrandet beskrivs också att det skulle vara positivt om Boxholm tydligare lyfte upp betydelsen av genomförandet av de ombyggnadsåtgärder av väg 32 som lyfts i Trafikverkets åtgärdsvalsstudie. På motsvarande sätt skulle det vara positivt om översiktsplanen betonade nyttan av den mötesspårslösning på Södra stambanan som noterats av Trafikverket som en delösning för att öka kapaciteten på järnvägen.

Beslutsunderlag

Översiktsplan för Boxholms kommun, beslut om samrådsyttrande, tjänsteskrivelse

Mjölby kommuns samrådsyttrande över Översiktsplan Boxholms kommun

Översiktsplan Boxholms kommun, samrådshandling

Kommunstyrelsens förvaltnings förslag till beslut

1. Kommunstyrelsen lämnar samrådsyttrande i enlighet med bilagt förslag till yttrande.
2. Kommunstyrelsen justerar paragrafen omedelbart.

—

Tjänsteskrivelse

Datum 2025-09-17
Diarienummer KS/2025:203

Beslutet skickas till
Akten
Boxholms kommun

Kommunstyrelsens förvaltning

Andreas Capilla
Kommundirektör

Maria Hedberg
Stadsbyggnadschef

Datum
2025-10-15

Diarienummer
KS/2025:203

Boxholms kommun

Re

Mjölby kommuns samrådsyttrande över Översiktsplan Boxholms kommun

Mjölby kommun ser mycket positivt på att Boxholm har tagit fram ett förslag till ny översiktsplan. Kommunens yttrande över översiktsplanen avgränsas till de mellankommunala frågeställningar som bedöms ha störst betydelse för båda kommunerna.

Boxholms och Mjölby kommuns bostads- och arbetsmarknader är sammanlänkade och ca. 700 personer pendlar över kommungränsen, vilket gör att pendlingsmöjligheterna och transportinfrastrukturen mellan kommunhuvudorterna är viktiga för båda parter. Även möjligheterna att hitta bostad i ena kommunen eller den andra är viktig för näringslivet i kommunerna. Därför ser Mjölby kommun det som positivt att Boxholm i sin översiktsplan skapar handlingsberedskap för att kunna växa invånarmässigt. Att ungefär två tredjedelar av de tillkommande bostäderna planeras i Boxholm och Strålsnäs underlättar för hållbar pendling.

En viktig pulsåder mellan kommunerna utgörs av stambanan och pendeltågstrafiken på denna. För att ytterligare förbättra utvecklingen vill Boxholm verka för halvtimmestrafik på Östgötapendeln. Detta är något som även skulle gynna Mjölby kommun. Den bristande kapaciteten på Södra stambanan försvårar dessvärre möjligheterna till utökad trafikerings. Därför hade det kunnat vara strategiskt att tydligare lyfta fram kapacitetsförbättringsåtgärder i översiktsplanen, som t.ex. det förslag till mötesspår utanför Boxholm som kan aktualiseras i den nationella infrastrukturplaneringen.

En upprustning av väg 32 skulle gynna trafiksäkerheten och möjliggöra kortare restider för såväl bil som linjelagd busstrafik. En utbyggnad av en cykelväg mellan Mjölby och Strålsnäs har föreslagits i regionens cykelplan. En sådan åtgärd skulle även ge möjlighet till pendling med cykel längs stråket. En förbättring av vägstråkets standard skulle gynna kommunernas gemensamma utveckling. Trafikverket har genomfört en åtgärdsvalsstudie där Mjölby kommun ser det som angeläget att en upprustning till 2+1 väg i kombination med utbyggnad av gång- och cykelväg mellan Mjölby och Strålsnäs med möjlighet till förlängning till Boxholm kommer till stånd inom ramen för den regionala infrastrukturplaneringen.

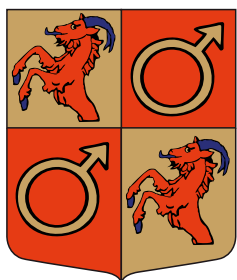
Datum
2025-10-15

Diarienummer
KS/2025:203

Mjölby kommun bedömer att det skulle förbättra möjligheterna att få till en finansiering av de föreslagna åtgärderna om de lyftes tydligare i förslaget till översiktsplan.

För Mjölby kommun

Cecilia Burenby
Kommunstyrelsens ordförande

Samrådshandling 2025-04-30

Dnr: 2022-54

Översiktsplan

Boxholms kommun

FÖRORD

Översiktsplanen är en viktig vägledning för vår gemensamma framtid, där vi strävar efter att skapa en hållbar och livskraftig kommun för alla invånare.

Hur vill vi leva, verka och bo i framtiden? I en översiktsplan berättar kommunen hur man vill att mark, vatten och den existerande stadsmiljön ska användas, bevaras och utvecklas på längre sikt. Det är ett av kommunens viktigaste planeringsverktyg. Boxholms kommun är en kommun med en rik historia och stark gemenskap, där naturen och kulturarvet spelar en central roll i vår identitet. Berättelsen om Boxholm sträcker sig många tusen år bakåt i tiden, ända till stenåldern. I kommunen finns idag över 800 kända fornlämningar som vittnar om människors liv och rörelse genom årtusendena. Här möts du av spår från sten-, brons- och järnålder (cirka 10 000 f.Kr. till 1050 e.Kr.), men också från senare tidsepoker med kopplingar till skogsbruk, bruksmiljöer och torpbebyggelse. Spännande och ibland utmanande vid exempelvis exploatering.

Den rika och omväxlande naturen i Boxholms kommun utgår från Östgötaslätten i norr till småländska högländet i söder. Här finns Sommens glittrande mytomspunna insjöskärgård, storskogarna och myrarna. Här finns de artrika, steniga ängs- och hagmarkerna, alla sjöarna och vattendragen.

Genom denna översiktsplan syftar vi till att bevara och utveckla dessa värden, samtidigt som vi möter de utmaningar och möjligheter som framtiden för med sig. Planen har tagits fram med stort engagemang från medborgare, representanter från olika intressenter och tjänstepersoner vilket har resulterat i en plan som reflekterar våra gemensamma mål och ambitioner.

Hela kommun-Sverige står inför en tid av förändring, med ökande krav på hållbarhet, bostadsbyggande och en växande befolkning.

Denna översiktsplan ska fungera som en ram för att säkerställa en balanserad utveckling av kommunen som helhet, där både nuvarande och framtida generationer kan trivas och blomstra.

Kopplat till översiktsplanen finns flera intressanta dokument som kulturmiljöprogram och naturvårdsprogram.

Jag önskar dig en trevlig läsning,

Claes Sjökvist, Kommunstyrelsens ordförande

STYRGRUPP

Arbetet med översiktsplanen har skett i ett brett samarbete under ledning av samhällsbyggnadskontoret.

Övergripande politisk styrgrupp utgörs av kommunstyrelsens presidium.

Håkan Jonsson Samhällsbyggnadschef
Hans Sjögren (S), Ordförande SBN

KOMMUNSTYRELSENS PRESIDIUM

Claes Sjökvist (S) kommunstyrelsens ordförande/ kommunalråd
Helena Stålhandske (S), 1:e vice ordförande
Åke Sandberg (M), 2:e vice ordförande
Monica Karlsson (S)
Ann-Charlotte Hallén Mård (S)
Gunnar Malgeryd (C)
Evert Andersson (KD)
Christian Wallertz (M)
Michael Stark (SD)

SAMHÄLLSBYGGNADSNÄMNDENS PRESIDIUM

Hans Sjögren (S), Ordförande
Vakant (S), 1:e vice ordförande
Åke Sandberg (M), 2:e vice ordförande
Sune Blom (C)
Richard Karlsson (SD)

ERSÄTTARE

Mattias Abrahamsson (S)
Agneta Fransson (V)
Evert Andersson (KD)
Nils Huss (M)
Michael Stark (SD)

PROJEKTGRUPP

Projektgruppen består av tjänstepersoner från samhällsbyggnadskontoret tillsammans med konsulter från Sweco. Samhällsbyggnadskontoret har ansvarat för den tidiga medborgardialogen.

Håkan Jonsson, samhällsbyggnadschef
Filip Ahlin, planarkitekt

SWECO

Åke Svensson, projektledare
Diana Lindström, planarkitekt
Torun Andersson, planarkitekt
Elisabeth Wigholm, expert hållbar infrastrukturplanering
Eva Sigurd, expert gestaltning
Cecilia Gadman, planarkitekt
Lisa Argus, planarkitekt
Viktor Ljungström, planarkitekt
Annika Säw, planarkitekt

FÖRVALTNINGAR SOM DELTAGIT I ARBETET

Kultur- och turismförvaltningen, Miljö- och hälsoskyddskontoret,
Räddningstjänsten, Socialförvaltningen, Samhällsbyggnadsförvaltningen, AB
Boxholms teknik och Utbildningsförvaltningen.

ÖVERSIKTSPLANENS LEDNINGSGRUPP (TJÄNSTEPERSON)

Håkan Jonsson Samhällsbyggnadschef

ÖVERSIKTSPLANENS ARBETSGRUPP (TJÄNSTEPERSONER)

Håkan Jonsson Samhällsbyggnadschef
Filip Ahlin Plan. ark.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	1
STYRGRUPP	2
PROJEKTGRUPP	3
INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	4
INLEDNING	5
ARBETET MED ATT UPPRÄTTA PLANFÖRSLAGET PÅGÅR	6
VAD ÄR EN ÖVERSIKTSPLAN?	7
PROCESS OCH DIALOG VID FRAMTAGANDET	9
SYFTE	14
TIDIGARE STÄLLNINGSTAGANDEN	16
RELEVANTA PLANER OCH PROGRAM.....	17
1. VISION & STRATEGI	20
1.0 VISION	21
1.1 ÖVERGRIPANDE STRATEGIER FÖR UTVECKLING	22
1.2 STRUKTURBILD FÖR UTVECKLING	29
1.3 ATTRAKTIVARE BOXHOLM CENTRUM	33
1.4 BOXHOLM – I ETT REGIONALT PERSPEKTIV	36
1.5 EN KOMMUN FÖR ALLA	47
1.6 HÄLSA, TRYGGHET OCH SÄKERHET	50
1.7 HÅLLBAR UTVECKLING	59
1.8 ARKITEKTUR OCH GESTALTAD LIVSMILJÖ	68
2. ANVÄNDNING	74
2.1 SAMMANHÅLLEN BEBYGGELSE	78
2.2 SLÄTTBYGD	79
2.3 SKOGSBYGD	80
2.4 VATTEN (SOMMEN-OMRÅDET)	81
2.5 BOSTADSFÖRSÖRJNING	82
2.6 UTVECKLING AV SAMHÄLLEN	83
2.7 UTVECKLING I STRANDNÄRA LÄGEN (LIS)	117
2.8 NÄRINGS LIV	131
2.9 KULTUR, SPORT OCH FRITID	134
2.10 GRÖN- OCH BLÅSTRUKTUR	139
2.11 AREELLA NÄRINGAR	142
2.12 SERVICE – OFFENTLIG.....	154
2.13 SERVICE – KOMMERSIELL	158
2.14 KOMMUNIKATIONER OCH NODER.....	163
2.15 TEKNISK FÖRSÖRJNING	172
2.16 FOSSILFRI ENERGI.....	177
3. HÄNSYN & RIKSINTRESSEN	181
3.1 RIKSINTRESSEN	182
3.2 LANDSKAPSKARAKTÄRER.....	183
3.3 NATUR OCH VATTEN	188
3.4 FRILUFTSLIV	200
3.5 STRANDSKYDD	202
3.6 KULTURMILJÖ	207

3.7 LÅGEXPLOATERADE OMRÅDEN	213
3.8 TÄKTVERKSAMHET (PAUSAS – POLITIKEN ÅTERKOMMER).....	215
3.9 TEKNISK FÖRSÖRJNING OCH SAMHÄLLSVIKTIGA FUNKTIONER	216
3.10 TRANSPORTSYSTEM	218
3.11 FÖRSVARSMAKTENS INTRESSEN	225
3.12 MILJÖ, HÄLSA, TRYGGHET OCH SÄKERHET.....	227
3.13 KLIMATFÖRÄNDRINGAR – PÅVERKAN PÅ BEBYGGD MILJÖN	239
4. GENOMFÖRANDEPLAN	243
4.1 EN AKTUELL ÖVERSIKTSPLAN	244
4.2 UTVECKLING.....	244
4.3 PRIORITERINGAR (LYFT MED POLITIKEN)	245
4.4 SAMORDNING	248
5. KONSEKVENSER.....	249
5.1 HÅLLBARHETSBEDÖMNING	250
5.2 NOLLALTERNATIVET.....	257
5.3 HÅLLBARHETSASPEKTER ATT KONSEKVENSBESKRIVA	259
5.4 MILJÖMÄSSIGA KONSEKVENSER.....	260
5.2 SOCIALA KONSEKVENSER	287
5.3 EKONOMISKA KONSEKVENSER	294

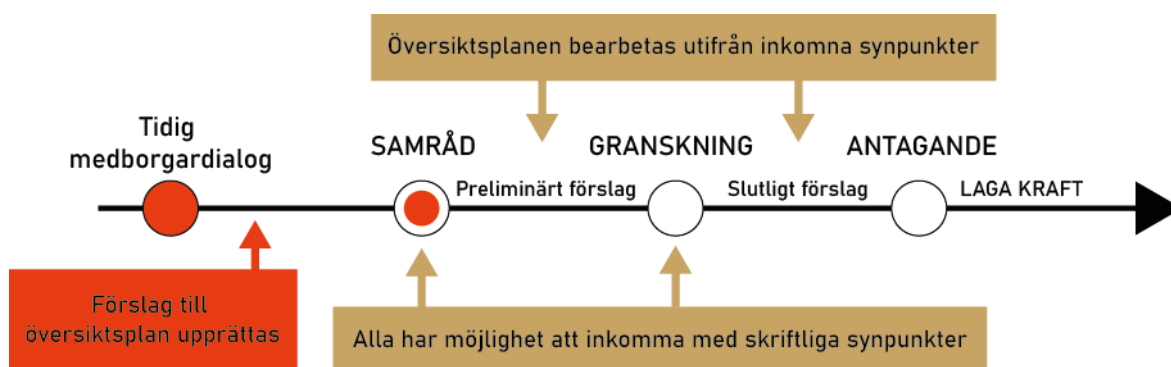
INLEDNING

ARBETET MED ATT UPPRÄTTA PLANFÖRSLAGET PÅGÅR

Boxholms kommun har inlett arbetet med att ta fram en ny kommunomfattande översiktsplan. Arbetet sker i samarbete och dialog med kommunens olika förvaltningar.

VAD HÄNDER SEN?

När planförslaget är upprättat ska planen ställas ut på samråd. Under tiden som förslaget till översiktsplanen är ute på samråd har den som vill möjlighet att lämna in synpunkter. Efter samrådet kommer alla synpunkter att sammanställas i en samrådsredogörelse. Därefter går planförslaget ut på granskning. Vid granskning ges ytterligare tillfälle att lämna synpunkter på förslaget till översiktsplanen. När översiktsplanen slutligen antas är den menad att fungera som en utvecklingsplan för kommunen och ska vara vägledande i prövningen av plan-, lov- och tillståndsärenden.

Figur 1 Översiktsplaneförslaget är nu ute på samråd

HAR DU FRÅGOR?

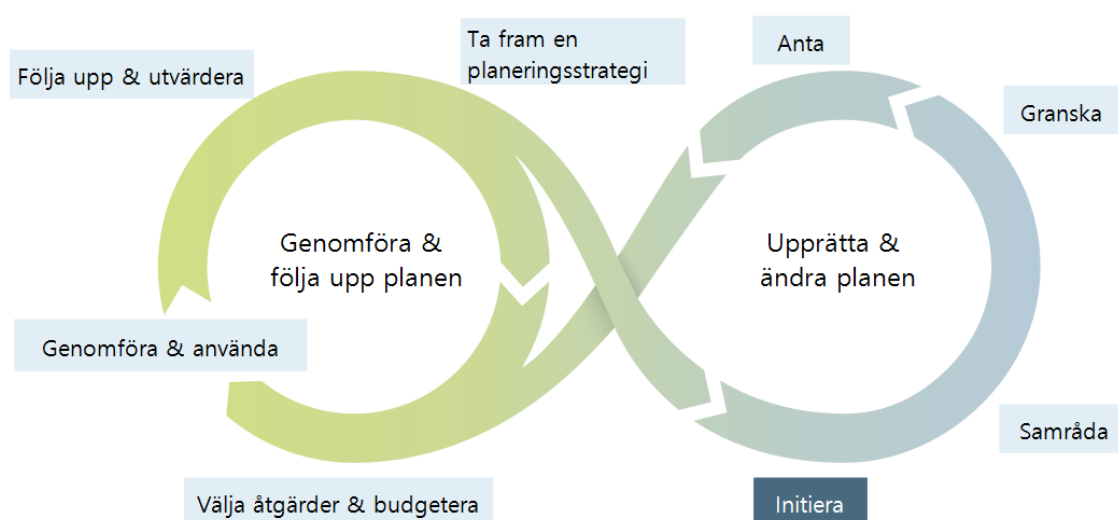
Om du har frågor kring översiktsplanen, planprocessen eller andra frågor kopplat till övergripande fysisk planering så kan du ringa kommunens växel på 0142-895 00 eller skicka ett e-postmeddelande till kommun@boxholm.se.

VAD ÄR EN ÖVERSIKTSPLAN?

Alla kommuner i Sverige ska enligt Plan- och bygglag (PBL 2010:900) ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunens yta. Översiktsplanen är inte juridiskt bindande, men ska ge vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.

ETT POLITISKT STYRDOKUMENT

Översiktsplanen beslutas av kommunfullmäktige och formas av den politiska majoritetens uppfattning. En gång per mandatperiod prövas översiktsplanens aktualitet genom att kommunen tar fram en planeringsstrategi. Strategin beslutas av kommunfullmäktige, vilket är kommunens högst beslutande organ och avgör om översiktsplanen ska fortsätta gälla eller om den behöver omarbetas. Boxholms kommun har tagit fram en planeringsstrategi under 2024. Denna beslutades i september 2024.

Figur 2 Process för översiktsplan (Boverket, 2023)

EN STRATEGISK PLAN MOT EN HÅLLBAR FRAMTID

Översiktsplanen har en viktig roll som måldokument och vägvisare mot en hållbar framtid och ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön. I översiktsplanen skapas förutsättningar för en långsiktigt hållbar samhällsstruktur som inte enbart ger miljömässig nytta utan också sociala och ekonomiska fördelar.

Planen samordnar olika sektorsintressen och underlättar kommunens planering och utbyggnad av infrastruktur, service och bostäder. Översiktsplanen fungerar därmed

som kommunens verktyg i den interna handläggningen och samordningen samt i dialogen med andra aktörer i samhällsbyggandet. Översiktsplanen fungerar också som plattform för kommunens medverkan i den regionala utvecklingsplaneringen.

EN VÄGLEDANDE PLAN FÖR EFTERFÖLJANDE PLANERING OCH BESLUT

Översiktsplanen är ett viktigt underlag vid prövning av plan-, lov- och tillståndsärenden, men också för företag som letar lämplig plats för sin verksamhet. Med en väl genomarbetad, förankrad och aktuell översiktsplan kan även oförutsedda förändringsanspråk hanteras i ett helhetsperspektiv.

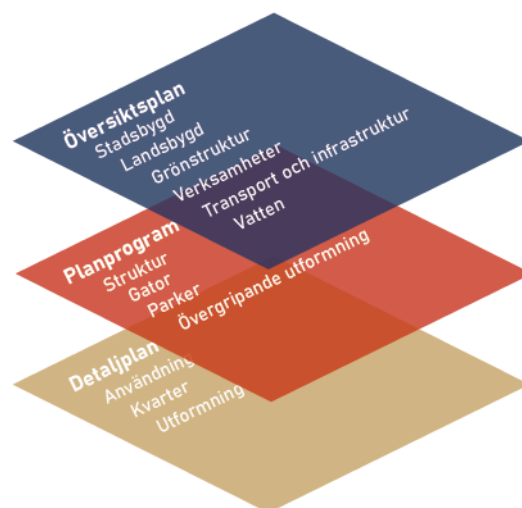
En aktuell översiktsplan med tydliga ställningstaganden underlättar detaljplanering, bygglovshantering och andra tillståndsprövningar. Översiktsplanen är vägledande för detaljplanering och för bygglovsprövning utanför detaljplanlagt område. För att säkerställa syftet med översiktsplanen kan områdesbestämmelser användas. Även handläggningen av planbesked underlättas om det finns tydligt stöd i översiktsplanen.

Genom en aktiv dialog med såväl allmänhet som mer direkt berörda parter kan viktiga frågor diskuteras tidigt i planprocessen. Beslut som grundar sig på en välförankrad och aktuell översiktsplan minskar sannolikt risken för överklaganden i senare skeden.

Kommunernas översiktsplanering är det viktigaste instrumentet för dialog (mellan kommun och stat) kring riksintressena. Det är först i översiktsplanen som konsekvenserna av ett riksintresseanspråk tydliggörs och hur påverkan blir i förhållande till andra allmänna intressen. I översiktsplanen ska kommunen redovisa hur hänsyn har tagits till riksintressena så att dessa inte påtagligt skadas.

ÖVERSIKTSPLANENS BETYDELSE FÖR ANDRA AKTÖRER

Översiktsplanen används också som underlag av andra myndigheter och aktörer i samhällsbyggandet. Den är till exempel ett obligatoriskt underlag som Trafikverket ska ta hänsyn till vid planering av nya vägar och järnvägars sträckning. Översiktsplanen är också ett underlag för myndigheter som prövar tillstånd enligt miljöbalken.

Figur 3 Översiktsplanen är den minst detaljerade och detaljplanen är den mest detaljerade av kommunens planer.

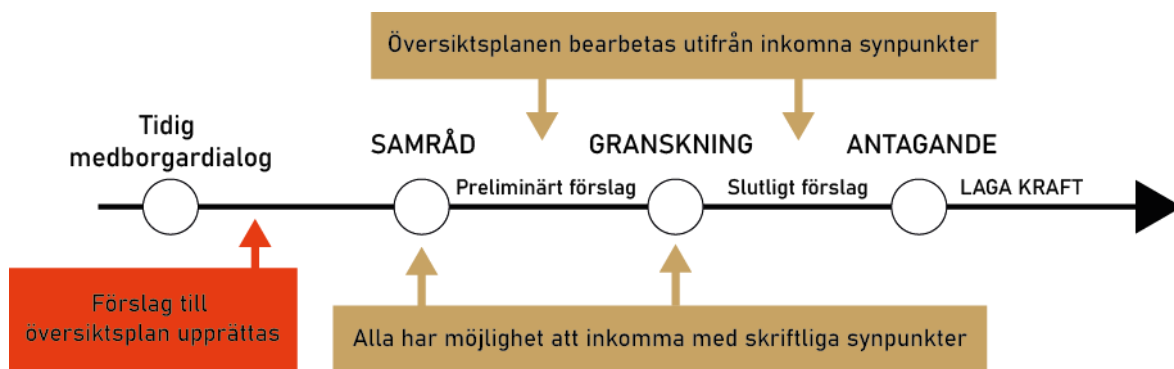
Översiktsplanen är inte juridiskt bindande enligt plan- och bygglagen, men är ett betydelsefullt underlag för domstolar vid överprövning av detaljplaner och bygglov. Kommunen bör tydligt motivera sina ställningstaganden i översiktsplanen för att ge stöd vid domstolarnas prövningar.

För näringslivet, exempelvis bygg-, industri-, handels- och vindkraftsföretag, är planen ett viktigt underlag när de ska bedöma var det är lämpligt att etablera sin verksamhet. För allmänheten ger översiktsplanen information om kommunens utvecklingsplaner och vilka områden och miljöer som kommunen särskilt vill värna om.

PROCESS OCH DIALOG VID FRAMTAGANDET

Arbetet med att ta fram en ny kommunomfattande översiktsplan påbörjades i september 2021, då kommunstyrelsen beslutade om en projektplan för framtagandet av ny översiktsplan för Boxholms kommun.

Framtagandet av den nya översiktsplanen har genomförts i enlighet med Plan- och bygglag (2010:900), med en tydlig demokratisk process med flera möjligheter för allmänhet, intresseorganisationer, föreningar och myndigheter att föra dialog och komma med synpunkter. Under processens gång har de som arbetar med framtagandet av översiktsplanen genomfört flera dialogtillfällen där skriftliga synpunkter har mottagits och behandlats.

Figur 4 Bild över processen vid framtagande av en ny översiktsplan.

1. TIDIG MEDBORGARDIALOG

Boxholm har en stark historisk identitet som är viktig för kommunen, därför är det extra viktigt att en utveckling av området sker i samverkan med invånare och brukare av platsen. En bred och utvecklad form av medborgardialog är menad att bidra till en djupare förståelse för platsen, livsmiljön och ortens roll i regionen.

För att få värdefull lokalkännedom i ett tidigt skede har tidig medborgardialog anordnats redan i samband med uppstartsskedet av planarbetet. På så sätt har medborgare, politiker och aktörer kunnat bidra med mycket faktaunderlag till

planen. Likaså har kommuninvånarnas idéer om utveckling till orten, byn eller kommundelen som personerna har koppling till eller är boende i kunnat inkorporeras.

HUR DEN TIDIGA MEDBORGARDIALOGEN GENOMFÖRDES

I projektplanen för framtagandet av en ny översiktsplan, som kommunstyrelsen antagit, anges att översiktsplanarbetet ska vara transparent och dess innehåll ska förankras genom dialog med medborgare, politiker, tjänstemän, näringsliv, föreningar och intresseorganisationer. En medborgardialog har därför genomförts för att fånga upp idéer och värdefull lokalkunskap till planarbetet i ett tidigt skede.

ENKÄTUNDERSÖKNINGAR

Två enkätundersökningar har genomförts som en del i den tidiga medborgardialogen.

Den ena enkätundersökningen *Politisk vilja, vision och värden* har besvarats av kommunens förtroendevalda politiker. Syftet med enkäten var att få en tydligare bild av hur de förtroendevalda politikerna vill att kommunen ska utvecklas i framtiden och målet med enkäten var att se om och vart det finns politisk samsyn.

Den andra enkätundersökningen *Var med och tyck till om Boxholm!* har besvarats av kommunens medborgare. Enkäten riktades till tre olika målgrupper, Boende – vuxen, Boende – barn & ungdom och Inpendlare/nyinflyttade, för att fånga upp olika perspektiv. Den digitala enkäten har funnits tillgänglig på kommunens webbplats. Information om enkäten har anslagits på kommunens webbsida, via kommunens sociala kanaler och affischer har satts upp runt om i kommunen med en QR-kod. I samband med en trivseldag på Bjursdalens äldreboende har det även funnits möjlighet att besvara enkäten med penna och papper. Totalt inkom 457 enkätsvar.

WORKSHOP

Workshops har genomförts vid fyra separata tillfällen, 16 september 2022, 15 november 2022, 7 och 8 februari 2024 med kommunfullmäktige och kommunens förvaltningschefer.

Teman för workshop-tillfällena har varit:

- Kommunikationer & noder
- Bostads- och lokalförsörjning
- Näringsliv
- Teknisk försörjning
- Sociala värden

Under workshop-tillfällena har deltagarna gruppvis besvarat övningsuppgifter.

HUR PÅVERKAR DEN TIDIGA MEDBORGARDIALOGEN FORTSATT ARBETE MED ÖVERSIKTSPLANEN?

Erfarenheter av medborgardialogen är att det finns en lokal stolthet och stort engagemang i alla delar av kommunen. Intresset för omgivningen är stort och något som kommunen bör se till att använda i kommande processer och utvecklingsarbeten. Riktade insatser ger resultat. Vi ska arbeta aktivt framöver i processen för att nå de åldersgrupper eller geografiska områden vi ser behov av. Medborgarna tycker och värderar olika, det framkommer tydligt under både mötena och resultatet av enkäterna.

Materialet från medborgardialogen utgör ett gediget kunskapsunderlag.

Specifika ämnen som framkommit under dialogen och som arbetats in i översiktsplanen:

- Lokal identitet. Definieras utifrån medborgardialogens resultat från Identitet och Stolthet.
- Övergripande strategier. Kommer att kopplas till resultat från medborgardialogen.
- Naturnära. Något att profilera sig utifrån. Nya bostäder i naturnära läge och tankar kring närhet/tillgänglighet till naturområden.
- Sommen. Mer aktivt jobba vidare med utveckling av sjön Sommen som är ett besöksmål som alla i kommunen nyttjar. Sommen betyder mycket för många. Det är ett närströvsområde, kommunrekreationsområde och ett turist- och besöksnärsområde.

RAPPORT

En sammanställning av den tidiga medborgardialogen har tagits fram i vilken resultat och analyser redovisas.

2. FRAMTAGANDE AV PLANFÖRSLAG

I översiktsplanen redovisar kommunen hur mark- och vattenområden bör användas i framtiden och hur den bebyggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Översiktsplanen visar också hur kommunen tänker ta hänsyn till allmänna intressen samt hur riksintressen och miljö kvalitetsnormer kommer att tillgodoses. I översiktsplanen redovisar kommunen också prioriteringar mellan olika intressen i enlighet med Plan och bygglagen, i syfte att ge vägledning vid eventuella intressekonflikter. Det ska också framgå hur den fysiska planeringen samordnas med nationella och regionala mål samt i vilka områden i strandnära lägen som dispens från strandskyddet bör kunna ges. Efter dialogen med medborgare och övriga aktörer görs en avvägning av inkomna kunskapsunderlag, idéer och politiska visioner och ett första planförslag till ny översiktsplan tas fram.

3. SAMRÅD

När kommunen har tagit fram ett första förslag till översiktsplan, samrådshandling, får länsstyrelsen, berörda kommuner och regionala organ, kommunens invånare samt andra myndigheter och sammanslutningar lämna synpunkter på förslaget. Samrådet är till för att informera om kommunens översiktsplan för en hållbar framtid och anger inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av kommunens fysiska miljö. Syftet är också att involvera och samla in förslag och synpunkter för att förbättra översiktsplanen.

Samrådet är ett krav enligt plan- och bygglagen.

SAMRÅDSHANDLING

Under samrådstiden kommer planhandlingarna finnas tillgängliga på kommunens hemsida, på biblioteket och kommunkontoret.

4. REVIDERING AV PLANFÖRSLAG

Efter genomfört samråd sammanställs inkomna synpunkter i en så kallad samrådsredogörelse. Relevanta synpunkter inarbetas därefter i ett granskningsförslag.

SAMRÅDSREDOGÖRELSE

Detta dokument tas fram i nästkommande steg efter genomfört samråd.

5. GRANSKNING

Efter genomförda revideringar ställs förslaget till översiktsplan ut en andra gång. Granskningsförslaget är ett reviderat förslag utifrån samrådsförslaget.

GRANSKNINGSHANDLING

Under granskningstiden ska planhandlingarna finnas tillgängliga på kommunens hemsida, på biblioteket och kommunkontoret.

6. JUSTERING AV PLANFÖRSLAGET

Efter avslutat granskningsskede genomförs eventuella justeringar av översiktsplanen. I det fall justeringarna inte anses påverka planens övergripande intentioner med viljeinriktningar och ställningstagande i den utsträckningen att det medför att kommunen måste skicka ut översiktsplanen på en ny granskning antas planen. I annat fall ställs översiktsplanen ut på nytt. Inför antagandet i kommunfullmäktige ska länsstyrelsen i Östergötlands län lämna sitt granskningsyttrande. Inkomna synpunkter under granskningsskedet ska sammanställas i ett granskningsutlåtande.

GRANSKNINGSUTLÅTANDE

Detta dokument tas fram efter genomförd granskning.

7. ANTAGANDE

Det färdiga planförslaget antas av kommunfullmäktige. Därefter gäller den nya översiktsplanen.

ANTAGANDEHANDLING

Detta dokument tas fram i samband med antagande av översiktsplanen.

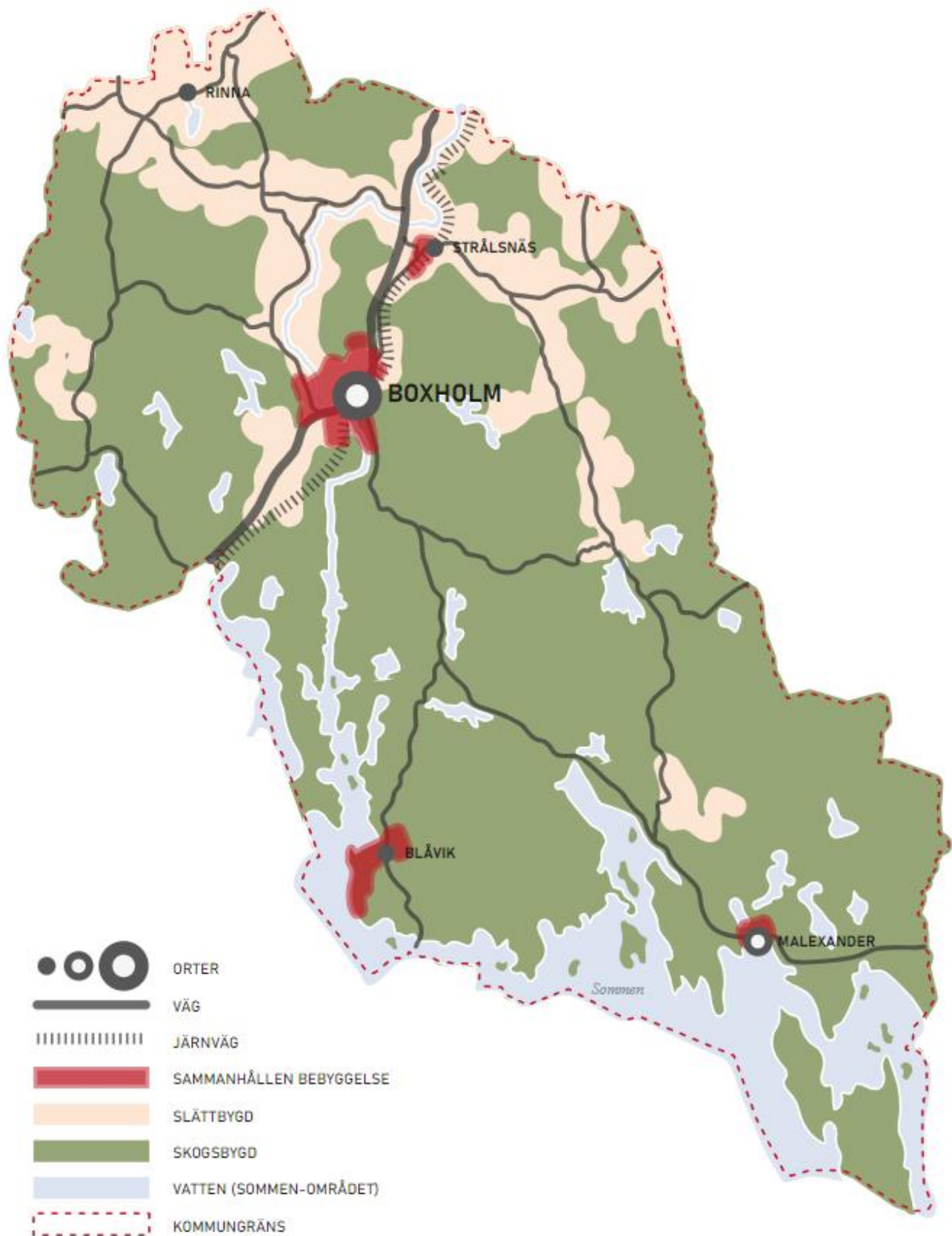
En planeringsstrategi (före detta aktualitetsprövning av översiktsplanen) ska påbörjas efter valet 2026. Anses planen inte vara aktuell ska den göras om eller ersättas.

SYFTE

Översiktsplanen syftar till att utgöra Boxholms kommuns strategiska dokument för den långsiktiga utvecklingen av kommunen och ska vara vägledande för kommande detaljplaner samt övrig planering och prövning.

Översiktsplanen ska kunna användas av många olika aktörer, både av professionella användare och av privatpersoner. Kommunens ställningstaganden ska tydligt framgå av planen för att underlätta tillämpningen och öka förståelsen för kommunens bedömningar. Översiktsplanen syftar även till att redovisa väsentliga konsekvenser av planförslaget.

En översiktsplan är inte juridiskt bindande på samma sätt som en detaljplan, utan är av vägledande karaktär där den tydliggör kommunens viljeinriktning och utgör underlag för hur mark- och vattenområden ska användas, utvecklas och bevaras. Översiktsplanens viljeinriktningar är av stor betydelse för efterföljande skeden inom samhällsbyggnadsprocessen såsom exempelvis detaljplanering, områdesbestämmelser, skyddsföreskrifter samt för prövning av bygglov och fastighetsbildning.

Figur 5 Strategisk karta över Boxholms kommun

TIDIGARE STÄLLNINGSTAGANDEN

I arbetet med översiktsplanen har flera ställningstaganden av betydelse för den fysiska planeringen fattats. Nedan redovisas beslut samt styrdokument som ersätts eller upphävs i samband med antagande av översiktsplanen.

BESLUT

Här redovisas relevanta beslut fattade under arbetet med översiktsplanen.

BESLUTSHANDLINGAR

[Projektplan](#), beslutad [2021-09-28 KS § 171](#).

[Övergripande mål och visioner för Boxholms kommun](#), beslutad [2022-09-27 KS § 153](#).

UPPHÄVANDET AV GÄLLANDE ÖVERSIKTSPLAN OCH TEMATISKA TILLÄGG

Gällande kommunomfattande översiktsplan för Boxholms kommun är *Översiktsplan Boxholm kommun Antagandehandling 2012-08-29* som antogs i kommunfullmäktige 24 september 2012. Till översiktsplanen har ett tematiskt tillägg om konsekvensbeskrivning *Översiktsplan Boxholms kommun Konsekvensbeskrivning 2012-08-29* antagits av kommunfullmäktige den 24 september 2012.

Den nya kommunomfattande översiktsplanen kommer att ersätta dessa dokument som därmed upphävs:

- Översiktsplan Boxholms kommun Antagandehandling 2012-08-29 (2012)
- Översiktsplan Boxholms kommun Konsekvensbeskrivning 2012-08-29 (2012)

RELEVANTA PLANER OCH PROGRAM

I arbetet med översiktsplanen har många underlag använts. Flera parallella processer med olika dokument och analyser har också inletts i kommunen i samband med översiktsplanearbetet. Nedan redovisas relevanta planer och program uppdelade på kommuns egna underlag och på externa underlag.

KOMMUNALA PLANER OCH PROGRAM

PLANER

- [Avfallsplan](#), 2012–2017 (2012), en ny avfallsplan är under framtagande under 2024
- [Klimatstrategi och energiplan](#), 2008–2012 (2008)
- [VA-plan](#), 2012–2021 (2012), VA-planen kommer att ersättas av vattentjänstplan.

PROGRAM

- [Bostadsförsörjningsprogram](#), 2016–2020 (2016)
- [IT-infrastrukturprogram](#), 2016–2020 (2016)
- Kulturmiljöprogram (2023)
- [Naturvårdsprogram](#) (2015)
- [Naturvårdsprogram – geodatakatalogen](#)

INTERNA PARALLELLA PROCESSER

- Kommunvision
- Avfallsplan
- VA-plan
- Bostadsförsörjningsprogram
- Handlingsprogram för trygghet och säkerhet
- Risk- och sårbarhetsanalys
- Digitaliseringsstrategi
- Näringslivspolicy (besöksnäringspolicy)
- Näringslivsstrategi (besöksnäringsstrategi)

INTERNA RAPPORTER OCH ANDRA PLANERINGSUNDERLAG

RAPPORTER

- [Kommunbeskrivning](#) (2022)

ANDRA PLANERINGSUNDERLAG

- [Jordbruksmarksanalys](#) (2022)
- Skyfallskartering (2022)
- Trafikbullerkartläggning (2022)

EXTERNA RAPPORTER OCH ANDRA PLANERINGSUNDERLAG

REGION ÖSTERGÖTLAND

- Utvecklingsstrategi för Östergötland (2024)
- Länsplan för regional transportinfrastruktur 2018–2029 för Östergötlands län, LTP (2018)
- Regional cykelstrategi för Östergötland (2017)
- Östgöta-kommissionens rekommendationer för folkhälsa (2014)
- Bredbandsstrategi för Östergötland 2018–2025 (2018)
- Kulturplan för Östergötland 2024–2027 (2014)
- Energi- och klimatstrategi för Östergötland 2024–2027, Region Östergötland och Länsstyrelsen (2024)

LÄNSSTYRELSEN I ÖSTERGÖTLAND OCH ANDRA MYNDIGHETER

- Friluftsstrategi, Naturnära vägar till hälsa, hållbar tillväxt och utveckling, Remiss, Länsstyrelsen (2019)
- Översvämningsrisker i fysisk planering. Rekommendationer vid ny bebyggelse, Länsstyrelsen (2006)
- Länsstyrelsens redovisning av statliga och mellankommunala intressen som kan ha betydelse för översiktsplanens aktualitet, Länsstyrelsen (2017)
- Handlingsplan för grön infrastruktur i Östergötland, Länsstyrelsen (2018)
- Regional landskapsanalys för Östergötland, Länsstyrelsen (2016)
- Regional handlingsplan för klimatanpassning i Östergötland 2021-2025, Länsstyrelsen (2021)

- Regional vattenförsörjningsplan Östergötlands län, Länsstyrelsen (2014)
- Redovisning av riksintressen i Östergötlands län 2017. Försvarmakten FM2017-3631:2, bilaga 23
- Strandskydd – en vägledning för planering och prövning. Handbok 2009:4. Naturvårdsverket. Utgåva 2
- Åtgärdsprogram för Norra och Södra Östersjöns vattendistrikt 2016–2021
- Översiktlig landskapskaraktärsanalys, södra Sverige. Trafikverket (2015)
- En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet, Riksdagen (2017)
- Översiktlig stabiliseringskartering MSB 2017

LÄNKAR TILL RELEVANTA WEBBPLATSER

- agenda2030.se
- boverket.se
- energimyndigheten.se
- lansstyrelsen.se
- miljomal.se
- msb.se
- naturvardsverket.se
- regionostergotland.se
- sgi.se
- trafikverket.se
- viss.se

BILDRÄTTIGHETER

Anges intill bilderna och illustrationerna. Om inget anges äger Boxholms kommun rättigheter till bilder och illustrationer i översiktsplanen och tillhörande pdf-dokument.

1. VISION & STRATEGI

Sedan 2010 har Boxholms kommun vuxit! Det är ett viktigt trendbrott för kommunen, då en växande befolkning bidrar till att öka underlaget för kommunal och kommersiell service samtidigt som behovet av ett utökat serviceutbud skapas. För att Boxholms kommun ska vara redo för framtiden och den framtida utvecklingen behövs en tydlig målbild.

Översiktsplanens målbild tydliggörs genom visioner och mål. Nedan presenteras översiktsplanens utvecklingsvision – vision och tillväxtmål. Utgångspunkten är att skapa förutsättningar för en hållbar samhällsutveckling utifrån målen i Agenda 2030 och EU:s klimatmål om att minska EU:s utsläpp med minst 55 procent fram till 2030.

1.0 VISION

Boxholm – här skapar vi trygghet, livskvalité och växer tillsammans

Visionen är en gemensam målbild för hur Boxholms kommun ska utvecklas. Visionen ska genomsyra hela översiktsplanen och ska vara vägledande för invånare, föreningar, näringsliv, organisationer och andra aktörer som bidrar till utvecklingen av kommunen.

TILLVÄXTMÅL

6 500 invånare

Översiktsplanen ger ett mätbart tillväxtmål som målbild. På detta sätt tydliggörs det att översiktsplanen planerar för och tar höjd för en ökad befolkning i Boxholms kommun. I och med att det är mätbart går det också att strategiskt planera för när olika åtgärder enligt översiktsplanen bör genomföras. En ökad befolkning ger även ökade skatteintäkter och därmed medel för ytterligare investeringar i välfärden. Tillväxtmålen ska ligga i linje med målen i Agenda 2030 och EU:s klimatmål för att säkerställa en hållbar framtid. Genom att integrera hållbarhetsprinciper i tillväxtstrategin kan vi främja en ekonomi som inte bara fokuserar på kvantitativ tillväxt utan också på kvalitet och långsiktig hållbarhet.

GLOBALA MÅLEN
för hållbar utveckling

Figur 6 Globala målen

1.1 ÖVERGRIPANDE STRATEGIER FÖR UTVECKLING

För att uppnå en hållbar och positiv samhällsutveckling som skapar förutsättningar för minst 6 500 invånare har Boxholms kommun tagit fram tre övergripande strategier:

1. En trygg kommun att växa och verka i
2. Vi skapar förutsättningar för livslångt lärande
3. Ett hållbart samhälle för alla

Dessa strategier är genomgående i hela översiktsplanen, men kan även tillämpas inom andra delar i kommunen som inte har en direkt koppling till mark- och vattenanvändningen.

För varje strategi finns fördjupade teman och punkter som tydliggör vad strategin innebär. Nedan presenteras översiktsplanens strategier.

EN TRYGG KOMMUN ATT VÄXA OCH VERKA I

Genom att värna om redan befintlig bebyggelse, infrastruktur, näringsliv, service och verksamheter skapar vi stolthet i det vi har och ger förutsättningar för att bli en trygg kommun att växa och verka i.

Tema – trygghet

- Vi skapar säkra, trygga och hållbara livsmiljöer för människor i alla åldrar.
- Vi skapar förutsättningar för delaktighet i beslut
- Vi skapar förutsättningar för att öka tryggheten
- Vi skapar förutsättningar för trygga och säkra gång- och cykelvägar i hela kommunen.
- Vi ska öka tryggheten inom den befintliga bebyggelsestrukturen.
- Vi verkar för utformning av miljöer som främjar social integration och gemenskap vilket kan bidra till ökad trygghet och framtidstro.

Tema – näringsliv

Boxholms kommun verkar för att skapa ett bra näringslivsklimat i kommunen som präglas av ett ömsesidigt förtroende mellan företagen och kommunen och som gör Boxholms kommun attraktivt att bedriva näringsverksamhet i.

- Vi skapar förutsättningar för att näringslivet ska växa och verka inom hela kommunen.
- Vi värnar om och stärker gröna näringar och lokal livsmedelsproduktion.
- Vi samverkar med närliggande kommuner och medverkar till regional utveckling.
- Vi skapar förutsättningar för att attrahera besökare och förbättra turistupplevelsen i hela kommunen.
- Vi skapar förutsättningar för energieffektiv samhällsutveckling.
- Vi arbetar för att främja hållbara transporter på järnväg och väg samt verkar för en ökad utveckling av gång- och cykeltrafik och kollektivtrafik.
- Vi har planberedskap och kan erbjuda ett brett utbud av planlagd mark i attraktiva lägen för service, befintliga företag och nya företagsetableringar.

VI SKAPAR FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR LIVSLÅNGT LÄRANDE

Genom livslångt lärande skapar vi tillsammans en attraktiv kommun för invånare och brukare av platsen. Kunskap och medvetenhet är en förutsättning för att aktivt

kunna arbeta med samhällsplanering så att inga oönskade konsekvenser uppstår. I samhällsplaneringen föreligger ett stort ansvar och påverkansmöjligheter att bidra till att kommunen utvecklas på ett långsiktigt hållbart sätt. Vårt mål är att kommande generationer ska få minst lika goda förutsättningar som vi har idag.

Tema – bildning och utbildning

Att integrera livslångt lärande i översiktsplanen är en viktig del i att bygga hållbara och resilienta samhällen som kan anpassa sig till nya utmaningar och förändringar i samhället, såsom teknologiska framsteg och förändrade arbetsmarknadsbehov.

- Vi skapar förutsättningar till fortbildning och yrkesutveckling som stödjer kompetensförsörjningen utifrån arbetsmarknadens behov.
- Vi värnar om god tillgänglighet till våra bibliotek.
- Vi värnar om ett rikt föreningsliv för en god hälsa.
- Vi säkerställer en robust digital infrastruktur som möjliggör ett flexibelt lärande.
- Vi samverkar med utbildningsinstitutioner såsom gymnasium, folkhögskola, universitet, studieorganisationer och yrkesutbildningar.

ETT HÅLLBART SAMHÄLLE FÖR ALLA

Genom att ta vara på det vi har, arvet i den befintliga miljön och samhällsstrukturer, utvecklar vi en kommun där du vill bygga, bo och leva.

Tema – bygga

- Vi strävar mot ett resurseffektivt och hållbart markutnyttjande i kommunen.
- Vi skapar förutsättningar för en hållbar utveckling av orter, landsbygd och områden i hela kommunen.
- Vi ska verka för att bebyggelse och utomhusmiljöer anpassas till områdets karaktär.
- Vi verkar för att förbättra kommunikationer genom effektiv utbyggnad av bredband och mobilnät.
- Vi skapar förutsättningar för en hållbar infrastruktur
- Vi prioriterar utveckling i orter och områden efter goda infrastrukturförutsättningar för effektiva transporter för både person- och godstrafik.

- Vi ökar andelen kommunal mark och pekar ut strategiska områden för framtida utveckling.
- Vi ingår i klimatkommunerna
- Vi uppmuntrar cirkulär byggnation.
- Vi har planberedskap och kan erbjuda ett brett utbud av planlagd mark i attraktiva lägen för bostäder

Tema – bo

- Vi skapar förutsättningar för en ökad inflyttning genom att erbjuda boende i olika miljöer och olika upplåtelseformer i hela kommunen.
- Vi utvecklar gång- och cykelvägnät i kommunens tätorter.
- Vi uppmuntrar till blandad och småskalig bebyggelse där hela eller delar av befolkningen är bosatta i småhus och radhus samt flerfamiljshus med tillhörande nyttoträdgårdar.
- Vi skapar bostäder för människor i alla åldrar.
- Vi arbetar enligt principen 3-30-300 regeln i tätorter (kunna se minst tre träd från sitt hem, varje bostadsområde ska ha minst 30 procent trädkröntäckning och varje bostad ska inom 300 meter ha tillgång närmaste grönområde).

Tema – leva

- Vi skapar förutsättningar för att utveckla utbudet av kultur och fritid som är tillgängligt för alla.
- Vi tillhandahåller offentlig service för alla.
- Vi arbetar för att möjliggöra attraktiva och lättillgängliga närmiljöer och mötesplatser för sociala möten.
- Vi främjar sociala mötesplatser och aktiviteter som bygger på gemenskap och motverkar segregation.
- Vi arbetar kontinuerligt för att förbättra trygghet, hälsa och välbefinnande för kommunens medborgare och besökare.
- Vi uppmuntrar till engagemang och ett livskraftigt föreningsliv.
- Vi arbetar för stärkt inkludering och delaktighet i samhällsutvecklingen.
- Vi samarbetar aktivt med regionerna så att kollektivtrafiken blir ett attraktivt färdmedelsalternativ utifrån kommunens behov och förutsättningar.
- Vi har god krisberedskap för oväntade händelser.

Tema – natur och kultur

Kultur- och naturvärden är grundläggande element för människors livsmiljö och Boxholms identitet.

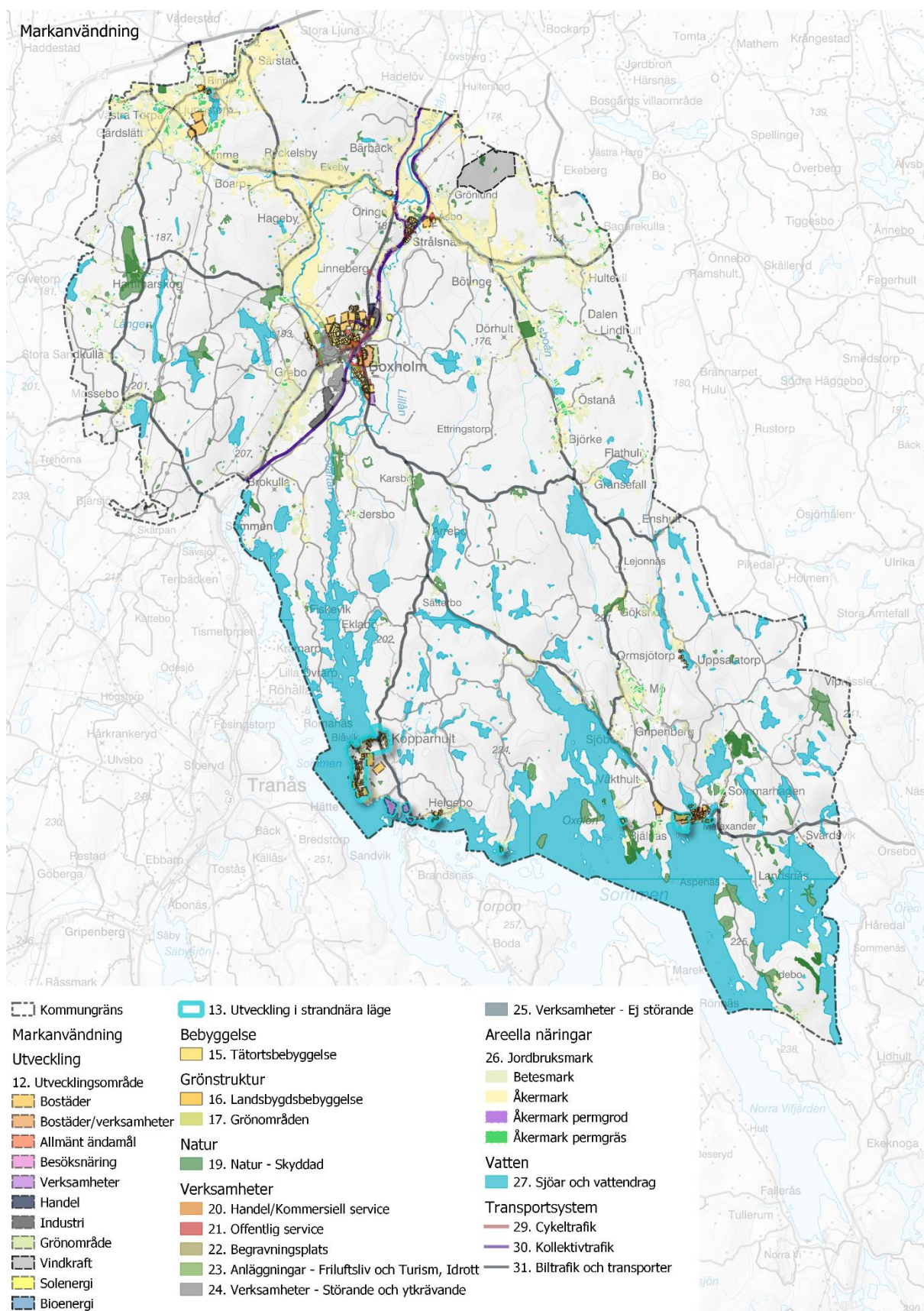
- Vi skyddar och utvecklar viktiga kulturhistoriska platser och miljöer.
- Vi bevarar kulturell mångfald.
- Vi välkomnar utvecklingen av kreativa näringar som kan bidra till ekonomisk tillväxt i kommunen.
- Vi värnar om sjöar och vattendrag.
- Vi värnar om värdefulla naturmiljöer.
- Vi säkerställer tillgängligheten till parker, skogar och andra naturområden för rekreation och friluftsliv för en ökad folkhälsa.
- Vi arbetar aktivt med att minska våra utsläpp av växthusgaser
- Vi arbetar med ekosystemtjänster som ett verktyg i den fysiska planeringen och drar nytta av dess funktioner och värden som social och ekologisk hållbarhet.
- Vi arbetar för en ökad energieffektivisering i samhället.
- Vi bidrar till och skapar förutsättningar för en ökad andel fossilfri energi.

1.2 STRUKTURBILD FÖR UTVECKLING

Strukturbild för utveckling ger en övergripande bild för översiktsplanens huvuddrag och redogör med breda penseldrag för den planerade mark- och vattenanvändningen i kommunen. I vissa fall är strukturbilderna generaliserade, men ger samtidigt en överskådlig bild av de viktigaste utvecklingsfrågorna och sambanden. Efterföljande kapitel är en fördjupning av strukturbilderna och redovisar mer detaljerat planerad utveckling inom olika områden.

Översiktsplan Boxholms kommun

Figur 7 Karta markanvändning

BEBYGGELSE

Översiktsplanen redovisar möjligheten till utveckling av bostäder, verksamheter och service i hela kommunen. Tätorter, småorter, friluftsområden, landsbygd och övriga samhällen ingår i bebyggelseutvecklingen. Utvecklingen av hela kommunen bidrar till ett förbättrat underlag för både den kommunala och kommersiella servicen. Vi prioriterar i första hand orter och områden efter goda infrastrukturförutsättningar. Nya bostäder, verksamheter och service ger bättre underlag till förbättrad kollektivtrafik, därför är det viktigt att orter och områden utvecklas där kollektivtrafiken redan är stark och kan förstärkas ytterligare. Utvecklingen utanför tät- och småorter kommer ske långsamt med befintliga transportstråk eller i områden med strandnära lägen. Att möjliggöra för utveckling av friluftsområden, landsbygd och övriga samhällen bidrar till en stärkt landsbygd då bebyggelsekoncentrationer aktualiserar behov av service.

NODER

Alla utpekade bebyggelsenoder har delats in i tre olika nodtyper, dessa är:

- centralort,
- kommundelscentrum och
- bebyggelse- och servicepunkter.

En nod är en knutpunkt i ett nätverk, en punkt, där linjer förgrenar sig eller skär varandra. Runt noderna finns det kringliggande omlandet där övriga samhällen samverkar. I vår samhällsstruktur är våra orter noder.

CENTRALORT

[Boxholms tätort](#) är kommunens centralort. Här bor omkring 3 400 invånare och orten ligger centralt i kommunen. Boxholms utveckling är viktig för hela kommunen, då orten är det huvudsakliga centrumet för service, sjukvård, handel och offentlig förvaltning.

KOMMUNDELSCENTRUM

[Malexander småort](#) är kommunens kommundelscentrum. Här bor omkring 100 invånare och orten är viktig för de södra delarna av kommunen.

BEBYGGELSE- OCH SERVICEPUNKTER

[Strålsnäs tätort](#) är kommunens största bebyggelse- och servicepunkt. Här bor omkring 400 invånare och orten ligger i ett strategiskt bra läge mellan tätorterna Mjölby och Boxholm. Här finns offentlig service i form av barnomsorg med förskola och grundskola.

[Blåvik fritidshusområde](#) är den bebyggelse- och servicepunkt som växer snabbast i kommunen. Här sker årligen nybyggnation av fritidshus och permanentbostäder. Här finns potential för utveckling av såväl service som infrastruktur av samma karaktär som en mindre tätort. I dagsläget bor det cirka 350 personer i Blåvik varav drygt 30 är permanentboende

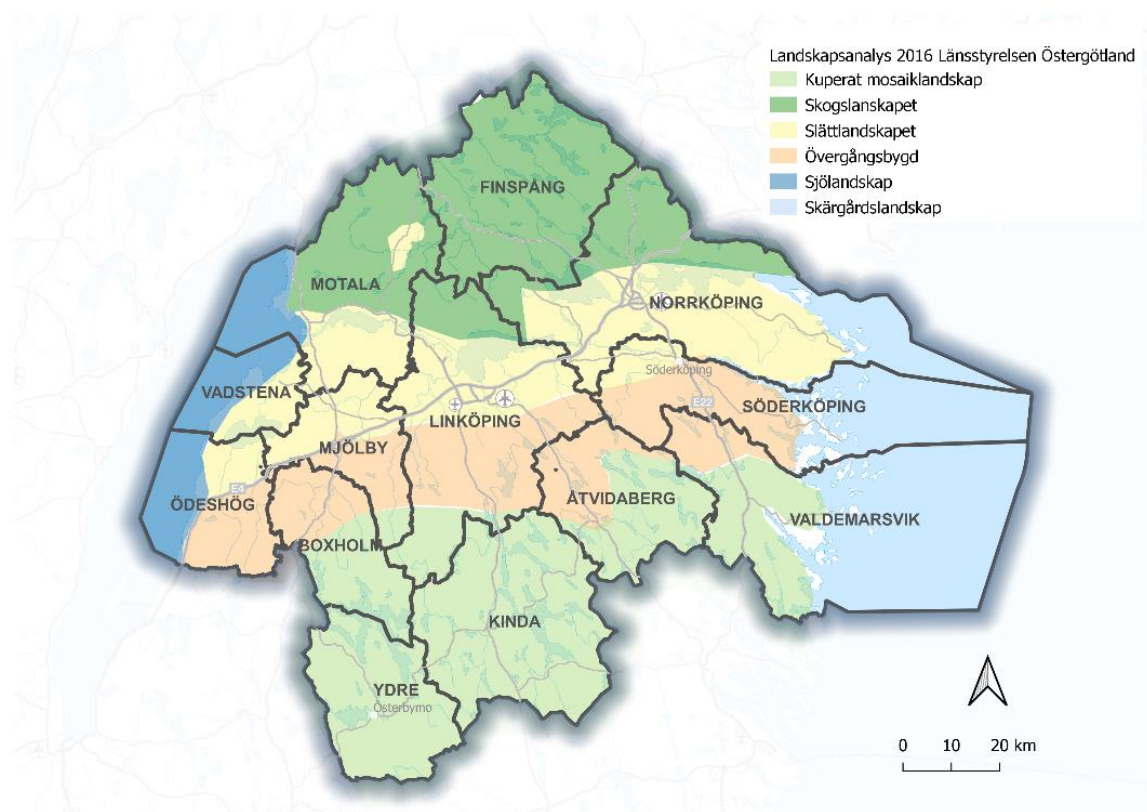
ÖVRIGA BEBYGGELSENODER

I Boxholm finns ett antal områden som idag är eller som på sikt kommer att stärkas som bebyggelsenoder. Bebyggelsenoder är mindre orter eller områden med sammanhållen bebyggelse som idag har viss offentlig service eller på sikt kan komma att få. För samtliga bebyggelsenoder är det viktigt att stärka infrastrukturen på landsbygden. Bebyggelsenoderna är särskilt viktiga för en levande landsbygd.

För att läsa mer om de övriga bebyggelsenoderna, [klicka här](#).

GRÖN- OCH BLÅSTRUKTUR

Boxholms kommun ligger i en övergångsbygd mellan Östgötaslätten och det Sydsvenska landskapet. Topografin är varierad och i landskapet finns många spår efter den senaste istiden. Slättlandet i norr, de kuperade skogspartierna, sjön Sommen och vattendragen har i alla tider påverkat människornas bosättnings-, rörelse- och kommunikationsmönster.

Figur 8 Landskapsanalys, källa: Länsstyrelsen i Östergötland

Då landskapet inte begränsas av administrativa gränser ska en samsyn mellan berörda kommuner eftersträvas. Det kan gälla lokalisering av transportinfrastruktur, besöksnäring, naturvård med mera, men också gemensamma satsningar för landsbygdsutveckling. Hur landskapet påverkas av den fysiska planeringen beror på hur våra mark- och vattenområden ska användas och varierar med landskapstyp och vilka intressen som berörs.

KOMMUNIKATIONER

Kommunikationer i form av transportsystem är viktiga för kommunen, både på kommunal och på regional nivå. Det grundläggande syftet med transportsystemet är att möjliggöra för arbetspendling, kompetensförsörjning för kommunens näringsliv, serviceutbud, utbildning med mera, men också för pendling till rekreation och fritid. För Boxholms kommun är transportsystemet viktigt för den kommunala, regionala, storregionala och nationella tillgängligheten där alla ska ha möjlighet till att transportera sig och nyttja det utbud som erbjuds innanför och utanför kommungränsen.

LÄNKAR

I kommunen finns det flera viktiga länkar, både på regional och kommunal nivå. Det finns särskilt samhällsviktiga transportsystem som är av stor vikt att ta hänsyn till i planering av mark- och vattenanvändningen, dessa är:

- Riksväg 32.
- Södra stambanan.

En länk är förbindelsen mellan noderna och utgörs ofta av transportsystem som binder samman noderna till ett geografiskt nätverk. I vår samhällsstruktur är våra vägar länkar.

1.3 ATTRAKTIVARE BOXHOLM CENTRUM

Boxholms centrumkärna är ett nav som är betydelsefullt för hela kommunen. Centrum ska vara en trygg och vacker plats som invånare och besökare vill vistas i på dagen lika gärna som på kvällen.

En plats upplevs som trygg om den är väl omhändertagen och det rör sig många olika människor där. På en väl omhändertagen plats vistas människor längre tid. Sittplatser i sig får ingen att slå sig ner om inte omgivningen i övrigt upplevs som inbjudande genom till exempel välplanerad belysning, vindskydd, bra ljudmiljö och grönska. Grönska spelar en avgörande roll för att skapa trygga och inbjudande platser där människor vill vistas. En plats som är rik på grönska, med träd, buskar och blomsterarrangemang, bidrar inte bara till en estetiskt tilltalande miljö utan påverkar också vårt välbefinnande och vår upplevelse av trygghet. När grönskan är väl skött signalerar den att platsen är uppskattad och vårdad, vilket kan få fler människor att känna sig välkomna.

I centrum hittar du både servicetjänster och daglig service i form av livsmedelsbutiker, Systembolag, apotek, vårdcentral, kaféer och restauranger med inbjudande uteserveringar, bibliotek, Folkets hus med bio, drivmedelsanläggningar, verkstäder, sportanläggningar, bygg- och järnhandel med mera.

En levande och flexibel centrumkärna är av stor betydelse för att Boxholm ska vara en attraktiv kommun att leva, bo och bli äldre i. Människorna fyller centrum med liv och innehåll och våra företagare bidrar till centrumverksamheten genom initiativ och engagemang.

Kommunen har ett stort ansvar för den fysiska miljön och ska motverka brott och olyckor. Kommunen har även stor påverkansmöjlighet att utforma den fysiska, permanenta miljön och ansvarar därför över att skapa kontaktytor mellan det ideella, privata och offentliga.

VILJEINRIKTNING

- Kommunen ska tillsammans med privata, offentliga och ideella aktörer skapa ett attraktivt och levande centrum med fokus på trygga och hållbara mötesplatser där grönytor får ge liv till det offentliga rummet.

MÅLBILD

Boxholm centrum ska vara inkluderande och tryggt, med fokus på folkliv och platser för naturliga möten.

- Boxholm centrum är inkluderande, tillgängligt och kännetecknas av folkliv och naturliga möten. I centrum finns en känsla av trygghet under dygnets alla timmar. Byggnader och allmänna platser i centrum är omsorgsfullt gestaltade så att Boxholmsborna kan känna sig stolta över sin stad.
- Ny bostadsbebyggelse i centrum har verksamhetslokaler i bottenvåningen och alla entréer vetter ut mot gator, torg och andra områden där människor rör sig.
- Uteserveringar möjliggörs i anslutning till stråk där människor rör sig.
- Ny bebyggelse och nya offentliga platser utformas med omsorg och i genuina och hållbara material.
- Impedimentytor, som refuger och liknande, ska nyttjas för plantering för att göra centrum grönare och bidra till den biologiska mångfalden.
- Utveckla centrum i riktning mot tågstationen för att knyta ihop norra och södra Boxholm med varandra och motverka järnvägens och 32:ans barriäreffekt.

ENTRÉERNA TILL BOXHOLMS CENTRUM

Entréerna är identitetsskapande och markerar för besökare och boende var centrum börjar.

MÅLBILD

- Entréerna till Boxholms centrum ska vara enhetligt utformade och välkomnande. Entréerna gestaltas med en tydlig markör, en skylt, plantering, belysning eller skulptural symbol, som har en anknytning till Boxholm. Entréerna finns vid infarterna till Boxholm: Storgatan, Parkgatan, Söderleden samt korsningen Centrumgatan/Riksväg 32.
- Hur människor möter Boxholms centrum när de kommer med tåget ska vara tydligt skyltat, belyst och välkomnande.
- Tågstationsområdet kompletteras med bebyggelse med verksamheter som vänder sig mot och till resenärerna.
- Ett förbättringsförslag är att ta bort den planskilda korsningen, sänka hastigheten vid infarten till Centrumgatan från väg 32 och ljusreglera korsningen. Dels blir det lättare för alla att ta sig till järnvägsstationen, inte bara för personer med funktionsvariation, dels upplevs det mera stadsmässigt och inbjudande till Boxholms centrum även för besökare.

1.4 BOXHOLM – I ETT REGIONALT PERSPEKTIV

Begreppet ”Boxholm - ligger bra till!” är kommunens slogan. Idén grundar sig bland annat i att vi har god offentlig och kommersiell service, goda förbindelser lokalt och regionalt, närhet till naturen och relativt låga priser på våra bostäder.

Boxholms kommun ligger på gränsen mellan två regioner, Region Östergötland och Region Jönköpings län. I och med riksväg 32 och Södra stambanan har vi en naturlig del i båda regionerna. Södra stambanan mellan Stockholm och Malmö är en av landets viktigaste järnvägsförbindelser. För Boxholm är det därför viktigt att de funktionella sambanden bör vara styrande snarare än de administrativa gränserna. Genom samverkan kan ett starkt tillväxtområde mellan storstadsregionerna utvecklas.

Boxholm ligger i anslutning till en så kallad Funktionell Analysregion (FA-region) Linköping och Norrköping och med närhet till en annan FA-region, Jönköping. FA-regioner är funktionella analysregioner inom vilka människor kan bo och arbeta utan att behöva göra alltför tidsödande resor.

Väl fungerande kommunikationer inom regionen och till angränsande län är en förutsättning för att vidga de lokala arbetsmarknaderna och därigenom öka tillgången till attraktiva arbetsplatser för människor och kompetens för företag. Att

regionernas företag har tillgång till effektiva transporter och väl fungerade transportkedjor är en grundläggande förutsättning för att näringslivet ska kunna växa och utvecklas.

Boxholm ur ett regionalt perspektiv

- Ligger utmed Riksväg 32
- Ligger utmed Södra stambanan
- Tillgång till två regioner (Region Östergötland och Region Jönköping)
- Med närhet till Europaväg 4
- Med närhet till flygplatser
- I anslutning till en Funktionell Analysregion (Linköping och Norrköping)
- Med närhet till en Funktionell Analysregion (Jönköping)

REGIONAL UTVECKLING

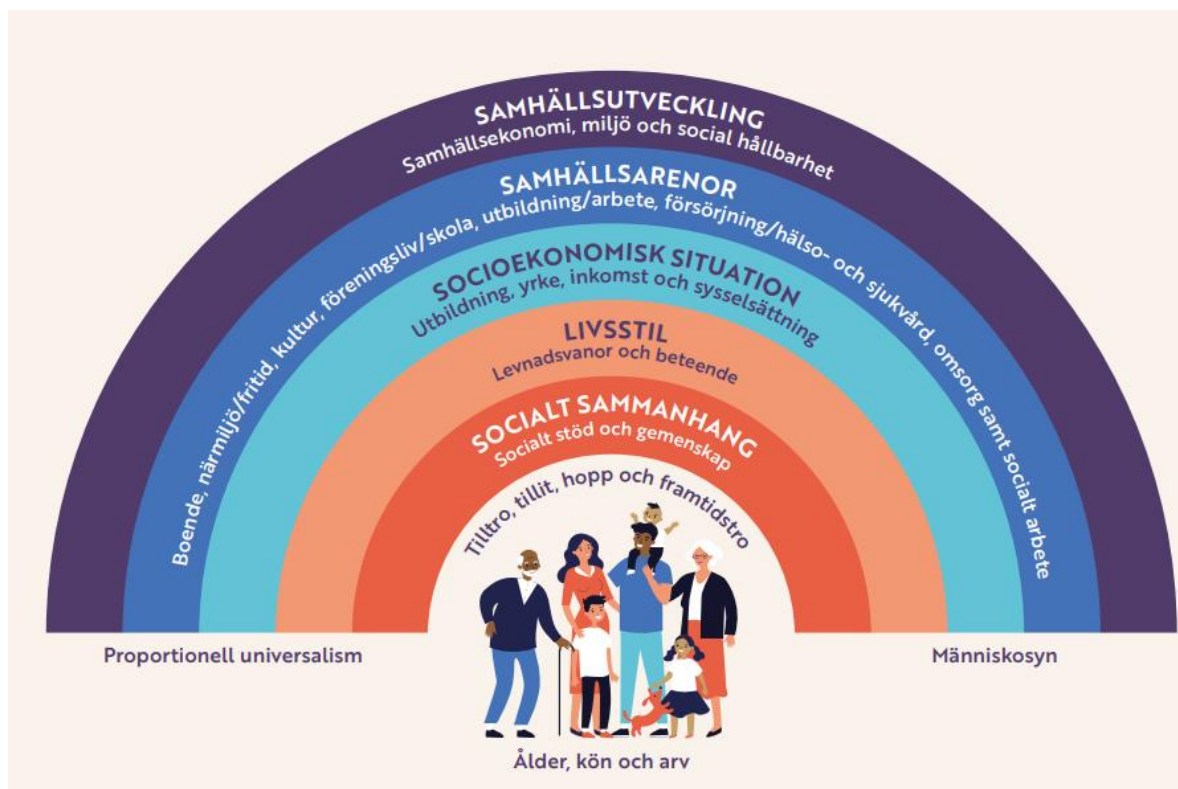
Region Östergötland arbetar med den regionala utvecklingsplaneringen i länet och ansvarar för den regionala utvecklingsstrategin för Östergötland.

Utvecklingsstrategin är en målbild för hur livet ska vara i Östergötland 2040.

Strategin lyfter fram att alla som bor och verkar i Östergötland ska ha möjlighet att leva ett gott liv. Därför formuleras utvecklingsstrategins målbild som ”Goda livsvillkor i Östergötland”.

Goda livsvillkor tar sin utgångspunkt både i individen och i samhället. Goda livsvillkor förutsätter en hållbar utveckling i hela Östergötland. En hållbar utveckling där ekologiska, sociala och ekonomiska perspektiv integreras och balanseras med varandra. För att uppnå utvecklingsstrategins målbild beskrivs även delmål nedan, med utgångspunkt i de tre hållbarhetsdimensionerna

- Ett inkluderande Östergötland
- Ett innovativt och attraktivt Östergötland
- Ett grönare Östergötland

Figur 9 Illustration "Goda livsvillkor i Östergötland", bildkälla: Region Östergötland.

Ett inkluderande Östergötland

År 2040 är Östergötland en region som håller samman och där män och kvinnor, oavsett bakgrund och boendeplats, känner delaktighet och tillit till samhället samt har likvärdiga möjligheter att forma sina liv utifrån sina förutsättningar. Alla individer, oavsett kön och ålder, deltar i samhället på jämlika villkor.

Ett innovativt och attraktivt Östergötland

Östergötland stärker sin attraktion och konkurrenskraft i den allt snabbare globala utvecklingen. Genom en stark innovationsförmåga och utveckling skapas arbete, välfärd och en hållbar tillväxt för kvinnor likväl som för män. Näringslivet har förmågan att attrahera, behålla och utveckla både mäns och kvinnors kompetens, kapital och att ta tillvara internationaliseringens möjligheter.

Ett grönare Östergötland

Östergötland är en föregångare i omställningen till ett cirkulärt samhälle med beredskap för klimat- och miljöförändringar. I "Grön infrastruktur i fysisk planering"¹ anges kommunen har möjlighet att peka ut områden som inte får bebyggas. Och som ska tjäna som kommunala grönområden. Att planera för grön

¹

<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.2887c5dd16488fe880d6732c/1538572001296/2%20Fysisk%20planering.pdf>

infrastruktur innebär också att samtidigt anpassa samhället till ett förändrat klimat. Det handlar om att den gröna infrastrukturen är viktig i urbana miljöer för att minska belastning på dagvattensystem och som översvämningsytor vid intensiv nederbörd. Grönytor kan också rena dagvatten från föroreningar och närsalter. Träd som sänker temperaturen på markytan både genom att ge skugga och genom evapotranspiration. Vegetation vid stränder kan hindra eller fördröja erosion och borttransport av jordmaterial. Vegetation längs kantzoner kan också förbättra stabilitet i slänter mot vattendrag

Kommunen tar hänsyn till regionens strategiska dokument i översiktsplanen och har samtidigt tolkat dem till en lokal nivå. I ett regionalt utvecklingsarbete har fokus till stora delar legat på centralorter, storlekar och mängder kopplat till insatser och prioriteringar. Eftersom Boxholms kommun har en stor andel boende på landsbygden är det viktigt för kommunen att det regionala utvecklingsarbetet inte likställer tätortsnivå som representativ för hela kommunen och därigenom marginaliserar stora delar av kommunens invånare. Därför är det viktigt att regionen på en lokal nivå eller med landsbygdsperspektiv arbetar för utveckling av Östergötlands alla delar för att uppnå målet med goda livsvillkor för regionens alla invånare. För Boxholms kommun handlar det om:

- Skapa förutsättningar för digitalisering
- Aktivt arbeta och bidra till kommunal, regionala, nationella och internationella klimat- och miljömål
- Skapa förutsättningar för tillgång till ett relevant och varierat utbildningsutbud
- Regional tillgänglighet
- Attraktiv kollektivtrafik
- Regionens närvaro (exempel vårdcentral, folktandvård och kulturevenemang)
- Skapa förutsättningar för kommersiell service
- Beakta och verka för lokalt funktionella samband över regiongräns
- Utveckling av Boxholms kommuns regionala besöksområden kopplat till landskapen

VILJEINRIKTNING

- Kommunens översiktsplan ska ligga till grund för regionalt utvecklingsarbete.
- Kommunen är aktiv vid revideringar av region Östergötlands regionala utvecklingsstrategi (RUS) och andra utvecklingsplaner kopplat till den fysiska planeringen.

REGIONALA MÅLPUNKTER

De regionala målpunkterna är redovisade utifrån ett Boxholmsperspektiv där kommuninvånaren måste ta sig över kommungränsen. De regionala målpunkter som ligger inom Boxholms kommun är också redovisade.

- Regioncentrum i Linköping och Jönköping
- Stadscentrum i Mjölby och Tranås
- Handelsområden/matbutiker i Mjölby, Mantorp, Linköping, Tranås och Jönköping
- Sommar- och turistcentrum i Malexander
- Naturupplevelse vid sjön Sommen
- Järnvägsstation i Mjölby, Linköping, Tranås och Jönköping
- Flygplats i Linköping och Jönköping
- Sjukhus i Motala och länssjukhus i Linköping och Jönköping
- Gymnasie- och högskole-/universitetsutbildning i Mjölby, Tranås, Linköping och Jönköping
- Simhall i Boxholm, Mjölby, Vadstena, Linköping och Jönköping
- Polisärenden (som till exempel pass) i Motala och Linköping

ARBETS- OCH GYMNASIEPENDLING

För arbets- och gymnasiependlingen över kommungränsen är de största flödena till och från Mjölby kommun, Linköpings kommun och Tranås kommun.

VILJEINRIKTNING

- Kommunens huvudpendlingsstråk är till Mjölby och fortsatta analyser och effektiviseringar av kollektivtrafiken i detta stråk ska genomföras tillsammans med Östgötatrafiken och Mjölby kommun.

BOXHOLMS KOMMUNS BIDRAG TILL REGIONERNA

Boxholms kommun är inom flera områden en så kallad pluskommun. Det vill säga att vi producerar och levererar mer än vad vi själva konsumerar. Följande utmärker Boxholms kommun i ett regionalt perspektiv.

Upplevelser kopplade till landskapet

Under sommarmånaderna är Sommen ett centrum för både lokalbefolkningens och turisternas fritidsaktiviteter. Ett omtyckt turistmål är att ta en tur med en av Sveriges äldsta och sista vedeldade ångbåtar S/S Boxholm II. Blåvik och Malexander är också stora turistområdena.

Företagande och entreprenörskap

Det finns en lång tradition av jord- och skogsbruk i Boxholms kommun. Skogsbruket har en mycket stark ställning för identiteten och ekonomin i Boxholms kommun. Boxholms kommun har också en stark prägel av den tidiga industrialiseringen med Boxholms Bruk som inledningsvis fick privilegier att sätta upp två manufakturhammare vid Svartån. Boxholms Bruk var också inriktad på träförädling och tillverkning av bland annat papper och kartong.

Boxholms näringsliv har genomgått betydande förändringar sedan sin industriella glansperiod under 1900-talet. Idag präglas regionens näringsliv av en diversifierad ekonomi med fokus på flera olika branscher.

En av de framträdande industrierna i Boxholm idag är trä- och skogsindustrin. Med sina omfattande skogar och lång tradition av träförädling har regionen en stark bas för sådana verksamheter. Flera företag ägnar sig åt träbearbetning, såsom snickerier och tillverkning av träprodukter. Här finns också metallindustri, större industri som tillverkar lagersystem. Jordbruks- och fiskerinäringen är viktiga näringar för främst utvecklingen av landsbygden men även ur ett beredskapsperspektiv.

Kommunen har också en väl utvecklad infrastruktur som underlättar för företagare. En närhet till viktiga transportnoder, såsom vägar och järnvägar möjliggör smidig logistik och distribution av varor och tjänster.

Utöver industri och tjänster har även andra sektorer börjat växa och utvecklas i Boxholm. Till exempel har besöksnäringen fått en allt större betydelse med områdets natursköna omgivningar och utbud av friluftaktiviteter.

Jordbruksnäringen i kommun är viktig för att producera livsmedel men också ur ett beredskapsperspektiv.

Mat och vatten

Boxholms kommun erbjuder ett omväxlande landskap med både, slätt, hag- och betesmarker samt skog, som ger goda förutsättningar för livsmedels-produktion. Ur både ett globalt och lokalt perspektiv blir jordbruksmarken allt värdefullare för försörjningsförmågan.

Boxholms kommun har idag ett samarbete med Tranås kommun för leverans om dricksvatten. Dricksvattnet kommer från Tranås vattenverk som i sin tur tar vatten från sjön Sommen.

Dricksvattnet i Malexander kommer från en borrhäls grundvattentäkt.

Det finns också en reservvattentäkt inom Boxholm kommun

Fossilfri energi

År 2045 spår flera myndigheter i en gemensam rapport att Sveriges totala elbehov befinner sig i spannet mellan 210–370 TWh/år. Detta innebär en kraftig ökning jämfört med nuvarande elbehov som motsvarar ca 140 TWh.

Energi- och klimatfrågan är en av de största utmaningarna som världen står inför. Utsläppen av växthusgaser behöver minska i en betydligt snabbare takt för att nå den globala klimatöverenskommelsen som gjordes i Paris december 2015.

I det svenska arbetet för att nå Parisavtalets mål har Boxholms kommun och alla andra kommuner ett särskilt ansvar. Vi har det genom våra olika roller som myndighetsutövare, informatör, fastighetsägare, arbetsgivare, ägare till energibolag med mera.

Kommunen vill fortsätta inspirera företag att minska sin energiförbrukning bland annat genom satsningar på energieffektivisering och fossilfri energi. Det handlar om investeringar i infrastruktur för fossilfri energi och skapande av incitament för företag att utveckla och implementera nya fossilfria energilösningar. Kommunen ska också skapa förutsättningar för utbyggnad av elnät, lagringslösningar för energi och andra infrastrukturprojekt för att underlätta integrationen av fossilfria energikällor i energisystemet.

VILJEINRIKTNING

- Kommunen ser positivt på lokalt producerad fossilfri energi

Laddinfrastruktur

Sverige har antagit mål om en fossiloberoende fordonsflotta till år 2030. Om målet ska vara möjligt att nå betyder det att transportsektorn behöver genomgå snabba förändringar, där kommunen är viktig aktör. Laddning av nuvarande elfordon sker till största delen i hemmen, men en fungerande laddinfrastruktur gör det möjligt för elbilsägare att göra längre resor, vilket kan vara en avgörande faktor för att få fler människor att köpa en elbil.

Laddinfrastrukturen i Boxholms kommun är begränsad till ett fåtal mindre laddningsstationer främst i Boxholm. Boxholms kommun bör därför ta fram en plan eller strategi för laddinfrastruktur som omfattar hela Boxholms kommun

VILJEINRIKTNING

- Ta fram en strategi för laddinfrastruktur som pekar ut lämpliga platser för etablering och utbyggnad av laddinfrastruktur
- Det ska vara enkelt att ladda både tyngre fordon och bilar längs väg 32.
- Det ska finna goda möjligheter att ladda fordon utmed utpekade platser vid turistvägar

Vattenkraft

Att använda lägesenergi från strömmande vatten för elproduktion är en gammal och beprövad teknik som sträcker sig långt tillbaka i tiden. Vattenkraften är viktig då det är en fossilfri och planerbar elproduktion. I Boxholms kommun finns två vattenkraftstationer, Bruksfallet och Flemminge. Båda kraftstationerna är belägna i Svartån, som rinner från sjön Sommen. Bruksfallet har en årlig produktion på 20 GWh och Flemminge 4,5 GWh. Totalt motsvarar produktionen hushållsel för cirka 4 900 hushåll per år. Nedan visas bilder på kraftstationerna:

Kraftstationen i Bruksfallet

Kraftstationen i Flemminge

VILJEINRIKTNING

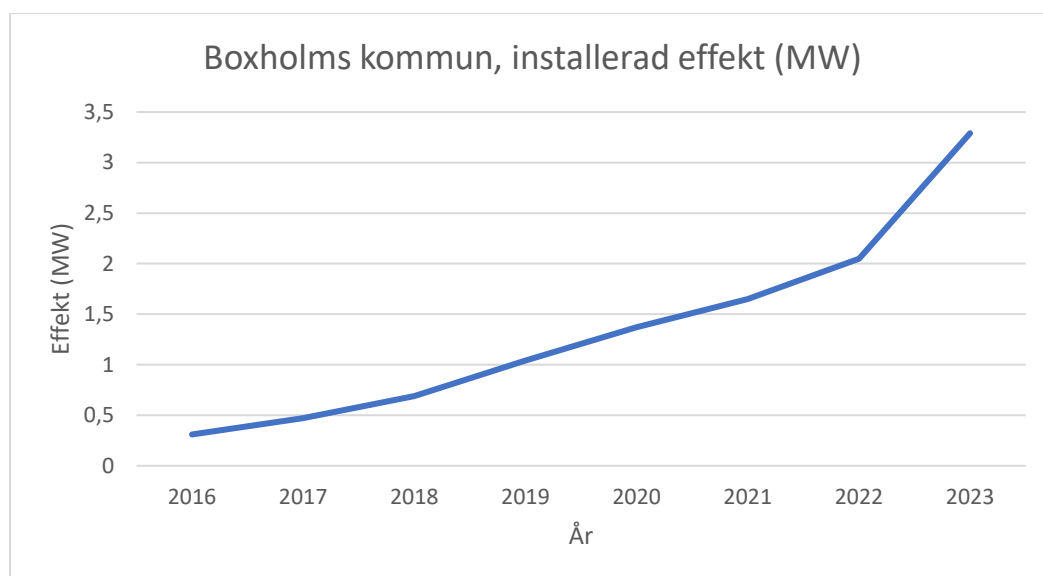
- Boxholms kommun ska verka för en hållbar och effektiv utveckling av vattenkraften som en central del av vår energiomställning

Solenergi och solparker

Elproduktionen från svenska solenergiläggningar ökar varje år, där solenergi stod för cirka 1,9 procent av elproduktionen 2023 i Sverige. Energimyndigheten menar att cirka 5 till 10 procent av Sveriges totala elanvändning skulle kunna komma från solenergi år 2040.

Solenergianläggningar utgör ett bra komplement till vindenergi, då solenergi-anläggningar kan passa in i miljöer där vindkraftverk inte fungerar lika bra, som exempelvis på byggnader och i direkt närhet av bebyggelse. Solenergin kompletterar vindenergin genom att det blåser mest på hösten och vintern, men solen ger mest energi under sommarmånaderna. Därmed jämnas energi- och effektproduktionen ut över året när dessa två energislag samverkar.

I Boxholms kommun finns det installerade solceller motsvarande cirka 3,3 MW. Det har varit en kraftig ökning under 2023, då solceller med en effekt på drygt 1,2 MW installerades.

Figur 10 Installerad effekt solenergi

VILJEINRIKTNING

- Kommunen är positiv till etablering av solcellsparker i lämpliga områden
- Kommunen uppmuntrar till investeringar i innovativa solenergilösningar som gör det möjligt för både privatpersoner och företag att dra nytta av solens kraft.

1.5 EN KOMMUN FÖR ALLA

Den fysiska planeringen påverkar samhällets strukturer. Kommunen har ett stort ansvar och påverkansmöjligheter för kommande utveckling samtidigt som det finns ett arv i den befintliga miljön och samhällsstrukturer. Kunskap och medvetenhet är en förutsättning för att aktivt kunna arbeta med samhällsplanering så att inga oönskade konsekvenser uppstår. I översiktsplanen har fyra områden identifierats; Jämställdhet, Barnperspektiv, Integration och Tillgänglighet där samhällsplaneringen har en tydlig direkt eller indirekt påverkan.

VILJEINRIKTNING

- I Boxholms kommun är offentliga platser och miljöer inkluderande.
- Beslutsfattare och planerare ska vara medvetna om och hur den fysiska planeringen påverkar samhällets strukturer.

JÄMSTÄLLDHET

Målet för den svenska jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. I samhällsplaneringen grundläggs många av vardagens villkor. Kvinnor och män lever i många fall olika vardagsliv med skilda förutsättningar och förflyttningsmönster. Män och kvinnor kan således ha olika behov och intressen. Därför är både mäns och kvinnors deltagande i de processer som formar samhällsutvecklingen viktiga. När beslut om markanvändning, bebyggelse och transporter fattas finns möjligheterna att skapa ett mer jämställt samhälle.

En jämställd samhällsplanering behöver utgå från representation (vilka som är med och har formellt och informellt inflytande), resurser (vilka som äger och använder) och realia som handlar om de normer, värderingar och utgångspunkter som styr och dominerar processen.

VILJEINRIKTNING

- I Boxholms kommun ska kvinnors och mäns, flickors och pojkars vardagsliv främjas av en jämställd samhällsplanering.
- Statistik ska, om det är möjligt, redovisas könsuppdelad.

BARNPERSPEKTIV

I FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) står det att barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn. Varje barn har också rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikt ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad, Artikel 12.

I beslut om markanvändning, bebyggelse, infrastruktur och rumslig utveckling grundläggs många av de villkor som styr barns liv. Barns och ungas perspektiv ska därför vara en naturlig del i samhällsbyggandet.

Barnperspektivet är viktigt och ska beaktas. I översiktsplanens redovisade utvecklingsområden för kommande planering bör följande projekt ha ett särskilt fokus på barnperspektivet:

- Utveckling av Stenbockskolan (lågstadium), Stenbockskolan (mellan- och högstadium), Åsbo skola samt Stenbockskolan (grundskola) och Åsbo skola (grundskola).
- Utveckling av sport i fritidsanläggningar
- Vid planering av nya förskolor.
- Utveckling av lek- och grönstruktur.
- Centrumutveckling i Boxholm tätort.
- Utveckling av transportsystemen – gång-, cykel- och kollektivtrafik
- Hälsa, trygghet och säkerhetsarbete i den offentliga miljön.

VILJEINRIKTNING

- Barn och ungdomar ska ha tillgång till mötesplatser och fritidsaktiviteter i både tätorter och landsbygder.
- Vid planering av kommunala projekt som bedöms ha en direkt påverkan på barn ska en barnkonsekvensanalys tas fram. Det kan vara planering av ny/ombyggnad av skola, utveckling av offentliga platser med mera.
- I Boxholms kommun ska barn ges möjlighet till inflytande i den fysiska planeringen, genom att Boxholms kommun aktivt bjuder in barn till medborgardialoger i till exempel skola.

INTEGRATION

För att skapa ett samhälle där förståelse råder behöver människor mötas i sin vardag. Möten sker när människors vägar korsas eller när de besöker samma platser. Vardagliga möten kan bli fler om samhällsplaneringen långsiktigt använder sig av platsens struktur och uppbyggnad för att öka människors rörlighet och överlappningar av rörelsemönster. Placering av funktioner som lockar olika människor till samma plats skapar vardagliga möten där individerna får möjlighet att förstå varandra och lära känna olika sidor av samhället.

VILJEINRIKTNING

- För att främja integration i vardagen ska Boxholms kommun med fysisk planering skapa utrymme för mötesplatser på offentliga platser, förhindra fysiska barriärer, ha bra kommunikationer, värna attraktiva platser/kulturminnen och skapa trygghet.

TILLGÄNGLIGHET

Ur ett kommunalt planeringsperspektiv är det centralt att offentliga platser och rum, områden för bostäder och verksamheter, naturmiljö och transportsystem med mera, är och upplevs vara, tillgängliga för alla - oavsett funktionsnedsättning, ålder, kön, och olika sociala tillhörigheter. Kommunen bör därför ta ansvar för att förutsättningar finns för likvärdiga villkor när det gäller människors möjligheter att ta del av samhällsservice, verksamheter, offentligt liv, aktiviteter, rekreation med mera.

VILJEINRIKTNING

- Den fysiska planeringen ska borge för att likvärdiga villkor skapas när det gäller tillgänglighet för alla i gemensamt använda rum i Boxholms kommun. Vid planering av ny bebyggelse och utformning av allmänna platser ska tillgängligheten utgöra en viktig del.

1.6 HÄLSA, TRYGGHET OCH SÄKERHET

Kommunen har ansvar för att, i planering och utveckling, säkerställa människors hälsa och säkerhet samt att förebygga risker och skapa ett robust samhälle.

Ansaret täcker även strävan efter att orsaka så lite negativ miljöpåverkan som möjligt. En del risker och negativ påverkan kan förebyggas och förhindras genom att exempelvis ställa krav på det som planeras och byggs.

Arbetet med hälsa, trygghet och säkerhet går ut på att skydda vissa värden från oönskade händelser, störningar och andra negativa konsekvenser. Det som ska skyddas är människors liv och hälsa, samhällsviktiga verksamheter, miljön och ekonomiska värden, samt mänskliga fri- och rättigheter. Det innebär både att vår livsmiljö ska utformas på sätt som gör att den är fysiskt säker och på ett sätt som gör att den upplevs som trygg, något som påverkar både människors psykiska och fysiska hälsa. Därför ska kommunen endast planera för byggnation i områden som bedöms som lämpliga för bebyggelse, det innebär bland annat att marken ska vara stabil och bedömas som säker från större risker samt ett förändrat klimat.

Säkerhet kan beskrivas som frånvaro av oönskade händelser, skador eller konsekvenser. Med trygghet menas frånvaro av upplevd oro. Tryggheten kan alltså ökas dels genom att den faktiska säkerheten ökar, dels genom att åtgärder som ökar själva känslan av trygghet. För exempelvis brottsförebyggande arbete handlar arbetet både om att förebygga brotten och hantera den oro för brott som finns, så att inte oron i sig påverkar människor negativt i onödan. Både den faktiska säkerheten och den upplevda tryggheten påverkar hur människor lever och deras hälsa. Oro och otrygghet, vare sig det är en ogrundad känsla eller en verklig risk, påverkar oss och våra val och vanor. Genom att i planeringssammanhang väga in såväl fysiska risker som den mentala känslan av otrygga miljöer, kan vi förebygga

mycket av de problem som kan uppstå. Det handlar även om att höja säkerheten genom att bygga på sätt som minimerar risken för exempelvis fallolyckor och vattenolyckor, bygga så det offentliga rummet är tillgängligt för alla, samt att förebygga och begränsa risken för suicid genom medveten utformning av offentliga platser. Det kan handla om att göra det svårtillgängligt till platser med stor fallhöjd och att hindra människor från att nå riskområden, att välja markbeläggningar som inte blir hala och undvika höga kanter. Det inkluderar också de vatten som finns, dammar, sjöar och vattendrag, där åtgärder ska göras för att minimera risken för att falla i, samt göra det lätt att ta sig upp om någon ändå skulle göra det. När människor upplever sin omgivning som säker, är det dessutom lättare att känna sig trygg, det ger alltså dubbla effekter. På så sätt kommer kommunen närmare sitt mål om att vara ”den mest attraktiva i sin storlek”.

För att öka tryggheten är översiktlighet, genomsiktlighet, orienterbarhet och tillgänglighet viktiga delar i utformningen av bebyggelse och gångstråk. Människor kan uppleva ett stråk som instängt och otryggt om det är trångt och inneslutet, exempelvis med bebyggelse, plank, vallar eller tät växtlighet tätt inpå från båda sidor. Även god belysning och andra människor som rör sig i området är viktiga faktorer för att öka tryggheten. Tryggheten ökar också i en blandad bebyggelse som ger människor anledning att uppehålla sig i ett område under fler av dygnets timmar. Kommunen ska därför ta ett helhetsgrepp kring frågor om hälsa och säkerhet, bland annat genom att skapa ett gott samarbete mellan kommunens förvaltningar, med andra kommuner, näringsliv, enskilda, organisationer och andra samhällsorgan. Detta samarbete är väldigt viktigt för skapandet av trygghet, då många skilda faktorer spelar in i människors upplevelse av vad som är tryggt.

Brottsförebyggande arbete i Boxholms kommun omfattar sådant som våld i olika miljöer, skadegörelse, stöld, ungdomskriminalitet och organiserad brottslighet. En del av våldet, speciellt i publika miljöer, kan minskas genom en genomtänkt utformning av gator, parker och andra offentliga miljöer. I många fall handlar det om samma typer av åtgärder som de trygghetsskapande som nämns ovan. Även skadegörelse kan minskas genom god belysning och insyn vid till exempel skolor och andra platser där människor endast vistas under delar av dygnet. Samma principer gäller det arbete som ska förebygga och förhindra suicid, det vill säga självmord, samt olyckor. Redan i planeringen och gestaltningen ska dessa faktorer finnas i åtanke för att begränsa riskerna för att något ska inträffa.

Risker med störningar och negativ påverkan på människors hälsa går i många fall att förebygga. I planeringssammanhang handlar det om sådant som att bostäder och arbetsplatser inte ska lokaliseras i närheten av verksamheter och anläggningar med viss omgivningspåverkan, för att minska antalet människor som utsätts för de aktuella riskerna. De fysiska riskerna inkluderar sådant som explosioner, utsläpp av olika slag, bränder och buller. När det gäller buller är vissa typer av anläggningar mer problematiska, till exempel motor- och skjutbanor, då verksamheten ofta bedrivs på kvällar och helger, då människor vill utnyttja sina trädgårdar och sin

utemiljö. Detta kan medföra begränsningar i verksamheten eller krav på kostsamma skyddsåtgärder vid anläggningen. Av hänsyn till bullerproblematiken, kan det därför bli nödvändigt att prioritera mellan olika former av markanvändning redan i den tidiga planeringen, att i det sträva mot den målbild som finns för området. Även förorenade områden ska tas med i ett tidigt skede av planeringen, för att undvika att bebyggelse placeras i områden som är olämpliga, med hänsyn till människors hälsa och säkerhet samt miljön.

Vi kan även förebygga och begränsa effekterna av klimatförändringar, exempelvis genom att planera för förändrade vattenflöden, temperaturer och vädermönster. Det handlar om att hantera större mängder vatten vid enskilda tillfällen, tillhandahålla skugga som skydd mot värmeböljor och mycket mer. Att minska vår klimatpåverkan är en del, att hantera de förändringar som uppstår är en annan, men båda är viktiga för framtiden. En utgångspunkt för kommunens miljöarbete är att tillgång till bra hållbara kommunikationsmöjligheter (gång, cykel och kollektivtrafik) leder till ett minskat bilanvändande. För att minska vår miljöpåverkan och skapa en bättre trafiksituation behövs noggranna avvägningar och prioriteringar. En ytterligare vinst är att människor rör på sig, till och från bussen eller hela den resta sträckan, något som är bra för folkhälsan. Med färre motorfordon som rör sig på vägarna bör även risken för trafikolyckor minska, något som idag utgör en stor fara för människor. I kombination med trafiksäkerhetsåtgärder på olycksdrabbade sträckor ökar den upplevda och den faktiska tryggheten. En minskad biltrafik bidrar även till lägre ljudnivåer och mindre bullerstörning.

För att klara av att genomföra detta krävs en stor samsyn i planeringen och att alla exploaterings- och lokaliseringsbeslut sker i enlighet med de övergripande planerna. Kommunen behöver en strategisk plan för hantering av dagvatten och beredskap för att hantera stora mängder vatten. Dessutom behöver kommunen ta fram nytt underlag, i form av övergripande utredningar för hanteringen av dagvatten, samt ett antal detaljerade utredningar inför exploatering, exempelvis gällande markstabilitet, farligt gods, miljöfarlig verksamhet och buller.

Att förebygga och förhindra olika riskfaktorer är att föredra, men planeringen ska även skapa möjligheter för begränsande åtgärder, som minimerar effekter och

konsekvenser om något skulle hända. Dessa begränsande åtgärder innefattar bland annat fysiska anpassningar av färdvägar för utryckningsfordon, tillgänglighet till sjukvård, polis och hemtjänst samt planer för mer övergripande krishantering.

VILJEINRIKTNING

- I inledningen av varje mandatperiod tar kommunen fram en handlingsplan för trygghet och säkerhet, som bygger på analyser av risker och sårbarhet i kommunen.
- Boxholms kommun ska vara och upplevas som en trygg och säker miljö.
- Boxholms kommun arbetar med trygghet genom att samarbeta och samverka samt åtgärda brister i den fysiska miljön.
- Miljön i kommunen ska ge förutsättningar för god fysisk och psykisk hälsa, därför ska olika miljö-, hälso- och säkerhetsrisker förebyggas, begränsas och motverkas.
- Säkerhetsarbetet ska vara systematiskt och inriktas mot att förhindra, förebygga och begränsa förekomsten av brott, suicid och olyckor, bland annat genom utformningen av den fysiska miljön.
- Alla människor ska kunna och våga vara ute i samhället under dygnets alla timmar, genom trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete.
- Boxholms kommun ska arbeta för minskad klimatpåverkan och genom den fysiska planeringen anpassa samhället för ett ändrat klimat.
- När olyckor inträffar ska ett snabbt och effektivt ingripande kunna ske, för att begränsa konsekvenserna.

HÄLSA

Det nationella målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhällseliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Det tidigare Regionförbundet Östsam hade en kommission för folkhälsa som tog fram Östgöta Kommissionens slutrapport under 2014. Den innehåller resultatet av analyser samt rekommendationer till insatser för folkhälsa i Östergötland. Östgöta Kommissionen identifierade olika samhällsarenor och ger rekommendationer för var och en av dessa, till exempel den fysiska miljön i arenor såsom boende och närområde. Två av de identifierade samhällsarenorna anses vara särskilt relevanta att belysa i översiktsplanen. Dessa är boende och närområde samt fritid och kultur.

BOENDE OCH NÄROMRÅDE

Boendemiljön är sedan lång tid identifierad som en viktig bestämningsfaktor för hälsa. Detta gäller i alla åldrar och är särskilt viktigt för ungdomar. Låg socioekonomisk status samvarierar med hög exponering för olika riskfaktorer i boendemiljön och närområdets yttre miljö, och genom detta ökar risken för ohälsa och sjukdom. Detta gäller flera hälsoutfall som till exempel skador och våld, mental ohälsa, självskattad hälsa, allergier samt hjärt-kärlsjukdom. Det finns ett flertal materiella faktorer i den byggda miljön som påverkar hälsan såsom bostäders utformning, byggmaterial, mögel, fukt, ljud, ljus och buller, men även tillgänglighet till natur och grönområden. Därtill finns det idag en stor samstämmighet bland boendeforskare om de sociala faktorernas betydelse för hälsan, bland annat trivsel, tillit till människor i området, sociala nätverk, socialt stöd, känsla av oberoende och kontroll, självständighet, frihet, social status. Särskilt sårbara för exponering av faktorer i boendemiljön som inverkar på hälsan är barn, pensionärer, arbetslösa, sjukskrivna, funktionshindrade eftersom deras sammanlagda tid i boendemiljön är betydligt längre än för yrkesarbetande som i hög utsträckning är borta från hemmet.

VILJEINRIKTNING

- Alla östgötar ges möjlighet till en bostad utifrån sina behov, i ett närområde som ger förutsättningar för social gemenskap, bidrar till trygghet, tillit och hälsa, samtidigt som samhällsplaneringen skall motverka segregering.

FRITID OCH KULTUR

En aktiv och meningsfull fritid som också ger möjlighet till rekreation främjar hälsan. När andra livsområden upplevs som påfrestande kan fritidsaktiviteter vara kompenserande, bekräftande eller reparerande, som motvikt till en i övrigt mindre tillfredställande tillvaro. Detta genom att vara en arena där människor kan utveckla sina sociala kontakter, gemenskaper och meningsskapande aktiviteter. Valet av fritidsaktiviteter och fritidskulturer innebär olika vanor, erfarenheter och kompetenser. Därmed bidrar fritiden till att ge framför allt ungdomar skilda utgångspunkter och livschanser. Fritidsforskningen visar att det tycks pågå en större polarisering mellan olika fritidsaktiviteter och olika grupper av ungdomar. En tendens är att satsa mycket tid på vissa sysselsättningar och avstå från andra. Vissa unga är till exempel intensivt fysiskt aktiva på sin fritid, medan andra inte rör sig alls.

Natur- och kulturupplevelser har betydelse för hälsa och livskvalitet, i alla åldrar. Forskning inom medicin, sociologi, socialpsykologi och socialmedicin visar att natur- och kulturupplevelser är viktiga ingredienser för en människas välmående, som leder till ökat socialt kapital, hälsa och välbefinnande. Kultur bidrar till ett meningsfullt liv för den enskilde och kan ge människor styrka att påverka sin

tillvaro, vilket är avgörande för hälsan. Undersökningar visar att svenska kvinnor är mer kulturellt aktiva än män och högutbildade mer aktiva än lågutbildade.

VILJEINRIKTNING

- Alla östgötar ges möjlighet till en fritid som möter kulturella, fysiska, sociala och psykiska behov, stimulerar engagemang, bidrar till social gemenskap samt möjliggör återhämtning.

BARN OCH UNGDOMAR

Eftersom barn- och ungdomsåren väger tungt i en människas uppväxt och framtida liv behövs extra insatser under denna tid. För kommunen är det ett prioriterat område att barn och ungdomar i Boxholms kommun får till sig en hälsofrämjande livsstil. Samhällsplaneringen och den fysiska miljön påverkar direkt och indirekt våra barn och ungdomars hälsa. Utemiljöer för lek och socialt umgänge, närhet till natur, möjlighet till säkra gång- och cykelvägar, fritidsaktiviteter, förskolor- och skolgårdars utformning är exempel på viktiga områden att beakta.

VILJEINRIKTNING

- Boxholms kommun ska bidra till god och jämlik folkhälsa genom att främja insatser som är hälsofrämjande och/eller förebygger hälsorisker.
- Fysisk planering i Boxholms kommun utgår från ett folkhälsoperspektiv som prioriterar god jämlik hälsa för alla i befolkningen och social hållbarhet. Kommunen ska särskilt prioritera våra barn och ungdomar.
- Jämlik god hälsa ska i Boxholms kommuns planerings- och bebyggelseutveckling stärkas genom att befolkningsgruppers erfarenheter, kunskap och synpunkter tas tillvara i processen. Detta ska i sin tur bidra till ökad trygghetsupplevelse, bättre fysisk hälsa, ökad tillgänglighet, och hållbara fysiska och sociala miljöer.

BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETE

I Boxholms kommun bedrivs arbetet med att förebygga brott och öka tryggheten inom ramen för trygghets- och säkerhetsarbetet. Det finns många beskrivningar av begreppen trygghet och säkerhet. Boxholms kommun har valt att beskriva säkerhet som frånvaro av oönskade händelser, skador eller konsekvenser, medan trygghet beskrivs som frånvaro av upplevd oro. Tryggheten kan alltså ökas dels genom att den faktiska säkerheten ökar, dels genom åtgärder som ökar själva känslan av trygghet. I det brottsförebyggande arbetet handlar det både om att förebygga brotten och om att hantera den oro för brott som finns, så att inte oron i sig påverkar människor negativt i onödan.

Arbetet med trygghet och säkerhet i Boxholms kommun samordnas genom kommunens Handlingsprogram trygghet och säkerhet som tas fram i början av varje mandatperiod. I det ingår att arbeta för att höja tryggheten för invånarna, samt att höja den faktiska säkerheten, till exempel minska risken att utsättas för brott, råka ut för olyckor eller andra negativa händelser. Dessa två delar kompletterar varandra och i vissa fall leder det ena till det andra.

För att öka tryggheten är översiktlighet, synlighet, orienterbarhet och tillgänglighet viktig i utformningen av bebyggelse och gångstråk. Exempelvis bör gång- och cykelstråk inte begränsas av bebyggelse, vallar eller tät växtlighet på båda sidor då det ger en instängd och otrygg känsla för dem som rör sig där. Även god belysning är en viktig faktor för att öka tryggheten. En annan faktor som bidrar till ökad trygghet är om det finns andra människor i rörelse. Tryggheten ökar också i en blandad bebyggelse som ger människor anledning att uppehålla sig i ett område under fler av dygnets timmar.

Boxholms kommun är till för alla människor som befinner sig här, oavsett om de är tillfälliga besökare, bor här eller verkar/arbetar i kommunen. En viktig del i detta är att alla ska kunna känna sig trygga i samhället, oavsett person eller förutsättningar. Därför behöver arbetet med trygghet i samhället omfatta olika människors behov. Det handlar både om vad olika människor upplever som otryggt och hur olika grupper rör sig i samhället. Det finns exempelvis vissa skillnader gällande vilka som går, cyklar, åker kollektivt eller kör egen bil. Genom att blanda olika funktioner exempelvis service, bostäder och skolor i en ort eller stadsdel skapas förutsättningar för att människor ska röra sig de olika områdena på olika tider, vilket skapar en känsla av trygghet. I ett område som enbart består av bostäder och ingen annan funktion kan rörelsen av människor vara låg på dagtid, medan det i ett funktionsblandat område finns en mer kontinuerlig rörelse av människor under dagen vilket kan minska riskerna för brott och öka trygghetskänslan i området.

VILJEINRIKTNING

- Offentliga rum ska utformas så att god uppsikt från rörelsestråk och vistelseytor uppnås. Det ska finnas en god belysningsnivå och ljuskällor som inte bländar.
- Olika funktioner, som bostäder och verksamheter, ska placeras så de offentliga rummen är befolkade under större delar av dygnet.

OLYCKSFÖREBYGGANDE ARBETE

I Boxholms kommun bedrivs ett arbete med att förebygga och hantera olyckor och suicid (själv mord), inom ramen för trygghets- och säkerhetsarbetet. Den fysiska planeringen bidrar till större säkerhet i de offentliga rummen, genom en genomtänkt utformning av dessa miljöer. Det handlar till stor del om att minska risken för olika former av olyckor. De som har tydligast koppling till den fysiska planeringen är suicid, fallolyckor, trafikolyckor och vattenolyckor.

Arbetet med trygghet och säkerhet i Boxholms kommun samordnas genom kommunens Handlingsprogram trygghet och säkerhet som tas fram i början av varje mandatperiod. Där ingår både att arbeta för att höja den faktiska säkerheten, till exempel minska risken att utsättas för brott, råka ut för olyckor eller andra negativa händelser, samt att höja tryggheten för invånarna. Dessa två delar kompletterar varandra och i flera fall leder det ena till det andra. Arbetet med att höja säkerheten handlar framför allt om att förebygga fallolyckor, vattenolyckor och trafikolyckor, samt att förebygga och hantera suicid och att öka den psykiska hälsan.

Varje år tar drygt 1 600 personer i Sverige sitt liv, ungefär 10 gånger så många försöker ta sina liv men överlever. Suicid är idag den vanligaste dödsorsaken i Sverige för åldersgruppen 15 – 44 år. För att förebygga suicid krävs en medvetenhet i gestaltningen av det offentliga rummet och ett av kommunens mål är att minska tillgängligheten till metoder för suicid. Det handlar om att begränsa tillgängligheten till kanter på platser på hög höjd, exempelvis på byggnader eller vid branter och stup.

Många människor skadas årligen i fallolyckor och jämfört med andra typer av olyckor leder dessa till flest vård på sjukhus. Varje år vårdas runt 1000 personer på sjukhus efter att ha fallit, dock står äldre personer som faller hemma för en stor del av dessa olyckor. Risken för fallolyckor kan minskas exempelvis genom att välja golv- och markbeläggning med mindre risk för att halka, undvika höga kanter, göra kanter väl synliga och liknande. Effektiv halkbekämpning i områden där människor ska röra sig till fots minskar också risken för fall. Dessa åtgärder bidrar även till att göra samhället mer tillgänglig och framkomlig för alla.

Vatten är ofta en stor tillgång i planeringssammanhang, men det utgör också en risk. För att minimera risken att falla i och sedan drunkna, bör kajer och andra områden intill vatten utformas så att risken för att ramla i vattnet begränsas. Det ska dessutom vara lätt att ta sig upp om någon trots detta skulle falla i, antingen med låga kanter eller med anordningar för att kunna klättra upp. Även livräddningsutrustning bör finnas och ses över regelbundet.

Brandförebyggande åtgärder regleras i Boverkets byggregler (BBR).

VILJEINRIKTNING

- Allmänna platser ska vara tillgängliga och framkomliga för alla och markmaterial ska väljas och utformas så risken för halka minimeras.
- Nivåskillnader i det offentliga rummet ska utformas med en höjdsättning som begränsar den möjliga fallhöjden och riskerna med fallolyckor.
- Kanter vid vatten ska antingen vara så låga att det är lätt att ta sig upp eller ha anordningar för att klättra upp inom rimliga avstånd längs kanten.
- Utformningen av det offentliga rummet ska avstyra suicid genom att begränsa möjligheterna att hoppa från hög höjd eller plötsligt placera sig i trafikstråk med tung trafik och/eller trafik med höga hastigheter.

1.7 HÅLLBAR UTVECKLING

Under senare delen av 1980-talet arbetade FN:s världskommission för miljö och utveckling fram Brundtlandrapporten. Rapportens syfte var att sammanställa ett helhetsgrepp på resurs- och miljöproblem, med målet att nå ett förändrat klimat som lösning genom begreppet "hållbar utveckling". Brundtlandrapporten utgjorde det idémässiga ramverket för FN:s miljökonferens i Rio de Janeiro 1992. Det var först efter miljökonferensen som begreppet "hållbar utveckling" blev accepterat som övergripande mål i samhällsutvecklingen.

Begreppet "hållbar utveckling" följde även med i det fortsatta arbetet mot att nå en hållbar utveckling. Således är begreppet som process aktuellt än idag genom Agenda 2030. Begreppet "hållbar utveckling" som lanserades i och med Brundtlandkommissionens rapport förklaras enligt följande:

"En hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov."

Begreppet "hållbar utveckling" kommer ursprungligen från den ekologiska teorin och innebär att konsumtionen av varor inte kan överstiga den långsiktiga produktionsförmågan. Således ingår begreppet i en ordnad helhet, där systemet enligt den ekologiska teorin bygger på att systemet i sig självt håller. Det vill säga att systemet håller om det håller sig inom ramarna för sin egen bärförmåga. På så sätt blir den hållbara utvecklingen direkt kopplad till den ekologiska dimensionen och hur bevarandevärd natur blir en förlängning av detta då ekologi i enlighet med "Hållbarhetstårtan" ligger till grund för den sociala dimensionen och den ekonomiska dimensionen.

Hållbar utveckling fungerar således som ett förhållningssätt till ekologiska förutsättningar i förhållande till den översiktliga planeringen.

AGENDA 2030

Den 25 september 2015 antog FN:s generalförsamling den historiska resolutionen "Att förändra vår värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling", med 17 globala mål som spänner över en bredd av samhällsutmaningar. De 17 globala målen har i sin tur 169 delmål och 230 indikatorer. Under en 15-årsperiod, med start 1 januari 2016 och fram till år 2030, har världens länder förbundit sig att tillsammans jobba för att uppnå de globala målen och en långsiktigt hållbar utveckling.

De 17 globala målen är integrerade och odelbara. Det betyder att inget av målen kan uppnås på bekostnad av ett annat och att framgång krävs inom alla områden för att det övergripande målet med Agenda 2030 ska kunna uppnås. Som exempel är en förutsättning för att uppnå mål 1, att utrota extrem fattigdom, att också nå framgång inom områdena utbildning och jämställdhet, mål 4 och 5.

Agenda 2030 bygger samtidigt på att alla delar av samhället inkluderas i genomförandet och aktivt jobbar mot samma mål.

Grundläggande för genomförandet av Agenda 2030 är ett brett ägarskap bland alla aktörer i samhället, däribland kommuner. I kommuners grunduppdrag ingår samhällsplanering som direkt eller indirekt bedöms kunna omsätta Agenda 2030 i praktisk handling på lokal nivå. Översiktsplanen ses i detta sammanhang vara ett lämpligt strategiskt dokument för hur kommunen integrerar Agenda 2030 på lokal nivå.

GLOBALA MÅLEN för hållbar utveckling

Figur 11 Globala målen.

Översiktsplanen har en viktig roll som måldokument och vägvisare mot en mer hållbar framtid. Översiktsplanen utgör ett strategiskt planeringsverktyg i vilket kommunen vill visa på vilket sätt de globala hållbarhetsmålen kan implementeras på lokal nivå. Av Agendans 17 globala mål består dessa i sin tur av 169 delmål. Av dessa delmål har de som bedömts som störst bäring på fysisk planering och som kan sättas i ett perspektiv av Boxholms förutsättningar, valts ut som en konkretisering av de övergripande målen. Genom att bryta ned de globala målen till mer konkreta delmål skapas en större bäring av Agenda 2030 i den lokala kontexten. Nedan redovisas de 40 delmål som bedöms ha störst relevans för Boxholms översiktsplan.

Mål 2.4 Hållbar livsmedelsproduktion och motståndskraftiga jordbruksmetoder.	Mål 11.a Främja nationell och regional utvecklingsplanering
Mål 3.6 Minska antalet dödsfall och skador i vägtrafiken	Mål 11.b Implementera strategier för inkludering, resurseffektivitet och katastrofriskreducering
Mål 3.9 Minska antalet sjukdoms- och dödsfall till följd av skadliga kemikalier och föroreningar	Mål 12.2 Hållbar förvaltning och användning av naturresurser
Mål 6.1 Säkert dricksvatten för alla	Mål 12.4 Ansvarsfull hantering av kemikalier och avfall
Mål 6.3 Förbättra vattenkvaliteten och avloppsrening samt öka återanvändningen	Mål 12.5 Minska mängden avfall markant
Mål 6.4 Effektivisera vattenanvändning och säker vattenförsörjning	Mål 12.6 Uppmuntra företag att tillämpa hållbara metoder och hållbarhetsredovisning.
Mål 6.5 Integrerad förvaltning av vattenresurser	Mål 12.8 Öka allmänhetens kunskap om hållbara livsstilar
Mål 6.6 Skydda och återställ vattenrelaterade ekosystem	Mål 13.1 Stärk motståndskraften mot och anpassningsförmågan till klimatrelaterade katastrofer
Mål 7.1 Tillgång till modern energi för alla	Mål 13.2 Integrera åtgärder mot klimatförändringar i politik och planering
Mål 7.2 Öka andelen fossilfri energi i världen	Mål 13.3 Öka kunskap och kapacitet för att hantera klimatförändringar
Mål 7.3 Fördubbla ökningen av energieffektivitet	Mål 13.a Implementera FN:s ramkonvention om klimatförändringar
Mål 9.1 Skapa hållbara, motståndskraftiga och inkluderande infrastrukturer	Mål 13.b Främja mekanismer för att höja förmågan till klimatrelaterad planering och förvaltning
Mål 9.4 Uppgradera industri och infrastruktur för ökad hållbarhet	Mål 14.2 Skydda och återställ marina och kustnära ekosystem
Mål 11.1 Säkra bostäder till överkomlig kostnad	Mål 14.4 Främja hållbart fiske
Mål 11.2 Tillgängliggör hållbara transportsystem för alla	Mål 15.1 Bevara, restaurera och säkerställ hållbart nyttjande av ekosystem på land och på sötvatten
Mål 11.3 Inkluderande och hållbar urbanisering	Mål 15.2 Främja hållbart skogsbruk, stoppa avskogningen och återställ utarmade skogar
Mål 11.4 Skydda världens kultur- och naturarv	Mål 15.5 Skydda den biologiska mångfalden och naturliga livsmiljöer
Mål 11.5 Mildra de negativa effekterna av naturkatastrofer	Mål 15.9 Integrera ekosystem och biologisk mångfald i nationell och lokal förvaltning.
Mål 11.6 Minska städers miljöpåverkan	Mål 17.6 Samarbeta och dela kunskap kring vetenskap, teknik och innovation.
Mål 11.7 Skapa säkra och inkluderande grönområden för alla	Mål 17.14 Stärk politisk samstämmighet för hållbar utveckling.

NATIONELLA MILJÖMÅL

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.

Generationsmålet, de 16 miljömålen och etappmålen, bildar tillsammans miljömålssystemet. Generationsmålet anger den allmänna inriktningen på miljöarbetet. För att underlätta det arbetet och göra generationsmålet mer konkret finns miljömålen och etappmålen.

För vi ska kunna nå Generationsmålet behöver ekosystemen återhämta sig, människans klimatpåverkan begränsas, den biologiska mångfalden bevaras, den negativa miljöpåverkan på människors hälsa minska och andelen fossilfri energi öka. För att vi ska kunna nå dit behöver många arbeta tillsammans.

För nå Sveriges miljömål styrs miljöarbetet med hjälp av lagstiftning och ekonomiska styrmedel. I Sverige sker arbetet med miljöfrågorna på nationell, regional och lokal nivå. På nationell nivå handlar det om att nationella myndigheter samverkar medan det regionala och lokala arbetet sker inom länsstyrelser, regioner och kommuner.

För översiktsplanen har följande miljömål identifierats som relevanta (miljömål i parenteser anses inte ha någon direkt påverkan). Särskilt relevant är generationsmålet och mål nr 15 – God bebyggd miljö

1. Begränsad klimatpåverkan
2. Frisk luft
3. (Bara naturlig försurning)
4. Giftfri miljö
5. (Skyddande ozonskikt)
6. (Säker strålmiljö)
7. Ingen övergödning
8. Levande sjöar och vattendrag
9. Grundvatten av god kvalitet
10. (Hav i balans samt levande kust och skärgård)
11. Myllrande våtmarker
12. Levande skogar
13. Ett rikt odlingslandskap
14. (Storslagen fjällmiljö)
15. **God bebyggd miljö**
16. Ett rikt växt- och djurliv

G – GENERATIONSMÅLET

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.

15. GOD BEBYGGD MILJÖ

Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas

Delmål:

- Hållbar bebyggelsestruktur
En långsiktigt hållbar bebyggelsestruktur har utvecklats både vid nylokalisering av byggnader, anläggningar och verksamheter och vid användning, förvaltning och omvandling av befintlig bebyggelse samtidigt som byggnader är hållbart utformade.
- Hållbar samhällsplanering
Städer och tätorter samt sambandet mellan tätorter och landsbygd är planerade utifrån ett sammanhållet och hållbart perspektiv på sociala, ekonomiska samt miljö- och hälsorelaterade frågor.
- Infrastruktur
Infrastruktur för energisystem, transporter, avfallshantering och vatten- och avloppsförsörjning är integrerade i stadsplaneringen och i övrig fysisk planering samt att lokalisering och utformning av infrastrukturen är anpassad till människors behov, för att minska resurs och energianvändning samt klimatpåverkan, samtidigt som hänsyn är tagen till natur- och kulturmiljö, estetik, hälsa och säkerhet.
- Kollektivtrafik, gång och cykel
Kollektivtrafiksystem är miljöanpassade, energieffektiva och tillgängliga och det finns attraktiva, säkra och effektiva gång- och cykelvägar.
- Natur- och grönområden
Det finns natur- och grönområden och grönstråk i närhet till bebyggelsen med god kvalitet och tillgänglighet.
- Kulturvärden i bebyggd miljö
Det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap ska bevaras, används och utvecklas.

- God vardagsmiljö
Den bebyggda miljön utgår från och stöder människans behov, ger skönhetsupplevelser och trevnad samt har ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur.
- Hälsa och säkerhet
Människor utsätts inte för skadliga luftföroreningar, kemiska ämnen, ljudnivåer och radonhalter eller andra oacceptabla hälso- eller säkerhetsrisker.
- Hushållning med energi och naturresurser
Användningen av energi, mark, vatten och andra naturresurser sker på ett effektivt, resursbesparande och miljöanpassat sätt för att på sikt minska och att främst fossilfria energikällor används.
- Hållbar avfallshantering
Avfallshanteringen är effektiv för samhället, enkel att använda för konsumenterna och att avfallet förebyggs samtidigt som resurserna i det avfall som uppstår tas till vara i så hög grad som möjligt samt att avfallets påverkan på och risker för hälsa och miljö minimeras.

HÅLLBAR UTVECKLING I BOXHOLM

Boxholms kommun är en av landets minsta kommuner med cirka 5 500 invånare (2023). Kommunen fokuserar på grunduppdraget och har begränsade resurser för att arbeta med hållbar utveckling. För att aktivt jobba med hållbar utveckling är vi beroende av samverkan och samarbete mellan kommuner, region och stat. När vi tar höjd för 6500 invånare är den procentuella befolkningsökningen stor, men antalet relativt lågt i ett regionalt och nationellt perspektiv. Kommunen arbetar aktivt med hållbar utveckling utifrån kommunens förutsättningar. Översiktsplanen bidrar till uppfyllelse till av flera av delmålen i Agenda 2030.

En cirkulär ekonomi möjliggör en ekologiskt och ekonomiskt hållbar utveckling. Cirkulär ekonomi är ett kretslopp av material, produkter och tjänster. En smartare ekonomi där livslängden på material och produkter är längre och där uttaget av råvaror och mängden avfall är mindre. Mängden av farliga ämnen i avfallet behöver minska för att avfallet ska kunna återanvändas i nyproduktion. Mark- och vattenanvändningen behöver bidra till att lokala kretslopp av produkter, material och näringsämnen stärks.

ENERGI

Med den globalt ökade klimatpåverkan, till följd av ökade utsläpp, är energifrågan viktig på många nivåer i samhället och i världen. Energi måste användas effektivt och de fossila bränslena måste fasas ut och ersättas av förnyelsebara energikällor. Inriktningen skapar förutsättningar för ett resurssnålt samhälle och möjligheter till ekonomisk tillväxt genom ny teknik.

VILJEINRIKTNING

- Boxholms kommun ska arbeta aktivt utifrån målen i Agenda 2030 och bidra till uppfyllelse av dem.
- Översiktsplanen ska utgå från miljömålet God bebyggd miljö.
- Boxholms kommun har en aktuell avfallsplan som revideras vid behov.
- Boxholms kommun värnar om den biologiska mångfalden och har ett aktuellt Naturvårdsprogram som revideras vid behov.
- Boxholms kommun jobbar med minskad klimatpåverkan.

HÅLLBART BYGGANDE

Utsläpp av växthusgaser bidrar till klimatpåverkan, den så kallade växthuseffekten. Riksdagen har bestämt att Sverige ska vara ledande i det globala arbetet med att förverkliga målen i Parisavtalet, och har beslutat om ett långsiktigt utsläppsmål för växthusgaser. Senast år 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Samtliga sektorer, inklusive bygg- och fastighetssektorn, ska bidra till att uppfylla målet.

MÅNGFALD

En långsiktigt socialt och ekonomiskt hållbar utveckling stöds av en blandning av boende, arbetsplatser, hustyper, upplåtelseformer, service, äldreboende med mera. Utformningen av ett område ska möjliggöra en mångsidig befolkningssammansättning med avseende på bland annat ålder, hushållsstorlek, etnicitet och ekonomisk status/socioekonomiska förutsättningar. Mångfald av människor, bostadstyper och arkitektur skapar en variationsrikedom i livsmiljön som gör den mer attraktiv och intressant. Beroende på sin livssituation använder människor de offentliga miljöerna på olika sätt och under olika tider på dygnet. Olika hushållssammansättningar kan därför också bidra till att de offentliga rummen befolkas under större delar av dygnet.

RESURSEFFEKTIVITET

Resurseffektivitet skapas genom att fler hushåll använder sig av infrastrukturen, men också av resurssnål teknisk försörjning med hög kvalitet, säkerhet och tillgänglighet samt låg miljö- och klimatpåverkan. Ny teknik och nya systemlösningar för teknisk försörjning ska uppmuntras vid byggnationer.

VILJEINRIKTNING

- Senast år 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Samtliga sektorer, inklusive bygg- och fastighetssektorn, ska bidra till att uppfylla målet.
- Utformningen av ett område ska möjliggöra en mångsidig befolkningssammansättning med avseende på bland annat ålder, hushållsstorlek, etnicitet och ekonomisk status/socioekonomiska förutsättningar.
- Ny teknik och nya systemlösningar för teknisk försörjning ska uppmuntras vid byggnationer.

EKOSYSTEMTJÄNSTER I DEN BEBYGGDA MILJÖN

Ekosystemtjänster är de funktioner hos ekosystemen som gynnar människor, det vill säga upprätthåller och/eller förbättrar människors välmående och livsvillkor. Dessa tjänster produceras av ekosystem och är gratis. Exempel på ekosystemtjänster är pollinering (som utförs av pollinerande insekter eller andra djur), vattenrening via exempelvis våtmarker eller musslor, skadebekämpning (som utförs av naturliga fiender, vilket kan vara både insekter, svampar, bakterier eller virus), grönytor för rekreation, reducering av partikelhalter och växthusgaser samt bildande av bördig jord. Ekosystemtjänster definieras och indelas i fyra olika grupper utifrån vilken funktion de har.

Dessa grupper kallas försörjande, reglerande, kulturella och stödjande ekosystemtjänster:

Försörjande ekosystemtjänster är ekosystem som tillhandahåller råvaror för produktion som exempelvis livsmedelsförsörjning och energi.

Reglerande ekosystemtjänster är ekosystem som refererar till naturens egna system och centrala processer som exempelvis pollinering (grödor och vilda växter) och klimatreglering.

Kulturella ekosystemtjänster är ekosystem som tillhandahåller naturmiljöer som är lämpliga för exempelvis friluftsliv, rekreation och kulturarv.

Stödjande ekosystemtjänster är ekosystem som är nödvändiga för att samtliga andra tjänster ska kunna fungera. Det är exempelvis fotosyntes, biologisk mångfald och jordmånsbildning.

VILJEINRIKTNING

Nedan följer en indelning av ekosystemtjänster och funktioner som kan eftersträvas i planering av den bebyggda miljön:

- Klimatanpassning – främja hållbar dagvattenhantering och skapa miljöer för temperaturreglering.
- Öka den ekologiskt aktiva ytan – gröna tak och gröna väggar
- Biologisk mångfald –främja en ökad biologisk mångfald med buskar, träd och urbana ängar.
- Hälsa och rekreation – främja människors hälsa med till exempel attraktiva gröna utemiljöer, mötesplatser och konstnärlig gestaltning.
- Bullerreducering – när grönska används för att reducera ljud

1.8 ARKITEKTUR OCH GESTALTAD LIVSMILJÖ

Dagens arkitektur-, form- och designpolitik baseras på begreppet gestaltad livsmiljö, vilket omfattar bland annat arkitektur, form, design, konst och kulturarv.

Riksdagen antog 2018 följande mål och delpreciseringar:

”Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön.”

Detta ska uppnås genom att:

- hållbarhet och kvalitet inte underställs kortsiktiga ekonomiska överväganden
- kunskap om arkitektur, form och design utvecklas och sprids
- det offentliga agerar förebildligt
- estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden tas till vara och utvecklas
- miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla
- samarbete och samverkan utvecklas, inom landet och internationellt.

Målet för gestaltad livsmiljö och dess delpreciseringar är styrande för statens initiativ och kan vara vägledande för kommuner och regioner. Målet kompletterar andra nationella mål som berör den gestaltade livsmiljön.

Det finns många politiska mål med bäring på arkitektur, form och design, särskilt Agenda 2030, FN:s New Urban Agenda och de för Sverige uppsatta målen för miljö, kultur, kulturmiljö, samhällsbyggandet, hållbara städer, hållbara transporter, folkhälsa och integrering samt det klimatpolitiska ramverket.

Att arbeta med arkitektur är att planera och forma vårt samhälle. Arkitektur berör alla varje dag och bidrar direkt till hur vi mår och hur vi kan vara med och ta del av samhället.

När miljöer planeras, byggs och förvaltas möts många olika aktörer; politiker och tjänstepersoner i offentlig förvaltning, näringsliv, vetenskap, civilsamhälle och enskilda invånare.

Skapandet och bevarandet av arkitektur är ett gemensamt ansvar som kräver kunskap, insikt, initiativ, utveckling, innovation och nytänkande.

Översiktsplanen beskriver politikens vision och viljeinriktning kring den fysiska miljön. Här uttrycks målsättningar och ställningstaganden på en övergripande nivå för att skapa goda förutsättningar för hållbara livsmiljöer. I en arkitekturstrategi kan kommunen konkretisera de avsikter och utmaningar som lyfts i översiktsplanen. Det gäller stadens, orternas och byarnas tillväxt och utveckling utifrån formländet av den byggda miljön och vad arkitekturen kan bidra till och varför. Vad som är viktigt när olika miljöer utvecklas och förvaltas så att inte långsiktiga kvaliteter byggs bort samt vad dialogen behöver fokusera på när vi planerar, bygger och förvaltar.

VILJEINRIKTNING

- Att vi alla hjälps åt: politiker och företagare, arkitekter och byggherrar, stadsplanerare och invånare. Det offentliga ska gå före och uppmuntra alla andra att följa efter.
- God arkitektur, form, design, konst och kulturarv ska främjas.
- Att en arkitekturstrategi, som uttrycker kommunens långsiktiga ambition och vilja för den gestaltade livsmiljön, tas fram.

ARKITEKTUR

Arkitektur avser allt mänskligt byggande och formande av den fysiska miljön. Arkitektur är också läran om formgivning av i första hand byggnader. Det är emellertid ett multidisciplinärt ämnesområde som verkar mellan konst och vetenskap och omfattar även landskap, städer, interiörer, möbler och enskilda objekt. Enligt det tidigaste bevarade verket i ämnet, "Tio böcker om arkitektur" av Vitruvius för över 2000 år sedan, är arkitekturens kärna balansen mellan skönhet, hållbarhet och funktion.

Arkitekturen påverkar hur byggnader och miljöer upplevs och bidrar till både estetiska värden och till ett uttryck för en plats eller ett område. Det är viktigt att de val som görs för framtiden, den planering och byggnation som utförs är resultatet av noggranna överväganden. Ambitionen ska vara att skapa en långsiktigt hållbar miljö av hög arkitektonisk kvalitet. Hög arkitektonisk kvalitet är nödvändigt för att skapa offentliga rum och miljöer som är hållbara över lång tid, som blir värdefulla även i framtiden. God arkitektur med väl genomtänkta lösningar har kvaliteter som kan vara svåra att mäta rent ekonomiskt, men ger andra långsiktiga värden. Som exempel kan nämnas bättre funktionalitet, ökad attraktivitet för fastigheter och varumärkesbyggande för orterna och kommunen som helhet. Med vetskap om vad arkitektur kan göra och betyda för upplevelsen av orten eller kvarteret, bidrar ett ökat fokus på arkitekturen och de estetiska värdena till ett levande och attraktivt Boxholm att leva och verka i.

VILJEINRIKTNING

- Boxholms kommun ska vara en förebild vid planering, byggande och förvaltning av offentliga miljöer och kommunens egna byggnader.
- Kommunen ska ha ett levande samtal om arkitektur med Boxholms invånare och näringsliv genom att arbeta utåtriktat kring frågor som rör gestaltad livsmiljö.
- Kommunen ska eftersträva att hitta och möjliggöra nya användningar för befintliga byggnader som står tomma idag.
- Kommunen ska möjliggöra projekt som tar vara på redan använda naturresurser och byggnader som anpassas till ett framtida klimat.
- Byggnader i kulturhistoriska miljöer, områdesentréer, blickfång och centrumlägen ska utformas med särskild omsorg. Även byggnader som med sin höjd och storlek påverkar stadsbilden ska utformas med särskild omsorg.

GESTALTAD LIVSMILJÖ

Gestaltad livsmiljö är såväl ett synsätt som måste finnas med i allt som berör vår fysiska miljö, som den fysiska miljön i sig. Begreppet omfattar arkitektur, form, design, konst och kulturarv.

Välutformade offentliga rum bidrar till identitet och attraktivitet, vilket gör att invånare och besökare trivs.

Ett gemensamt skapande och en helhetssyn på den gestaltade livsmiljön är kärnan i politiken för arkitektur, form, design, konst och kulturarv. Det är en politik som på ett tydligt sätt tar utgångspunkt i människan, hennes behov och livskvalitet vid formandet och förvaltandet av våra livsmiljöer. Politiken utgår också från allas rätt till miljöer som är inkluderande, väl gestaltade och långsiktigt hållbara.

Propositionen "Politik för gestaltad livsmiljö" (Prop. 2017/18:110) presenterades i februari 2018 av dåvarande kultur-, miljö- och bostadsministrarna. Propositionen tar ett helhetsgrepp om arbetet med den gestaltade livsmiljön och utgör en samlad nationell arkitekturpolicy. Det politiska målet slår fast att arkitektur, form, design, konst och kulturarv har avgörande betydelse i samhällsbygget eftersom den gestaltade livsmiljön påverkar alla människor i deras vardag utifrån bland annat hälsa och välbefinnande. Gestaltad livsmiljö ska, enligt politiken, ses som ett sammanhållet område där alla dessa perspektiv samspelar och berikar varandra.

För att främja god arkitektur och för att utveckla, förnya och bevara orter och byar behöver arbetet att skapa framtida goda livsmiljöer stärkas.

Offentliga rum behöver vara tillräckligt stora för att tåla användning och rymma de som bor och verkar i närheten. Det är viktigt med en variation av olika stadsrum och mötesplatser. Staden behöver innehålla både aktiva och lugna rum för vistelse och förflyttning. Stadsrummen ska ha en anpassad ljudmiljö, tillgång till solljus samt en god belysning. Grönska påverkar upplevelsen av de offentliga rummen positivt.

En god ljusplanering kan bidra till en levande nattstad där människor kan leva ett aktivt liv även under dygnets mörka timmar.

För att barn och ungdomar ska få god tillgång till idrotts- och föreningsliv är det angeläget att anläggningar ligger där flest bor samt att det finns goda kommunikationer och trygga vägar. Utrymme behövs för anläggningar som byggs av staden, föreningslivet och andra aktörer samt för idrotter och föreningar med behov av både små lokaler och stora markområden.

Kultur-, idrott- och föreningsverksamheter är viktiga forum för ett samhälle. De skapar mervärden som demokratibärare och fungerar ofta som viktiga mötes-

platser. Dessa verksamheter behöver lämpliga och tillgängliga lokaler till rimliga priser för att kunna etablera sig och utvecklas.

Konst i offentlig miljö spelar en viktig roll i att forma karaktären och upplevelsen av offentliga rum. Genom att placera konst i offentliga miljöer bidrar kommunen till att skapa mer engagerande, inspirerande och livfulla gemensamma utrymmen. Det finns flera sätt på vilka konst bidrar till offentliga miljöer. Konst i offentliga rum är tillgänglig för alla, oavsett socioekonomisk bakgrund. Detta gör konsten demokratisk och erbjuder kulturella upplevelser utanför traditionella konstinstitutioner som museer och gallerier. Offentlig konst kan uppmuntra till samhällsengagemang och delaktighet. Det kan fungera som en katalysator för samtal och interaktion mellan människor. Konstverk kan bidra till att skapa eller förstärka en plats unika identitet och känsla, och kan bli en symbol eller landmärke för en stad eller ett område. Installation av konst i offentliga rum kan vara en del av stadsförnyelseprojekt och kan bidra till att revitalisera försummade eller underutvecklade områden. Offentlig konst kan vara utbildande och informera allmänheten om historiska händelser, lokala traditioner eller miljöfrågor.

Konst förskönar offentliga platser, vilket kan göra promenader i staden eller väntan på bussen till en mer njutbar upplevelse. Vissa offentliga konstverk är interaktiva och designade för att besökare ska kunna interagera med dem, vilket skapar en dynamisk och personlig upplevelse. Offentlig konst kan reflektera och fira den kulturella mångfalden i ett samhälle, vilket bidrar till ökad förståelse och acceptans av olika kulturer. Konst i offentliga miljöer kan även öka turismen och dra till sig besökare, vilket gynnar lokala företag och ekonomin i stort.

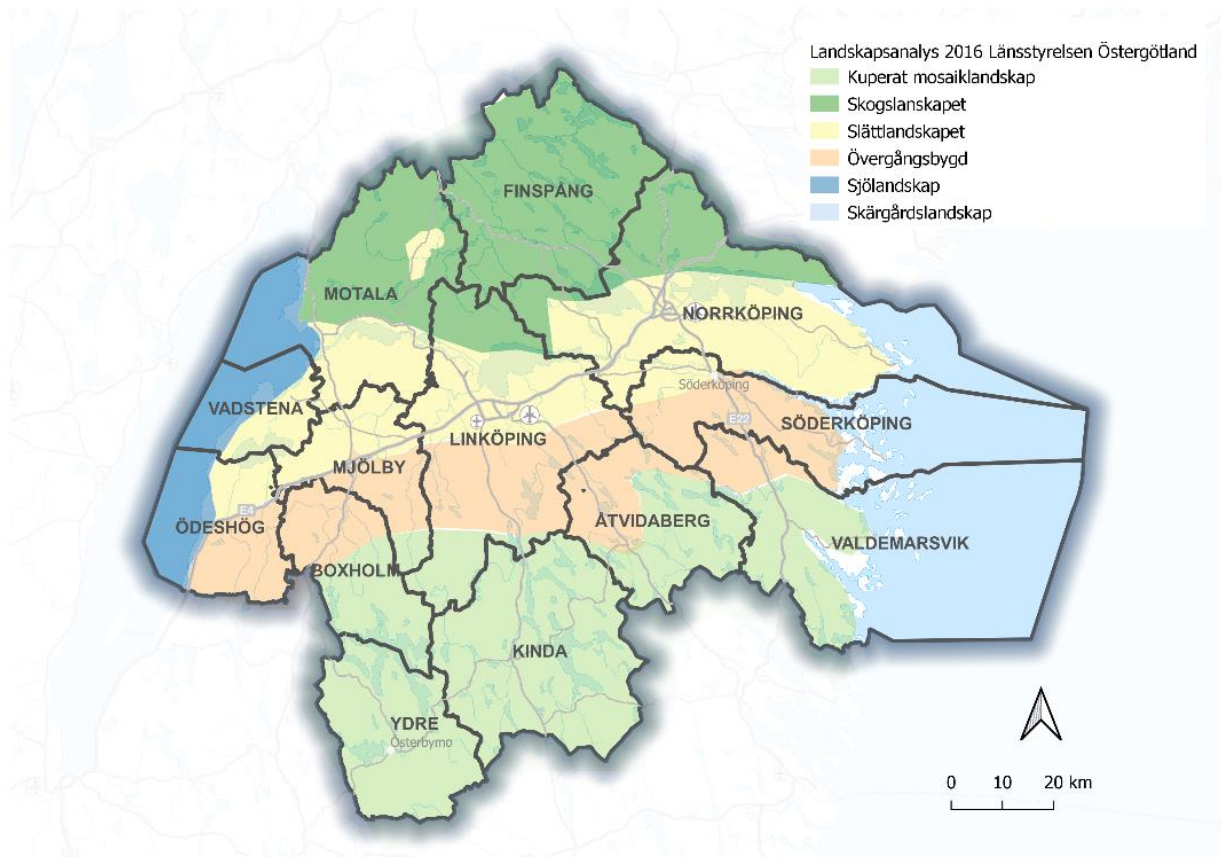
VILJEINRIKTNING

- Boxholms kommun ska möjliggöra en levande stadsmiljö med torg, parker, stråk och utåtriktade verksamheter.
- En mångfald av idrottsplatser och inomhusanläggningar som är lätta att nå ska möjliggöra en aktiv fritid.
- Orter, byggnader och offentliga rum ska utvecklas mot ett alltmer hållbart samhälle, med trivsamma miljöer som inbjuder till ett rikt och varierat liv, både på landsbygden och i staden.
- Konst i offentliga byggnader och utemiljöer säkras genom enprocentregeln, som ger ett ekonomiskt utrymme för konst.
- Kulturhistoriska värden och lokala särdrag ska betonas som en förutsättning för utveckling av god arkitektur.
- Belysningen i Boxholm ska stödja en levande, trygg och jämlik stad där ljuset ska fungera som en självklar del av och bidra till upplevelsen av stadsrummets form, funktion och stämning samtidigt som stadens olika karaktäristiska delar förstärks.
- Barns lek- och vistelsemiljöer ska utformas med särskild omsorg, så att de bidrar med kärnvärden som trygghet och upplevelseglädje.
- Staden ska utvecklas utifrån dess karaktär och identitet, både i de stora dragen och i det lokalt platsspecifika.

2. MARKANVÄNDNING

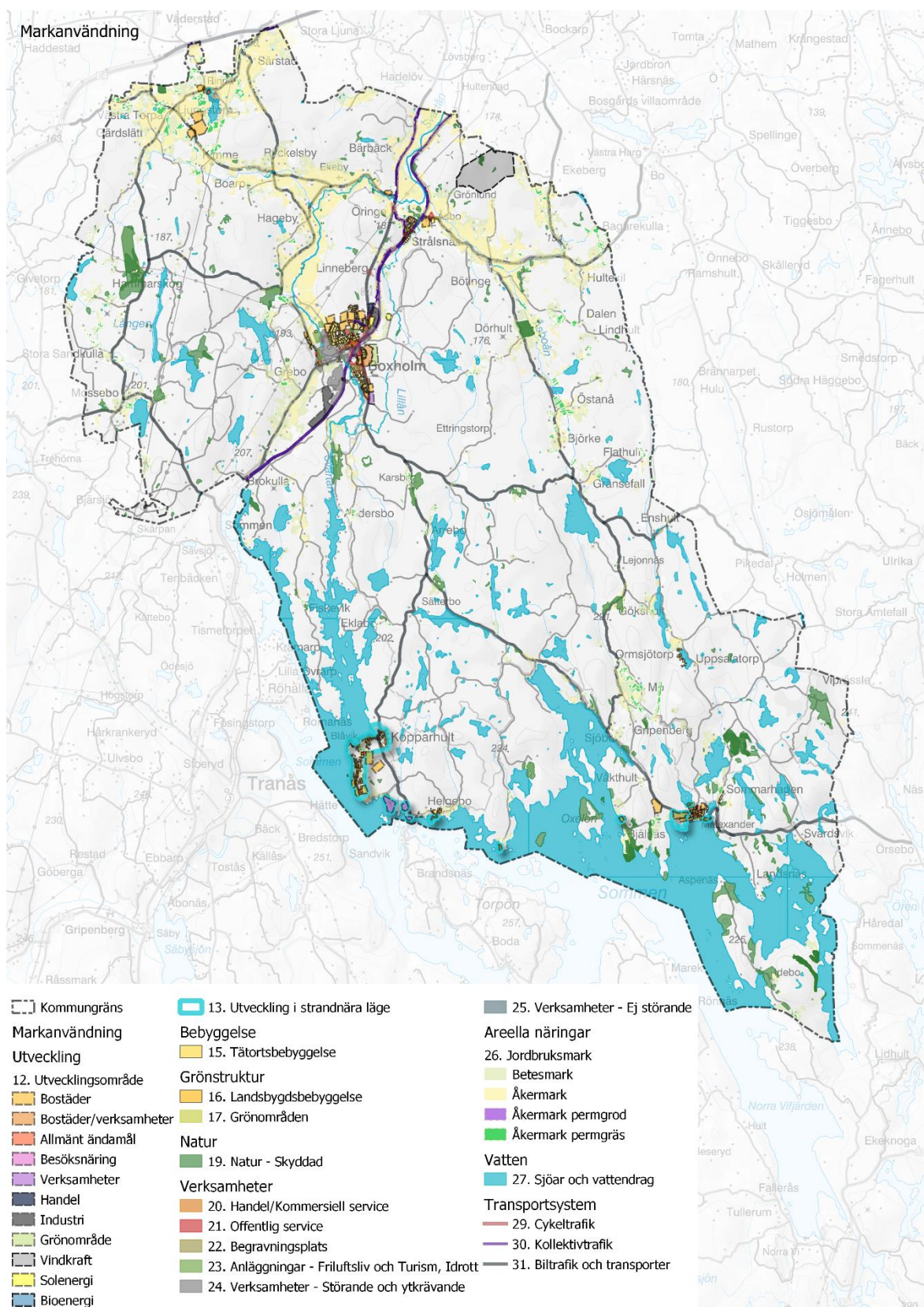
Boxholms kommun ligger i en övergångsbygd mellan Östgötslätten och Sydsvenska höglandet. Topografin är varierad och i landskapet finns många spår efter den senaste istiden. Slättlandet i norr, de kuperade skogspartierna, sjön Sommen och vattendragen har i alla tider påverkat människornas bosättnings-, rörelse- och kommunikationsmönster.

Figur 12 Landskapsanalys, källa: Länsstyrelsen i Östergötland

Markanvändningen skiljer sig åt mellan dessa olika typer av miljöer och planeringen behöver därför ta ett översiktligt grepp kring hur dessa ska hanteras. I våra tätorter, och i vissa fall även på landsbygden och våra mindre samhällen, finns områden där användningen av mark och vatten är mer preciserad. I kartan nedan visas markanvändningen i Boxholms kommun.

Översiktsplan Boxholms kommun

Figur 13 Karta över markanvändning

Oavsett om det är översiktlig eller mer preciserad markanvändning som illustreras i kartmaterialet är det viktigt att ha förståelse för att översiktsplanen är en vision och inriktning. En gränsmarkering kan i kartmaterialet upplevas som konkret, men i verkligheten är den diffus och svår att precisera. Detta då verkligheten är mer komplex än vad kartmaterialet kan illustrera utan att förlora tydlighet och läsbarhet.

VILJEINRIKTNING

- Kommunen ska aktivt arbeta med att strategiskt förvärva och planlägga mark som kan vara nödvändig för att i framtiden tillgodose behovet av gemensamma intressen som till exempel skolor och särskilda boenden.
- Främja hållbar utveckling genom att prioritera utveckling av redan anspråkstagen mark.
- Det ska finnas en mark- och planberedskap för att kunna möta behovet av attraktiva bostäder.
- Det ska finnas en mark- och planberedskap för olika typer av verksamheter för att kunna tillvarata etableringsförfrågningar.
- Där det bedöms lämpligt bör flexibla detaljplaner utformas.

2.1 SAMMANHÅLLEN BEBYGGELSE

Sammanhållen bebyggelse är områden som tätorter, bebyggelseområden och mindre samhällen. Här finns flera bostäder och ibland även verksamheter samlat inom ett begränsat geografiskt område. I huvudsak uppmuntras ny exploatering inom eller i anslutning till dessa områden, då detta stärker den sammanhållna bebyggelsens underlag för service, kommunikationer och tjänster. Det ger även ett mer effektivt nyttjande av befintlig infrastruktur vilket gynnar vårt klimat.

VILJEINRIKTNING

- Sammanhållen bebyggelse ska huvudsakligen utvecklas omkring en kärna som ny bebyggelse samlas kring.
- Vid eventuell exploatering av jordbruksmark inom sammanhållen bebyggelse ska detaljplanläggning alltid övervägas för att säkerställa ett effektivt nyttjande av markresursen.
- I de centrala delarna av tätorterna eftersträvas en tätare och blandad bebyggelse.
- Uppmuntra till förtätning där det bedöms lämpligt.

2.2 SLÄTTBYGD

Slättbygden i de norra delarna av kommunen har historiskt sett varit en del av Västanstång som under medeltiden var namnet på ett geografiskt område väster om Linköping och Stångån. Landskapet har präglats av åkerbruk och boskapsskötsel ända sedan förhistorisk tid. Här har de naturliga förutsättningarna för jordbruk varit extra gynnsamma, med kalkhaltiga jordar och fina betesmarker i dalgångarna runt vattendragen Svartån, Åsboån, Kårarpsbäcken och Lillåarna. I norra Boxholm präglas bebyggelsen av större gårdar med stora tillhörande åkermarker.

Slättbygder är områden som tydligt domineras av långvarigt brukande av marken för odling (åkermark) och djurhållning (betesmark). Dessa områden är särskilt viktiga att bevara och ska därför undvika att exploateras. Jordbruksmark kan finnas både inom sammanhållen bebyggelse och i skogsbygdsområden, inom dessa områden finns dock en högre acceptans för exploatering på jordbruksmarken. Inom sammanhållen bebyggelse bedöms värdet av att hålla bebyggelsen samlad till en kärna vara högre än värdet av jordbruksmarken medan i skogsbygder är möjligheterna för ett effektivt brukande av jordbruksmarken sämre.

VILJEINRIKTNING

- Inom slättbygder ska det i allra möjligaste mån undvikas att exploatera på jordbruksmark.
- Ny bebyggelse ska inom slättbygder hänvisas till markområden som inte är jordbruksmark.
- Inom slättbygder ska möjligheten att fortsatt bedriva ett effektivt jordbruk väga tungt vid all typ av utveckling.

2.3 SKOGSBYGD

De mellersta och södra delarna av Boxholms kommun ingår i det stora, sammanhängande skogsområde som dominerar Södra Östergötland. Landskapet präglas av sjöar, bergsplatåer och sprickdalar. Förutsättningarna för jordbruk har här varit mer begränsade då marken är stenigare och jordmånen magrare. Under historisk tid har skogsområdet utnyttjats för bland annat skogsbruk och olika typer av småskalig industri. Jordbruket har varit mera småskaligt, med utspridda gårdar och torp. Bebyggelsen består i södra Boxholm av mindre gårdar och torp, undantaget för mindre herrgårdsmiljöer.

Skogsbygder är områden som tydligt domineras av produktionsskog. Inom skogsbruksområden ska exploatering huvudsakligen ske på ett sätt som inte markant försvårar möjligheten till ett rationellt skogsbruk. Skogsbygderna är även av särskild vikt för rekreation och friluftsliv, dessa värden ska därför tas till vara vid exploatering inom skogsbygder.

VILJEINRIKTNING

- Inom skogsbygder ska exploatering av skogsmark huvudsakligen ske på ett sätt som inte markant försvårar möjligheten till ett rationellt skogsbruk
- Värden för rekreation och friluftsliv ska tas till vara vid exploatering inom skogsbygder

2.4 VATTEN (SOMMEN-OMRÅDET)

Sjön Sommen dominerar landskapet i Boxholms sydligaste del. Sjön har fungerat både som en gräns och som en förbindelselänk mellan bygderna norr och söder om sjön. Marken runt Sommen är mager och domineras av berg, morän och till viss del isälvsediment. Området har varit glesbefolkat långt in i historisk tid. Bebyggelsen präglas av närheten till vattnet där byggnader placerats i anslutning till vattnet och där även bryggor och mindre sjöbodrar utgör en del av bebyggelsemiljön.

Boxholms kommun har flera sjöar och vattendrag som har stor betydelse för kommunen. Vattendraget Svartån som rinner genom kommunen norrut från de småländska skogarna, innan den passerar sjön Sommen och slutligen mynnar ut i sjön Roxen (Linköpings kommun) är ett exempel i mängden, detta och andra vattenområden är styrkor för kommunen som ska stärkas och lyftas fram i den fysiska planeringen som berör vatten.

VILJEINRIKTNING

- Sjöar och vattendrag ska stärkas och lyftas fram i samband med all fysisk planering som berör vattenområden.
- Vattenområden ska tillgängliggöras och framhävas med särskilt fokus i anslutning till sammanhållen bebyggelse och rekreativa områden eller stråk.

2.5 BOSTADSFÖRSÖRJNING

Bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet är av allmänt intresse enligt plan- och bygglagens andra kapitel. Boxholms kommun har som mål att växa på ett hållbart sätt och skapa goda livsmiljöer där människor vill bo och vara verksamma. Det gäller både kommunens tätorter och på landsbygden. Översiktsplanen redovisar var det är möjligt att bygga bostäder både i och omkring tätorterna och på landsbygden. En viktig del i ett hållbart bostadsbyggande är att verka för en förtätning där det är möjligt utan att ta större jordbruksmarksområden i anspråk. Förtätning bidrar vidare till effektivt markutnyttjande där befintlig infrastruktur kan nyttjas såsom vägar, vatten och avlopp och annan infrastruktur.

Kommunen ska skapa förutsättningar för en långsiktig bostadsförsörjning där produktionen av bostäder går i linje med befolkningsutveckling samtidigt som ett varierat utbud av boendeformer skapas. Det ska finnas en blandning av upplåtelseformer i samma bostadsområde för att stärka förutsättningarna för att människor från olika socioekonomiska bakgrunder har möjlighet att bo tillsammans. Det skapar en mångfald och integration som i sin tur bidrar till ökad social hållbarhet.

Boxholm ska erbjuda bostäder för alla så att positiva flyttkedjor skapas där yngre kan flytta in i en villa som inte är äldre har samma behov av längre. Flexibla byggnader är även en fördel, vilket innebär att en verksamhet exempelvis snabbt kan ställas om till boende eller liknade. Alla invånare ska erbjudas en god bostad till rimlig kostnad i en god boendemiljö med bra boendeservice.

Boxholms kommun kan precis som övriga Sverige se den omvandling som sker inom fritidshusområden med att fler blir permanentboende. Det leder till andra behov av till exempel vatten och avlopp och service för att nämna några utmaningar som uppkommer vid omvandling av fritidshusområden över tid.

VILJERIKTNING

- Kommunen ska ha ett aktuellt bostadsförsörjningsprogram som revideras vid behov.
- Boxholms kommun ingår i Klimatkommunerna och ska agera i enlighet med klimatavtalet
- Lyft med politiken (flyttad från rubriken vård och omsorg), förslag till skrivning ” Kommunen ska möjliggöra för boende till plus55.
- Boxholms kommun ska uppmuntra till cirkulärt bostadsbyggande.
- Det ska finnas ett varierat utbud av olika boendeanternativ såsom hyres- och bostadsrätter, små- och flerfamiljshus.
- Vid förtätning och ny bebyggelse ska utrymme för lek och rörelse finnas.
- Kommunen ska ha en god planberedskap.

2.6 UTVECKLING AV SAMHÄLLEN

I det här avsnittet ges en beskrivning av Boxholms samhällen, både de större orterna och samhällena på landsbygden. Beskrivningarna innehåller information om dagens förhållanden samt översiktsplanens viljeinriktningar för samhällenas utveckling.

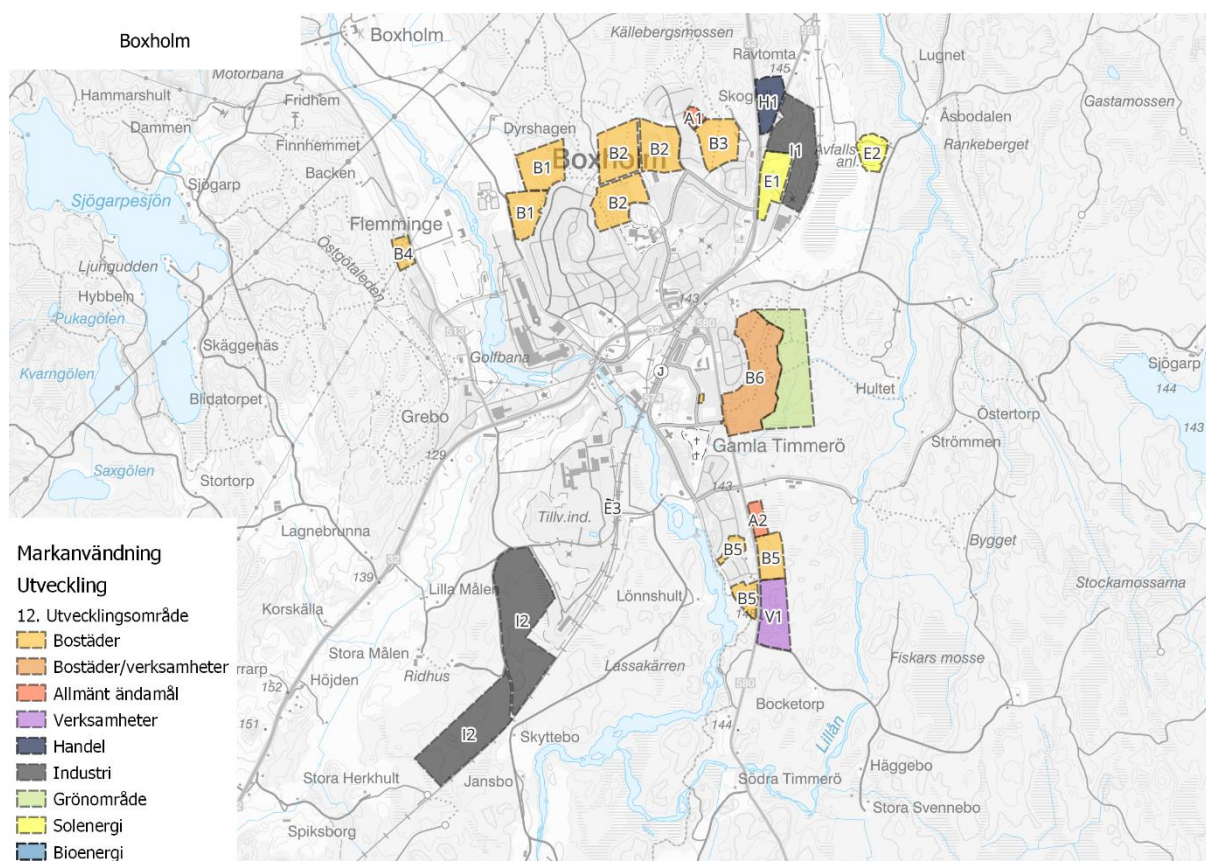
STRATEGISKA OMRÅDEN FÖR FRAMTIDEN

För att slå vakt om tätortens långsiktiga utveckling har så kallade strategiska områden för framtiden markerats ut i kartan. Områdena är endast hänsynsområden utan någon bestämd markanvändning, men kan bli aktuella för exploatering på lång sikt. För lovgivning eller förändringar inom strategiska områden för framtiden ska hänsyn tas till tätorternas långsiktiga expansion. För kommunen är det viktigt att ha en viss markberedskap i anslutning till tätorterna. Generellt gäller att inom tätortsnära markområden ska förändringar främst ske genom planläggning för att kunna styra utvecklingen på ett medvetet och strategiskt sätt.

BOXHOLM

Centralorten Boxholm är Boxholms största ort med omkring 3 400 invånare och ligger centralt i kommunen. Boxholms utveckling är viktig för hela kommunen, då orten är det huvudsakliga centrumet för service, sjukvård, handel och offentlig förvaltning. Boxholm kommer fortsatt att vara kommunens centralort och därmed stärkas som sådan.

Boxholms invånare ska ha en trygg, tillgänglig och trivsamt boendemiljö med en variation av bostäder. I Boxholm ska befintlig service bibehållas, utvecklas och förberedas för en ökad befolkning i orten och övriga kommunen. Som kommunens nav är det viktigt att utveckla och stärka Boxholms kommunikationer med omvärlden samt andra orter och bebyggelsenoder i kommunen. För Boxholms tätort som pendlingsort är det därför viktigt att bevara och utveckla pendeltågstrafiken med Östgötapendeln och vägtrafiken på riksväg 32.

Figur 14 Utvecklingsområden i Boxholm

UTVECKLINGSOMRÅDEN BOXHOLM

B1 – DYRSHAGEN

I tätortens nordvästra del, mellan Stenbocks väg och Fällhagsvägen finns ett skogsparti som skulle kunna möjliggöra en varierad bostadsbebyggelse i form av villor och radhus som kan sammanlänkas med befintlig bebyggelse. Området är uppdelat i två delar varav en del av det södra av området är avverkat.

Området har en höjd i södra delen

men är i övrigt relativt platt. I närområdet finns fotbollsplaner vilket skapar möjlighet till fysisk aktivitet. Bilden till höger visar utvecklingsområdet sett från norr.

Området är ca 16 hektar och ägs av Boxholms Skogar Aktiebolag. Ingen del av det utpekade området består av jordbruksmark.

B2 – BJÖRNMOSSEN

I den norra delen av Boxholms tätort ligger ett område om skulle kunna möjliggöra varierad bostadsbebyggelse i form av villor och radhus. Området består till största av skogsmark. Den sydvästra och den nordöstra delen är relativt kuperad medan den nordvästra delen är relativt flack. Den sydöstra delen består av en äldre fotbollsplan, där det pågår ett arbete med en att ta fram en detaljplan för bostadsändamål. I närområdet finns en förskola, vilket skapar goda förutsättningar för barnfamiljer att bo och leva i området. Bilden till höger visar utvecklingsområdet sett från norr.

Det utpekade området är ca 30 hektar och ägs av Boxholms Skogar Aktiebolag. Ingen del av det utpekade området består av jordbruksmark.

B3, A1 –DALEN

Norr om området Dalen finns ett större område som består delvis av skog och delvis av tidigare jordbruksmark som håller på att växa igen. Området är relativt flackt men har till stora delar en hög fuktighet. Området pekas ut för varierad bostadsbebyggelse i form av villor och radhus samt förskola. Utvecklingen av området innebär en sammankoppling med befintlig bebyggelse. Bilden till höger är tagen från öster.

Det utpekade området är ca 8 hektar och ägs av Boxholms kommun

B4 – FLEMMINGE

Väster om tätorten, i Flemminge finns ett utpekad område som skulle kunna möjliggöra för varierad bostadsbebyggelse i form av villor och radhus i en sluttning mot jordbrukslandskapet. Området utgörs av skog. I närområdet finns det motionsspår och en mindre golfbana, vilket skapar goda förutsättningar för fysisk aktivitet. Bilden till höger är tagen från öster. I området löper en kraftledning vilket behöver beaktas i planeringen av området.

Det utpekade området är ca 3 hektar och ägs av Boxholms Skogar Aktiebolag.

B5, A2 – TIMMERÖ/BJURSHOLM

I den södra änden av Boxholm utmed Svartån och Söderleden (väg 580), ligger tre utpekade områden möjliga för varierad bostadsbebyggelse i form av villor och radhus. Områdena ligger i anslutning till befintliga bostadsområden och ägs av Boxholms Skogar Aktiebolag. Intill bostadsområdena möjliggörs för ny förskola/skola. Bilden till höger är tagen från söder.

B6 – BJURSDALEN/ OLSTORP

Öster om Ringvägen, finns en pågående detaljplanläggning för ett större område med i huvudsak bostadsbebyggelse i form av småhus men planen ska också möjlig-göra för handel, verksamheter och flerbostadshus i syfte att skapa en blandad bebyggelse. Öster om planerat bebyggelse-område finns ett område som i dag används för rekreation. Området föreslås att bevaras så som ett sammanhängande naturområde.

Det aktuella planområdet är ca 15 hektar och ägs idag Boxholms kommun och Boxholms Skogar Aktiebolag.

H1 – RÄVTOMTA

I korsningen mellan Riksväg 32 och väg 591 har ett skogsområde identifierats för potentiell handel. Den strategiska placeringen nära riksvägen ger utmärkta förutsättningar för synlighet och hög tillgänglighet. Området är också relativt flackt, vilket ytterligare underlättar utvecklingen av handelsverksamhet. Denna kombination av läge och topografi gör det till en attraktiv plats för företag. Området är cirka 9 hektar och marken ägs av Boxholms kommun och Boxholms skogar Aktiebolag. Bilden till höger är tagen från söder.

V1 – BOCKETORP

I anslutning områdena B5 och A2 föreslås ett verksamhetsområde som begränsas till ej bullrande verksamhet med hänsyn tagen till omkringliggande bebyggelse. Området är på 12 hektar och är belägen öster om Söderleden och ägs av Boxholms Skogar Aktiebolag. Bilden till högen är tagen från söder.

I1, E1 – SÄTTERTORP

Mellan järnvägen och riksväg 32 föreslås en förlängning av befintligt industriområde utmed

Sättertörpsvägen. Den före detta deponin i söder (inom område E1) har riskklass III enligt kartan för Efterbehandling av förorenade områden (EBH-kartan). Område E1 är relativt flackt. Industriområdet I1 omfattar cirka 15 hektar och är mycket kuperat vilket medför höga kostnader vid en exploatering

Bilden till höger är tagen från norr. Marken ägs av Boxholms kommun och av Boxholms skogar Aktiebolag.

I2 – SÖDRA TIMMERÖ

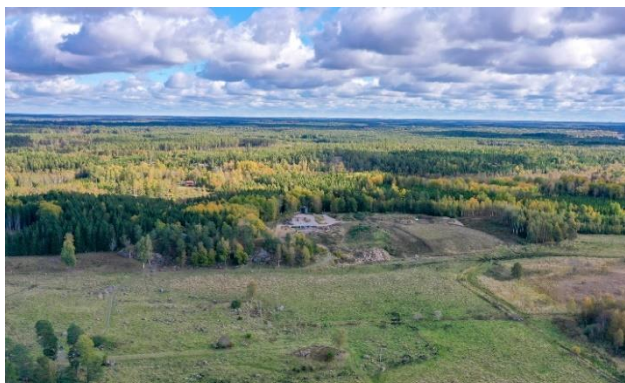
I södra Timmerö föreslås ett område för industri. Området ligger i anslutning till befintligt industriområde i norr.

Bilden till höger är tagen från öster. Marken ägs av Boxholms kommun och av Boxholms skogar Aktiebolag.

E2 – RÄVTOMTA

På andra sidan järnvägen vid Rävtofta finns ytterligare en deponi/avfalls-anläggning som skulle kunna nyttjas som solcellsanläggning. Området är riskklass II enligt kartan för Efterbehandling av förorenade områden (EBH-kartan).

Bilden till höger är tagen från väster.

Området är cirka 4 hektar och ägs av Boxholms kommun.

UTGÅNGSPUNKT

Boxholms tätort har karaktären av en småstad med närhet till allt. Här finns ett starkt lokalt näringsliv med bra daglig service samt närhet till regional service – matbutiker, blombutik, systembolag, apotek, vårdcentral, kafé, restauranger, sportanläggningar, drivmedelsstationer, verkstäder, samt bygg- och järnhandel är några av de samhällsfunktioner som återfinns i tätorten. Näringslivet beskrivs som bra och diversifierat.

De senaste åren har orten haft en god tillväxt och beskrivs som en trivsamt och bra boendemiljö. Det är tryggt att växa upp, leva, bo och bli gammal på orten.

Tätorten erbjuder boenden i olika upplåtelseformer. Industrier i centrumnära lägen där små och medelstora företag huserar skapar arbetstillfällen. Som bruksort har även ett starkt och betydelsefullt föreningsliv vuxit fram. Många som lever här känner en stolthet för orten. Utöver detta har tätorten närhet till ett rikt natur-, rekreations- och friluftsliv.

Därtill är Boxholms tätort en pendlingsort med goda kommunikationer som skapar möjligheter till in- och utpendling, dels genom pendeltågstrafiken med Östgötapendeln, dels genom förbindelsen med vägtrafik på riksväg 32.

VILJERIKTNING

- Planera och skapa förutsättningar för 4 000 invånare i Boxholm tätort.
- I Boxholms tätort ska huvuddelen av Boxholms service vara lokaliserad. Befintlig service bevaras och utvecklas.
- Utvecklig inom befintlig tätortsbebyggelse sker genom bebyggelsekompletteringar efter tillkommande behov.
- Arkitektur och estetik av bebyggelse och utomhusmiljöer ska anpassas till Boxholms småstadskaraktär.
- Entréerna till tätorten ska omsorgsfullt gestaltas och ge ett välkomnande intryck.
- Kommunen ska ta fram en målbild för att öka attraktiviteten i centrum. Målbilden ska vara vägledande till beslut som påverkar centrum. Ett attraktivt centrum är viktigt för utvecklingen av hela Boxholms kommun.

CENTRUM

Översiktsplanens ambition är att förstärka befintligt centrum genom att skapa förutsättningar för en positiv utveckling.

Nya utemiljöer föreslås för att erbjuda människor att vistas utomhus och öka möjligheten till spontan integration. Exempel på sådana insatser kan vara upplysta ytor eller belysningsprojekt som bidrar till trygghet, konstnärliga utsmyckningar på fasader, planteringar eller anordnade mötesplatser som parker/torg.

Generellt sett finns det en positiv syn till att utveckla centralorten. Genom en försiktig tillväxt kan det gamla Boxholms karaktär bibehållas och det goda i en liten kommun bevaras. Vid utvecklingen av centrum föreslås att Boxholms lokal- och bygdehistoria lyfts fram mer genom att inkludera hembygdsföreningar och andra kulturellt ideella föreningar.

Genom att knyta samman Boxholms station med centrum tar vi till vara på de möjligheter som pendeln innebär. Det blir på så sätt enkelt att bo i Boxholm och arbeta på annan ort.

VILJERIKTNING

- Nya välkomnande entréer till Boxholm
- Utveckla nya och befintliga utemiljöer och mötesplatser
- Knyta samman pendeltågsstationen med centrum.
- Centrum ska vara tillgängligt och anpassat för alla människors välbefinnande. Gång och cykel ska prioriteras i trafikmiljön.
- Grönska och lek ska finnas möjligt i eller i anslutning till centrum.
- Oexploaterad mark kan förädlas/förtätas.
- En väl fungerande parkering för cykel och bil i centrum ska stödja de servicefunktioner som finns där. Utbud och placering av cykelparkering spelar en viktig roll i att få fler att cykla.
- Kommunen har huvudansvar för ett levande centrum där dialog och samarbete med företag och föreningar.

BOSTÄDER

Attraktiva lägenheter centralt i Boxholm kan tilltala bland annat äldre människor, som idag bor i friliggande småhus, att välja ett bekvämare boende med närhet till den service som finns i centrum. Mindre lägenheter, gärna hyresrätter, kan ge yngre människor möjlighet till sin första bostad.

Inom Boxholms tätort finns det detaljplanelagd mark för bostäder som ännu inte har byggts ut. Satsningar på dessa områden ska prioriteras i första hand. Planerna erbjuder varierande byggrätter för olika boendetyper inom olika delar av Boxholm. För att nå 6 500 invånare i kommunen år 2040 behöver minst 250 nya bostäder byggas i Boxholm tätort (av totalt 460).

I Boxholms tätort finns det stor tillgång på billig och lämplig mark för bostäder, vilket är ett bättre utgångsläge än många andra kommuner i Östergötland för att expandera då jordbruksmark inte behöver tas i anspråk. Nybyggnation av villor förespråkas i första hand för att bevara karaktären av småstad. Samtidigt behöver kommunen möta efterfrågan på bostäder, vilket även innebär att flerbostadshus bör planeras inom Boxholms tätort. .

VILJERIKTNING

- Särskilda satsningar för ökad bostadsbyggnation inom Boxholms tätort.

NÄRINGSLIV

Tätortens historiska rötter som en bruksort har gett upphov till en stark industriell närvaro, vilket fortsätter att vara en ryggrad i den lokala ekonomin.

De större industrierna i Boxholm har ofta en lång historia och har anpassat sig över tiden för att möta moderna krav och teknologiska utvecklingar. Dessa företag är ofta viktiga arbetsgivare i regionen och bidrar till en betydande del av kommunens ekonomiska aktivitet.

Utanför den traditionella industrisektorn är småföretagandet livligt, med entreprenörer och familjeägda företag som verkar inom ett brett spektrum av branscher såsom handel, hantverk, tjänster och teknik. Dessa små och medelstora företag är avgörande för att skapa ett mångsidigt näringsliv som kan anpassa sig till förändrade marknadsförhållanden och behålla en stark lokal arbetsmarknad.

VILJEINRIKTNING

- Vi arbetar för att främja hållbara transporter på väg och järnväg och verkar för en ökad utveckling av gång- och cykeltrafik och kollektivtrafik.
- Vi har planberedskap och kan erbjuda ett brett utbud av planlagd mark i attraktiva lägen för service och verksamheter.
- Vi skapar förutsättningar för att attrahera företag.
- Vi skapar förutsättningar för energieffektiv samhällsutveckling.
- Vi skapar möjligheter för befintliga företag att verka och utvecklas i Boxholm

OMSORG, VÅRD OCH UTBILDNING

Omsorg, vård och utbildning är viktiga komponenter i Boxholms samhällsstruktur. Med välutvecklade äldreomsorgsfaciliteter, en modern vårdcentral och ett brett utbud av förskolor och skolor finns det goda förutsättningar för livslångt lärande och en trygg vardag för alla åldrar. Här finns barnomsorg med tre förskolor (Mjölnarkullens förskola, Hjortens förskola och Dalens förskola), grundskolan Stenbockskolan L (F-3) + MH (4–9) och grundsärskolan Stenbockskolan GRS. För äldre erbjuds äldreomsorg, i området Bjursdalen finns det ett trivselhus med aktivitets- och serviceanläggning samt omsorg- och vårdbostäder i Duvan, Domherren och svalan.

GRÖNA OCH BLÅ STRÅK

De gröna och blå stråken är fundamentala för Boxholms attraktionskraft. Med Svartån som rinner genom tätorten och omgivande skogar och parker finns det rika möjligheter för rekreation och naturupplevelser. Dessa naturområden är inte bara

viktiga för den biologiska mångfalden, utan även för invånarnas välbefinnande och möjligheten att njuta av friluftsliv. De bidrar även till ekosystemtjänster med bland annat luft och vattenkvalitet, biodiversitet, sociala värden, ekonomiska fördelar och klimatanpassning med till exempel motståndskraft mot extrema väderförhållanden.

Boxholms gröna stråk består av skogar, parker och andra grönområden som sammanflätas med det urbana landskapet och bidrar till ett hälsosamt och estetiskt tilltalande samhälle. Skogsområdena runt tätorten erbjuder vandrings- och cykelleder, där invånare kan njuta av friluftsliv och möjligheten att upptäcka lokalt växt- och djurliv. Parkområdena är utformade för rekreation och lek, med faciliteter som uppmuntrar till utomhusaktiviteter och social samvaro. Dessutom är Boxholms tätort omgiven av jordbrukslandskap som ger en öppen och ljus karaktär till de gröna stråken. Dessa landskap används inte bara för jordbruk utan också för friluftsliv.

Boxholms blå stråk domineras av Svartån. Vattendraget blir en naturlig mötesplats där invånare kan fiska, paddla eller bara njuta av lugnet vid vattnet. Ån är även en viktig livsmiljö för vattenlevande arter och fungerar som en korridor för biologisk mångfald. Strandzoner längs Svartån bevaras och utvecklas för att öka tillgängligheten och ge möjlighet till rekreation och naturupplevelser för alla åldersgrupper.

IDROTT OCH REKREATION

Idrott och rekreation är centralt i Boxholms tätort, där idrottsanläggningar och grönområden bjuder in till aktivitet och samvaro. Föreningslivet är starkt, och det finns ett brett utbud av sporter och aktiviteter för alla åldrar. Boxholm har välutrustade idrottsanläggningar som inbjuder till såväl organiserad som spontan sport och motion. Det finns sportanläggningar som inkluderar fotbollsplaner och sporthallar där lokala idrottsföreningar och skolor regelbundet anordnar träningar, matcher och tävlingar. Dessa anläggningar är samlingspunkter för människor i alla åldrar och fungerar som plattformar för att främja idrott och en hälsosam tillvaro.

KULTURMILJÖ

Kulturmiljön och historien är djupt förankrad i Boxholm. Tätorten har en rik historia som präglats av sågverks- och bruksindustrin, och detta arv bevaras och lyfts fram genom olika initiativ. Historiska byggnader och platser berättar om ortens förflutna och är en viktig del av dess identitet.

TRANSPORTINFRASTRUKTUR

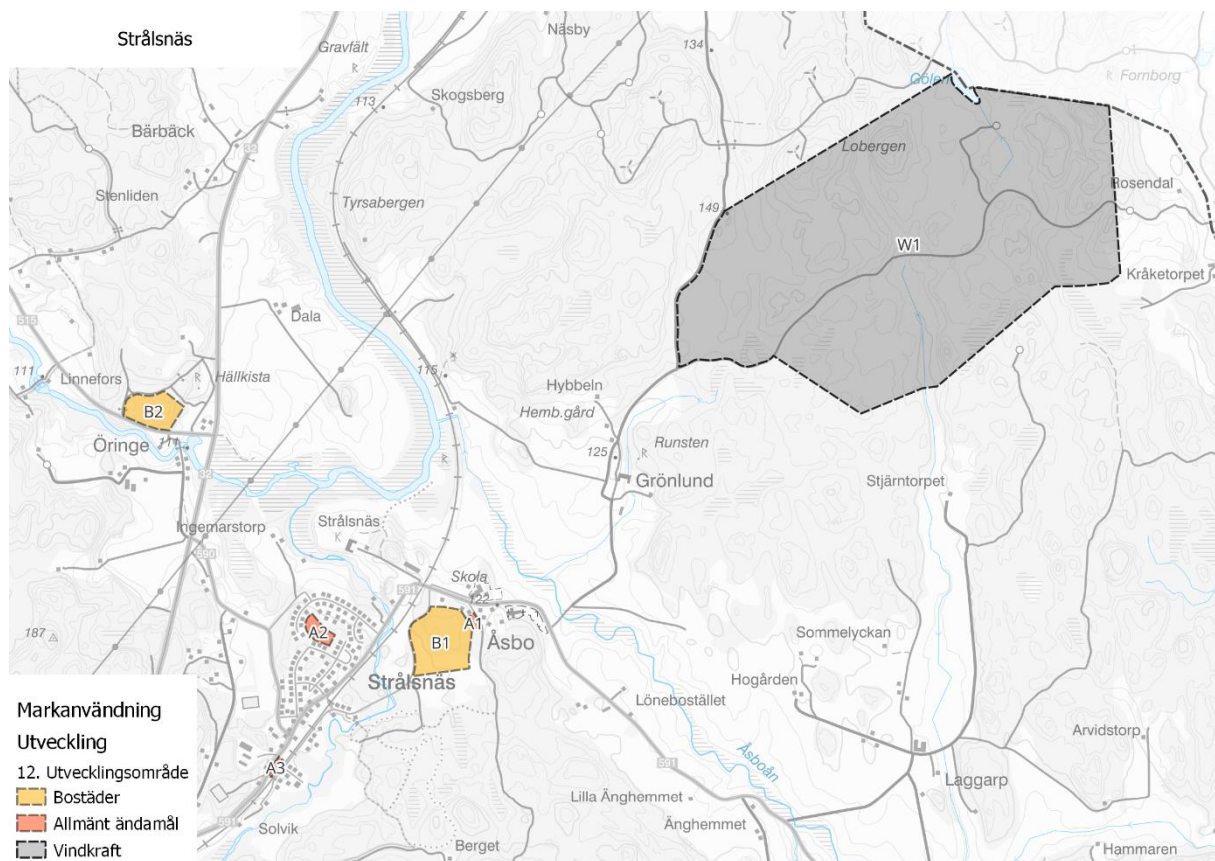
Transportinfrastrukturen i Boxholm är en avgörande faktor för ortens tillgänglighet och utveckling. Med järnvägsstationen som erbjuder goda pendelmöjligheter och riksvägen som förbinder orten med större städer är Boxholm en attraktiv plats för

både boende och företagare. Ett fortsatt fokus ligger på att förbättra och underhålla denna infrastruktur för att säkerställa en hållbar och tillgänglig framtid för tätorten. Som kommunens nav är det viktigt att utveckla och stärka Boxholms kommunikationer med omvärlden samt andra orter och bebyggelsenoder i kommunen. För Boxholms tätort som pendlingsort är det därför viktigt att bevara och utveckla pendeltågstrafiken med Östgötapendeln och vägtrafiken på riksväg 32.

STRÅLSNÄS TÄTORT

Strålsnäs är kommunens näst största ort med omkring 400 invånare och har med sitt gynnsamma geografiska läge mellan Boxholms tätort och Mjölby tätort stor potential att fortsätta växa. Till följd av sin geografiska position och storlek stärks möjligheten till detta. För Strålsnäs utveckling är det viktigt att marken förbereds för en ökad befolkning i orten. En ökad befolkning och tillväxt ger underlag för service i området. Som länk mellan Boxholms kommun och Mjölby kommun är det viktigt att stärka ortens kommunikationer norrut mot centralorten Mjölby och söderut mot centralorten Boxholm.

Figur 15 Utvecklingsområden i Strålsnäs

B1, A1 – ÅSBO

Väster om Åsbo by finns ett kuperat skogsparti. I Åsbo finns skola och förskola vilket gör området attraktivt för en varierad bostadsbebyggelse i form av villor och radhus, vilket gör området särskilt attraktivt för barnfamiljer. Befintlig förskola har ett behov av att öka sitt område för att kunna inrymma ytterligare parkeringsplatser. En del av det utpekade området (drygt 3 hektar) består av jordbruksmark. Bilden till höger är tagen från söder. Det finns en antagen detaljplan från 1982 som avser den norra delen av området.

Området är ca 8 hektar och ägs av Boxholms kommun och Svenska kyrkan.

B2 – ÖRINGE

Utmed väg 515 finns ett skogsparti med övervägande ungskog. Området pekas ut som ett möjligt område för varierad bostadsbebyggelse i form av villor av lantlig karaktär. I den lantliga bebyggelsen är det viktigt att den harmoniseras med den naturliga miljön. Området är relativt flackt, vilket underlättar vid en exploatering. Bilden till höger är tagen från söder.

En liten del av det östra området omfattas av område för översiktlig stabiliseringskartering utifrån på närheten till Svartån med kombination av jordmån och lutning.

Området ägs av en privat aktör och omfattar cirka 4 hektar.

A2 -KVARNBACKEN

Det aktuella området är omgärdat av villabebyggelse och utgör ett viktigt grönområde för lokalsamhället.

Området består av främst lövträd. I området finns också en liten fotbollsplan. Syftet med att peka ut detta område som ett grönområde är att säkerställa att det förblir en plats där spontana lekar och aktiviteter kan äga rum, vilket främjar både fysisk aktivitet och social interaktion bland invånarna.

Genom att främja lek och sport i en naturnära miljö, stödjer vi en hälsosam och trivsamt miljö för nuvarande och framtida generationer. Området omfattar drygt 2,3 hektar och ägs av Boxholms kommun.

A3 -STATIONSOMRÅDET.

Området är beläget söder om det tidigare stationshuset och består av en grusad yta och en bevuxen yta med bladbuskar. Syftet med att peka ut området är för en framtida utveckling av stationsområdet i det fall det blir aktuellt med ett tågstopp i Strålsnäs. Området är mindre än 0,2 hektar och är privatägt. I gällande detaljplan är området planlagt för kontor/lager ändamål.

W1 - GRÖNLUND

Nordost om Strålsnäs pekas ett större skogsområde ut som möjligt för vindbruk. Området ligger intill ett redan befintligt vindkraftsområde där det finns fyra vindkraftverk. Ytterligare sju vindkraftverk finns inom Mjölby kommun. Vindkraftsprövning hanteras i enlighet med gällande lagstiftning.

Området är ca 250 hektar och ägs av en privat markägare.

UTGÅNGSPUNKT

Strålsnäs tätort har karaktären av en landsbygd och förort/sovort i och med sin geografiska position mellan centralorterna Mjölby och Boxholm. Landskapet består till lika delar av slätt och skog. I och med sin geografiska position saknas daglig service och regional service då invånarna regelbundet vistas i de intilliggande orterna som utgör kommuncentrum för respektive kommun. De senaste åren har antalet invånare minskat. Tätorten beskrivs som lugn och trygg. Bostadsbeståndet består till stor del av villabebyggelse och enstaka hyreshus.

Pendlingsavståndet till de intilliggande centralorterna Mjölby och Boxholm möjliggör för att vistas i den intilliggande orten där personer i arbetsför ålder är sysselsatt dagtid.

VILJERIKTNING

- Planera och skapa förutsättningar för mer än 500 invånare i Strålsnäs.
- Aktivt förmedla bilden av Strålsnäs som ett attraktivt boendebadativ och pendlingsort till de intilliggande centralorterna Mjölby och Boxholm.
- Utvecklig inom befintlig tätortsbebyggelse sker genom bebyggelsekompletteringar efter tillkommande behov.
- Arkitektur och estetik av bebyggelse och utomhusmiljöer ska anpassas till befintlig miljö.

BOSTÄDER

Med en vision om att växa till 500 invånare, ser Strålsnäs en expansion av sitt bostadsbestånd, som huvudsakligen består av villabebyggelse och enstaka flerfamiljshus. Nya attraktiva bostadsområden är tänkta att locka till sig både yngre personer och barnfamiljer som söker ett boende med större frihet och tillgång till grönska och trädgårdar.

Attraktiva villaområden i Strålsnäs kan tilltala bland annat yngre människor och barnfamiljer, som idag bor i lägenheter, att välja ett boende med större frihet till renoveringar och förändringar samt tillgång till trädgård.

Inom Strålsnäs tätort finns det detaljplanlagd mark för bostäder som ännu inte har byggts ut. Satsningar på dessa områden ska prioriteras i första hand. Planerna erbjuder varierande byggrätter för villabebyggelse inom olika delar av Strålsnäs. För att nå 6 500 invånare i kommunen år 2040 behöver minst 50 nya bostäder byggas i Strålsnäs tätort av totalt cirka 360.

I Strålsnäs tätort finns det stor tillgång på billig och lämplig mark för bostäder, vi har även ett bättre utgångsläge än många andra kommuner i Östergötland för att

expandera då vi inte behöver ta jordbruksmark i anspråk. Nybyggnation av villor förespråkas i första hand för att bevara karaktären av landsbygd.

VILJERIKTNING

- Särskilda satsningar för ökad bostadsbyggnation inom Strålsnäs tätort.

NÄRINGSLIV

Strålsnäs, beläget mellan Boxholms och Mjölby tätorter, har stor potential att stärka sitt näringsliv. Genom att utveckla en strategi för att locka till sig nya företag och underlätta för befintliga att växa, kan Strålsnäs bli en ännu mer dynamisk ort för entreprenörskap och sysselsättning. Strålsnäs näringsliv kommer att få ett uppsving genom centrumutvecklingen och den förbättrade infrastrukturen. Lokaliseringen av renodlade verksamhetsområden söder om de befintliga bollplanerna kommer att skapa nya möjligheter för företagsetableringar och stimulera den lokala ekonomin.

VILJERIKTNING

- Vi skapar förutsättningar för att attrahera företag.
- Vi skapar förutsättningar för energieffektiv samhällsutveckling.
- Vi värnar om de areella näringarna.
- Vi främjar turism och besöksnäring
- Vi verkar för goda pendlingsmöjligheter till och från Strålsnäs.
- Vi verkar för fungerande kommersiell service
- Vi har planberedskap och kan erbjuda ett utbud av planlagd mark i attraktiva lägen för service och verksamheter.

OMSORG, VÅRD OCH UTBILDNING

Strålsnäs skola är en vital del av samhället och kommer att fortsätta vara en central punkt för utbildning och utveckling. Skolan är en viktig del av samhället och bör utvecklas för att möta framtida utbildningsbehov och locka unga familjer. Här finns barnomsorg med en förskola (Åsbogårdens förskola) och grundskolan Åsbo skola (F-6). Landsbygdsskolan är välfungerande med god potential för framtiden. Nya satsningar på ett modernt tillagningskök och matsal har nyligen gjorts, det första spadtaget togs maj 2022. Många barn från de intilliggande socknarna Ekeby och Rinna går i skolan här.

GRÖNA OCH BLÅ STRÅK

De gröna och blå stråken i Strålsnäs är essentiella för livskvaliteten och ska utvecklas ytterligare för att främja rekreation och hållbarhet. Genom Strålsnäs rinner Lillån vilken är ett biflöde från Svartån. Norr om Strålsnäs rinner även Svartån och i nordöst rinner Åsboån. Vattendragen och det omgivande odlingslandskapet är en central del i planeringen och erbjuder en unik möjlighet till rekreation, aktiviteter som vandring, cykling och naturupplevelser.

IDROTT OCH REKREATION

Strålsnäs strävar efter att erbjuda goda förutsättningar för idrott och rekreation. Med planer på att förbättra befintliga idrottsanläggningar och skapa nya möjligheter för utomhusaktiviteter, stärks ortens attraktivitet som en plats för en aktiv livsstil. Idag finns flera möjligheter för idrott och rekreation på orten. Östgötaleden löper, i Boxholms kommun, genom Strålsnäs i norr till Boxholm i söder och vidare till antingen Trehörna i väst eller Blåvik och Malexander i söder. Vandringledden är lättvandrad med både småvägar och stigar och lockar många turister. Boxholms pärlband kopplas ihop via denna vandringledd och vandringsleden kan jämföras med pärlbandets tråd där Blåvik, Fiskarp och Helgebo är vackra pärlor.

KULTURMILJÖ OCH HISTORIA

Strålsnäs rika kulturarv och historia är en betydande del av ortens identitet. Bevarandet av historiska platser och byggnader är viktigt, och genom att integrera dessa i samhällsplaneringen kan Strålsnäs fortsätta att vara en plats med en stark känsla av sammanhang och tillhörighet. Nybyggnationen ska ske med respekt för den befintliga miljön och landsbygdskaraktären för att säkerställa att lugnet och den fina miljön bevaras.

TRANSPORTINFRASTRUKTUR

Med ambitionen att bli en stark pendlingsort är utvecklingen av en effektiv och hållbar transportinfrastruktur avgörande. Förbättrade vägförbindelser och kollektivtrafik till de närliggande centralorterna kommer att göra Strålsnäs mer tillgängligt och minska reseavståndet för invånarna.

Dessa initiativ är tänkta att stärka Strålsnäs som en hållbar och attraktiv ort för både nuvarande och framtida generationer, där det går att leva, arbeta och trivas i en välbalanserad och välmående miljö. Strålsnäs står inför en ljus framtid där alla dessa aspekter samverkar för att skapa en balanserad och attraktiv ort för såväl boende som näringsliv och besökare.

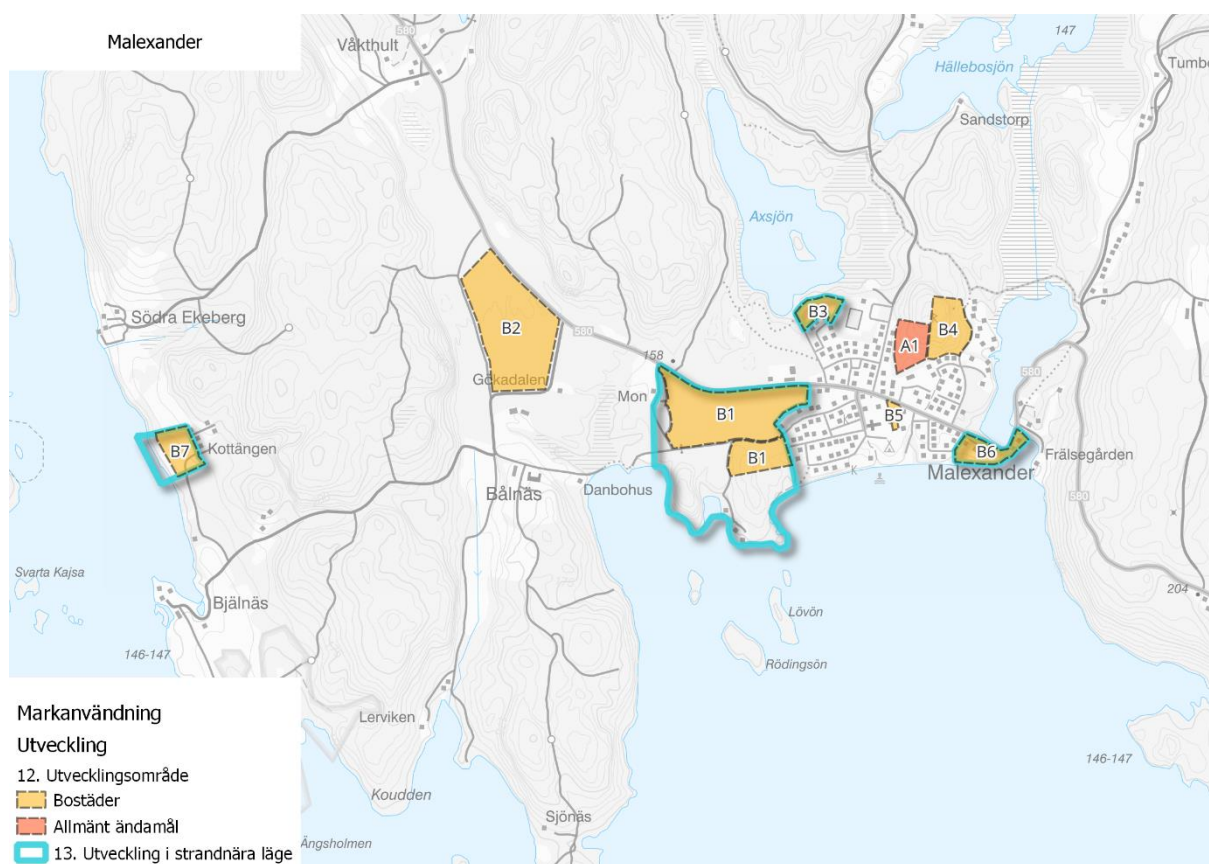
En utökning av kollektivtrafiken skulle innebära fler busslinjer med högre turtäthet, vilket gör det enklare för människor att välja bort bilen till förmån för mer hållbara transportalternativ. Detta skulle inte bara gynna miljön utan även underlätta livet för dem som inte har tillgång till egen bil. Dessutom skulle förbättrade kollektivtrafiktjänster även innebära möjligheten att erbjuda bättre anslutning till närliggande orter, vilket är fördelaktigt för pendlare och kan bidra till ekonomisk tillväxt genom att underlätta arbetspendling. En pendeltågstation skulle avsevärt öka ortens attraktivitet och göra det enklare för invånarna att pendla, vilket kan leda till att fler väljer att bosätta sig i området. Även ett utvecklad laddinfrastruktur skulle främja arbetspendlingen och bidra till att allt fler skulle välja ett mer hållbart resande. Strategiska platser för laddstationer har identifierats vid stationen samt vid skolan.

MALEXANDER SMÅORT

Malexander är kommunens enda småort med knappt 100 invånare. Småorten är viktig för de södra delarna av Boxholm och fungerar som en serviceort i kommunen. Hit kommer många turister årligen för att besöka platsen och dess omgivning intill sjön Sommen. För Malexanders utveckling är det viktigt med jord- och skogsbruk samt fiskerinäringen. Lokal service och till exempel gårdsförsäljning är andra viktiga funktioner.

Malexander har sedan ett antal år tillbaka ökat i antalet invånare. Ett ökat invånarantal i Malexander förbättrar levnadsstandarden för befintliga och framtida Malexanderbor samt närliggande landsbygd och mindre samhällen intill sjön Sommen.

Figur 16 Utvecklingsområden i Malexander

B1 – HÖGBO (SÅGVIKEN)

Väster om Malexander, mellan länsväg 580 och Sommen pekas ett område utför landsbygdsutveckling inom strandnära område (LIS-område). LIS-området är lämpligt för en varierad bostadsbebyggelse i form av attraktiva fritidshus eller villor. Närheten till sjön Sommen gör området attraktivt för rekreation och friluftsliv. Området är beläget väster om befintlig bebyggelse och kan därmed byggas samman med befintlig bebyggelse. Området ägs av privatpersoner och är cirka 26 hektar. Området utgörs i huvudsak av tallskog.

B2 – GÖKADALEN

Väster om Malexander, söder om länsväg 580 och Sommen ligger ett skogsområde som pekas ut som möjligt för en varierad bostadsbebyggelse i form av villor och radhus. Området utgörs i huvudsak av tallskog, av varierande ålder samt ett nyligen kalhugget område. Närheten till sjön Sommen gör området attraktivt för rekreation och friluftsliv. Området är ca 26 hektar och marken ägs av Aktiebolaget Bålnäs Säteri.

B3 – AXSJÖN

I den norra delen av Malexander, vid Axsjöns strand finns ett mindre LIS-område som möjliggör ny för en varierad bostadsbebyggelse med attraktiva fritidshus och villor. Området är norr om befintlig bebyggelse och kan därmed byggas samman med befintlig bebyggelse. Bilden till höger är tagen från norr. Området är ca 3 hektar och ägs av Boxholms kommun.

B4/A1 – PELAREBERGET

På Pelareberget mellan Hammarvägen och Pelarvägen finns möjlighet till bostads-bebyggelse med attraktiva fritidshus och villor samt radhus. Området är mycket kuperat och det finns möjlighet till byggnation på sluttning med potential för sjöutsikt.

Den västra delen av området föreslås pekas ut för förskola. Bilden till höger är tagen från sydöst.

Sammanlagt är området ca 6 hektar stort. Markägare är Boxholms kommun

B5 – KYRKBYN

Öster om kyrkan och norr om campingen finns ett mindre område som idag är parkmark. Här finns möjlighet till bostads-bebyggelse i form av villor och radhus. Närheten till sjön Sommen gör området attraktivt.

B6 – NORSHOLM

I den östra delen av tätorten, vid Sommens strand. Finns möjlighet till att komplettera med ett fåtal antal bostäder. Området är utpekat som LIS-område. Marken ägs av Boxholms kommun.

B7 – SÖDRA EKEBERG (KOTTÄNGEN)

Ett par kilometer väster om Malexander finns ett område invid Sommen som redan delvis är bebyggt. Området Södra Ekeberg skulle kunna utvidgas med fler attraktiva fritidshus och villor. Området består av delvis av öppen jordbruksmark som är stenbunden och jordbruksmark med igenväxningskaraktär.

Aktuellt område är cirka 2 hektar.

Marken ägs privatpersoner. Området omfattas av områdesbestämmelser. Aktuell mark för byggnation är i gällande områdes-bestämmelser reglerat till som öppen naturmark.

UTGÅNGSPUNKT

Malexander småort har en skärgårdslik karaktär och beskrivs i folkmun som Sommens Riviera. Landskapet består till stora delar av skog men upplevs som ett öppet landskap då orten ligger på höjden intill sjön Sommen. Platsen utgör en stor del av Boxholms kulturella nav och är rikt på lokalhistoria. I Malexander finns ett stort engagemang för platsen och föreningslivet är aktivt. Här finns hembygdsgård, kyrka, fotbollsplan, badstrand och ångbåtsbrygga som trafikeras av S/S Boxholm II.

Den dagliga servicen på orten är god i förhållande till ortens storlek och invånarantal, en stor anledning till det är att orten är ett attraktivt fritidsområde. Hit kommer många turister årligen för att besöka platsen och dess omgivning intill sjön Sommen. Som boende och besökare har du tillgång till restaurang, kafé, rumsuthyrning och en obemannad livsmedelsbutik. Därtill håller en välbesökt camping öppet under sommarhalvåret med tillhörande servicebutik.

De senaste åren har antalet invånare ökat. Småorten beskrivs som lugn och trygg. Boendemiljön är god i samhället men orten har få året-runt-boenden. Bostadsbeståndet består till stor del av fritidshus och till viss del av villor. Till följd av att orten har få permanentboende finns det ingen barnomsorg tillgänglig men ett fortsatt ökat invånarantal kan skapa förutsättningar för förskola/dagbarnvårdare. Det finns ett mindre antal företag registrerade på orten vilket gör att många personer i arbetsför ålder pendlar till centralorten för sysselsättning dagtid.

VILJERIKTNING

- Planera och skapa förutsättningar för mer än 150 invånare i Malexander.
- Vi värnar om att befintlig service bevaras och främjar att den utvecklas.
- Aktivt förmedla bilden av Malexander som en attraktiv boendemiljö i sjönära läge.
- Utvecklig inom befintlig småortsbebyggelse sker genom bebyggelsekompletteringar efter tillkommande behov.
- Arkitektur och estetik av bebyggelse och utomhusmiljöer ska anpassas till befintlig miljö.
- Aktivt bevara och utveckla Malexanders unika karaktär och charm som en by med närhet till sjö, skog och natur.
- Förbättra Malexanders attraktivitet som ett boendeanternativ genom att erbjuda varierande bostadstyper och goda kommunikationsmöjligheter.
- Främja Malexanders turism och besöksnäring genom att utveckla attraktiva rekreationsområden, kulturaktiviteter och servicetjänster.
- Säkerställa tillgång till nödvändig samhällsservice.
- Genomföra en hållbar och miljövänlig utveckling genom att integrera grönområden, cykel- och gångvägar samt främja användningen av fossilfria energikällor.

BOSTÄDER

Attraktiva fritids- och villaområden i Malexander kan tilltala en stor målgrupp, som idag bor i större orter, att välja ett lugnt och tryggt boende i skärgårdslik miljö. Inom Malexander småort finns det detaljplanelagd mark för bostäder som ännu inte har byggts ut. Satsningar på dessa områden ska prioriteras i första hand. Planerna erbjuder bygggrätter för villabebyggelse. För att nå 6 500 invånare i kommunen år 2040 behöver minst 30 nya bostäder byggas i Malexander småort (av totalt 730).

Malexander har en varierad bebyggelse med en blandning av villor och mindre flerbostadshus. För att möta behoven hos en växande befolkning är det viktigt att planera för en ökad tillgång på hyres- och bostadsrätter. Genom att diversifiera bostadsutbudet kan kommunen skapa möjligheter för olika grupper att hitta lämpligt boende i orten. Samtidigt bör bebyggelsen integreras med den omgivande naturen för att bevara Malexanders natursköna miljö och attraktionskraft. Nya tomter krävs för att möta efterfrågan på boende. Samarbeten med markägare, särskilt i anslutning till kyrkbyn, är nödvändigt för att realisera denna utveckling samtidigt som utvecklingen av attraktiv tomtmark i sjönära lägen i Malexander och omgivande landsbygd är en central punkt. Dessa lägen erbjuder en unik boendemiljö som kan locka nya invånare. Den lugna och vackra miljön som Malexander är känt för är en grundsten i ortens attraktionskraft och bör skyddas i alla utvecklingsplaner. Malexander har potential att erbjuda attraktivt och varierat boende med

närhet till naturen och sjön Sommen. Genom att tillåta större byggrätter, 140–180 kvm, skapas utrymme för rymligare bostäder som kan tilltala familjer och individer som söker ett permanent hem snarare än enbart fritidsboende. Att möjliggöra fler tomter för året-runt-boende är viktigt för att stärka samhällsstrukturen och bidra till en levande lokal ekonomi.

VILJERIKTNING

- Särskilda satsningar för ökad bostadsbyggnation inom Malexander småort.
- Planera för ett varierat utbud av bostäder, inklusive villor, radhus och lägenheter, för att tillgodose olika behov och önskemål hos invånarna.
- Prioritera bostadsområden som är integrerade med naturen och erbjuder vacker utsikt över sjöar och omgivande skogar.
- Skapa bostäder som passar för människor i alla åldrar och livssituationer.

NÄRINGSLIV

Malexander har potential att utvecklas som en attraktiv plats för företagande och innovation. Genom att främja tillväxt inom olika sektorer, såsom turism, kan fler arbetstillfällen skapas och ortens ekonomiska vitalitet öka. Det är viktigt att skapa goda förutsättningar för företagande genom att tillhandahålla infrastruktur och stöd för lokala entreprenörer. För att främja ekonomisk tillväxt och skapa en grund för framgångsrika näringsliv i Malexander är det viktigt att fokusera på tillgängligheten av industrimark. Detta ger möjligheter för etablering och expansion av mindre företag, vilket i sin tur kan leda till nya arbetstillfällen och en stärkt lokal ekonomi. Marinan spelar en viktig roll för sjölivet och bör fortsätta att vara en central del av Malexanders identitet och rekreativa erbjudanden. Östgötaleden lockar många turister till Malexander som har möjlighet att vandra leden och vila vid hotellet längs leden norr om Malexander. Hembygdsföreningen och andra ideella föreningar är hjärtat i Malexanders gemenskap. Att säkerställa att dessa föreningar har resurserna de behöver är avgörande för att bevara och stärka ortens kulturella och sociala liv. För att stärka Malexanders ekonomi och sysselsättning är det viktigt att främja näringslivet och skapa förutsättningar för företagande.

VILJEINRIKTNING

- Företagsvänlig miljö: Skapa en företagsvänlig miljö genom att erbjuda stöd och incitament för företag att etablera sig och växa i Malexander relaterat till sjöarna, såsom fiskeguider, vattensportutrustning eller ekoturism.
- Turism och besöksnäring: Utveckla turismen och besöksnäringen genom att främja lokala företag inom turistrelaterade verksamheter såsom boende, restauranger och aktiviteter.
- Hållbarhet och innovation: Främja hållbara och innovativa företag inom exempelvis grönt näringsliv och fossilfri energi för att bidra till en hållbar utveckling av Malexander.

GRÖNA OCH BLÅ STRÅK

Malexander är omgivet av vacker natur och har goda möjligheter för utomhusaktiviteter och rekreation. Orten är även omgiven av flera sjöar. Lillsjön, Axsjön och Sommen är de sjöar som ligger i direkt anslutning till orten.

Genom att utveckla grönområden och blå stråk kan fler möjligheter för invånare att njuta av den omgivande miljön skapas. Det är viktigt att bevara och skydda naturområden för framtida generationer och att integrera grönområden i miljön för att främja en hållbar livsstil. Naturmiljöerna, som är en av Malexanders största tillgångar, bör vidareutvecklas för att främja hälsa och välbefinnande bland invånarna samt attrahera besökare.

IDROTT OCH REKREATION

Malexander är omgiven av vacker natur med skogar, sjöar och vattendrag. För att stärka ortens koppling till naturen och öka attraktiviteten för invånare och besökare föreslås åtgärder för att öka tillgängligheten till grönområden, skapa rekreatiionsstråk längs vattendrag och främja aktiviteter utomhus. Malexanders vattenlandskap skapar unika möjligheter att utveckla och tillvarata de fördelar som vattenmiljön erbjuder och samtidigt främja turismen.

Malexander kan erbjuda ett brett spektrum av vattensporter som kanot- och kajakpaddling, segling, vindsurfing, och för mer äventyrliga besökare, vattenskidor och wakeboarding. Det finns även möjlighet att erbjuda båtturer eller plaster för båtuthyrning. Malexander har en unik möjlighet att utveckla fisketurism genom att erbjuda guidade fisketurer och skapa fiskvårdsområden kan locka sportfiskare. För att stärka kontakten till sjöarna behövs välutrustade och säkra badplatser längs sjöarna för både lokalbefolkningen och besökare. Genom att anlägga promenad- och cykelstigar längs sjöarnas stränder ökar möjligheten till vackra utsikter och möjlighet till naturupplevelser.

Genom Malexander löper även Östgötaleden som genom Malexander delas in i två etapper. Sundsudden - Malexander samt Ulrika - Malexander. De två etapperna kopplas ihop genom en led norr om Lillsjön.

KULTURMILJÖ OCH HISTORIA

Malexander har ett rikt kulturarv och historia som är värd att bevara och uppmärksamma. Malexander sträcker sig tillbaka till medeltiden. Orten växte fram kring jordbruket och senare även skogsbruket. Under 1800-talet blev järnvägen en viktig del av Malexanders utveckling, vilket bidrog till att orten blomstrade som handelsplats och knutpunkt för transport. Orten präglas av en varierad bebyggelse med både äldre traditionella hus och nyare bostäder. Malexanders kulturarv återspeglas i de historiska byggnaderna och den charmiga bymiljön. Det är viktigt att bevara och vårda dessa kulturmiljöer för att bevara ortens unika karaktär. Genom att bevara och restaurera historiska byggnader och platser kan en stark känsla av identitet i orten skapas. Genom att involvera lokala föreningar och

intressegrupper i samhällsplaneringen främjas möjligheten att bevara och vårda kulturarvet för framtida generationer.

TRANSPORTINFRASTRUKTUR

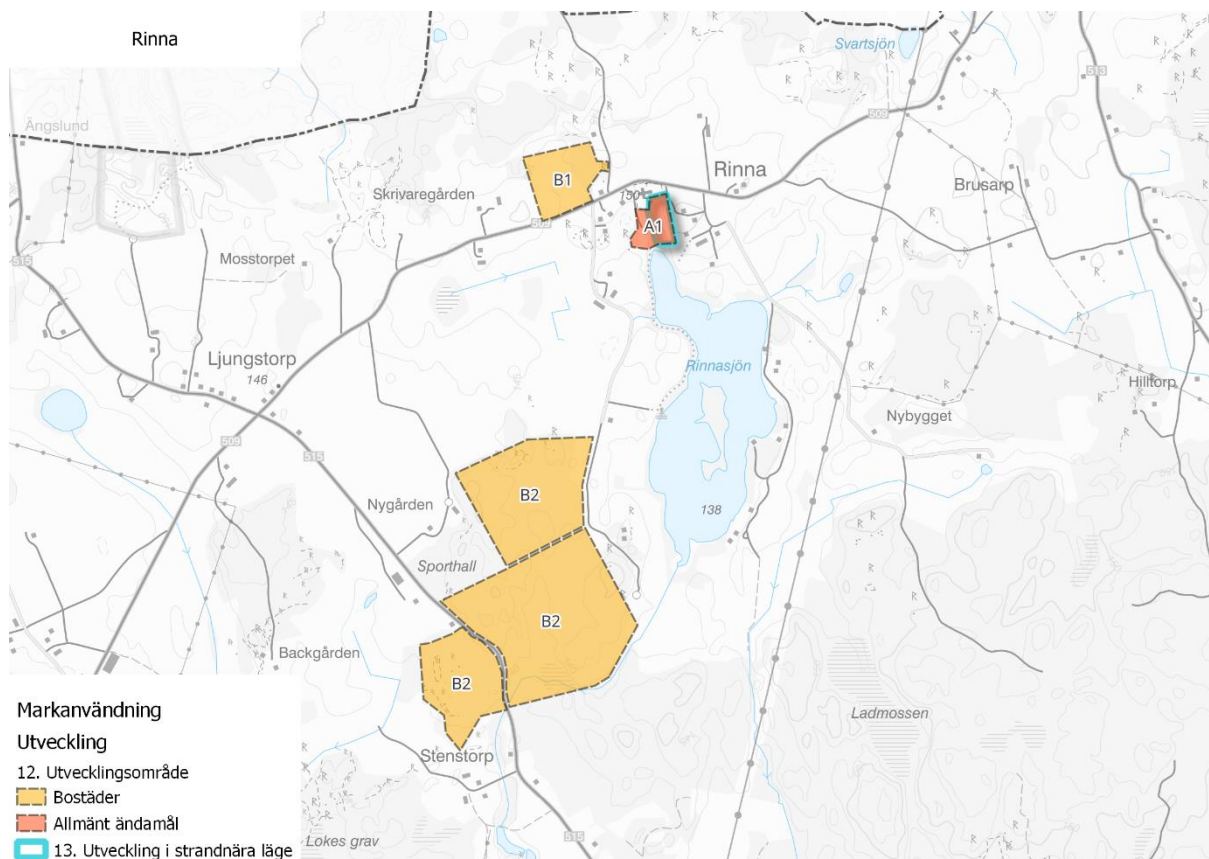
Malexander har goda förbindelser till omgivande samhällen, Boxholm i nordväst och Kisa i öst, genom väg 580. För att förbättra tillgängligheten och säkerheten för invånare och besökare är det viktigt att fortsätta utveckla och underhålla transportinfrastrukturen. För att stärka Malexanders koppling till omkringliggande städer och tätorter, och för att underlätta för invånare att integreras i en större arbets- och serviceorienterad region, krävs en satsning på kollektivtrafikens utveckling. Förbättrad kollektivtrafik skulle inte bara främja de som pendlar för arbete utan även de som är beroende av offentlig transport för att nå utbildningsinstitutioner, hälsovård, och olika tjänster som kanske inte finns lokalt i Malexander. Utvecklingen innebär att planera för förbättringar av vägar samt att skapa säkra gång- och cykelvägar för att främja hållbara transportsätt. Laddinfrastruktur behöver utvecklas i Malexander för att främja att turister väljer elbilen till resmålet.

För att säkerställa en hållbar utveckling är det viktigt att satsa på hållbara transportsätt, energieffektivitet och miljövänliga lösningar. Genom att investera i kollektivtrafik, cykelvägar och fossilfri energi kan Malexander minska sin miljöpåverkan och bidra till en mer hållbar framtid. Laddinfrastruktur behöver utvecklas i Malexander för att främja att turister väljer elbilen till resmålet.

Innan laddinfrastrukturen utvecklas är det viktigt att göra en bedömning av hur många laddningsstationer som finns tillgängliga i Malexander och hur stort behovet är i dagsläget. Detta inkluderar att analysera antalet elbilar i området och förutsägelser om framtida tillväxt. Strategiska lägen för snabbladdningsstolpar i Malexander bedöms vara vid badplatsen samt i anslutning till Östgötaleden. Laddstationer är bäst lämpade vid platser som är välbesökta och lättillgängliga.

Genom att arbeta med dessa olika aspekter kan Malexander växa och utvecklas till en livskraftig och attraktiv ort för både boende och besökare. Det är viktigt att samarbeta med invånare, företag och andra intressenter för att skapa en hållbar och inkluderande samhällsutveckling i Malexander.

RINNA

Figur 17 Utvecklingsområden i Rinna

B1 – SEVEDSHOLM

Nordväst om Rinna, invid länsväg 509 pekas ett område ut som möjligt för bostads-bebyggelse. Det är viktigt att ta hänsyn till den lantliga miljön och att bebyggelsen harmoniserar med den naturliga miljön. Området består utgörs till större delen av jordbruksmark och i öster av lövskog. Bilden till höger är tagen från söder.

Området är ca 6 hektar, varav cirka 4 hektar består av jordbruksmark, och ägs av en privat markägare.

A1 – RINNAGÅRDEN

Mellan Rinna kyrka och Rinnasjön möjliggörs för utveckling av bostäder och förskola. Den södra delen används idag för förskoleverksamhet. Den östra delen är idag jordbruksmark. Bilden till höger är tagen från söder.

Det utpekade området är drygt 2 hektar och ägs av Folkungabygdens pastorat och en privat markägare.

B2 – NYGÅRDEN

Sydväst om Rinnasjön pekas ett större område ut som möjligt för bostadsbebyggelse i lantlig miljö med möjlighet till egen odling. Området erbjuder en vacker och lugn omgivning med möjlighet att leva mer hållbart med trädgårdar som erbjuder plats för grönsaksodling och fruktträd. Området utgörs i huvudsak av skogsmark som till sin karaktär är

blandad. Området delas i den södra delen av länsväg 515. I närområdet finns en sporthall. Bilden till höger är tagen från norr.

Området är sammanlagt cirka 43 hektar. Marken ägs av privata fastighetsägare.

UTGÅNGSPUNKT

Rinna är en kyrkby som är belägen vid den norra stranden av Rinnasjön. I kyrkbyn finns ett mindre antal bostäder och i närheten finns också jord- och skogsbruksfastigheter. I Rinna finns Rinnagårdens förskola och fritidshem. Landskapet i norr består till största delen av jordbruksmark medan det i söder består mest av skogsmark. Rinnas närhet till framförallt Väderstad och Mjölby ger förutsättningar för Rinna att växa.

För att säkerställa att hela kommunen ges förutsättningar till en hållbar tillväxt är det viktigt att det finns goda förutsättningar att bo och verka på landsbygden. Goda och attraktiva boendemiljöer tillsammans med jord- och skogsbruket är viktiga förutsättningar för en levande landsbygd.

Jord- och skogsbruket bidrar också till ett resilient samhälle genom produktion av råvaror och livsmedel. Det är av stor betydelse för landsbygden att ha tillgång till robust infrastruktur och att hänsyn tas till jord- och skogsbrukets förutsättningar vid beslut som rör kommunens utveckling.

BOSTÄDER

De utpekade områdena ger möjlighet för Rinna att växa norr om länsvägen och i området som ligger beläget i närheten av sporthallen. Utgångspunkten är fokus på större fastigheter som kan erbjuda boende med närhet till naturen och friluftsliv.

Genom att tillåta större fastigheter med byggrätter, 140–180 kvm, skapas utrymme för rymligare bostäder som kan tilltala familjer och individer som söker lantligt boende med möjlighet till egen odling. Att möjliggöra för fler tomter är viktigt för att stärka samhällsstrukturen och särskilt för Rinnagårdens förskola och fritidshem.

Planerna erbjuder byggrätter för villabebyggelse. För att nå 6 500 invånare i kommunen år 2040 behöver minst 10 nya bostäder byggas i Rinna kyrkby.

VILJERIKTNING

- Satsning på lantliga boendemiljöer i Rinna
- Kommunen ser positivt på planering för ett utbud av bostäder med fokus på lantligt boende med större fastigheter eller fastigheter som kan erbjuda möjligheter till mindre hållande av djur.
- Kommunen är positiva till att etablera bostäder som passar för människor i alla åldrar. från unga familjer till äldre personer.

NÄRINGS LIV

Jord- och skogsbruket är en viktig näring i Rinna och det är viktigt att skapa förutsättningar för att dessa företag har förutsättningar för att fortsätta sin verksamhet för en robust livsmedelsproduktion. Företag inom de gröna näringarna kan en diversifiering med till exempel förädling av egna produkter, gårdsbutiker eller turism ytterligare stärka dessa företag.

VILJERIKTNING

- Främja hållbara och innovativa företag inom exempelvis grönt näringsliv och förnybar fossilfri energi för att bidra till en hållbar utveckling av Rinna.
- Kommunen ska verka för en företagsvänlig miljö genom att erbjuda stöd och incitament för företag att etablera sig och växa i Rinna, till exempel ekoturism.
- Utveckla turismen och besöksnäringen genom att främja lokala företag inom turistrelaterade verksamheter såsom boende och aktiviteter.

GRÖNA OCH BLÅ STRÅK

Rinna är belägen i ett aktivt brukat jordbrukslandskap med Rinnasjön i söder. Söder om Rinnasjön breder skogslandskapet ut sig. Det varierade landskapet erbjuder möjligheter för invånare att njuta av naturen samtidigt som det erbjuder et rikt växt- och djurliv.

IDROTT OCH REKREATION

Miljöerna kring Rinna ger goda förutsättningar för både idrott och rekreation. Väderstad hundcenter en inomhushall innehåller också en mindre konstgräsplan.

KULTURMILJÖ OCH HISTORIA

Rinna kyrka är navet i Rinna och är en gustaviansk kyrka med en interiör i så gott som ursprungligt skick från 1802. Kyrkan är helt i dåtidens smak med stora tempelartade kyrkorum. Den första stenkyrkan i Rinna uppfördes troligen i början av 1200-talet. Enligt en teckning från 1670 bestod den av ett långhus med lägre kor i öster och torn i väster. Vapenhuset låg vid söderväggen. År 1382 är första gången församlingen nämns i bevarade källor.

TRANSPORTINFRASTRUKTUR

Rinna har en relativ närhet till E4:an och därmed goda förbindelser med framförallt Mjölby. Det finns också goda förbindelser till Väderstad.

För att säkerställa en hållbar utveckling är det viktigt att satsa på hållbara transportsätt, energieffektivitet och miljövänliga lösningar. Genom att investera i fossilfri energi kan Rinna minska sin miljöpåverkan och bidra till en mer hållbar framtid. Laddinfrastruktur behöver utvecklas i Rinna för att främja att skapa förutsättningar för arbetspendling med elbil. Innan laddinfrastruktur utvecklas är det viktigt att göra en bedömning behovet är i dagsläget. Detta inkluderar att analysera antalet elbilar i området och förutsägelser om framtida tillväxt. Strategiska lägen för snabbbladdningsstolpar i Rinna bedöms vara vid Rinna kyrka. Laddstationer är bäst lämpade vid platser som är välbesökta och lättillgängliga.

KOMMUNENS ORTER – BOXHOLMS PÄRLBAND

Att skapa ett turistområde längs det vackra landskapet kring Sommen är inte bara att skapa en destination, det är att skapa en upplevelse för besökare. Genom att förstärka de naturliga värdena längs Sommen kan Boxholms pärlband bli ett centrum för resenärer men det kan också skapa mervärden för lokalbefolkningen.

Det är viktigt att bevara och skydda det naturliga landskapet. Genom att skapa bevarade områden kan vi säkerställa att mångfalden hos Sommens ekosystem förblir intakta för framtida generationer att njuta av. Det är också viktigt att införa hållbara metoder för att hantera turismens påverkan på miljön genom bland annat vägvisare och goda möjligheter till transporter.

För att locka besökare är det avgörande att erbjuda en mängd olika aktiviteter och attraktioner som passar olika smaker och intressen. Från avkopplande strandpromenader till spännande vattensporter, naturvandringar till kulturella utflykter, ett välplanerat turistområde bör erbjuda något för alla. Att integrera lokal kultur och historia i upplevelsen är också viktigt.

VILJERIKTNING

- Genom att erbjuda attraktiva strandnära lägen för bostäder och verksamheter skapar vi förutsättningar för hela kommunen att växa.
- Attraktiva strandnära lägen ska bidra till en levande landsbygd.
- Riktlinjer för utveckling av LIS-områden ska följas.

För att främja hållbar turism och ekonomisk utveckling är det också viktigt att involvera lokalsamhället i utvecklingen av turistområdet. Genom att skapa samarbete mellan lokalbefolkningen, näringslivet och kommunen kan vi säkerställa att turismen gynnar alla inblandade parter på ett positivt sätt. Det kan inkludera att erbjuda lokala hantverkare och företag möjligheter att sälja sina produkter och tjänster till besökare, samt att främja utbildning inom turismindustrin för att skapa nya arbetstillfällen och förbättra lokalbefolkningens livskvalitet.

Figur 18 Boxholms pärlband längs Sommens norra strand, från Blåvik till Malexander.

LANDSBYGD OCH ÖVRIGA SAMHÄLLEN

I Boxholm finns flera mindre samhällen som inte klassas som tätort enligt Statistikmyndighetens definition om minst 200 invånare inom sammanhängande bebyggelseområde (SCB, 2018). År 2020 bodde cirka 30 procent av befolkningen i Boxholm på landsbygden (SCB, 2024). En levande landsbygd är viktigt för kommunen och kommer fortsatt vara så i framtiden.

Boxholms landsbygder har många kvaliteter med närhet till variationsrika naturmiljöer och vattenområden som upplevs som attraktivt av människor vid val av boende. Boxholms kommun har som ambition att öka andelen permanentboende på landsbygden och därmed öka underlaget för olika typer av service både kommunal och kommersiell. Landsbygden är också viktig ur ett hållbarhetsperspektiv med sin produktion av livsmedel, förnyelsebar energi och turism.

De areella näringarna, jord- och skogsbruk samt djurhållning är också viktiga för landsbygden och i samband med utveckling av bostäder och annan bebyggelse är

det viktigt att hänsyn tas till dessa. Om människor väljer att bo på landsbygden får en viss påverkan från skogs- och jordbruk eller djurhållning som lukt och damning accepteras.

VILJERIKTNING

- Vid bebyggelseutveckling på landsbygden ska landskapsbild och kulturmiljöer värnas.
- Olika behov och önskemål ska beaktas för att hela kommunen ska växa och vara attraktiv.
- Om jordbruksmark tas i anspråk bör kommunen verka för att kompensationsåtgärder tillämpas.
- Generationsskifte bör-uppmuntras för att säkerställa fortsatt drift av jordbruksverksamheten. Med generationsskifte avses byggnation av småhus på jordbruksmark.
- Vid utveckling av bostäder på landsbygden ska hänsyn tas till jordbruket möjligheter att bedrivas och utvecklas.
- Boxholms kommun ska värna om olika boendeformer på landsbygden.
- För en långsiktigt hållbar utveckling krävs att ny bebyggelse lokaliseras där goda förutsättningar finns för en säker dricksvattenförsörjning och där avlopp kan hanteras på ett bra sätt.
- Vid fråga om byggnation kan det om lämpligt prövas direkt genom förhandsbesked och bygglov. Om det inte är större by- och ortsbildningar kan däremot detaljplaneläggning krävas.

2.7 UTVECKLING I STRANDNÄRA LÄGEN (LIS)

I översiktsplanen kan kommunen skapa bättre förutsättningar för befolkningstillväxt, serviceunderlag och företagande för hela kommunen genom strategisk mark- och vattenanvändning. För att stärka landsbygden kan kommunen peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, så kallade LIS-områden.

Landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS) innebär att kommunen i översiktsplanen kan peka ut områden för bebyggelse där strandskydd generellt råder (7 kap. 18 § d-e miljöbalken). Det ska vara av allmänt intresse att områdena tas i anspråk och områdena ska vara av sådant slag och sådan omfattning att strandskyddets syften fortfarande kan tillgodoses. Redovisade LIS-områden ska vara vägledande vid prövning av dispenser och upphävande av strandskydd, men det är alltid markägaren som bedömer om möjligheterna ska prövas eller inte.

Strandskyddsbestämmelserna om landsbygdsutveckling i strandnära lägen medger en anpassning till regionala och lokala förhållanden. Syftet är att stimulera utvecklingen på landsbygden genom att ta tillvara strändernas attraktionskraft. Förutom att bidra till att utveckla landsbygden ska det utpekade området inte ha någon stor betydelse för friluftslivet eller för växt- och djurlivet. Inom dessa områden krävs dispens för olika åtgärder, men det finns utökade möjligheter till dispens. Förutsättningen är att de planerade åtgärderna ger långsiktiga och positiva effekter på sysselsättningen eller bidrar till att bevara service på landsbygden. Det långsiktiga skyddet av stränderna måste samtidigt bevaras. Allmänheten ska ha tillgång till stränderna och de goda livsvillkoren för djur- och växtlivet ska skyddas. I områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen finns ytterligare särskilda skäl för att få dispens:

Som särskilda skäl vid prövningen av en fråga om upphävande av eller dispens från strandskyddet inom ett område för landsbygdsutveckling i strandnära lägen får man också beakta om ett strandnära läge för en byggnad, verksamhet, anläggning eller åtgärd bidrar till utvecklingen av landsbygden. Om prövningen gäller en dispens för att uppföra enstaka en- eller tvåbostadshus med tillhörande komplementbyggnader och andra åtgärder får man i stället beakta om huset eller husen avses att uppföras i anslutning till ett befintligt bostadshus.
7 kap. 18 d § miljöbalken

Åtgärder som främjar landsbygdsutveckling är sådana åtgärder som kan antas ge positiva sysselsättningseffekter och som kan bidra till att upprätthålla och även tillskapa serviceunderlag i landsbygder. Sådana situationer kan till exempel uppstå i samband med etablering av en turistanläggning för en verksamhet där tillgång till stränder är en förutsättning eller en avsevärd fördel. Det kan även handla om att bygga bostäder för permanent- och fritidsboende för att upprätthålla ett ekonomiskt och personellt underlag för olika former av kommersiell och offentlig service.

INRIKTNING

Förslag till LIS-områden har begränsats till ett mindre antal områden som primärt syftar till att stärka underlaget för service, infrastruktur och en hållbar turism på strategiskt viktiga platser. Principen för de utpekade LIS-områdena är att skapa ett pärlband av utvecklingsområden mellan de två större noderna Blåvik och Malexander för att stärka deras underlag för service och turism samt skapa kopplingar dem emellan genom ett upplevelsestråk. Majoriteten av områdena är utpekade LIS-områden sedan tidigare, men några har lagts till för att stärka bandet.

De LIS-områden som kommunen pekar ut ses som en möjlighet för utveckling på landsbygden mellan Blåvik och Malexander i Boxholms kommun.

VILJEINRIKTNING

- Genom att erbjuda attraktiva strandnära lägen för bostäder och verksamheter skapar vi förutsättningar för hela kommunen att växa.
- Attraktiva strandnära lägen bidrar till en levande landsbygd.
- Riktlinjer för utveckling av LIS-områden ska följas.

KRITERIER FÖR PLACERING OCH AVGRÄNSNING AV LIS-OMRÅDEN

När LIS-områdena avgränsats har följande kriterier använts:

- Strandskyddets syfte ska kunna upprätthållas trots utpekande av LIS-område, det vill säga trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och att goda livsvillkor för djur- och växtlivet kan bevaras på land och i vatten.
- Det utpekade området ska inte ha någon särskild betydelse för friluftslivet eller för växt- och djurlivet.
- LIS-området ska med sitt geografiska läge för bostäder kunna stärka en eller flera servicetyper på landsbygden: skola, barnomsorg, äldreomsorg, dagligvaruhandel, kollektivtrafik eller annan infrastruktur.
- Verksamheter som skulle kunna dra fördel av ett strandnära läge och ge positiva sysselsättningseffekter: anläggningar för besöksnäring eller friluftsliv.
- Områdena bör vara sådana som helt eller delvis redan är ianspråktaga och kan kopplas till befintlig infrastruktur med goda förutsättningar för vägranlutning, VA, elförsörjning mm.
- Verksamheter bör prioriteras framför bostäder i Blåvik och Malexander.

BOXHOLMS PÄRLBAND - UTPEKADE LIS-OMRÅDEN

Strategin för Landsbygdsutveckling i strandnära lägen har som syfte att stärka serviceunderlaget och förutsättningarna för en hållbar turism på strategiskt viktiga platser i Boxholms kommun. Antalet föreslagna LIS-områden har därför begränsats till området kring de två mest bebyggda och/eller besökta platserna i den södra delen av kommunen. Med utgångspunkt i de gamla kyrkbyarna Blåvik och Malexander bedöms det finnas förutsättningar att öka andelen året-runt-boende, vilket har en avgörande betydelse för att långsiktigt kunna upprätthålla infrastruktur och skapa förutsättningar för såväl kommersiell som offentlig service i den här delen av kommunen.

I översiktsplanen har sex särskilda LIS-områden identifierats som lämpliga utifrån ovanstående inriktning och kriterier. Områdena är placerade mellan Blåvik och Malexander och syftar till att skapa ett pärlband av utvecklingsområden utmed attraktiva Sommen. Den övergripande principen med pärlbandet är att skapa möjlighet för etablering av bostäder, service och verksamheter kombinerat med naturområden, där bebyggelse varvas med natur och friluftsliv för att skapa upplevelsevärden och värna om den biologiska mångfalden. För att stärka rekreationsmöjligheterna och den turism som finns i området utgör LIS-områdena även ett underlag till en utvecklad infrastruktur i form av cykelvägar och angoringsmöjligheter för båt.

På kartan nedan redovisas bara den del av utvecklingsområdet som omfattas av strandskydd, medan influensområdet som kan förväntas ta del av effekterna är betydligt större.

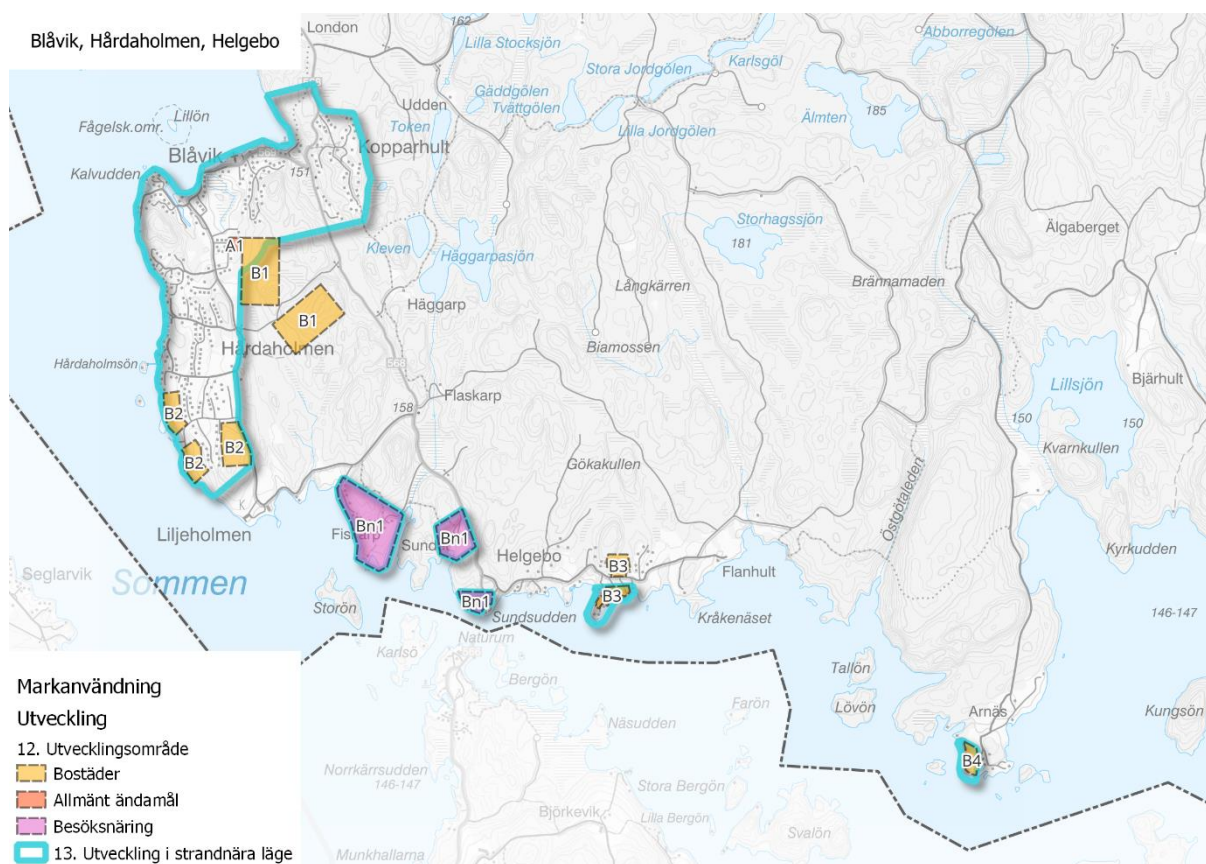
Figur 19 Boxholms pärlband längs Sommens norra strand, från Blåvik till Malexander.

BLÅVIK - HÅRDAHOLMEN - KOPPARHULT

Den relativt sammanhållna bebyggelseutvecklingen i området innebär att det finns förutsättningar för att i väsentlig omfattning öka andelen permanentboende och efterhand uppbygga ett serviceunderlag. Den främsta service som behövs i området är förskola och dagligvaruhandel. I området finns i dag en gårdsbutik, vilken kan utgöra grunden för en utökad service. För att skapa en flyttkedja i området behövs olika boendeformer för att komplettera befintliga villor och fritidsbostäder.

Med hänsyn till att det rör sig om en sammanhållen bebyggelseutveckling bedömer kommunen att bestämmelserna om landsbygdsutveckling i strandnära lägen kan tillämpas. Befintlig bebyggelse och områden med särskilt höga naturvärden bildar lämpliga utgångspunkter för avgränsning av LIS-området och allmänhetens tillgång till stränderna kan enkelt säkerställas med hjälp av luckor och passager.

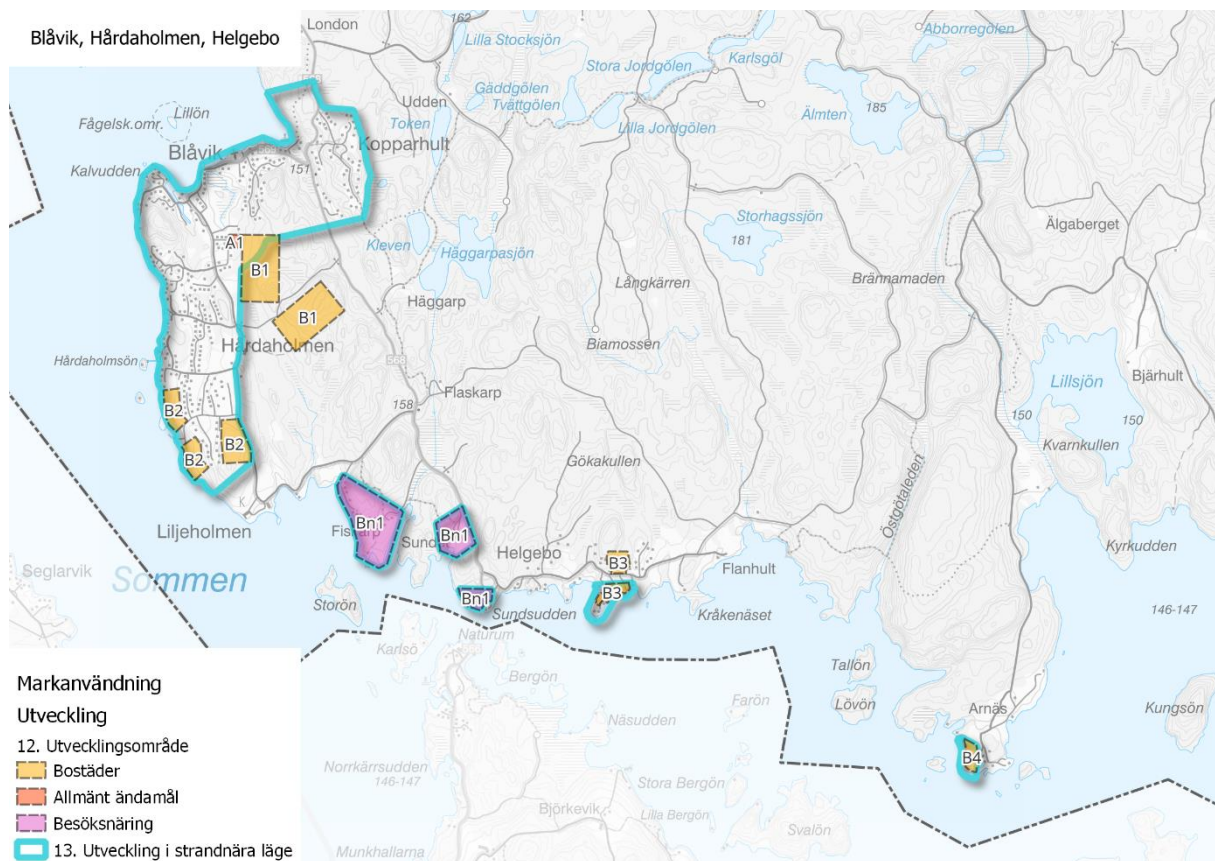

Figur 20 karta över områden i Blåvik, Hårdaholmen och Kopparhult

LILJEHOLMEN

Liljeholmen pekas inte ut som ett utvecklingsområde för bostäder utan för besöksnäringen. Tanken är att Liljeholmen förstärks som en dragningskraft till de andra områdena.

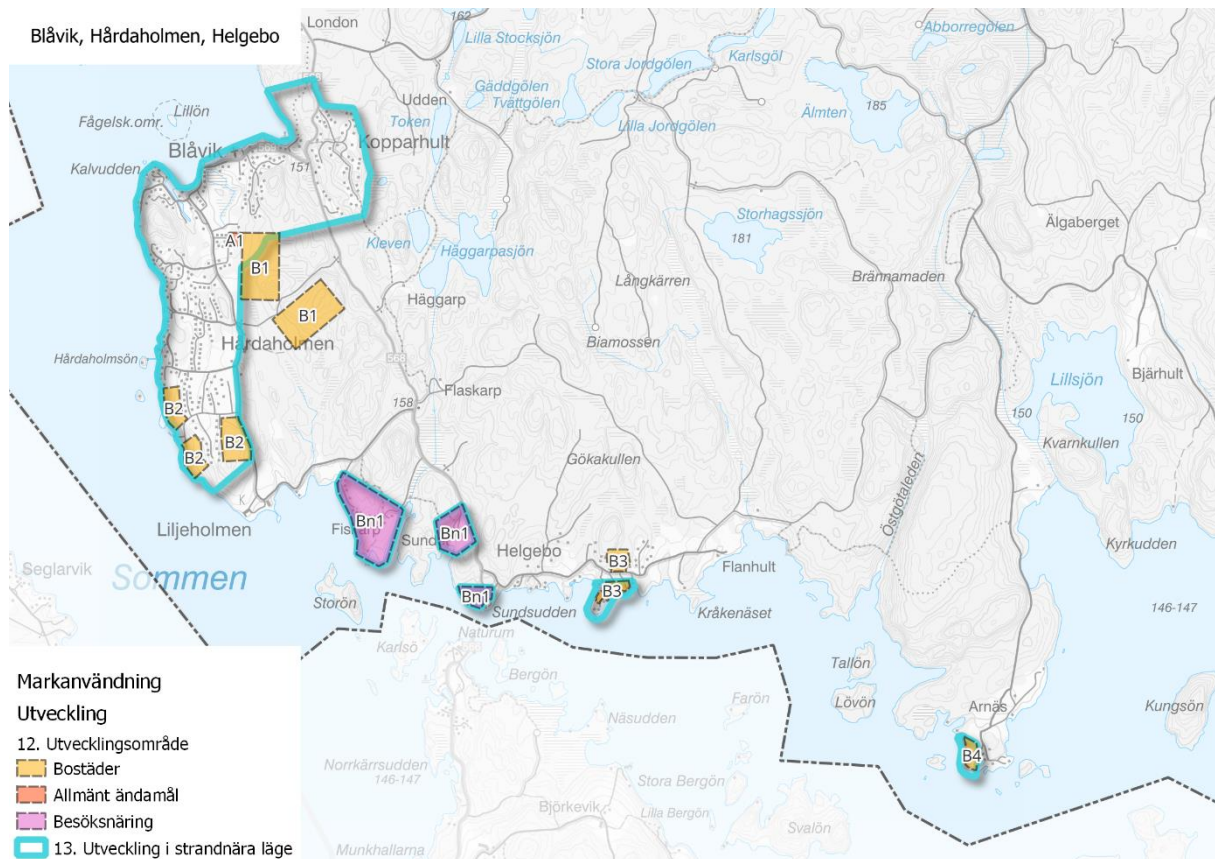
I området runt herrgården Liljeholmen kan en möjlig utveckling av anläggningar kopplat till turist- och friluftsändamål vara aktuell.

Figur 21 Karta över Liljeholmen

FISKARP

Strax väster om färjeläget Sundsudde ligger Stugbyn Fiskarp. Stugbyn som ligger Sommens strand drivs av Boxholms Fritidsstiftelse. Fiskarp pekas ett utvecklingsområde för besöksnäringen. Tanken är att Fiskarp kan stärka de andra områdena och framförallt färjeläget Sundsudde. I området kan en möjlig utveckling av anläggningar kopplat till turist- och friluftsändamål vara aktuell.

Figur 22 Karta över Fiskarp

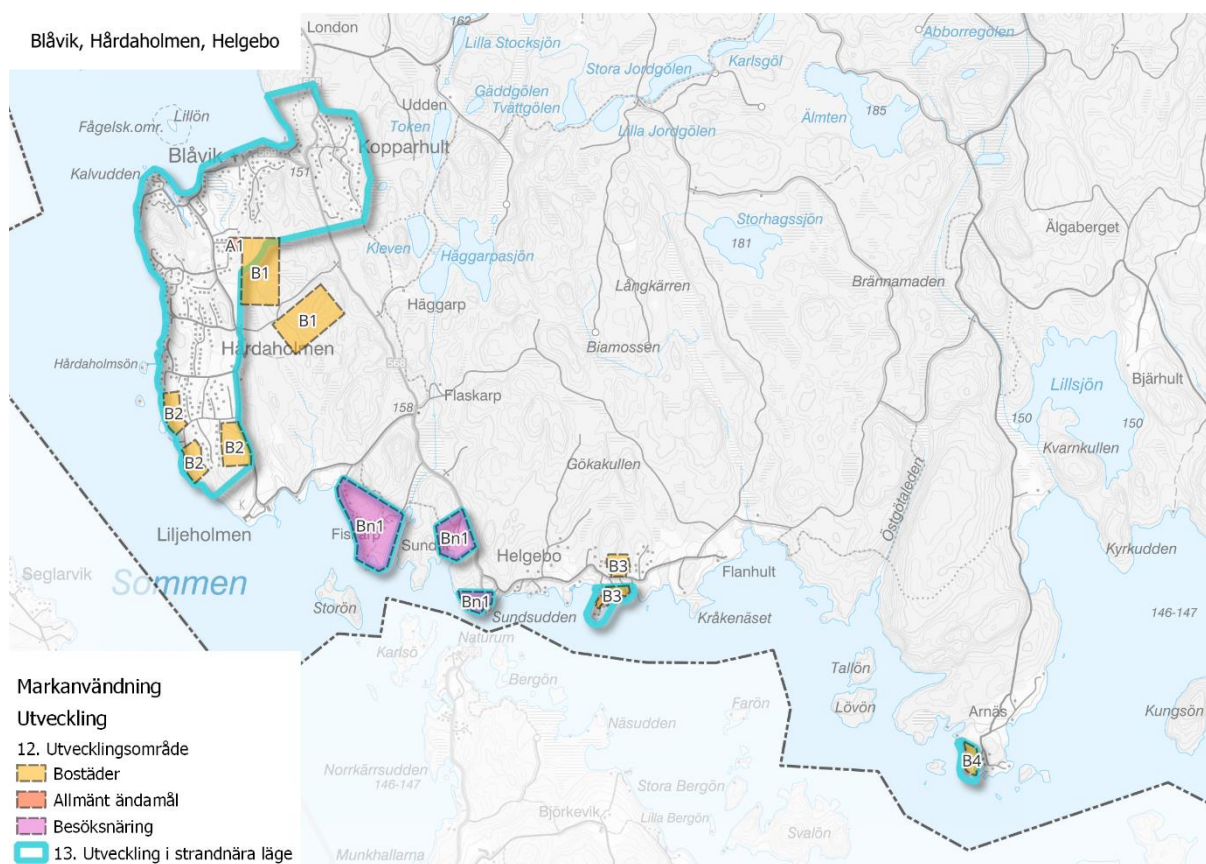
FÄRJELÄGET SUNDSUDDE

Antalet besökare till Torpön med bland annat Naturum, camping och restaurang har stadigt ökat, vilket även återspeglar sig i färjetrafiken. Området på ömse sidor sundet är av central betydelse för turistnäringen kring sjön Sommen. På Boxholmsidan finns ser kommunen en möjlighet att utveckla service kopplat till färjeläget, så som kiosk och kanotuthyrning. Det finns ett påtagligt behov av ytor för

parkering samt vändplan för bussar samt bedöms viken väster om vägen nere vid färjeläget vara lämplig för att anlägga en marina för mindre båtar. På så vis koncentreras viktiga funktioner för turism och friluftsliv inom ett förhållandevis avgränsat område.

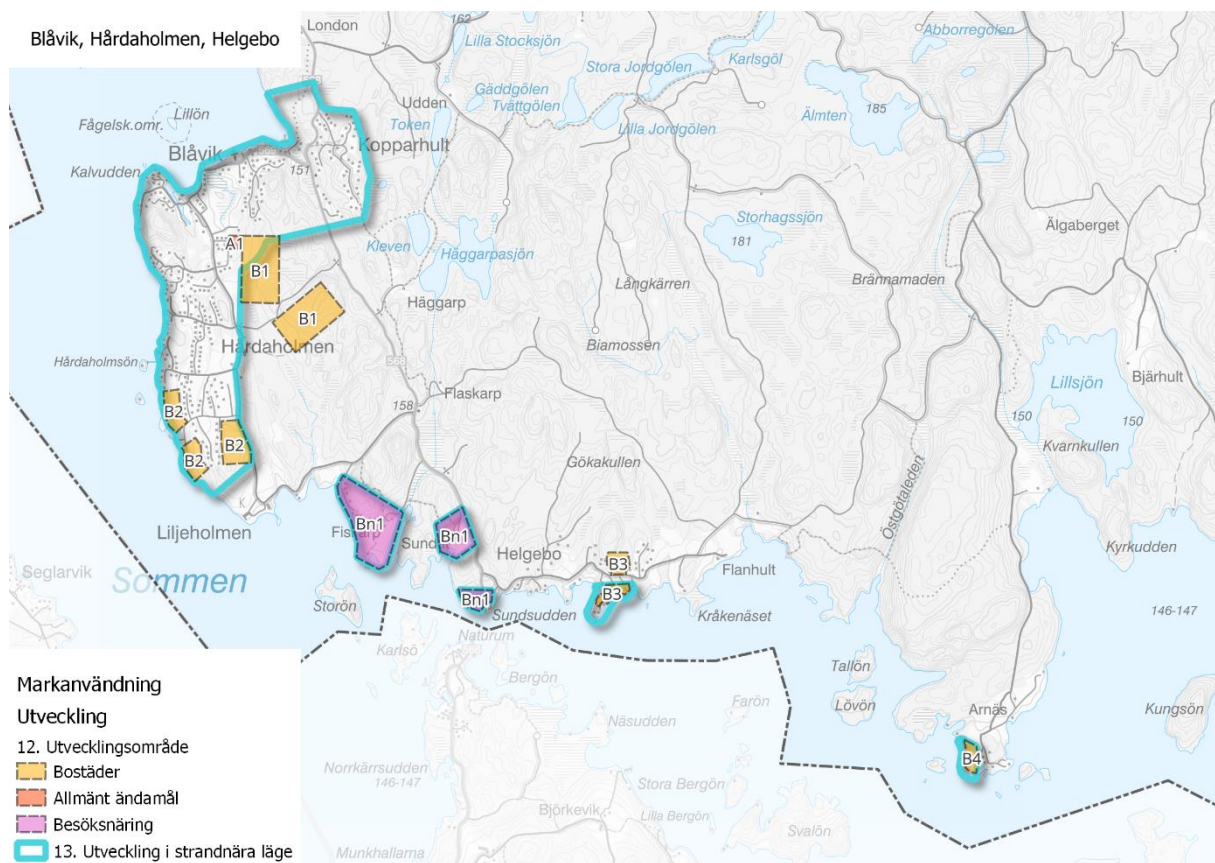
För att möjliggöra dessa anläggningar behöver delar av området väster om vägen ianspråktagas, vilket förutsätter strandskyddsdispens. Det aktuella området hyser höga naturvärden varför översiktsplanen föreslår en utredning för att närmare avgränsa de delar som behövs för ovanstående ändamål.

Figur 23 Karta över Sunds udde

HELGEBO

Cirka fyra kilometer öster om Blåvik och en kilometer öster om Sundsudd ligger Helgebo. Bebyggelsen i Helgebo är något utspridd och kommunen ser möjligheten att genom komplettering mellan naturvårdsområdena göra bebyggelsen mer sammanhängande. Kommunen ser en möjlighet att binda samman de bostäder som idag ligger längst ut på österudden med den bebyggelse som finns norr om vägen. En utveckling av Helgebo ses också som en möjlighet att ytterligare stärka servicen i Blåvik.

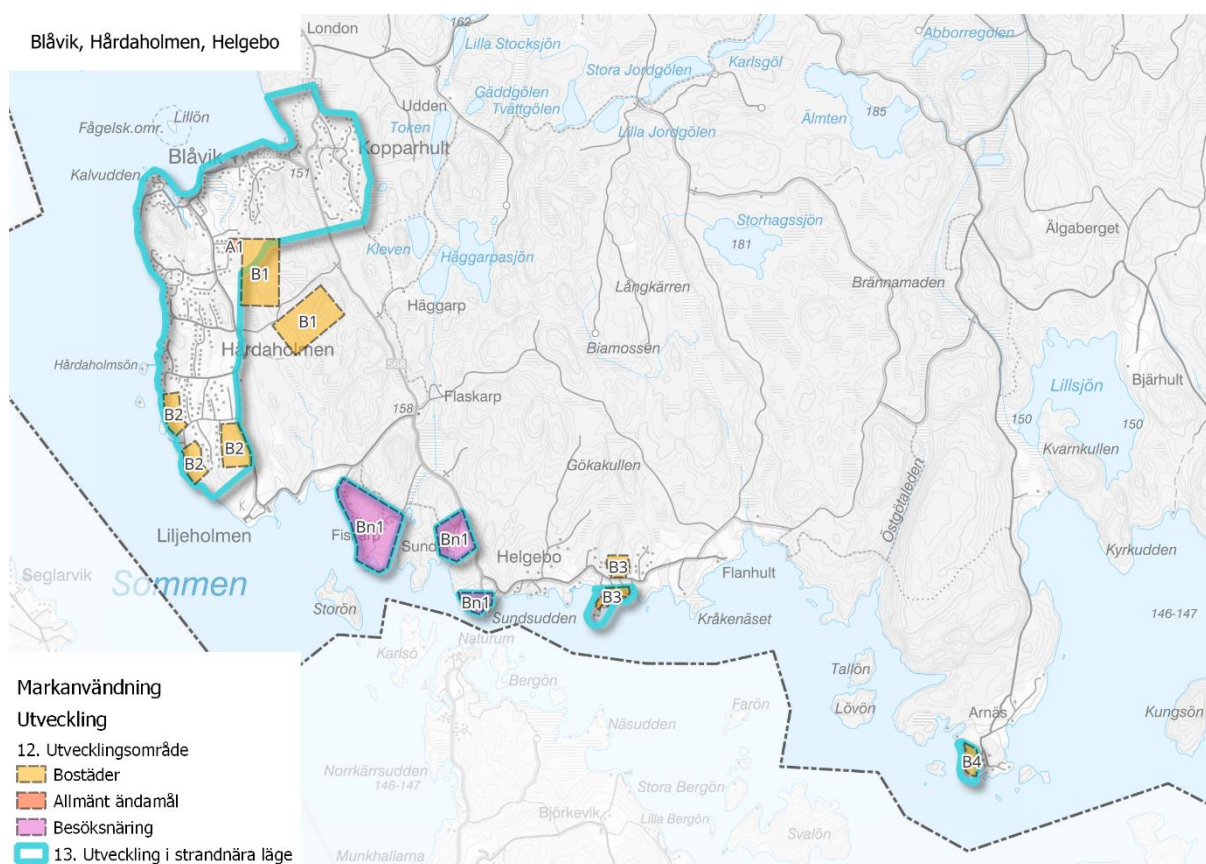
Figur 24 Karta över Helgebo

ARNÄS

Arnäs är en gammal boplats med konstaterad koppling till medeltiden. I den norra delen finns en gårdstomt efter Arnäs gård dokumenterad till 1400-talet. I Arnäs finns idag ett fåtal utspridda bostadsgårdar och verksamhet kopplat till fiskeindustrin, bland annat rensning och försäljning av fisk. I Arnäs ser kommunen ett utvecklingsområde för att utveckla den fiskeverksamhet som redan finns

kopplad till platsen samt genom restaurering av den gamla ångbåtsbryggan skapa en plats för turismen och näringslivet längs Sommen. Här finns också möjlighet till ytterligare bostäder för att ytterligare skapa underlag och därmed stärka servicen i Blåvik. Utveckling kan ske genom enstaka en- och tvåbostadshus och kompletterande byggnader, om byggnaderna uppförs i anslutning till befintliga bostadshus.

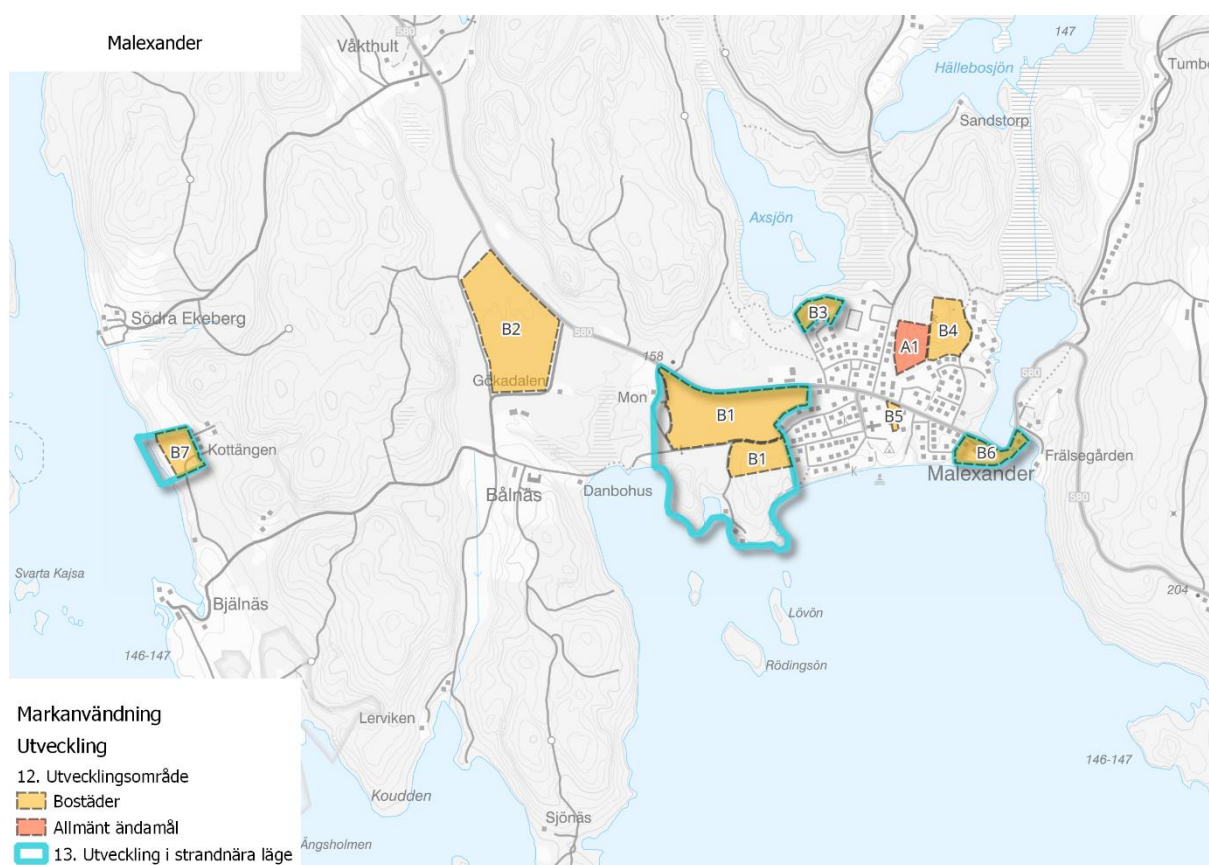
Figur 25 Karta över Arnäs

KOTTÄNGEN

Mellan Södra Ekeberg och Kottängen, cirka fyra kilometer väster om Malexander finns området Ekeberg som kommunen ser en möjlighet att utveckla för bostäder. Området kan erbjuda bostäder med utblickar mot Oxelön i Sommen. Området består idag till största delen av betesmark och jordbruksmarkens värden kommer att behöva utredas innan området kan bebyggas. En utbyggnad av Ekeberg ses som en möjlighet att stärka servicen i Malexander.

Aktuellt område är cirka 2 hektar. Marken ägs privatpersoner. Området omfattas av områdesbestämmelser. Aktuell mark för byggnation är i gällande områdesbestämmelser reglerat till som öppen naturmark.

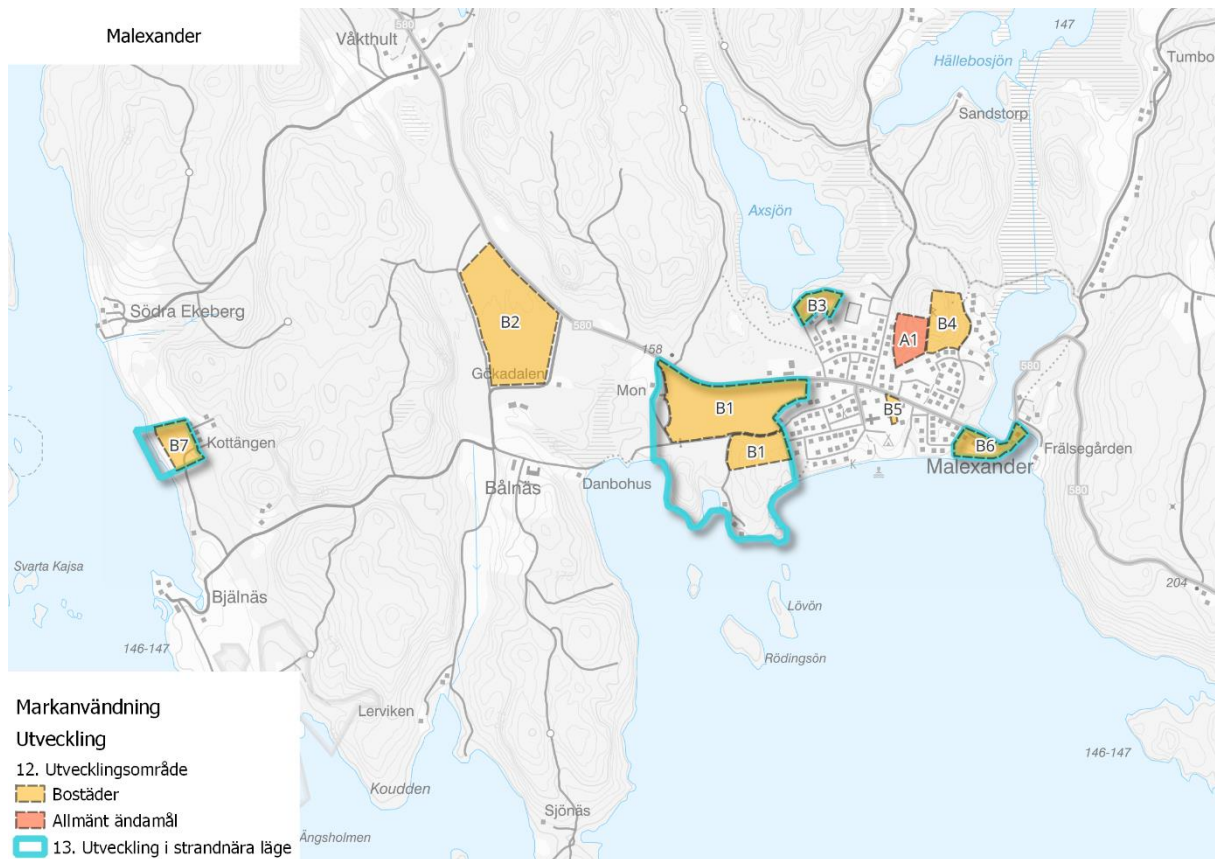

Figur 26 Karta över Södra Ekeberg

MALEXANDER

För att långsiktigt kunna stärka serviceunderlaget bör bestämmelserna om landsbygdsutveckling i strandnära läge tillämpas på föreslagen expansion av Malexander åt väster. En utbyggnad här får inte påverka allmänhetens tillgänglighet och intrånget bedöms därför som begränsat. Vad som däremot måste beaktas är påverkan på riksintresset för naturvård Sommen (Malexander) liksom de delar av det föreslagna utredningsområdet som hyser rödlistade arter. Av hänsyn till detta har ett relativt stort utredningsområde avgränsats och vilka delar som verkligen kan bebyggas får utredas i den fortsatta planläggningen.

Det mindre området mellan Axsjön och Granvägen bedöms vara lämpligt för tillämpning av LIS-bestämmelserna, då det där finns möjlighet att tillföra bostadsbebyggelse genom en förlängning av befintlig bebyggelsestruktur. Även här gäller att allmänhetens tillgänglighet inte får påverkas varför intrånget bedöms som begränsat. En naturvärdesinventering har genomförts för området (Fennicus Natur, 2020) som visade att ett mindre område med påtagligt naturvärde och ett större område med ett visst naturvärde. Inför en exploatering av området krävs anpassningar och eventuellt fler utredningar gällande naturvärden. Området ligger i kanten av det runt 45 hektar stora vattenskyddsområdet för Malexander. Ytterligare tillämpning av LIS-bestämmelserna bedöms vara möjliga i området mot Axsjön för bostäder samt anläggningar som stärker områdets karaktär av rekreations- och friluftsområde. Inget av fallen påverkar allmänhetens tillgänglighet och intrånget bedöms därför som begränsat. Vad som däremot måste beaktas är påverkan på riksintresset för naturvård Sommen (Malexander) liksom de delar av det föreslagna utredningsområdet i väster som hyser rödlistade arter. Av hänsyn till detta har ett relativt stort utredningsområde avgränsats och vilka delar som verkligen kan bebyggas får utredas i den fortsatta planläggningen. Området i öster har i dag en del bebyggelse och det finns möjlighet till en förtätning i området.

Figur 27 Karta över Malexander

RIKSINTRESSEN SOM PÅVERKAS GENERELLT

Utmed hela Sommen ligger ett riksintresseområde för friluftsliv och naturvård. Eftersom områdena är förlagda över hela sjön och över området från strandkanten bedömer kommunen att det är möjligt att exploatera i vissa strandnära lägen utan att påverka riksintressets värden negativt.

RIKTLINJER FÖR UTVECKLING AV LIS-OMRÅDEN

- Fri passage ska lämnas längs stranden.
 - Inga öar eller mindre uddar bör helt tas i anspråk för tomtplats.
 - Ingen fastighetsbildning bör genomföras så att nya fastigheter går ända ner till strandlinjen.
 - Fastighetsbildning får heller ej ske så att strandlinjen helt täpps till och inte går att nå från anslutande landområden.
- En hållbar lösning för vatten och avlopp är en förutsättning för att inte försämra vattenkvaliteten i sjöar och vattendrag eller i grundvattnet. Med hållbar lösning menas att vatten och avlopp kan lösas med enskild, gemensam eller kommunal anläggning beroende på platsens förutsättningar.
 - VA-utredning pågår, är under framtagande. (Blåvikslandet)
- Exploatering i ett LIS-område ska alltid föregås av detaljplaneläggning för ett effektivt markutnyttjande och för att säkerställa de fria passager som möjliggör allmänhetens tillgång till vatten- och strandområden.
- Bebyggelsens placering och utformning ska ta hänsyn till landskapsbild samt risk för påverkan på vattenkvaliteten.
- Inför exploatering ska skred- och översvämningrisk beaktas.
- Anslutning till befintligt vägnät ska i första hand eftersträvas då det kan innebära att befintliga vägar ges en ökad användning och för andelshavarna en delad kostnad för drift och underhåll.
- Gemensamma, allmänt tillgängliga anläggningar (småbåtshamnar eller bryggor) ska prioriteras framför enstaka etableringar och samverkansmöjligheter ska alltid eftersträvas.

2.8 NÄRINGS LIV

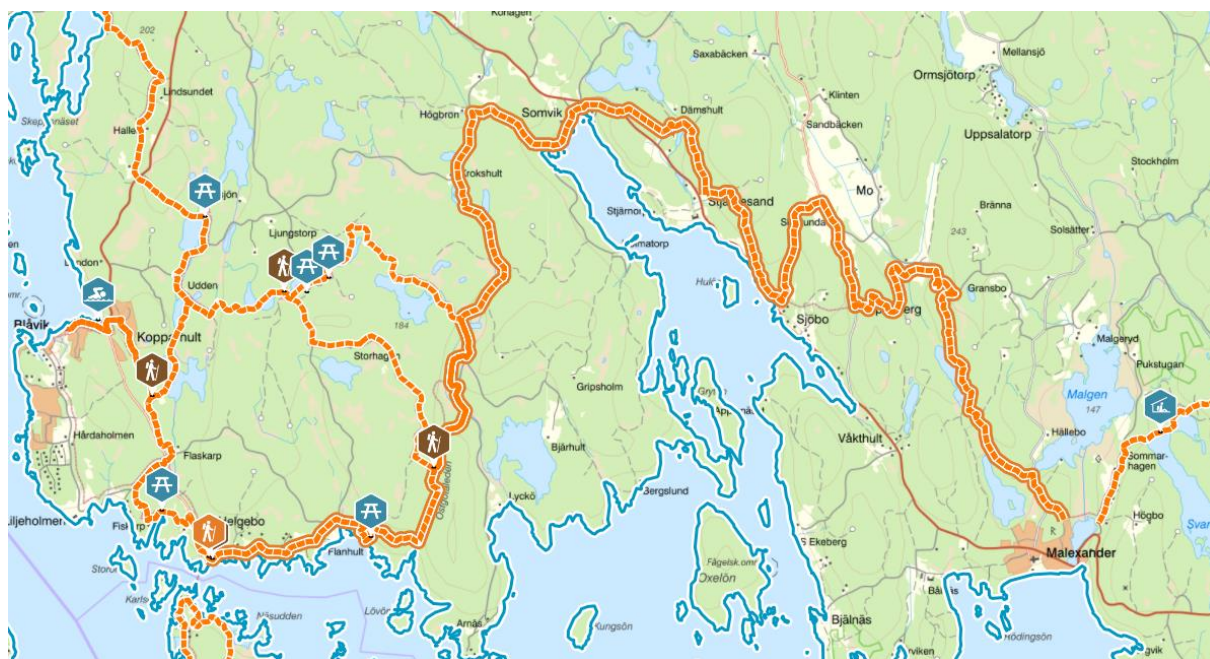
Kommunen präglas av en stark och positiv företaganda inom besöksnäringen och här märks det goda samarbetet av med aktörer i näringen, ideella krafter och föreningar.

Besöksnäringen är en av de störst växande näringsgrenarna i landet vad gäller omsättning och antal sysselsatta. I Östergötland arbetar samtliga kommuner gemensamt med destinationsutveckling för att nå den nationella strategin för besöksnäringens mål - att fördubbla besöksnäringen 2023.

Näringen har en stor betydelse för vår kommun. Turismen ger ett ökat underlag för kommersiell service, nya arbetstillfällen inom besöksnäringen och ett välkommet komplement till andra näringar.

Sommen är ett populärt utflyktsmål för bad, fiske, båtliv och kanot och erbjuder friluftsliv och natur med höga värden.

Det är framför allt det unika, vackra och omväxlande natur- och kulturlandskapet som ger de grundläggande förutsättningarna för turismen.

Figur 28 Målpunkter för besöksnäringen längs Sommen.

Länka till karta - [Boxholmskartan](#)

NATURTURISM

Naturturism omfattar människors aktiviteter när de vistas i naturområden utanför sin vanliga omgivning. Människor kan ha olika motiv för att utöva naturturism, exempelvis naturupplevelse, avkoppling, socialt umgänge eller fysisk aktivitet. Ofta förekommer flera motiv samtidigt. Det finns också ett stort antal olika aktiviteter som kan omfattas av begreppet naturturism, där några av de vanligaste är olika former av vandring, skidåkning, utomhusbad, båtliv, fritidsfiske och naturstudier. Naturturism och friluftsliv är nära sammankopplade och har betydelse för folkhälsa, integration, kultur och fritid, naturvård, samhällsplanering och regional utveckling. Då naturturism sker i naturen blir den i de flesta fall direkt beroende av ett hållbart nyttjande av våra naturresurser. Ett till naturturismen näraliggande begrepp är ekoturism som kan sägas vara en normativ form av naturturism där bland annat hållbarhet, lärande och värdeskapande är nyckelord.

De areella näringarna utgör stora arealer och utgör en viktig del i kommunens positiva landskapsbild. Tack vara de areella näringarna har vi ett öppet jordbruks- och beteslandskap och ett tillgängligt skogslandskap. De areella näringarnas markanvändning är viktigt att värna och dess utveckling. Utveckling av besöksnäringen kopplat till landskapet får inte ske på bekostnad av de areella näringarnas möjlighet att bedriva ett aktivt och produktivt jord- och skogsbruk.

Fiske och båtlivet är stort i kommunen, där sjön Sommen är ett nav. Båtlivet och hamnaktiviteter utgör en viktig del av turistupplevelsen, varför förutsättningar för

en aktiv hamn behöver bevaras och utvecklas.

VILJEINRIKTNING

- Skapa en långsiktigt hållbar utveckling av turism och besöksnäringen.
- Kommunen ska ha strategiska dokument för besöksnäringen.
- Väl fungerande kommunikationer är viktigt för turism och besöksnäring.
- Främja besöksnäringen med nya ställplatser i kommunen.
- Ta tillvara, utveckla och marknadsför miljöer och områden samt egenskaper och värden särskilt betydelsefulla för turismen. Genom att belysa miljöer med höga natur- och kulturmiljövärden, vårt geografiska läge och attraktiva platser, blir vi en ännu attraktivare destination att besöka.
- Aktivt samarbeta med såväl myndigheter som företagare, kulturaktörer och ideella krafter inom turism och besöksnäringen
- Utveckla besöksnäringen kring sjön Sommen och dess omkringliggande miljöer.

2.9 KULTUR, SPORT OCH FRITID

Ett rikt kultur- och fritidsutbud bidrar till att skapa ett attraktivt samhälle som människor vill bo och leva i. Delaktighet i kultur- och fritidsaktiviteter bidrar även till att skapa sammanhang och samhörighet, verkar inkluderande genom möten över generationsgränser och bidrar till integration mellan olika samhällsgrupper. Kultur- och fritidsaktiviteter är också en viktig del för människors livskvalitet och främjar folkhälsan.

Människor av olika kön eller könsidentitet kan ha olika erfarenheter och intressen när det gäller kultur, idrott och fritid. Dessa kan bero på stereotypa attityder och beteenden relaterade till kön eller könsidentitet. Boxholms kommun ska därför, där rådighet finns, säkerställa att resursfördelningen och markanvändningen med tillhörande strategier gör att alla oberoende av kön eller könsidentitet kan delta på lika villkor och har lika tillgång till kultur-, fritids- och idrottsaktiviteter och anläggningar.

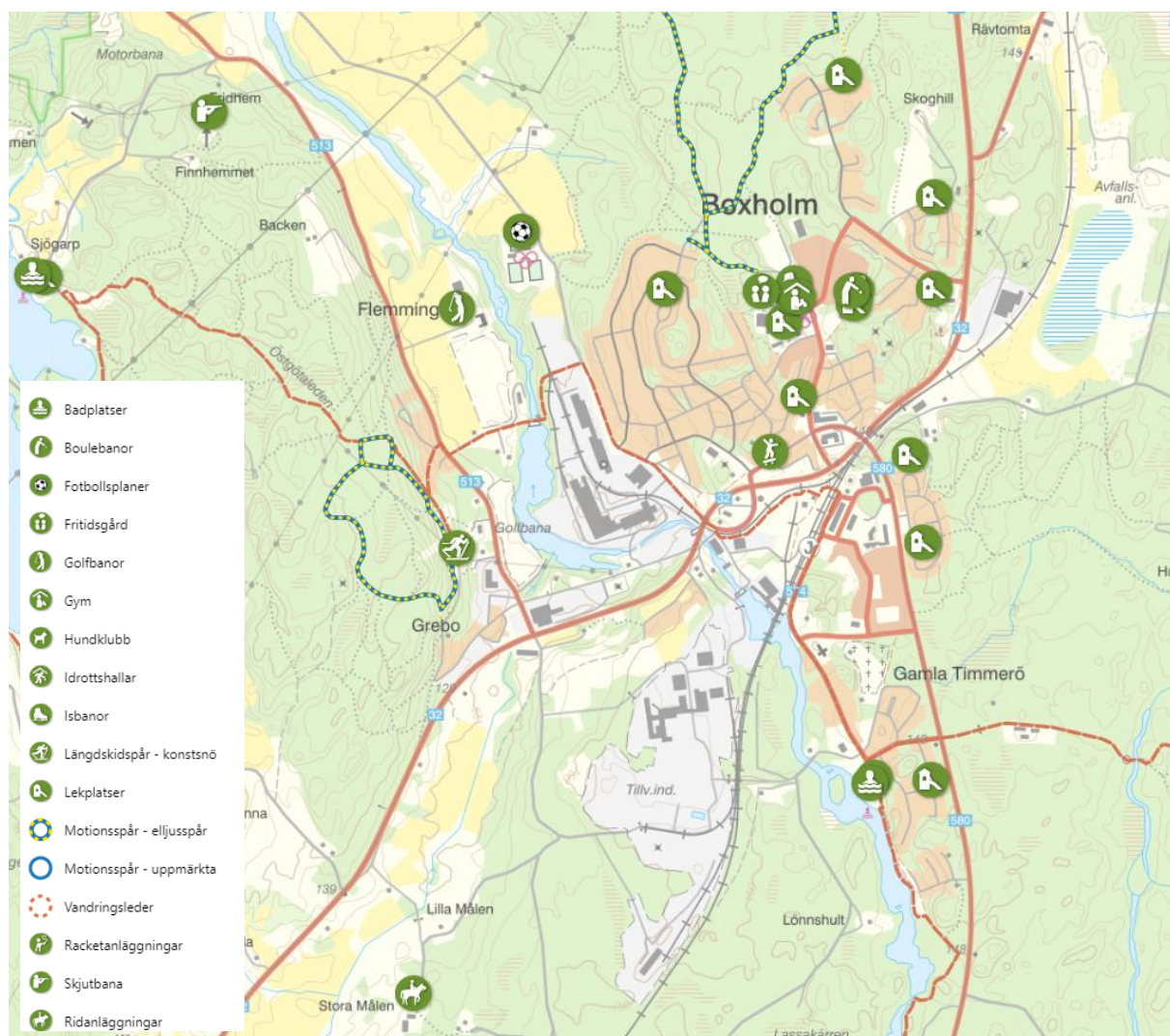
Att det finns god tillgång till platser för både spontan och organiserad idrott är betydelsefullt för folkhälsa och delaktighet. God tillgång till platser för föreningslivet skapar förutsättningar för ett livskraftigt civilsamhälle som möjliggör gemenskap och fungerar som ett extra skyddsnät för den enskilda kommuninvånaren.

VILJEINRIKTNING

- För att samhällets resurser ska kunna nyttjas så effektivt som möjligt är det nödvändigt att skapa förutsättningar för samnyttjande av lokaler, till exempel idrottshallar och samlingslokaler.
- För att underlätta för bland annat barn ska fritidsområden och idrottsanläggningar lätt kunna nås via gång- och cykelvägar.
- Kommunen ska i planeringen av nya idrottsanläggningar beakta olika idrotters behov utifrån ett tillgänglighets- och jämställdhetsperspektiv.
- Boxholms kommun ska fortsätta stödja ideella kultur- och fritidsföreningar.
- I särskilda områden som innehåller för omgivningen störande aktiviteter, som exempelvis motorbanor, ska störningar minimeras genom lämplig lokalisering och teknisk utformning. Aktiviteter som alstrar störande buller bör lokaliseras till redan bullerpåverkade områden.

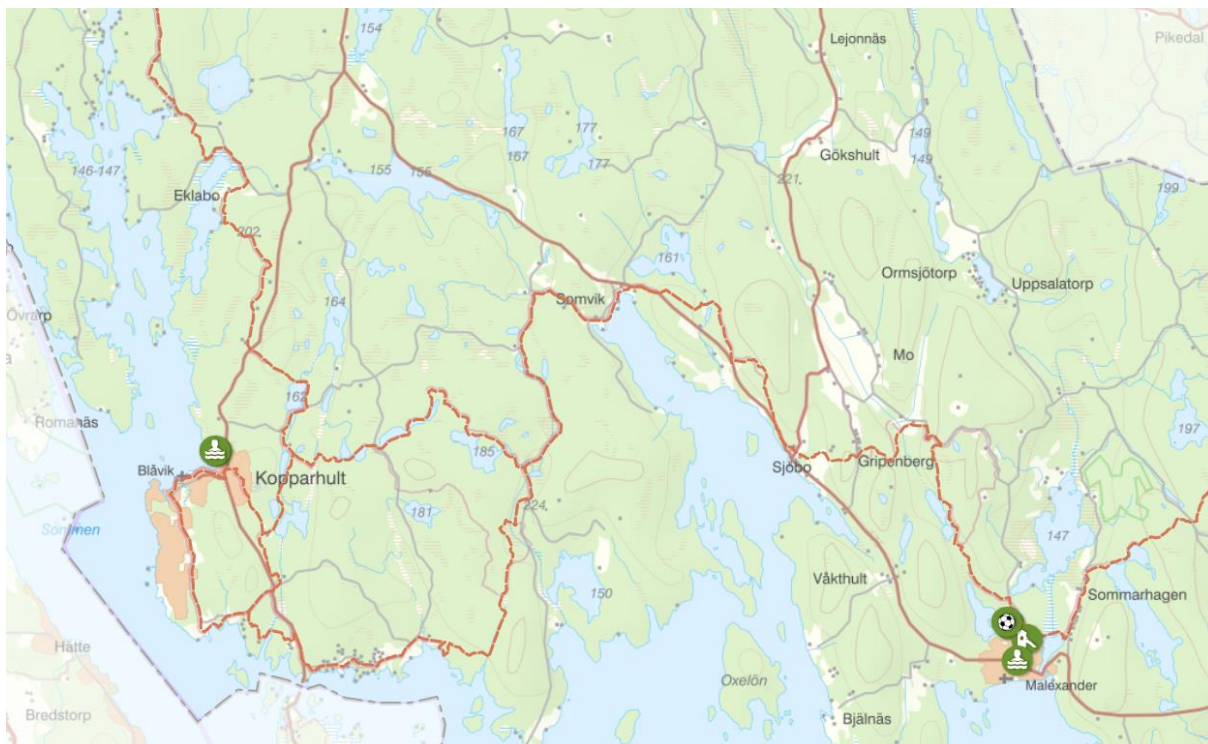
FRILUFTSLIV

Friluftsliv är ett samlingsbegrepp för fritidsaktiviteter som genomförs utomhus och inkluderar både organiserad som oorganiserad verksamhet. Friluftsliv såväl som kultur- och naturturism har stor betydelse för människors rekreation och hälsa. Naturen är grunden för friluftslivet. Skogar, sjöar och vattendrag ger kommuninvånare och besökare stora möjligheter till friluftsliv och rekreation i natursköna områden. Friluftsliv är något som alla ska ha möjlighet att utöva. Naturliga förutsättningar för friluftsliv och annan fysisk aktivitet kompletteras med anläggningar för idrott, bad- och båtplatser och med särskilda leder för vandring, cykling och ridning. Friluftslivet använder vägar och stigar intill flera orter för att få sammanhängande ”promenadrundor”.

Figur 29 Karta över friluftsliv

Länka till karta - [Boxholmskartan](#)

Figur 30 Karta över friluftsliv

Länka till karta - [Boxholmskartan](#)

I Boxholms kommun finns ett utpekat riksintresseområde för friluftslivet – Sommen. Läs mer om friluftsliv under *Hänsyn & riksintressen* [3.3 Friluftsliv](#)

VILJEINRIKTNING

- Friluftsområden ska bevaras och tillgängliggöras.
- Utveckla vandringslederna
- Utveckla och koppla samman turismcykelleder.
- Utveckla mountainbike-leder.

KULTUR

Att vara del av eller att ta del av andras skapande i form av konst, musik, dans, film, teater, litteratur, med mera, är berikande för de flesta. Kulturlivet är en grogrund för innovationer, sprider värderingar och stimulerar demokrati och förståelse. Olika former av media är viktiga spridningskanaler för kultur av olika slag.

Mitt i Boxholm finns Folkets Hus, en mötesplats med något för alla. Här finns en också modern biograf. Det finns också två museer, Boxholms Bruksmuseum som är belägen i den gamla kvarnbyggnaden från 1777 och Malexanders Hembygdsgård Södra Sand. I Teaterladan i Blåvik bjuds det bland annat på sommar-teater. I Malexander finns hembygdsgård och föreningshus samt den tidigare fattigstugan.

Kultur i den offentliga miljön bidrar till att skapa attraktiva mötesplatser.

VILJEINRIKTNING

- Kommunen ska stödja och uppmuntra kulturella inslag och konstnärlig förnyelse, särskilt temporära utställningar och liknande.
- Kommunen ska på olika sätt främja och medverka i utvecklingen av lokaler och platser för kulturverksamhet.
- Kommunen ska bidra till fortlevnaden och utvecklingen av kulturlivet i byar på landsbygden.

2.10 GRÖN- OCH BLÅSTRUKTUR

I Boxholms kommun utgör grön- och blåstrukturen en viktig del i både tätorter och på landsbygden. Grön infrastruktur är nätverk av natur som bidrar till fungerande livsmiljöer för växter och djur och bidrar till människors välbefinnande. Grön infrastruktur behövs för att långsiktigt kunna upprätthålla biologisk mångfald i våra landskap. Nätverket i Boxholms kommun av grönområden, parker, naturområden, skogar och jordbrukslandskap och cirka 150 sjöar berikar och förbättrar miljön.

Grön- och blåstrukturen bidrar till en hög livskvalitet och en hållbar framtid. I tätorterna fungerar grönområden som lungor. Parker och grönområden erbjuder inte bara en grönskande utsikt utan är platser för möten, aktiviteter och avkoppling. De bidrar också till att skapa en hälsosam och attraktiv boendemiljö. I en tid av ökande urbana utmaningar, inklusive luftföroreningar och värmeöar, blir deras roll alltmer central. Grön- och blåstruktur tjänar också som naturliga buffertar som absorberar dagvatten och skyddar mot översvämningar.

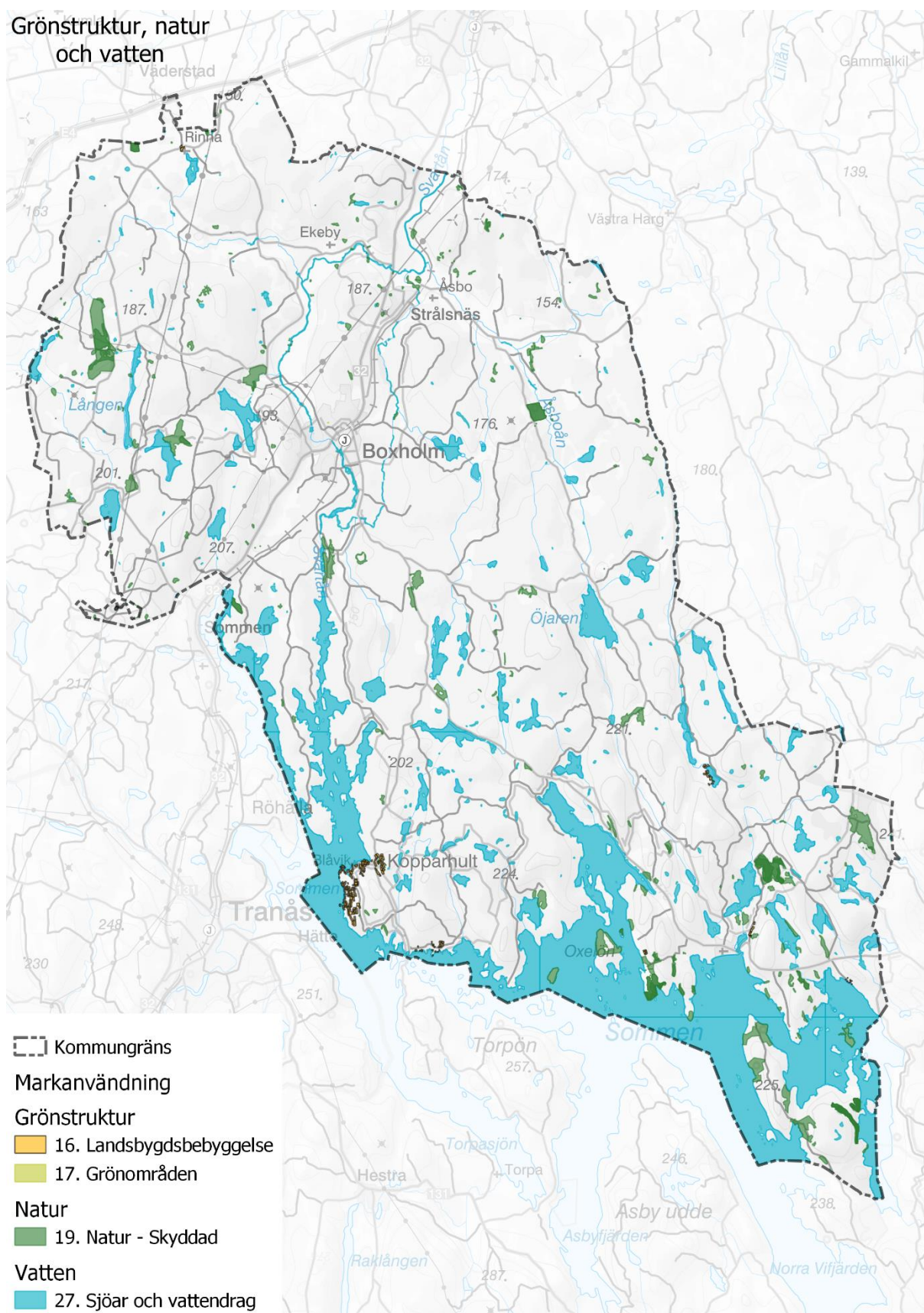
På landsbygden spelar grönstrukturen en lika viktig del genom att bevara öppna landskap och upprätthålla biologisk mångfald. Skogar, ängar och naturområden erbjuder inte bara livsmiljöer åt en mångfald av arter utan är också viktiga för robusta ekosystem. Vattendrag och sjöar kompletterar denna gröna väv med sina blåa trådar och erbjudande platser för rekreation och friluftsliv som är oundgängliga för invånarnas välbefinnande.

För att stärka den biologiska mångfalden är våtmarker och känsliga ekosystem särskilt prioriterade. Dessa miljöer är livsviktiga för många arter och de har också en roll i att förbättra vattenkvaliteten och minska belastningen av näringsämnen i våra vattendrag.

Det handlar om att underhålla och öka landskapets attraktivitet och tillgänglighet för invånare och besökare i Boxholms kommun. Boxholms kommun vill värna om vår landsbygdsidentitet, främja våra bygders karaktär och särart men även utveckla vår naturmiljö och tillgängligheten till friluftsliv.

Genom att integrera gröna inslag, undvika monokulturer av gräsmattor och i stället plantera inhemska och pollenvänliga arter, kan vi skapa urbana ekosystem som gynnar biodiversitet. Dessa gröna oaser blir till en fristad för pollinerare såsom vildbin och fjärilar, vilket i sin tur berikar våra livsmiljöer och stärker den ekologiska robustheten.

Möjligheterna till aktiv fritid är stora i kommunen vilket har stor betydelse för invånares livskvalitet och kommunens attraktivitet som bostadsort och besöksort. Inom korta gångavstånd finns god tillgång till vida skogar, öppen mark och glittrande vatten.

Figur 31 Karta grönstruktur

VILJEINRIKTNING

- Sommens värdefulla natur ska värnas och bevaras.
- Kommunen har ett aktuellt naturvårdsprogram och verkar för att genomföra de strategier och åtgärder som återfinns i programmet.
- Utveckla befintliga grönområden i tätorterna med olika karaktärer som erbjuder variation av aktivitets- och rekreationsvärden.
- Det ska finnas tillgång till någon form av grönområden/lek för barn i alla våra bebyggelsenoder.
- Parkmark i anslutning till trafikytor bör gestaltas. Utgångspunkten ska vara att de ska bidra till det offentliga rummet på ett attraktivt sätt.
- Vegetation, exempelvis alléer, bör användas för att förstärka viktiga stråk.
- Vid utveckling av grönområden eller mötesplatser bör behovet av ekosystemtjänster beaktas.
- Boxholms kommuns invånare ska ha tillgång till en god livsmiljö med rika naturupplevelser.
- Vid planläggning där naturmark tas i anspråk, liksom vid förtätning i sjöfara lägen, ska, såvida det inte är uppenbart onödigt, en naturinventering ingå i underlaget.
- Den biologiska mångfalden ska bevaras, d.v.s. att en rik variation av naturtyper, arter och gener bibehålls samt att i kommunen förekommande arter ges förutsättningar att fortleva under naturliga betingelser i livskraftiga bestånd.

2.11 AREELLA NÄRINGAR

Areella näringar är ett samlingsnamn för de näringar som använder biologiska eller naturgeografiska resurser dels på land, dels i vatten. Därtill räknas bland annat jord- och skogsbruket, djurhållning, fiskerinäring och jakt. Den brukade marken med dess naturresurser ger stora möjligheter inom den biologiska mångfalden, trävaru-, livsmedels- och fiberproduktionen, vidareförädlingen och kan skapa stora värden för boende, turismen och rekreation.

Näringarna är av stort nationellt intresse för Sveriges försörjningsförmåga. Näringarna bidrar till många företagare och arbetsplatser. Hur dessa näringar utvecklas kan få stora konsekvenser för både mark- och vattenanvändning, det lokala näringslivet samt det lokala samhället i vidare bemärkelse.

Boxholms kommun har en total areal på 528 kvadratkilometer. Av kommunens sammanlagda yta är drygt 3 procent klassad som bebyggelse, cirka 78 procent som skogsmark, drygt 10 procent som jordbruksmark och knappt 9 procent som övrig mark.

Markanvändning 2015 i procent				
	Bebyggelse	Skog	Jordbruksmark	Övrig mark
Riket	2,9	69,1	7,5	20,6
Boxholms kommun	3,4	77,6	10,4	8,7

Källa Statistiska Centralbyrån, 2022

JORDBRUK

Jordbruksmarken är en unik resurs som ger många olika nyttor och som är nödvändiga för vår överlevnad, till exempel produktion av livsmedel, energiproduktion och ekosystemtjänster. Det är också en livsmiljö för värdefulla arter, kulturmiljövärden samt att den bidrar till arbetstillfällen. Jordbruksmark är en avgörande resurs för att säkerställa livsmedelsförsörjning, särskilt i kris- och beredskapssituationer. I en tid av klimatförändringar, globala konflikter och pandemier blir det allt viktigare att strategiskt bevara och nyttja jordbruksmark för att stärka samhällets motståndskraft.

SVERIGES LIVSMEDELSSTRATEGI

Den svenska livsmedelsstrategin som antogs 2017 omfattar hela livsmedelskedjan, och gäller fram till år 2030. Det övergripande målet med strategin är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala produktionen av livsmedel ökar, samtidigt som vi når relevanta miljömål.

Livsmedelsstrategin ska bidra till:

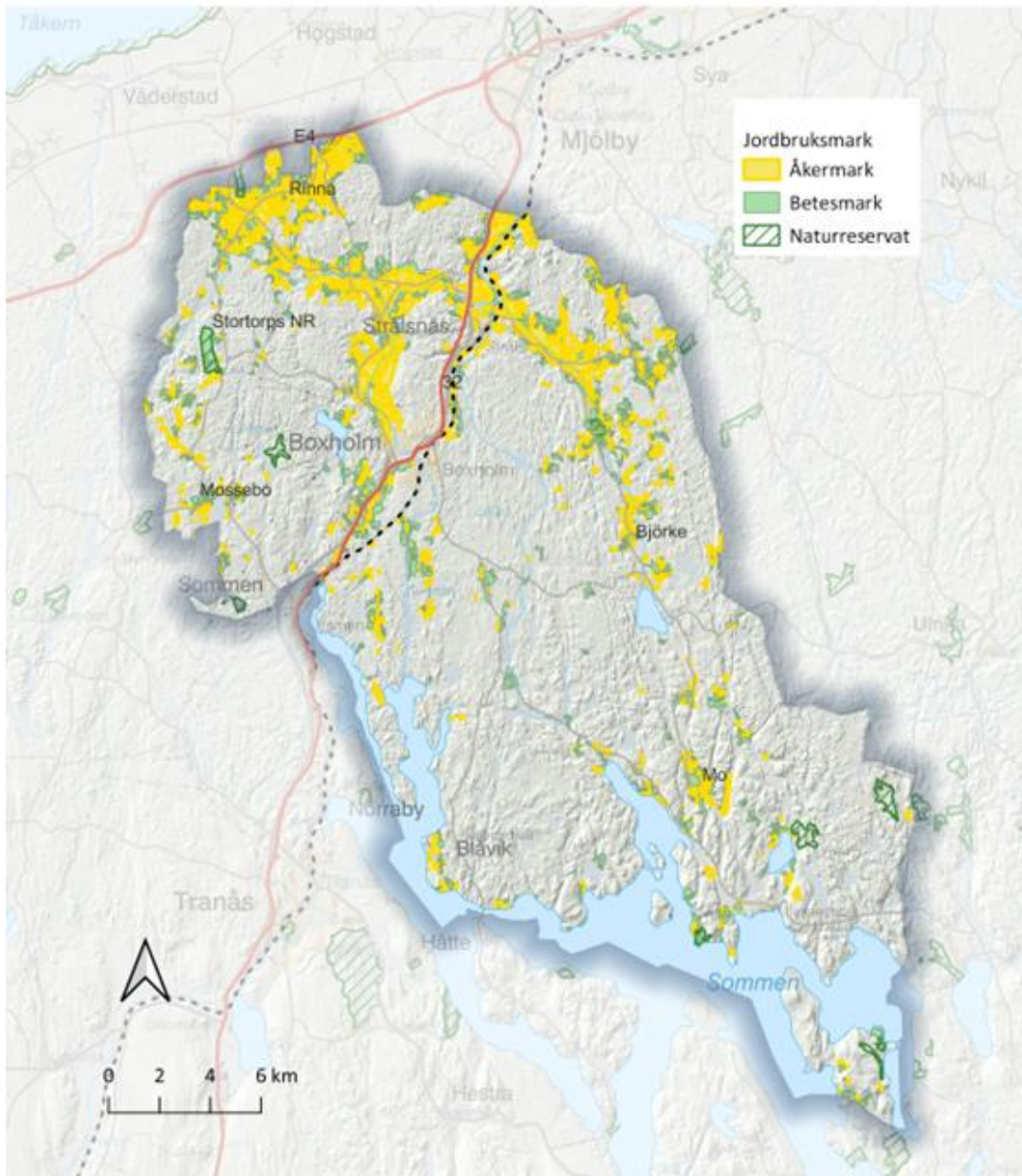
- hållbar utveckling i hela landet
- att skapa tillväxt och sysselsättning
- att både konventionell och ekologisk produktionsökning stämmer överens med konsumenternas efterfrågan
- att sårbarheten i livsmedelskedjan minskar
- ökad självförsörjningsgrad av livsmedel.

Vidare finns en regional livsmedelsstrategi för Region Östergötland. Av denna framgår att ”den regionala livsmedelsstrategin ska bidra till att öka produktionen och konsumtionen av livsmedel producerade i Östergötland.”

JORDBRUKSMARK I BOXHOLMS KOMMUN

I figuren nedan visas att det finns ett antal tydliga stråk där jordbruksmarken är koncentrerad. I norr är det ett stort område med jordbruksmark som är beläget nära Rinna, intill E4an. Det andra tydliga stråket går längst med Svartån och sträcker sig från Boxholm, via Strålsnäs och norrut mot Mjölby. Jordbruksmarken följer även Svartåns mynningar i Lillån och i Åsboån mellan Rinna och Björke. Ett annat tydligt jordbruksmarksområde är söder om Boxholm, längs med väg 32. Ett lite mindre stråk sträcker sig från Stortorps naturreservat mot Mossebosjön. Det sista området som är koncentrerat är omkring tätorten Mo. Utöver dessa större koncentrerade områden finns det även mindre jordbruksmarker utspridda inom kommunen.

FAKTA
Jordbruksmark kan grovt delas in i två kategorier: åkermark och betesmark

Figur 32 Jordbruksmark och naturreservat i Boxholms kommun. Data från Jordbruksverket 2021.

Det finns knappt 100 jordbruksföretag i Boxholms kommun. En del av företagen har också kompletterande verksamheter som är mer eller mindre knutna till basnäringen. Trenden har länge gått mot färre och större företag vad gäller areal samtidigt som sysselsättningen i sektorn minskar. I mitten av 1980-talet fanns det cirka 155 jordbruksföretag i Boxholms kommun.

Konkurrerande markanspråk är framför allt större exploateringar som tar i anspråk markområden eller skapar barriärer som försvårar brukandet. Enligt 3 kap 4 § i miljöbalken är jord- och skogsbruk av nationell betydelse. Detta innebär att jordbruksmark endast får tas i anspråk för bebyggelse eller andra anläggningar om det är nödvändigt för att tillgodose väsentliga samhällsintressen.

BRUKNINGSVÄRD JORDBRUKSMARK

Enligt 3 kapitlet 4 § i miljöbalken får brukningsvärd jordbruksmark endast tas i anspråk för exploatering för bebyggelse som utgör väsentligt samhällsintresse och när ingen annan mark utretts och funnits mer lämplig. Enligt Jordbruksverket kan all jordbruksmark som det söks jordbruksstöd för ses som brukningsvärd. Men en jordbruksmark kan även vara brukningsvärd trots att det inte söks jordbruksstöd för den.

Markägare som önskar ta sin jordbruksmark ur produktion, måste anmäla detta till länsstyrelsen minst åtta månader i förväg enligt 3 § förordning (1998:915) gällande miljöhänsyn i jordbruket. Detta omfattar alla åtgärder på betes- och åkermark som innebär att jordbruksproduktionen minskar eller försvinner. Att jordbruksmarken tas ur produktion betyder dock inte att jordbruksmarken får användas för annat ändamål, till exempel exploateras.

FAKTA

Miljöbalken 3 kapitlet 4 §

Jord- och skogsbruk är av nationell betydelse.

Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen skall så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra ett rationellt skogsbruk.

VÄSENTLIGT SAMHÄLLSINTRESSE

I riksintresseutredningen (SOU 2015:99) Planering och beslut för hållbar utveckling, gjordes en genomgripande översyn av 3 kapitlet i miljöbalken samt relevanta delar av 4 kapitlet, som också använts som stöd i olika domslut.

Denna listar följande som väsentligt intresse, vilka även används som stöd i domar:

- Bostadsförsörjningsbehov
- Lokalisering av bostäder, arbetsplatser, service och transportsystem nära varandra
- Behovet av välfungerande och lämpliga tekniska försörjningssystem
- Behovet av goda, säkra och klimatsmarta transportmöjligheter
- Säkerställa viktiga sociala aspekter; till exempel arbetstillfällen, sjukvård, näringsverksamheter som bidrar till ekonomisk och innovationsrik tillväxt, kultur- och fritidsaktiviteter.

Uppförande av enskilda enbostadshus anses inte vara av väsentligt samhällsintresse enligt flera vägledande domar (se exempelvis Mark- och miljööverdomstolen domar P 4087–15 och P 4848–16).

ANSPRÅKTAGANDE AV JORDBRUKSMARK

Vid den kommunala detaljplaneringen måste en avvägning göras mellan olika lokaliseringar som innebär intrång på brukningsvärd jordbruksmark. Den lokalisering som skadar livsmedelsproduktionen och jordbrukets intressen så litet som möjligt bör väljas i första hand. Detta uttrycks tydligt i Sveriges nationella livsmedelsstrategi som betonar att sårbarheten i livsmedelskedjan ska minska och att landets livsmedelsproduktion och självförsörjning ska öka.

KOMPENSATIONSÅTGÄRDER

I det fall jordbruksmark tas i anspråk kan kommunen för att hushålla med jordbruksmarken verka för att kompensationsåtgärder tillämpas, där så är lämpligt. Med detta avses att annan mark ersätter den jordbruksmark som tas i anspråk. Syftet är att motverka de negativa effekterna av att omvandla jordbruksmark till andra användningsområden.

I de fall jordbruksmark tas i anspråk bör således möjligheterna till kompensationsåtgärder analyseras.

Kompensationsåtgärder bör ske enligt följande modell:

- I första hand bör annan mark omvandlas till jordbruksmark inom den egna fastigheten där jordbruksmark tagits i anspråk.
- I de fall där det inte är möjligt bör kompensationen av jordbruksmark ske inom kommunen.

Det finns ingen laglig rätt enligt Plan- och bygglagen att kräva kompensationsåtgärder. Med tanke på att det inte finns någon laglig rätt att kräva kompensationsåtgärder är det rimligt att kommunen föregår med gott exempel och därmed aktivt arbetar med kompensationsåtgärder inom den mark som kommunen äger. När det gäller andra exploatörer kan kommunen verka för att kompensationsåtgärder tillämpas. Detta kan regleras i till exempel exploateringsavtal eller liknade avtal. Den eller de marker som är aktuella som kompensationsåtgärder ska framgå av avtalet tillsammans med en tidsplan för utförandet.

För att hålla nere kostnaderna för kompensationsåtgärder bör i första hand jordbruksmark som idag ligger för fåfot åter tas i drift. En princip är att sträva efter att åkermark ersätts med åkermark respektive att betesmark ersätts med betesmark. I det fall det inte är möjligt kan kompensation ske genom att annan mark omvandlas till jordbruksmark. Nedan ges en genomgång av de regler som gäller för omvandling av annan mark till jordbruksmark.

Det är omdiskuterat huruvida det ska tillåtas byggnation av enstaka hus på landsbygden på jordbruksmark. Det har på senare tid fastslagits ett flertal domar genom mark- och miljödomstolarna och Mark- och miljööverdomstolen beträffande byggnation på jordbruksmark. Av dessa framgår bland annat att

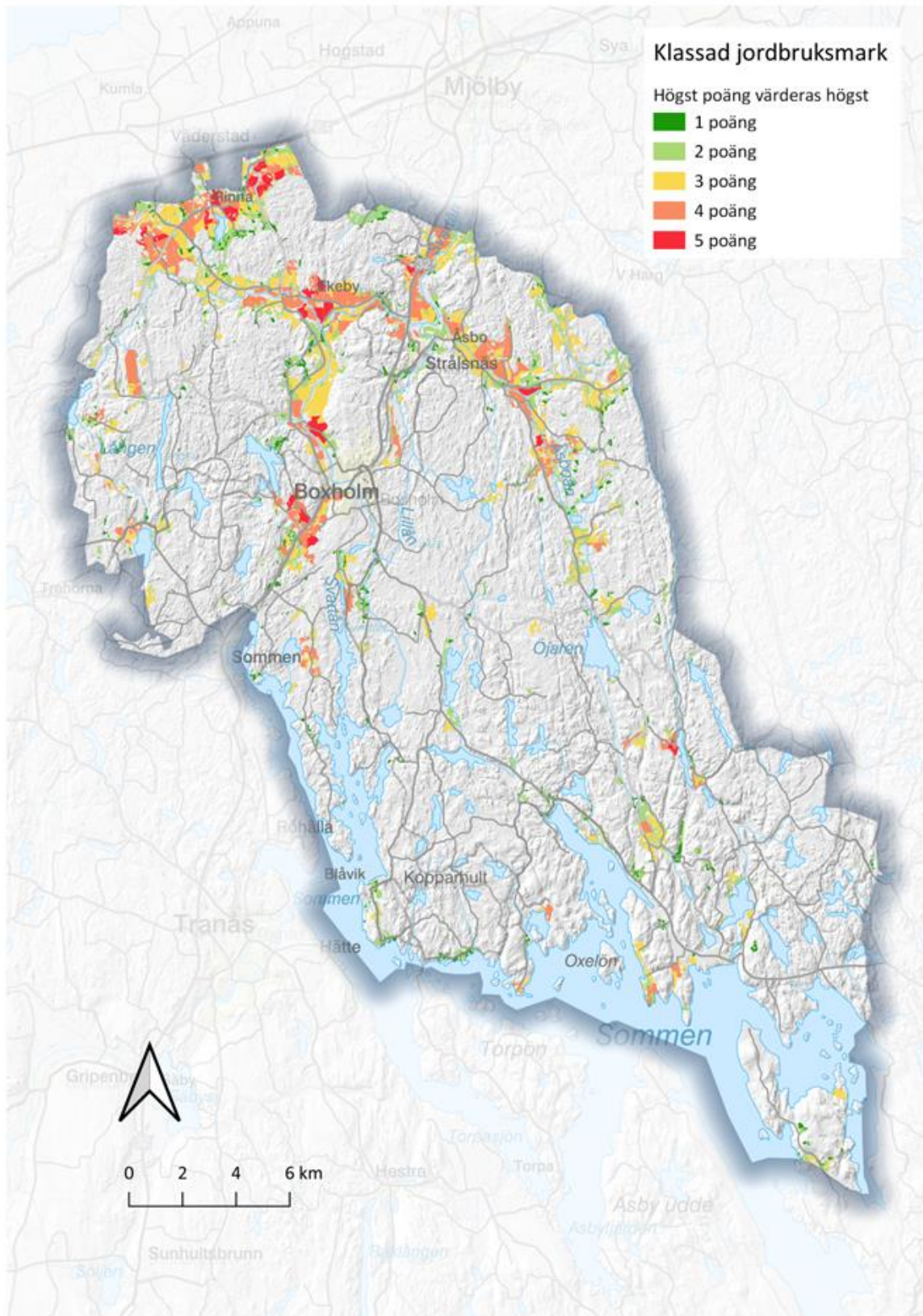
enstaka bostadshus inte ses som ett väsentligt samhällsintresse. Det kan dock finnas skäl för undantag när det gäller byggnation av enstaka hus på landsbygden på jordbruksmark. Det handlar om att säkerställa fortsatt drift av jordbruksverksamhet. I samband med generationsskifte kan byggnation på jordbruksmark tillåtas och vara en naturlig del av utvecklingen av jordbruksverksamheten.

Generationsskifte bör således tillåtas för att säkerställa fortsatt drift av jordbruksverksamheten. Med generationsskifte förstås byggnation av småhus på jordbruksmark. En styrande princip bör även vara att sträva efter en samlad bebyggelse. Motivet är att kunna samnyttja försörjningssystem och vägar. Även här finns skäl som talar för att kommunen ska verka för kompensationsåtgärder, där så är möjligt. Om möjligt bör kompensation av mark ske inom den egna fastigheten. Säkerställandet av fortsatt drift av jordbruksverksamheten genom äkta generationsskifte bör därmed vara överordnat ianspråktagande av jordbruksmark.

KLASSNING AV JORDBRUKSMARK

En klassning av jordbruksmark är genomförd där respekten mark tilldelas ett värde mellan 1 och 5, där 5 innebär den högsta klassen.

1. Avstånd på 500 meter till djurhållande gårdar som håller minst 10 djurenheter (beräkning baserad på Jordbruksverkets stöd).
2. Avstånd på 500 meter till närmaste brukningscentrum. En centrumpunkt på det block som brukaren pekat ut vid ansökan av jordbruksstöd.
3. Storleken på jordbruksblocket baserat på 3 storleksintervaller. Ju större areal desto högre värde.

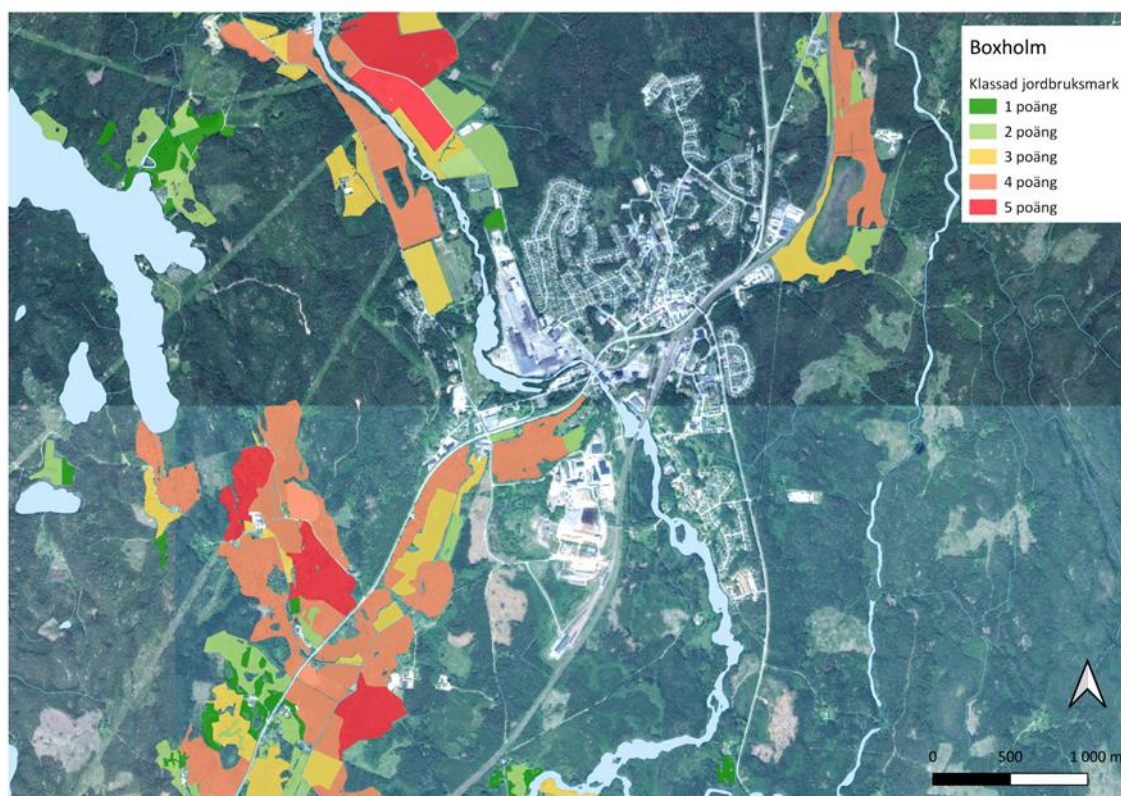
Figur 33 Analys av jordbruksmarkens värde framtagen för översiktsplanen.

KLASSAD JORDBRUKSMARK I BOXHOLMS KOMMUN

Klassningen är ett stöd i avvägningar mellan olika samhällsintressen, såsom utvecklingsbehovet och bevarandebehovet, vid exploatering av mark. Ansvar för hushållandet med jordbruksmark ligger hos kommunen som måste ta ställning till hur jordbruksmarken ska användas både utifrån nutida och framtida behov.

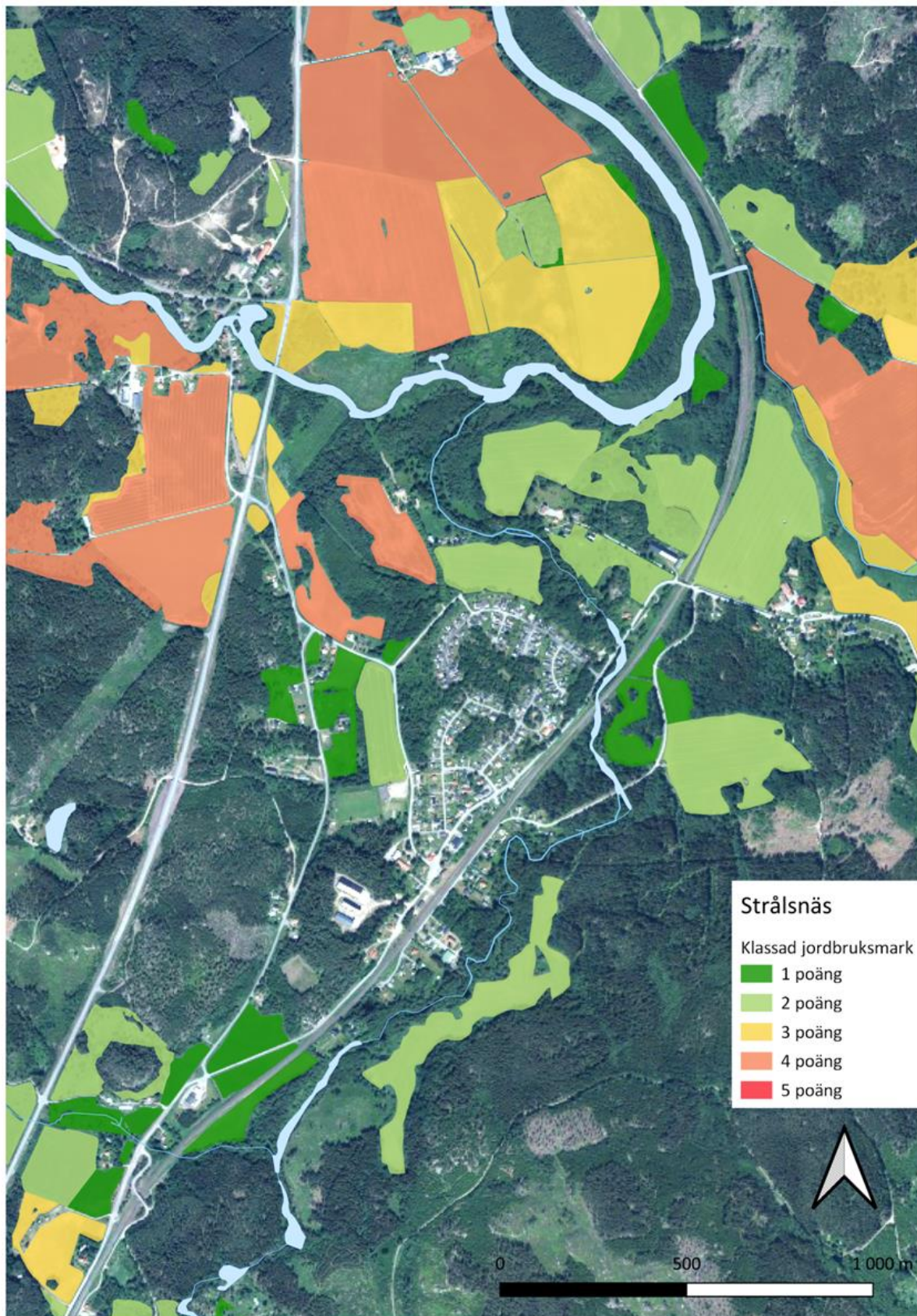
JORDBRUKSMARK KRING TÄTORTERNA

Kring Boxholm finns det tre områden (kluster) med jordbruksmark. I Nordväst är det en hög täthet av jordbruksmark där jordbruksblocken också är relativt högt klassade. I öst finns ytterligare ett område men där är markerna något mindre. Slutligen finns ett område i söder längs med vägen till Tranås. Det finns flera områden med skog som ligger nära Boxholms tätort, vilka skulle kunna vara ett alternativ till att bebygga på jordbruksmark.

Figur 34 Jordbruksmarkens värden kring Boxholm.

I Strålsnäs är jordbruksmarken mer utspridd och jordbruksblocken har generellt lägre klassning än kring Boxholm. Även här finns ett antal partier med skogsmark som skulle kunna utgöra ett alternativ till att bygga på jordbruksmark.

Figur 35 Jordbruksmarkens värden kring Stålsnäs.

SKOGSBRUK

Skogsbruk är tillsammans med jordbruk av nationell betydelse enligt miljöbalken. Boxholms kommun består till största delen av skogsmark, cirka 78 procent. För kommunen är skogsbruket tillsammans med efterföljande vidareförädling en viktig näringsgren som bidrar till många arbetstillfällen.

Skogsnäringen har en viktig roll i arbetet mot ett mer hållbart samhälle. Kommunen har identifierat ett mål (15.2) i Agenda 2030 som har direkt koppling till skogsbruket i kommunen. Genom att främja ett hållbart skogsbruk med en kontinuerlig återplantering i samband med avverkning kan ny skog växa på samma plats som tidigare avverkats.

Skogsbruket är också viktigt när samhället ska gå mot mer hållbart byggande och komma ifrån de mer energikrävande materialen som exempelvis betong. Vidare spelar restprodukter från avverkade träd en viktig roll när vi ska ersätta fossila bränslen.

Tätortsnära skogar har en viktig roll för människors hälsa. Dessa skogar används ofta för rekreation och idrott. De spelar också en viktig roll för skolorna i kommunen som ofta använder skogen som en del av sin undervisning.

I takt med att klimatet förändras finns olika intressen som behöver beaktas. Det kan handla om att bevara skogsområde kontra att avverka och planera ny skog. Konflikterna mellan samhällsintresset och skogsbruket kan till exempel kopplas till friluftsliv och naturvård och utbyggnad av nya områden.

VILJEINRIKTNING

- Vid planläggning för ny bebyggelse eller andra anläggningar ska särskild hänsyn tas till att förutsättningarna för jord- och skogsbruk inte försämras.
- Vid planering av större infrastrukturprojekt ska stor vikt läggas vid att det inte uppstår nya barriärer i landskapet. En framtida ny järnväg kan dock beroende på teknikval, innebära betydande intrång och barriäreffekter.
- I de fall ianspråktagande av jord- och skogsbruksmark inte kan undvikas ska lösningar som minimerar intrång eller annan negativ påverkan eftersträvas.
- Kommunen ska eftersträva ett strategiskt markinnehav som möjliggör att mer omfattande bebyggelseutveckling i första hand sker på mark av begränsat värde för jord och skogsbruk
- Jordbruksmark är en viktig samhällsresurs som ska värnas. Jordbruksmark får endast bebyggas för att tillgodose betydelsefulla samhällsintressen, då lämplig alternativ lokalisering saknas, eller om en alternativ användning ger totalt större miljövinst än när marken används för jordbruk.
- Boxholms kommun eftersträvar, i linje med nationella och regionala strategier, en ökad försörjningsgrad.
- Kommunen ska verka för att kompensationsåtgärder tillämpas vid ianspråktagande av jordbruksmark.
- Generationsskifte på jordbruksmark kan tillåtas för att säkerställa fortsatt drift av jordbruksverksamhet.
- Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada ett rationellt skogsbruk.
- Skogsmark får tas i anspråk i samband med exploatering för bostäder och näringsverksamheter.
- Tätortsnära skogsområden bör i största möjliga mån värnas.

JAKT OCH FISKE

Jakt i Sverige regleras genom jaktlagstiftning och förordning. Jakten är en viktig del av livskvaliteten för både människor som bor i kommunen och som en del av turismen. En av de största jakterna i kommunen är älg tillsammans med vildsvin och dovviltjakt. Jakten är också viktig ur viltvårdsförvaltning där länsstyrelsen bland annat ansvarar för att administrera förvaltningen av älg- och kronhjortstammen och rovdjur.

I Boxholm finns Sommen tillsammans med många sjöar och vattendrag som är av intresse för fisket. Fiske i kommunen är en viktig del av livskvaliteten för kommunens invånare. Goda fiskemöjligheter kan vidare bidra till en ökad turism och etablering av nya verksamheter som till exempel fiskodling. Det kan vara både landbaserad och odling i kassar i öppet vatten.

VILJEINRIKTNING

- Kommunen ska följa förvaltningsplan för klövvilt.
- Kommunen uppmuntrar till jaktturism.
- Kommunen har ansvar för viltvård för sin egen mark.
- Kommunen ställer sig positiv till etablering av landbaserad fiskodling inom kommunen.
- Boxholms kommun ska samverka med fiskevårdsföreningar gällande fiske inom kommunen.
- Kommunen uppmuntrar till fisketurism.

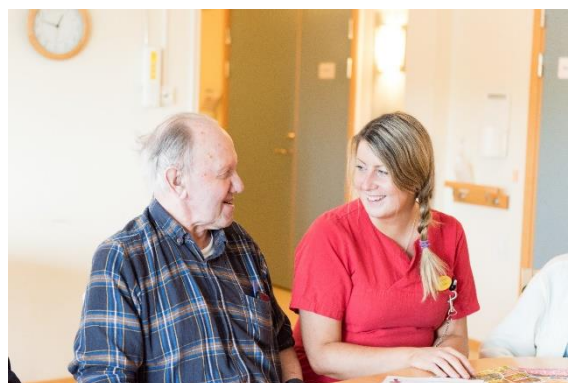
2.12 SERVICE – OFFENTLIG

Tillgång och närhet till offentlig service och omsorg är viktiga delar för att uppnå en god social livsmiljö. För att skapa god tillgänglighet och främja ett hållbart resande ska service och andra samhällsfunktioner ges en central placering med närhet till kollektivtrafik. Förutom närhet och tillgänglighet kan samlokalisering vara en viktig faktor att ta hänsyn till för att främja en social hållbarhet. Exempelvis kan samlokalisering av samhällsservice såsom förskola och boende för äldre och skapande av gemensamma mötesplatser leda till fler möten mellan människor i olika åldrar.

REGIONAL SERVICE

För invånarna i Boxholms kommun är tillgången till och närvaron av regional service av stor vikt. De tjänster och ansvarsområden som hanteras av regionen spelar en viktig roll, särskilt i en mindre kommun som Boxholm. Till exempel kan en lokal hälso- och sjukvårdsenhet vara en betydelsefull arbetsgivare och agera som en drivkraft för utveckling i en småstad i mycket större omfattning än vad som är fallet i större städer. Tillgänglighet till dessa tjänster är även avgörande för att undvika långa resor till större stadscentra, vilket kan vara särskilt utmanande för de utan egna transportmedel.

Östgöta-kommissionen för folkhälsa har belyst nödvändigheten av service och omsorg som är skraddarsydd för att möta befolkningens behov, med särskild hänsyn till socioekonomiska förhållanden. Detta understryker behovet av att regionala tjänster anpassas efter de specifika omständigheterna i varje kommun, inklusive Boxholm.

För de regionala tjänster som inte finns på plats i Boxholms kommun, är transportförbindelserna avgörande. Kollektivtrafiken spelar en central roll för dem som inte har egen bil och är därför en nyckelfaktor för tillgången till faciliteter och tjänster i regionen. Boxholms kommun och dess grannkommuner är beroende av att regionens service erbjuds på ett sätt som tar hänsyn till lokala förhållanden. Inom Boxholm är det framför allt hälso- och sjukvårdssektorn samt kollektivtrafiken som utgör de mest betydelsefulla områdena där regionens närvaro är avgörande.

VILJEINRIKTNING

- Kommunen ska sträva efter att förbättra kollektivtrafiken: Genom att förbättra frekvensen och tillförlitligheten hos kollektivtrafiken kan kommuninvånarna få bättre tillgång till regional service, såsom sjukvård och högre utbildning.

KOMMUNAL SERVICE OCH OMSORG

Behovet av kommunal verksamhet (skola, förskola, gruppboenden och äldreomsorg) förändras i takt med tillväxt i kommunen.

KUNSKAP OCH INFORMATION

Biblioteket är en viktig kunskaps- och informationskälla. Enligt Bibliotekslagen (SFS 2013:801) ska det finnas folkbibliotek i varje kommun, som är tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov. Biblioteket är också en viktig del av Boxholms kulturverksamhet och som mötesplats med tillgång till medier, kulturutbud, möjligheter till eget skapande och fritt lärande och som träffpunkt för föreningar. Boxholms biblioteksorganisation består av ett kommunbibliotek som ligger centralt i tätorten. Biblioteket är viktigt som social samlingspunkt i lokalsamhället.

BARN OCH UTBILDNING

Boxholms kommun har som mål att möta invånarnas utbildningsbehov genom att stödja och främja konceptet om livslångt lärande. I takt med att samhället utvecklas och förändras, växer också behovet och kraven på utbildning. Kommunen är därför engagerad i att anpassa och utveckla sitt utbildningsutbud för att motsvara dessa föränderliga förutsättningar och säkerställa att invånarna har tillgång till relevant och aktuell kunskap genom hela livet. Det finns två grundskolor, Stenbocksskolan F-9 och Åsbo skola F-6 och 5 förskolor. Boxholm har ingen egen gymnasieskola eller annan vuxenutbildning så studerande pendlar till närliggande kommuner. Musikskolan erbjuder undervisning för barn och unga.

FRAMTIDA BEHOV INOM BARN OCH UTBILDNING

Boxholms befolkning beräknas öka under de närmaste tjugo åren till cirka 5 700 invånare enligt Statiska Centralbyråns prognos. I och med att Boxholms kommun blir fler ökar även antalet barn i skolåldern.

Utbildningsbehovet hos den vuxna befolkningen kommer att öka i takt med ökade krav på utbildning från arbetsmarknaden. Boxholms kommun ska anpassa vuxenutbildningar till att främja företagens resa mot "Fit for 55"-paketet, vilket är EU:s plan för att minska utsläppen med minst 55 procent till 2030. Detta kan inkludera kurser och utbildningar som fokuserar på hållbarhet, gröna teknologier och metoder för att minska utsläppen av växthusgaser. Det kan inkludera ämnen som fossilfri energi, energieffektivisering, koldioxidavskiljning och lagring, samt cirkulär ekonomi. Utbildningar kan inriktas på att hjälpa företag att utveckla och implementera gröna affärsmodeller. Det kan inkludera att identifiera hållbara affärsmöjligheter, hantera klimatrelaterade risker och integrera hållbarhet i affärsstrategin. Eftersom "Fit for 55" kommer med nya lagar och regleringar relaterade till klimat och miljö, kan utbildningar fokusera på att förklara och förbereda företag för att möta dessa krav. Det kan innefatta utbildning om koldioxidprissättning, utsläppshandelssystem och andra relevanta policyåtgärder. Det finns även möjlighet att stödja kompetensutveckling inom gröna yrken som att erbjuda utbildningar och kurser som ger människor färdigheter och kompetenser inom gröna yrken och branscher. Det kan inkludera utbildning inom solenergiinstallation, energieffektivisering, hållbar transport och andra relaterade områden.

VILJEINRIKTNING

- Förskola och skola är en viktig samhällsservice och ska finnas med i ett tidigt skede i planeringen av exploateringsområden.
- Kommunen bör i sin lokalplanering ha ett långsiktigt och övergripande perspektiv, för att kommunens egna verksamheter och föreningslivet ska kunna samutnyttja befintliga och tillkommande lokaler.
- Kommunen ska eftersträva att eleverna ska kunna ta sig till skolan på ett trafiksäkert sätt, med gång- och cykelvägar samt skolskjuts.
- Boxholm ska främja etableringar av eftergymnasiala utbildningar inom kommunen.

ÄLDREOMSORG

Behovet av vård, omsorg och service förändras både på kort sikt, och över en längre period vilket kräver en god planering. Målet för Boxholm kommuns äldreomsorg är att invånare, så länge som möjligt, skall kunna leva ett aktivt och självständigt liv i egen bostad och i närheten av den miljö som känns hemma.

VÅRD OCH OMSORG

Kommunens ansvar omfattar att säkerställa att invånarna erhåller nödvändigt stöd, vård och omsorg anpassat till varje persons unika behov, vilket styrs av gällande lagar och överenskommelser.

I takt med att befolkningen ökar kan det påverka den demografiska sammansättningen i kommunen, vilket i sin tur kan leda till förändrade behov av boendealternativ för äldre och personer med funktionsnedsättning. För att förbereda sig inför dessa förändrade behov är det avgörande att kommunen beaktar detta i sin översiktsplan. Detta innefattar att säkerställa tillräckligt med boendeplatser för olika grupper samt att skapa anpassnings- bara lokaler. Vidare är det avgörande att stärka samarbetet mellan de kommunala och regionala myndigheterna. En omstrukturering av hälso- och sjukvårdssystemet är på gång, som syftar till att uppnå den nationella visionen om en god och tillgänglig vård. Konceptet med nära vård innebär att vård ska finnas tillgänglig där invånarna behöver den, och närheten kan avse både fysisk och digital närvaro. För att digitala vårdtjänster, som ökar tryggheten, ska kunna användas effektivt är tillgång till mobilnät och bredbandsanslutning avgörande. Detta är också viktigt för att möjliggöra för invånare som behöver stöd att kunna bo kvar i sina hem.

VILJEINRIKTNING

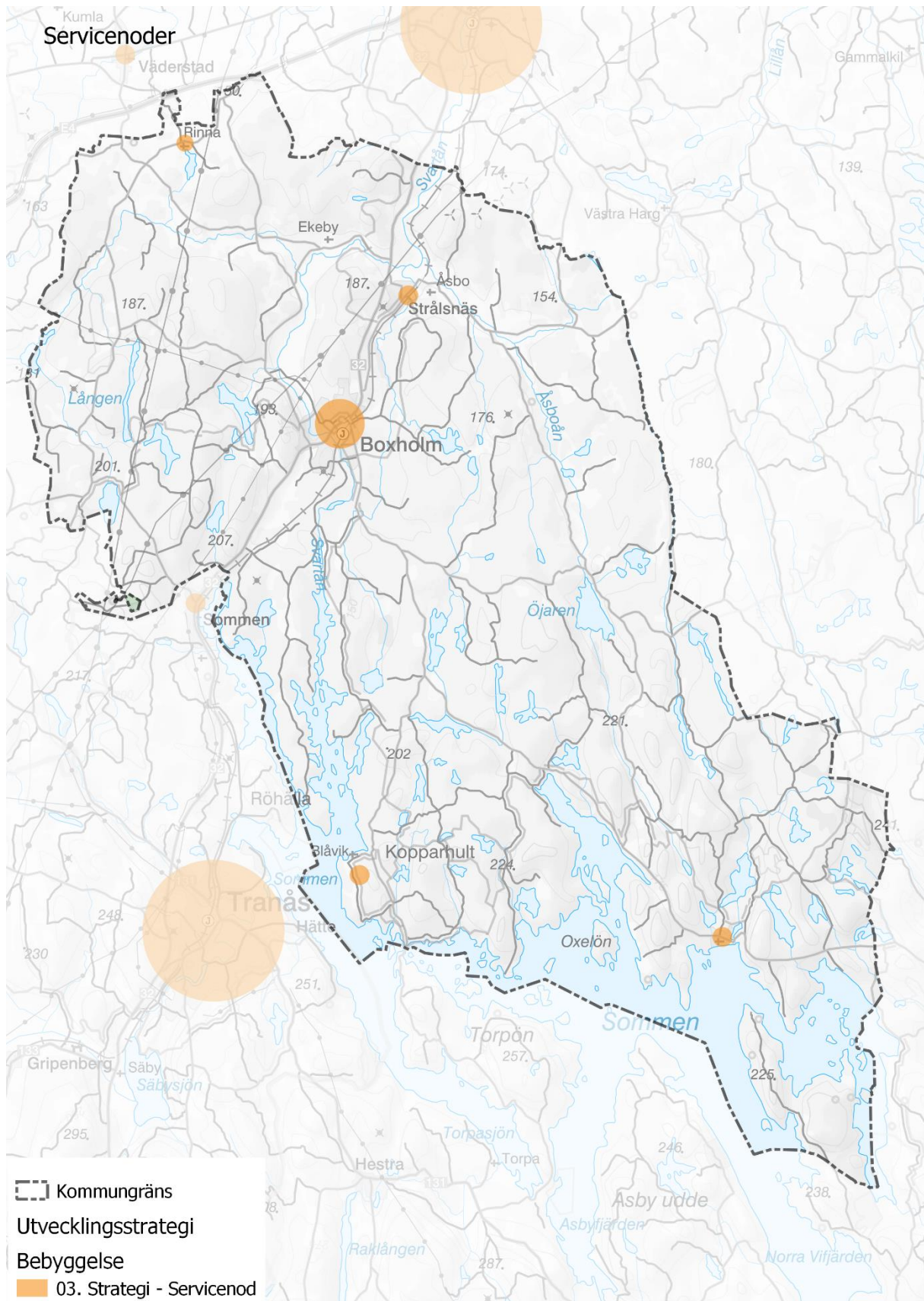
- Tillgänglighet är centralt för socialtjänstens målgrupper. Det ska i tidigt skede beaktas och kan till exempel handla om att ta sig fram med rollator, elfordon eller att det i offentliga lokaler finns hörslinga.
- Vid lokalisering av äldreomsorg och LSS boende ska räddningstjänstens insatstider för att rädda liv tas i beaktning.
- Mobiltäckning och bredband för bostäder är viktigt för äldreomsorgen i kommunen så att tjänster och trygghet kan erbjudas till de äldre som bor kvar i sin bostad.

2.13 SERVICE – KOMMERSIELL

För att en plats ska vara attraktiv för boende, besökare och företag behövs en grundläggande nivå av kommersiell service. Det handlar om att det ska gå att få en fungerande tillvaro och vardag avseende tillgänglighet till dagligvaror, drivmedel, betaltjänster, apoteksvaror och paketutlämning. Offentliga aktörer som kommunen och regionen kan påverka förutsättningarna för tillgänglighet på olika sätt.

En kommun måste ha en serviceplan för att stöd (kopplade till kommersiell service) till kommunen eller företag i kommunen ska kunna beviljas. I Boxholms kommun är serviceplanen inarbetad i översiktsplanen för att få ett sammanhang med övergripande lokalisering och framtida utveckling av mark- och vattenanvändning. I arbetet med serviceplanering framkommer möjligheter för kommunen att genomföra insatser som påverkar tillgänglighet till offentlig och kommersiell service och att planera för kommunens långsiktiga utveckling.

I översiktsplanen finns en övergripande strukturbild med bebyggelse- och servicenoder illustrerade och en övergripande strategi för utveckling att stärka våra noder. Detta gäller inte bara för den kommersiella servicen utan även för bostäder, verksamheter och näringsliv, kommunal- och regional service, transportsystem (gång, cykel, kollektivtrafik och biltrafik) med mera.

Figur 36 Karta över servicenoder

NULÄGE OCH ANALYS

I Boxholms kommun bor cirka 5 500 invånare. Kommunens enda tätort, Boxholm, har cirka 3 300 invånare. Fördelningen mellan tätort och landsbygd är 68,5 procent (tätort) och 31,5 procent (landsbygd) där de flesta bor i tätorten.

Genom kommunen går riksväg 32 som förbinder Tranås och Mjölby via Boxholm. Vägen är en välutbyggd 90-väg och förbinder Boxholms kommun med E4. Det finns även god kommunikation via tåg då Södra stambanan går genom kommunen. Med pendeltåget finns goda möjligheter till arbetspendling till Linköping.

Arbetsplatser är främst koncentrerade till Boxholms tätort. Servicen är även den främst lokaliserad till Boxholms tätort med undantag för lanthandeln i Malexander.

Tillgängligheten till service för alla är viktigt då alla inte har tillgång till bil. För personer som bor på landsbygden och inte utmed kollektivtrafikstråket mellan Boxholm och Strålsnäs är tillgängligheten till servicen endast för de som har tillgång till bil. Eftersom kollektivtrafiken är fokuserad till det största arbetspendlingsstråket som är mellan Boxholm och Tranås eller Boxholm och Mjölby är den kompletterande närtrafikens utveckling med flera hållplatsalternativ i kommunen viktigt för kommuninvånarna i Boxholms kommun. Framför allt är det i södra delen av kommunen där invånarna saknar tillgång till service som apotek, drivmedel eller posttjänster då det är 20 till 30 km till närmsta serviceställe. Här finns även mindre områden där invånare har 20 till 30 km till närmsta dagligvaruhandel med fullsortiment.

Kommunen kan se sårbarhet i tillgängligheten till grundläggande kommersiell service i följande områden och för följande grupper:

- Södra kommundelen
- Där mobil-, tele- eller fiberutbyggnaden är bristfällig
- De som har svårt att nyttja kollektivtrafiken eller närtrafiken
- Särskilt fokus på den äldre befolkningen (80 år och över)

Turism- och besöksnäringen i området Sommen är den stora målpunkten i kommunen. Blåvik och Malexander är noder inom detta område med goda förutsättningar och säsongvis en hög efterfrågan av kommersiell service.

KOMMERSIELL SERVICE UTANFÖR KOMMUNEN

För kommuninvånaren är den kommersiell service inte knuten till någon kommunadministrativ gräns utan det är den funktionella närheten eller aktiva val av var eller på vilket sätt tillgången till service önskas. Många gör ärenden och inhandling i sambanden med resor till och från arbetet samtidigt som fler väljer e-handel och e-

tjänster. Behovet av närhet (avstånd) anses ändå vara den viktigaste faktorn utifrån ett allmänt perspektiv. Det finns kommersiella servicenoder som ligger utanför Boxholms kommun som är viktiga för Boxholms kommuninvånare. Vid analys av tillgång till service med hjälp av Tillväxtverkets verktyg *Pipos serviceanalys* utgör Mjölby och Tranås de närmaste alternativen till den service som finns i Boxholms kommun.

SÅRBARHET

Den kommersiella servicen i Boxholms kommun har hög sårbarhet. Den lokala kommersiella servicen som finns kännetecknas ofta av:

- Hög sårbarhet genom låg konkurrens, endast en aktör per serviceslag finns i en nod eller ort. Undantaget är drivmedel i Boxholms tätort, där det finns fler aktörer
- Avstånd till närmaste aktör är betydande.
- Avstånd för boende och företag i området ökar i betydande omfattning om servicen i området upphör. En minskning av utbudet riskerar att få som konsekvens att geografiska delar av kommunen inte når upp till tillgänglighetsmålen i det regionala serviceprogrammet.
- Tillgänglighet för alla (för de som saknar bil) till närmaste servicenod utanför kommungräns är begränsade då linjekollektivtrafiken och närtrafiken inte i första hand anpassad för funktionella serviceresor utan främst anpassade för arbets- och studiependling. Utvecklingspotential finns i detta hänseende.

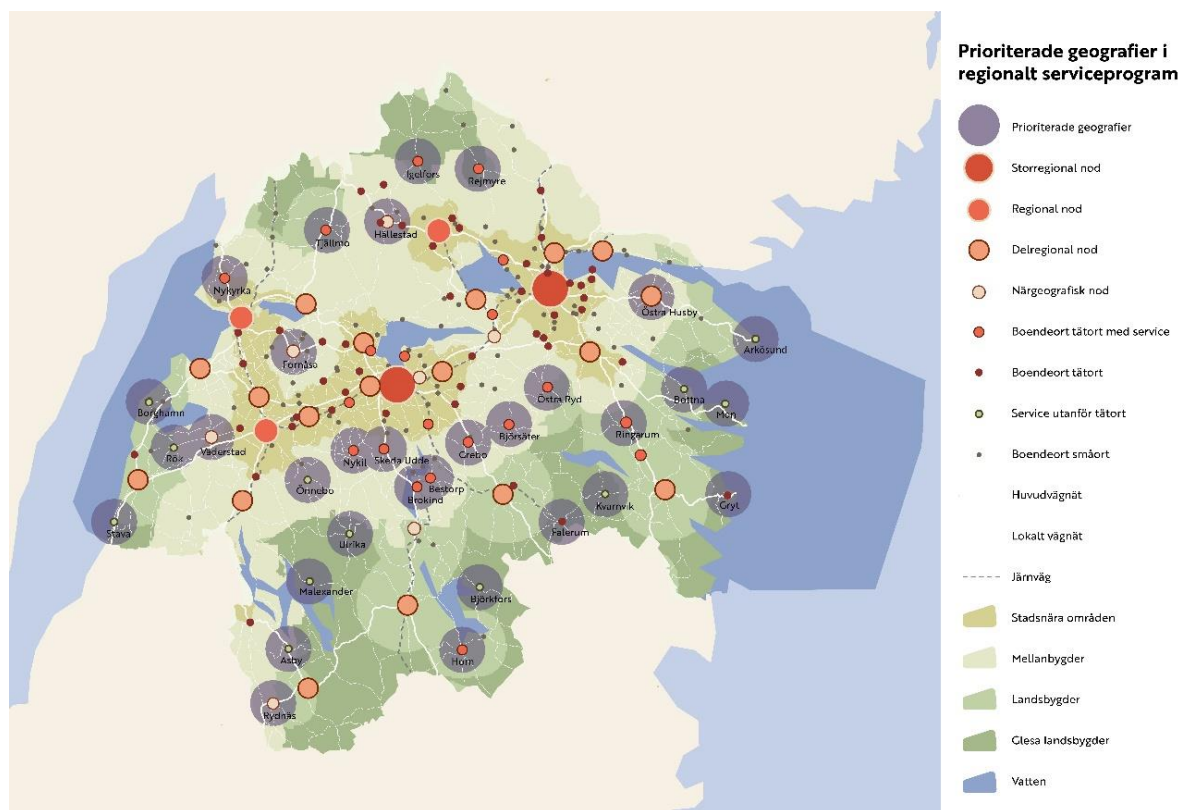
VILJEINRIKTNING

- Kommunen ska värna om en god tillgång till grundläggande kommersiell service.
- Kommersiell service ska koncentreras och stärkas vid bebyggelse- och servicenoder
- Kommunen ska arbeta för att boende och besökare får kännedom om vilka möjligheter som finns att nyttja kollektivtrafik och Närtrafik.
- Boxholms kommun ska medverka till utveckling av kollektivtrafik och närtrafik.
- Boxholms kommun ska aktivt delta i regionalt arbete med serviceplanering och framtagandet av kommande regionala planer och program.

REGIONALALT SERVICEPROGAM (RSP)

Region Östergötland har i uppdrag från regeringen att ha ett regionalt serviceprogram (RSP). Det regionala serviceprogrammets syfte är att bidra till en god tillgänglighet till kommersiell och offentlig service för medborgare och näringsliv i Östergötlands landsbygder. Målet är att människor och företag ska kunna bo och verka var de vill i länet och erbjudas god servicenivå inom rimliga avstånd. De verktyg regionen har att använda i genomförandet av det regionala serviceprogrammet är prioriteringar och insatser av stöd och främjande av företagande, samverkan med kommunerna kring rumslig planering, utpekande av orter eller noder som viktiga för god tillgänglighet till service, samt kollektivtrafik.

I Regionalt serviceprogram för Östergötland 2023-2030 är målet att i Östergötland har invånare och företag dagligvaror, drivmedel och ombudstjänsterna post/paket och apoteksvaror tillgängligt inom 20 kilometer och att alla 13 kommuner i Östergötland har en aktuell kommunal serviceplan. I kartan nedan visas prioriterade geografier i det regionala serviceprogrammet. I Boxholms kommun pekas särskilt Malexander ut som prioriterad geografi. Vidare är Boxholm en delregional nod och Strålsnäs en boendeort tätort.

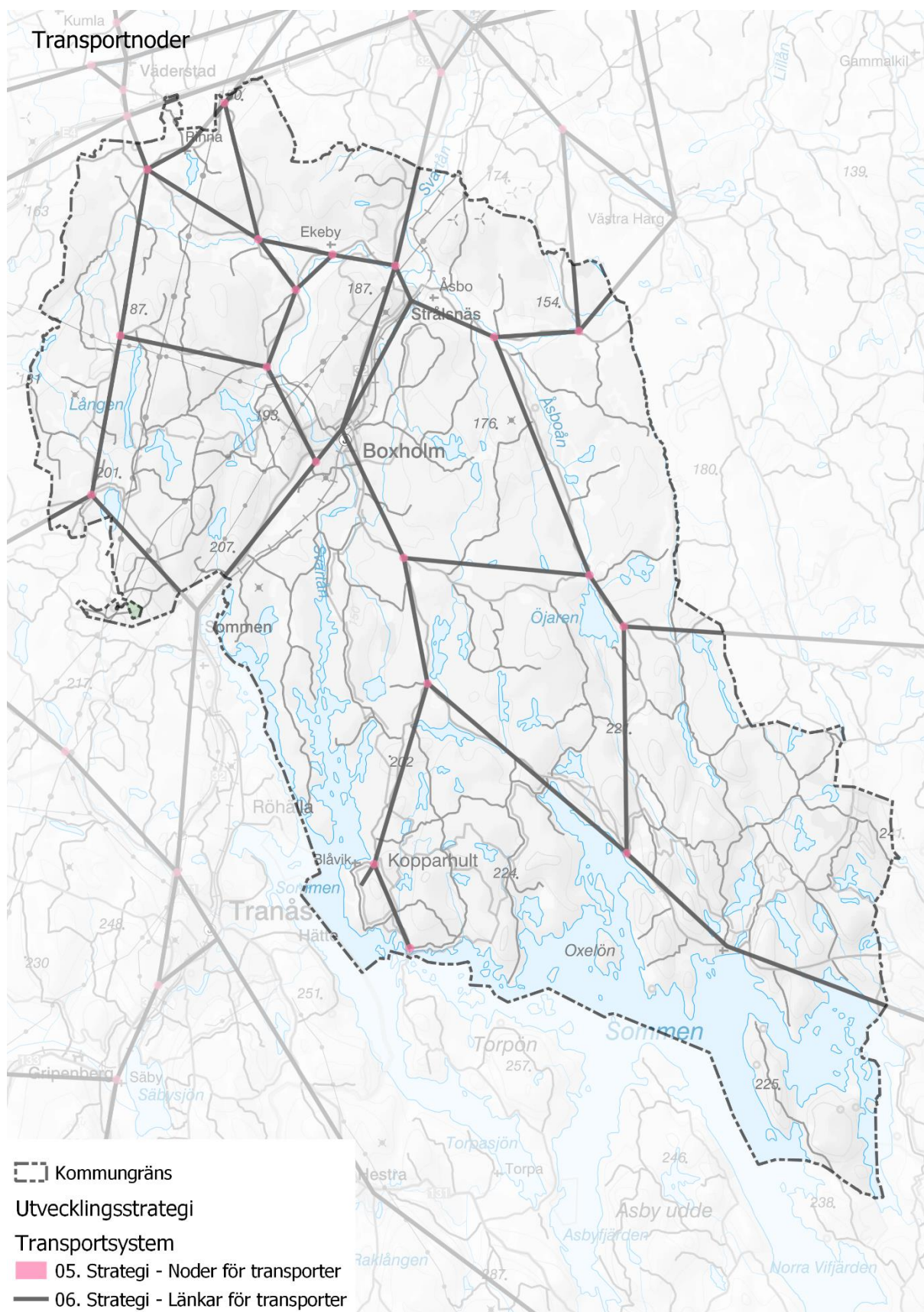

Figur 37 Karta överprioriterade geografier ur ett regionalt perspektiv

2.14 KOMMUNIKATIONER OCH NODER

Boxholm är en av länets minsta kommuner och det är därför viktigt med goda kommunikationer till och från kommunen för att nå större tätorter där kompletterande service och utbud finns (arbetsplatser, handel, aktiviteter med mera). Med ett effektivt transportsystem knyts byar, orter, kommuner och regioner ihop med varandra. Goda kommunikationer skapar möjligheter för en fortsatt positiv utveckling och en framtida expansion av kommunens tätorter. I Boxholms kommun är transportsystemet viktigt för regional tillgänglighet i samhället där alla ska ha möjlighet att röra sig och nyttja utbudet. Att resa och röra sig till och inom besöksnärlingsområdet runt Sommen är viktigt för en hållbar utveckling av turism och besöksnäringen.

Transporter och dess infrastruktur har stor inverkan på utvecklingen av ett hållbart samhälle. Person- och godstransporter ska ske på ett hållbart sätt, för att minska utsläppen av växthusgaser, buller och skadliga partiklar. Detta ställer krav på utformning av orter som behöver planeras och byggas tätare och säkrare för att underlätta för dem som tar sig fram till fots, med cykel eller kollektivt resande. Orterna måste också få en genomtänkt utformning för att öka denna andel trafikanter. Påverkansarbete, utbud och styrmedel för att få fler att välja de hållbara färdssätten i stället för bilen är kostnadseffektiva insatser som komplement till fysiska åtgärder i transportsystemen.

Figur 38 Karta över transportsystem

Översiktsplanen föreslår ingen större övergripande förändring av vägnätet i kommunen. Befintligt vägnät, med vissa mindre kompletteringar eller förbättringar främst för cykelvägnätet ska klara av föreslagen expansion. Vägar till och från nya bostadsområden eller verksamhetsområden ska kopplas på befintligt vägnät.

VILJEINRIKTNING

- I Boxholms kommun är hållbara transporter det naturliga förstahandsvalet.
- Kommunen ska prioritera och främja hållbart resande.
- Boxholms kommun ska vara i framkant när det gäller infrastrukturen kopplad till omställningen från fossila bränslen till förnyelsebar energi inom väg och godstransportsektor.
- Kommunen är aktiv i revideringar av region Östergötlands läns transportplan och trafikförsörjningsprogram.
- I ett regionalt perspektiv är kommunikationer viktigast till Östergötlands län (Mjölby, Väderstad, Linköping och Motala), men också mycket viktiga till Jönköpings län (Tranås, Gränna och Jönköping).
- Vid en framtida höghastighetsjärnväg ska Boxholms kommuninvånare ha goda förbindelser och tillgänglighet till stationsläge Linköping, Tranås och Jönköping.
- Det ska vara enkelt både för besökare och boende att resa hållbart till och från Boxholm.
- Boxholms station är en utpekad strategisk nod för resandebyten. Stationsområdet ska vara en attraktiv miljö och lättillgänglig för gång, cykel och bil. Tillgång till korrekt information på ett enkelt sätt. Kommunen ska verka för att det ska finnas väderskyddad cykelparkering, laddstolpar med mera.
- Vid Dalstorp, utmed väg 32 finns samåkningsparkering.
- I Malexander ska det finnas parkeringsmöjligheter för att skapa förutsättningar för att samåka.
- I Strålsnäs verkar kommunen för ett tågstopp samt att det ska finnas busshållplats och pendlarparkering i närheten av tidigare stationsbyggnad.

GÅNGTRAFIK

I likhet med cykeltrafik är det viktigt med en ökad prioritering av insatser i samhällsplaneringen som främjar gångtrafik då det ger positiva effekter för den egna hälsan och ger en minskad miljöpåverkan.

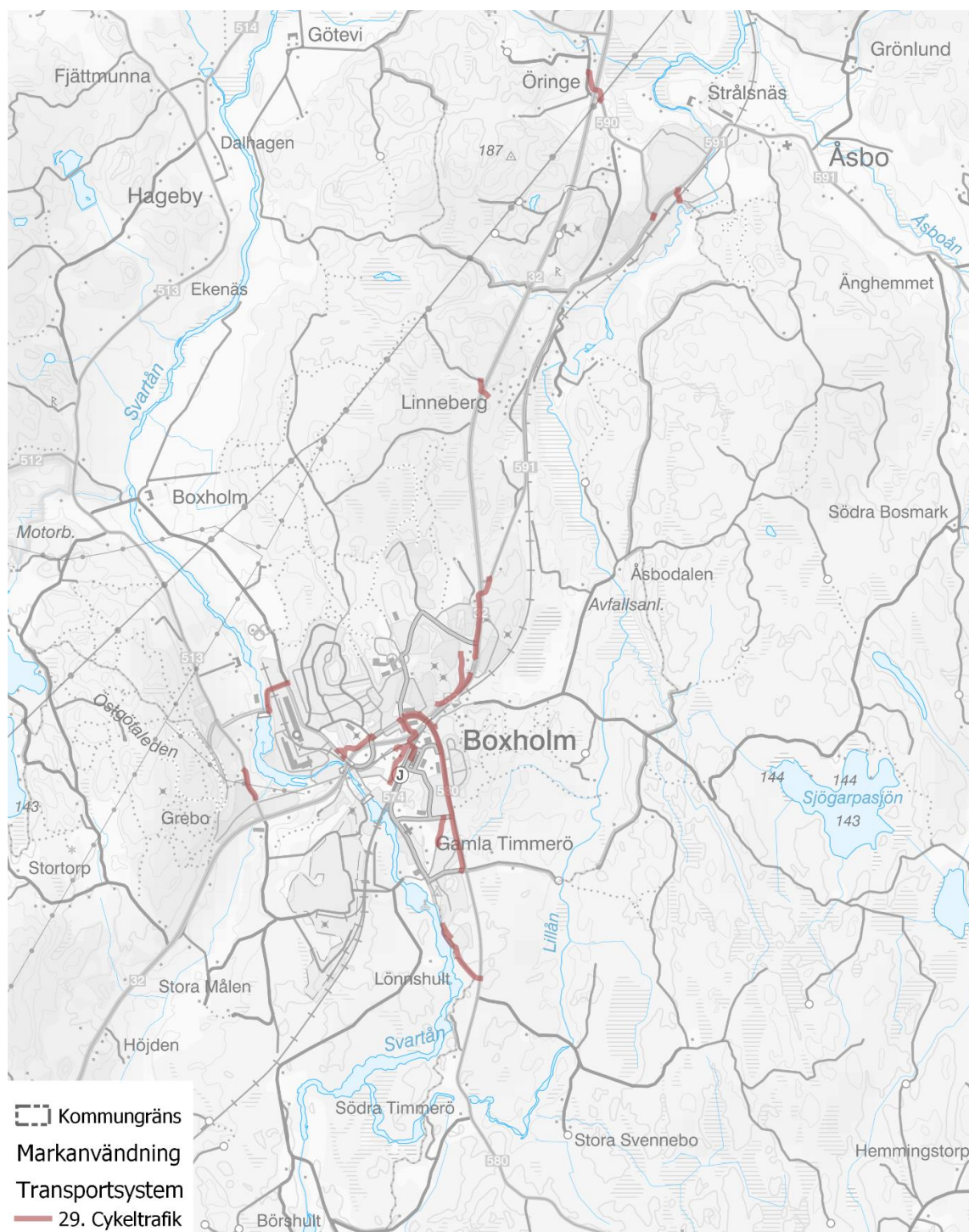
För de allra kortaste resorna, främst i Boxholms tätorter, ska gång vara det första valet vid resande. Gång bidrar positivt till den enskilda individens hälsa, är ett miljövänligt transportsätt och kan enkelt kombineras med andra färdssätt som exempelvis kollektivt resande. Hållbara resor så som gång är ett viktigt bidrag till att skapa en attraktiv och levande kommun.

VILJEINRIKTNING

- Gångtrafiknätet i orterna är säkra, trygga och har god framkomlighet.
- Allmänna platser stråk och offentliga miljöer ska vara omsorgsfullt utformade för människorna som vistas där.
- Gångtrafiken ska där det är möjligt separeras från cykeltrafiken utmed huvudstråk för cykel.
- Vid korsningspunkter mellan större väg/cykel och gångstråk ska säkra gångpassager finnas.
- Vid planering av bostadsområden i tätorterna ska det finnas gångförbindelser till kollektivtrafik, förskola, och skola samt områden för lek och rekreation.
- Särskild hänsyn ska tas till barns och funktionsvarierades behov.
- Gång- och cykelbanor ska vara utformade för att vara tillgängliga och säkra för personer med funktionsvariation. Lutningar, bredd och andra faktorer ska beaktas för att underlätta för alla trafikanter.

CYKELTRAFIK

Flera kortare resor som idag sker med bil skulle i stället kunna ske med cykel då cykeln kan mäta sig med bilen i fråga om snabbhet och effektivitet på kortare sträckor. Det krävs en ökad prioritering av insatser i samhällsplaneringen som främjar cykling för att fler ska välja cykeln som transportsätt. Cykeln ska prioriteras som färdssätt då den har flera fördelar. Den ger vardagsmotion, är energisnål, bullrar inte och medför inga luftföroreningar.

Figur 39 Karta cykelnätverk

En ökning av cykelresandet har positiva effekter på miljön, på folkhälsan och är tillgänglig för fler grupper än biltrafiken är. Cykeln bidrar positivt till den enskilda individens hälsa och är ett smidigt och miljövänligt transportsätt. Den kan dessutom med fördel kombineras med andra färdssätt såsom kollektivt resande.

VILJEINRIKTNING

- Cykeltrafiken är det trafikslag som ska öka mest för de kortare resorna inom Boxholms kommun.
- I Boxholms tätorter ska det finnas ett sammanhållet lokalt cykelvägnät.
- Cykelvägnätet ska kopplas samman mellan orter och till grannkommuners cykelnät.
- Huvudstråk för cykel ska vara sammanhållande, gena, trafiksäkra och ha en god framkomlighet året runt.
- Huvudstråk för cykel ska separeras från gångtrafiken.
- Särskild utformad cykelparkering ska finnas vid större målpunkter som till exempel centrum, skolor, större arbetsplatser. Cykelparkeringen ska vara säker, väderskyddad och lättillgänglig.
- Cykeltrafik ska finnas med i ett tidigt skede vid planering, ombyggnad eller nybyggnad.
- Kommunen ska ha en aktuell cykelutbyggnadsplan med prioriteringar som är kopplade till investeringsplan och genomförande.
- Särskild hänsyn ska tas till barns och funktionsvarierades behov.
- Gång- och cykelbanor ska vara utformade för att vara tillgängliga och säkra för personer med funktionsvariation. Lutningar, bredd och andra faktorer ska beaktas för att underlätta för alla trafikanter.

KOLLEKTIVTRAFIK

En välfungerande, pålitlig och avgångstät kollektivtrafik är avgörande för Boxholms utveckling och tillväxt genom att många kan ta sig till och från arbete, utbildning, nöje, handel och besöksaktiviteter. Kollektivtrafiken spelar en viktig roll för arbetspendlingen och den regionala tillväxten liksom för kommunens hållbarhetsmål. För att kollektivtrafik ska nyttjas är turtätheten och pålitligheten central. Boxholms tätort trafikeras med tåg, vilket är en stor konkurrensfördel både gällande att locka fler invånare och att locka företag till kommunen. Idag stannar Östgötapendeln varje timme i Boxholm. En utökad turtäthet till tågstopp en gång per halvtimme skulle ha stor inverkan på ortens attraktivitet hos arbetspendlare från Mjölby, Tranås och Linköping vilket skulle kunna leda både till ökad inflyttning och bättre kompetensförsörjning för Boxholms företag. För mindre orter och landsbygd är tillgång till god busstrafik något som både bidrar till kommunens hållbarhetsmål och som skapar förutsättningar för ökad inflyttning.

Det är även viktigt att samarbetet mellan länsgränserna utvecklas då Boxholms kommun är beläget i ytterkanten av Östergötlands län mot Jönköpings län.

I Östergötland ansvarar Region Östergötland för all kollektivtrafik. Region Östergötlands långsiktiga mål är att kollektivtrafiken ska bli det naturliga förstahandsvalet för resande i regionen. Östgötatrafiken AB, som ägs av Region Östergötland, är trafikhuvudman och bär ansvaret att sköta den dagliga driften av kollektivtrafiken.

VILJEINRIKTNING

- I Boxholms kommun är det lätt och attraktivt att åka kollektivtrafik.
- I Boxholms kommun ska det finnas en kollektivtrafik som är, utifrån förutsättningarna, effektiv och smart.
- Kommunen ska arbeta tillsammans med Östgötatrafiken och Jönköpings länstrafik för att utveckla kollektivtrafiken.
- Kommunen ska verka för halvtimmestrafik med tåg.
- Kommunen ska arbeta tillsammans med kommersiella aktörer för att hitta alternativa lösningar för kollektivtrafikresandet exempelvis kombinerad mobilitet och samåkningstjänster.
- I Boxholms kommun är kollektivtrafiken viktigt ut ett regionalt tillgänglighetsperspektiv, där alla ska ha möjlighet att ta sig inom kommunen, omkringsliggande noder och till regionala centrum. Trafikering ska prioriteras för de som reser ofta och kompletteras med tillgänglighet för alla att ta sig till exempelvis skola och service (som bland annat sjukvård).
- Huvudkollektivtrafikstråket för linjekollektivtrafik är Mjölby – Boxholm – Tranås, med förlängning mot Linköping, Motala och Jönköping och bör prioriteras.
- Den långväga resenären som arbetspendlar eller skolpendlar ska prioriteras för viktiga anslutningslinjer. Det vill säga att anslutande bussar ska vänta in tåget för särskilt utpekade avgångar. Även sista turen på kvällen ska prioriteras till förmån för anslutande linjer.
- Utpekade stråk för kollektivtrafik ska trafikeras av allmän kollektivtrafik eller kommersiell kollektivtrafik.
- Hållplatser längs stråken ska utrustas med väderskydd.
- Närtrafiken ska utvecklas och är ett viktigt komplement till linjetrafiken i Boxholms kommun. Utgångspunkten är att Boxholms tätort ska vara huvudmålspunkt för närtrafiken.
- För att stärka turism- och besöksnäringen till Sommen ska kollektivtrafiksträckning utredas.
- Samåknings- och pendlarparkering ska utvecklas vid utpekade resandenoder. Goda förutsättningar för mikromobilitet ska finnas vid noderna, liksom väderskydd.

VÄGTRAFIK

I Boxholms kommun spelar ”vägtrafiken” (biltrafiken) en viktig roll då det i dagsläget finns begränsad möjlighet till att färdas med kollektivtrafik i stora delar av kommunen.

En fortsatt utveckling av vägnätet i kommunen ska ske i dialog med Trafikverket om vilka förbättringar som kan genomföras på det allmänna vägnätet.

VILJEINRIKTNING

- Vägtrafiknätet ska vara utformat för trafiksäkerhet, minskad omgivningspåverkan och framkomlighet.
- Där det är lämpligt ska hållbara transportslag prioriteras redan i byggskedet.
- Omgivningspåverkan från vägtrafiken ska i möjlig mån begränsas för att inte påverka människors hälsa och välbefinnande
- Vid nybyggnation eller ombyggnation av en gata inom en tätort bör denna utformas som en stadsgata med plats för gång, cykel och samvaro samt trädplantering om det är möjligt.
- Kommunen ska arbeta för att leda om tung trafik från centrum.
- Större bilparkeringar vid större målpunkter som till exempel centrum, skolor, större arbetsplatser ska utgå från perspektivet tillgänglighetsanpassade och möjliggöra för laddning av elbilar.
- För vägnätet inom tätorterna ska utformning och funktion ses över.
- Hastighetsöversyn ska kontinuerligt genomföras för att anpassa hastigheterna med fokus på trafiksäkerhet, minskad omgivningspåverkan och framkomlighet
- Vid uppförande av byggnader och anläggningar längs vägar där Trafikverket är huvudman ska samråd ske med Trafikverket

2.15 TEKNISK FÖRSÖRJNING

För att samhället ska fungera behöver det finnas teknisk försörjning i kommunen. Det handlar om allt från vatten och avlopp, dagvatten till digital infrastruktur.

VATTEN OCH AVLOPP

Vatten är vårt viktigaste livsmedel och kontrollerna av vattnet är viktigt för att säkerställa en god kvalitet. Boxholms kommun kontrollerar vattnet både i vattenverk och ute i ledningsnätet. Vatten kommer via överföringsledningar från Tranås kommun som tar vattnet från sjön Sommen. I Malexander tas vatten från grundvattentäkt. Det finns två kommunala avloppsreningsverk som renar spillvatten. Utanför kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp är det den enskilde fastighetsägarens ansvar att lösa vattenförsörjningen och hanteringen av spillvatten. Det kan antingen ske genom enskilda lösningar eller gemensamt med andra fastigheter. Detsamma gäller avlopp och kommunen ska verka för att enskilda avloppsanläggningar med brister förbättras och dagens reningskrav uppfylls. För de nya områden som föreslås i denna översiktsplan planeras utbyggnad av vatten och avlopp enligt följande:

- områden som ligger i direkt anslutning till befintlig tätortsbebyggelse kopplas samman med befintligt vatten och avlopp. Verksamhetsområden för vatten och avlopp utvidgas.
- För andra områden planeras för enskilt vatten och avlopp.

Sedan den 1 januari 2024 ska kommunen ha en aktuell vattentjänstplan enligt lagen om allmänna vattentjänster (2006:412). Vattentjänstplanen ska innehålla kommunens långsiktiga planering av hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses.

VILJEINRIKTNING

- Boxholm ska ha en aktuell vattentjänstplan som revideras minst vart fjärde år. Kommunen ska arbeta aktivt med utvecklingsarbete som redovisas i vattentjänstplan.
- Kommunen ska arbeta aktivt med reservvattentäkter för att säkra tillgången till dricksvatten i framtiden.
- Vid etablering av nya områden för bostads- och industribebyggelse intill befintliga verksamhetsområden ska verksamhetsområde för vatten och avlopp utökas.

AVFALLSHANTERING

Den kommunala planeringen behöver tillgodose en markanvändning som stödjer en långsiktigt hållbar avfallshantering. Det innebär att återvinningscentraler behöver finnas på strategiska platser och skapa förutsättningar för människor att sortera sitt avfall. En annan del i detta är att kommuner ska ha infört fastighetsnära insamling av de vanligast förekommande förpackningarna (papper, plast, metall och glas) senast 1 januari 2027. Målet är att hushåll och verksamheter ska återvinna mer avfall och bidra till en mer resurseffektiv hantering av avfall. Det bidrar vidare till den gröna omställningen när behovet av nya råvaror minskar samtidigt som koldioxidutsläppen minskas.

Enligt miljöbalken (1998:808) 15 kapitel 41 § ska det i varje kommun finnas en avfallsplan som antas av kommunfullmäktige. Avfallsplanen ska innehålla uppgifter om avfall inom kommunen och redovisa kommunens åtgärder för att minska avfallets mängd och farlighet. Boxholms kommun har en avfallsplan från 2012 tillsammans med Mjölby och Tranås kommuner. Kommunen arbetar för närvarande på en ny avfallsplan som planeras börja gälla den 1 januari 2025. I förslag till ny avfallsplan har tre övergripande mål formulerats:

1. Minska avfallsmängder – återbruka och på andra sätt förebygga att avfall uppkommer
2. Öka återvinningen – bättre sortering, insamling och behandling avfall
3. Minska spridningen av farliga ämnen – nedskräpning, gamla deponier, farligt avfall, kemikalier, transporter med mera

VILJEINRIKTNING

- Boxholms kommuns avfallshantering ska vara resurseffektiv, hållbar och långsiktig genom att dels förebygga att avfall uppstår, dels behandla det avfall som uppkommer som en resurs enligt den avfallshierarki som EU fastslagit.
- Boxholm kommun ska reservera mark för att kunna hantera schaktmassor, och det finns även behov av att under tidsperioder hantera stora snömängder.
- Boxholms kommun ska ha en aktuell avfallsplan som revideras minst vart fjärde år.

DIGITAL INFRASTRUKTUR

Tillgången till snabb och säker uppkoppling är idag oerhört viktigt för både människor och företag. I regeringens bredbandsstrategi från 2016 beskrivs att hela Sverige ska ha tillgång till snabbt bredband senast år 2025. För att nå detta mål krävs stora insatser, både från privata och offentliga aktörer. För närvarande är tillgången till bredband begränsad på stora delar av landsbygden. Genom att generellt bygga ut bredband i hela kommunen kan skillnaderna mellan tätort och landsbygd minska samt göra det mer attraktivt att bo och driva företag i kommunen.

Tillgång till bredband med hög överföringshastighet och kapacitet är en förutsättning för god tillväxt, konkurrenskraft och innovationsförmåga. Det bidrar till ett hållbart samhälle och är grundläggande för de tre övergripande begreppen globalisering, urbanisering och digitalisering. Alla hushåll och företag bör ha goda möjligheter att använda sig av digitala samhällstjänster och service. Det handlar om att ha en fungerande vardag och är i grunden en demokrati och rättighetsfråga i vårt moderna samhälle.

Vidare är en god och säker mobiltäckning för medborgare och besökare i kommunen viktigt. Bra mobiltäckning är också en förutsättning för mobilt bredband där fiber inte finns tillgängligt eller planeras. Det finns områden i kommunen som idag har en sämre mobiltäckning bland annat öster om Boxholms tätort, vissa delar mellan Blåvik och Malexander samt området kring Björke. En utbyggnad av mobiltelefonnätet sker idag på marknadsmässiga villkor och det är operatören som ansvarar för en sådan utbyggnad.

VILJEINRIKTNING

- Invånares intresse för digital teknik ska öka genom tillgång till uppkoppling av god kvalitet.
- Kommunen har ett aktuellt IT-infrastrukturprogram som anger mål och arbetssätt för bredbandsutbyggnaden i kommunen.
- Kommunen ska verka för en god mobiltäckning i hela kommunen.
- Kommunen ska verka för att öka antalet kommunala e-tjänster

DAGVATTEN

Dagvatten, det vill säga ytavrinning i bebyggda miljöer kan bidra till översvämningsproblem. När gamla ledningar i vatten och avloppssystemet är underdimensionerade behöver dagvattenhanteringen utvecklas. Kraftiga regn och skyfall förekommer redan i dagens klimat och dess intensitet och återkomsttid beräknas öka till följd av klimatförändringarna.

I områden med mycket hårdgjorda ytor som inte kan suga upp vatten, exempelvis vägar, industrimark och handelsplatser, behöver en stor del av nederbörden tas om hand i ett dagvattensystem. Kraftig nederbörd kan då leda till problem med översvämningar och bräddningar av avloppsledningsnätet. Tätbebyggda områden och samhällen är särskilt känsliga för detta, vilket ställer krav på en hållbar hantering av dagvattnet.

Med en hållbar dagvattenhantering avses en hantering som reducerar dagvattenavrinningen i samhället på ett ändamålsenligt sätt. Därför bör uppkomsten av ytavrinning i bebyggda miljöer förebyggas exempelvis genom att minska andelen hårdgjorda ytor. En hållbar hantering av dagvatten innebär att dagvatten kan fördröjas med lokal hantering så nära källan som möjligt och vid behov renas. Naturbaserade lösningar som till exempel öppna dagvattendammar eller parkmark bör därför nyttjas där det är lämpligt för hantering av dagvatten.

Boxholms kommun saknar för närvarande en dagvattenpolicy. Kommunen ser att det finns ett behov av inventering av befintligt dagvattennät. I kommande vattentjänstplan ska policy gällande dagvatten ingå för att minska påverkan på bland annat miljökvalitetsnormer för vatten och hur dagvatten ska hanteras i samband med utbyggnad inom utbyggnadsområden. Nedan listas ett antal aspekter som bör beaktas i samband med detaljplaneläggning i Boxholms kommun:

VILJEINRIKTNING

- Kommunen ska arbeta med öppna dagvattenlösningar som bidrar till den biologiska mångfalden och rekreation.
- Dagvatten ska fördröjas och renas för att minska negativ påverkan på miljökvalitetsnormer för vatten.
- Boxholms kommun ska upprätta en dagvattenpolicy som hålls aktuell och revideras vid behov.
- Dagvattenhantering ska ta höjd för klimatförändringars påverkan på höga flöden och nederbörds mängder, förslagsvis genom att avsätta mark för fördröjning och infiltration.

2.16 FOSSILFRI ENERGI

Sveriges riksdag har beslutat om ett mål på 100 procent fossilfri elproduktion år 2040. 2023 låg andelen fossilfri energiproduktion (vatten-, vind- och solkraft) på cirka 63 procent i Sverige (Statistikmyndigheten, 2024). För Boxholm handlar det om både vind- och vattenkraft som producerar förnyelsebar el.

SOLENERGI

Solenergi utgör idag en liten andel av Sveriges totala energiproduktion. Lokalt producerad energi med hjälp av solceller kan ske både i liten skala till exempel på privata byggnader eller i större anläggningar som drivs av större aktörer. Boxholm kommun ser att solenergi kan vara med och bidra till produktion av fossilfri energi.

För att solenergi ska bli en naturlig del i kommunen ska det finnas med tidigt i planeringen och därmed stärkas i samband med detaljplaneläggning. Detsamma gäller vid ny- och ombyggnationer bör installation av solceller övervägas på byggnader i lämpliga lägen. Europeiska unionen (EU) har tagit steg mot en renare och mer hållbar energiframtid genom ett nytt direktiv som syftar till att öka användningen av solenergi inom byggsektorn. Detta nya direktiv, som är en del av det omfattande Fit for 55-paketet, innebär att från och med 2028 ska alla nya byggnader vara utrustade med solceller, under förutsättning att det är tekniskt genomförbart och ekonomiskt rimligt. Även befintliga bostäder som genomgår

större renoveringar kommer att omfattas av detta krav från 2032, men det kan finnas undantag för byggnader med särskild kulturell eller historisk betydelse. Beslutet, som röstats igenom av EU-parlamentet, markerar ett avgörande steg mot en mer hållbar byggindustri och understryker EU:s engagemang för att minska koldioxidutsläppen och främja fossilfri energi.

VILJEINRIKTNING

- Boxholms kommun är positiv till privata och kommersiella solcellsanläggningar.
- Boxholms kommun är positiv till etablering av storskaliga solenergianläggning.
- Boxholms kommun ser möjligheter till solcellsanläggningar på kommunalt ägda byggnader och fastigheter.

VINDKRAFT

Vindkraft är idag en viktig del av Sveriges energiproduktion och omställningen till en förnyelsebar energiproduktion. I Boxholm finns idag en vindkraftspark med fyra vindkraftsverk norr om Strålsnäs på gränsen till Mjölby kommun.

Vindkraften kan bidra till ökad lokal produktion av energi och skapa en levande landsbygd. Samtidigt medför vindkraften påverkan på landskapsbilden och människors närmiljö. I samband med prövning av potentiella vindkraftsetableringar är det viktigt att genomföra en landskapsanalys för utreda vilka effekter vindkraften kan ha i ett område.

Regeringen beslutade i april 2022 att tillsätta en utredning för att stärka kommuners incitament till att medverka för en utbyggnad av vindkraft i syfte att klara klimatomställningen (Regeringen, 2022). Utredningen skulle bland annat lämna förslag på system för kompensation till dem vars omgivning påverkades i samband med en vindkraftsutbyggnad. I november samma år gav regeringen ett tilläggsdirektiv som att ändra uppdraget till utbyggnad av vindkraft ska finansieras av verksamhetsutövare (Regeringen, 2022). Den 27 april 2023 presenterades utredningen *Värdet av vinden, Kompensation, incitament och planering för en hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften*.

Enligt utredningen kan kommunernas tillstyrkan endast uppnås genom att bland annat landbaserad vindkraft i en kommun ger en intäkt. En sådan intäkt kan endast åstadkommas genom statlig finansiering eller beskattning. Det är dock inget som utredningen hade möjlighet att föreslå utan behöver beredas vidare inom Regeringskansliet (SOU 2023:18)

VILJEINRIKTNING

- Boxholms kommun ser positivt på vindkraftsetableringar i kommunen.
- Etableringar som innebär att en Orts samlade utblickar väsentligt påverkas bör i största möjliga mån undvikas.
- I samband med vindkraftsprövning ska landskapsanalys genomföras.

VATTENKRAFT

Vattenkraften är en viktig energikälla för att nå målet om helt fossilfritt energisystem i Sverige. I Boxholm kommun finns två vattenkraftverk längs med Svartån (Bruksfallet och Flemminge). Kraftverken påverkar både arter och ekosystem och det är viktigt att använda den bästa tekniken och genomföra effektiva miljöåtgärder för minsta möjliga påverkan på ekosystem.

Den 25 juni 2020 beslutade regeringen om en nationell helhetssyn av vattenkraften som skulle ges moderna miljövillkor med fokus på en nationell effektiv tillgång på vattenkraftsel och så stor nytta som möjligt för vattenmiljöer.

VILJEINRIKTNING

- Boxholms kommun ser positivt på effektivisering och modernisering av befintliga vattenkraftsanläggningar.

ÖVRIGA ENERGIKÄLLOR

Utvecklingen av andra energikällor går snabbt framåt och är avgörande för att vi ska klara omställning till 100 procent fossilfri energiproduktion i Sverige.

Möjligheterna för andra energikällor som biomassa, biogas och vätgas ser Boxholms kommun som bra komplement till vind- och vattenkraft som finns i kommunen. Biogas utvinns ur olika typer av avfall som till exempel matavfall och slam från avloppsreningsverk. Vätgas kan framställas från exempelvis sol och vatten. Vätgas kan användas för att lagra energi från exempelvis solenergi (Vätgas, 2024).

VILJEINRIKTNING

- Boxholms kommun ser positivt på energiproduktion från alla fossilfria energikällor.

3. HÄNSYN & RIKSINTRESSEN

I översiktsplanen ska kommunen redovisa de riksintressen som finns inom kommunen och hur kommunen avser att tillgodose dem. Kommunen ska också peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) och andra värdefulla miljöer som kommunen avser skydda alternativt beakta i samband med exploatering.

3.1 RIKSINTRESSEN

Riksintressen omfattar geografiska områden som har pekats ut för att de innehåller nationella viktiga värden och kvaliteter. Riksintressen regleras i miljöbalkens tredje och fjärde kapitel. Områden som är av riksintresse i tredje kapitlet miljöbalken är utpekade i form av anspråk från nationella myndigheter, mot områden som är av riksintresse enligt fjärde kapitlet miljöbalken är områden som riksdagen beslutat om.

Riksintressen ska skyddas mot åtgärder som innebär påtaglig skada på intresset eller betydande kan försvåra för möjligheterna att nyttja intresset. Skyddsbehovet av intressena ska kontinuerligt ses över och avvägningar och bedömningar i varje enskilt fall ska utgå från de behov som finns i det aktuella riksintresset.

I Boxholms kommun finns följande riksintressen enligt miljöbalken:

- Naturvård
- Natura 2000 enligt 4 kapitlet
- Friluftsliv enligt 3 kapitlet
- Kulturmiljövård
- Totalförsvaret
- Kommunikationer

Boxholms kommun generella syn på områden som omfattas av riksintresse är att en restriktiv hållning bör tillämpas vid förändringar som kan påverka riksintressevärden.

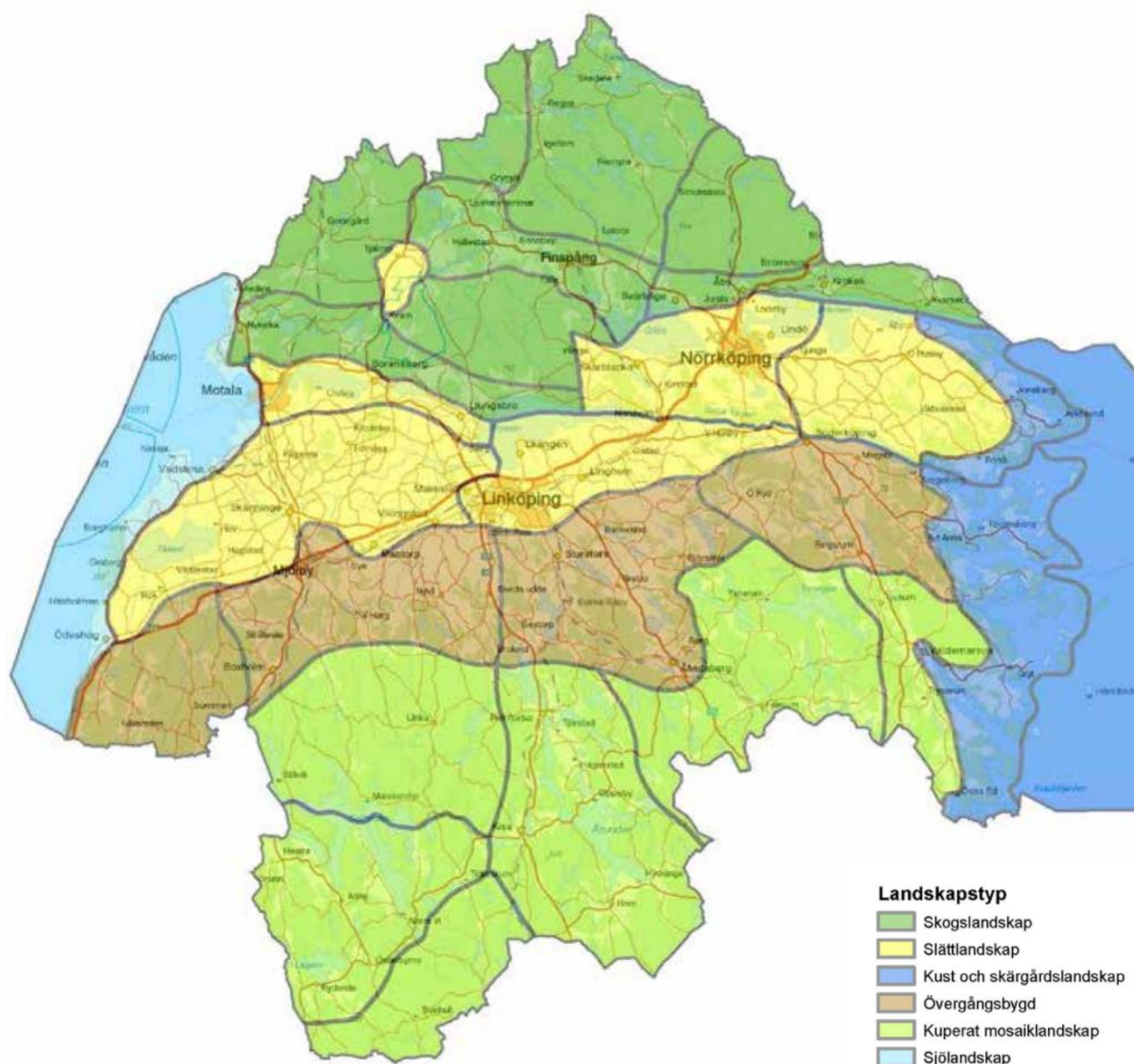
Riksintressena redovisas löpande tillsammans med andra nationella, regionala och lokala värden som kräver hänsyn. För varje redovisat riksintresse finns en beskrivning av dess riksintressanta värde och hur kommunen avser hantera det aktuella riksintresset vid planläggning och lovprövning.

3.2 LANDSKAPSKARAKTÄRER

Sverige har ratificerat den europeiska landskapskonventionen, ELC, 2011. Det innebär att vi åtar oss att skydda, förvalta och planera vårt landskap i enlighet med konventionens intentioner. Definitionen av landskap som finns i konventionen är: ”ett område sådant som det uppfattas av människor och vars karaktär är resultatet av påverkan av och samspel mellan naturliga och/eller mänskliga faktorer.”

Landskapsanalysen utgår från den europeiskalandskapskonventionen och är framtagen enligt en metod kallad LCA (Landscape Character Assessment) eller landskapskaraktärsanalys. Analysen beskriver länets olika landskapskaraktärer på en översiktlig nivå och fokuserar främst på sådant som är relevant för den fysiska planeringen och utveckling av länets mer landsbygdspräglade områden. För varje område har unika värden och uttryck beskrivits liksom områdenas potential och känslighet för olika förändringar. Den samlade beskrivningen ger en djupare förståelse för landskapets innehåll och pågående processer utifrån en helhetssyn.

Figur 40 Landskapstyper i Östergötland, Källa [Regional landskapsanalys Östergötland](#)

LANDSKAPSTYPER

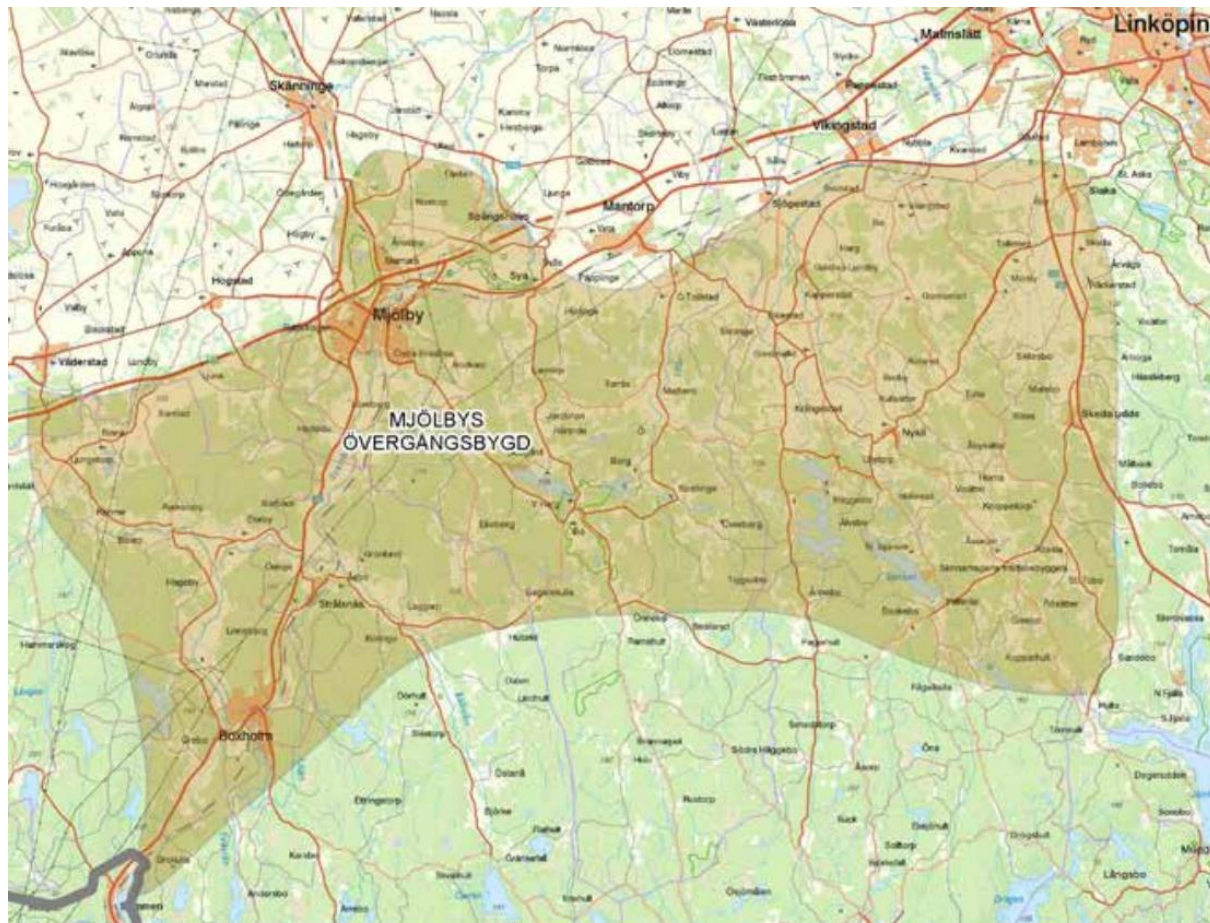
MJÖLBYS ÖVERGÅNGSBYGD

Mjölby's övergångsbygd är flack i den norra delen och blir mer kuperad i söder. Det är ett landskap med omväxlande bete, jordbruk och skog. Gårdar med boskapsdrift ligger tätt vilket har skapat en stor täthet med hagmarker. Det biologiskt rika odlingslandskapet fortsätter sedan ner i dalgångarna för Svartån och Åsboån söderut.

Karaktärgivande för området är åsdalgångarna vid Svartån och Åsboån. Det finns även ett geologiskt riksintresse vid Skogssjön norr om Mjölby.

Gränsen i söder mot Norra Sommenbygden är diffus och går där karaktären av skog blir starkare. Inom karaktärsområdet ligger de större tätorterna Mjölby och Boxholm i väster och de mindre samhällena Nykil och Skeda udde i öster.

Den småbrutna topografin är känslig för förändringar som för in en avvikande skala i landskapet och förändrad karaktär som bryter den småkuperade terrängens strukturer och samband – visuellt, ekologiskt samt kulturhistoriskt och socialt. Landskapet består av många små enheter som är vårdade under lång tid.

Figur 41 Mjölby övergångsbygd sträcker sig från Mjölby ner till Boxholm.

KUPERADE MOSAIKLANDSKAPET

Den södra delen av länet är en nordlig utlöpare av det sydsvenska höglandet och ingår i den landskapstyp som i den här analysen klassats som Kuperat mosaiklandskap. Landskapet är höglänt och sjörikt. Det karaktäriseras av sprickdalar med skilda riktningar, som ibland är jordfyllda, ibland vattenfyllda. Den vanligaste bergarten är morän och på många ställen finns berg i dagen. Odlingsmark, bebyggelse och vägar finns främst i smala zoner kring sjöar och längs dalgångar där det finns inslag av lera och silt.

Det är långt mellan tätorterna och en tydlig koppling finns i de södra delarna mot Jönköpings och Kalmar län. Odlings- och betesmark, bebyggelse och vägar finns framför allt i smala zoner kring sjöarna och längs dalgångarna. Med sina stora relativa höjdskillnader och skogklädda branter, är strukturen relativt småskalig.

De långa utblickarna finns i närheten av sjöar och på höjder men generellt är siktavstånden korta och landskapet är inte överblickbart. Barrskog dominerar i landskapstypen men i anslutning till sjöar och odlingsmark förekommer lövträd. Variationen mellan de ingående karaktärsområdena är stor, framför allt gällande andelen öppen mark och skogsmark.

Figur 42 Det kuperade mosaiklandskapet.

Området har en hel del kvar av den bebyggelse som fanns före laga skiftet, såsom ett flertal oskiftade byar och även byar med oskiftad karaktär. Här finns klungby belägen på en moränhöjd, götisk gårdsform, dubbelgård och tvillinggård.

I detta kulturlandskap finns även något så ovanligt som en medeltida träkyrka och ett sockencentrum med tingshus och galgbacke. I denna landskapstyp finns även en del herrgårdar och vid en av dessa finns en loftgångsbod. Då variationen och småskaligheten är stor i landskapet kan karaktären också snabbt förändras med ändrad markanvändning. I övergångsbygden och i mosaiklandskapet finns ofta sammanfallande värden för kultur och naturvård. Dessa miljöer kännetecknas ofta av en tilltalande landskapsbild och beroende av ett aktivt jordbruk med slätter eller bete. I det småskaliga mosaiklandskapet är jordbruket ofta också småskaligt och enheterna små. Detta gör lantbruksföretagen mer sårbara och de påverkas av den strukturomvandling som pågått under en längre tid som innebär att företagen blivit färre men större. Det innebär att de småskaliga lantbruksföretagen är pressade att rationalisera och effektivisera sin verksamhet för att gå runt.

NORRA SOMMENBYGDEN

Karaktärsområdet ligger norr om sjön Sommen, som utgör en tydlig gräns mot söder. I norr övergår området successivt till Mjölbys övergångsbygd.

Karaktärsgivande i området är stora sammanhängande barrskogar, åsdalgången Åsbodalen kring Åsboån och de långa utblickarna över sprickdalssjöarna. Sommen och dess närliggande samhällen, till exempel Malexander, är populära besöksmål under sommarhalvåret. Topografin är kuperad och kraftigare i söder mot Sommen. Bebyggelse och vägnät är relativt glest och kollektivtrafik till centralorter begränsad. Skogen är storskalig och består till största del av barrskog.

Karaktärsområdet har en potential att utvecklas för friluftsliv och turism med naturupplevelser såsom till exempel cykling, vandring och fiske. Det finns även en potential att utvecklas som ett naturområde med stora tysta områden eftersom det saknas stora vältrafikerade vägar i karaktärsområdet.

Figur 43 Karaktärsområdet Norra Sommenbygden.

3.3 NATUR OCH VATTEN

Boxholms kommun är en pärla i hjärtat av Östergötland, där naturens rika vyer väver samman flödande vattendrag, djupa skogar och öppna landskap till en fängslande helhet. Denna mångfald av naturliga miljöer bildar en levande bakgrund till vardagslivet i kommunen och erbjuder en oas för såväl invånare som besökare. Här, där det lantliga möter det småstadsaktiga, finns en unik möjlighet att uppleva naturens underverk på nära håll, överallt i kommunen. Av kommunens sammanlagda yta är drygt 3 procent klassad som bebyggelse, cirka 78 procent som skogsmark, drygt 10 procent som jordbruksmark och knappt 9 procent som övrig mark.

Kommunen präglas till stor del av täta skogsområden, där barrskogar av olika karaktär dominerar landskapet. Särskilt i den södra delen av kommunen, i områden som Blåvik och Malexander, breder dessa barrskogar ut sig i varierande former. Dessa skogsområden bidrar till den karakteristiska naturen och geografin i regionen.

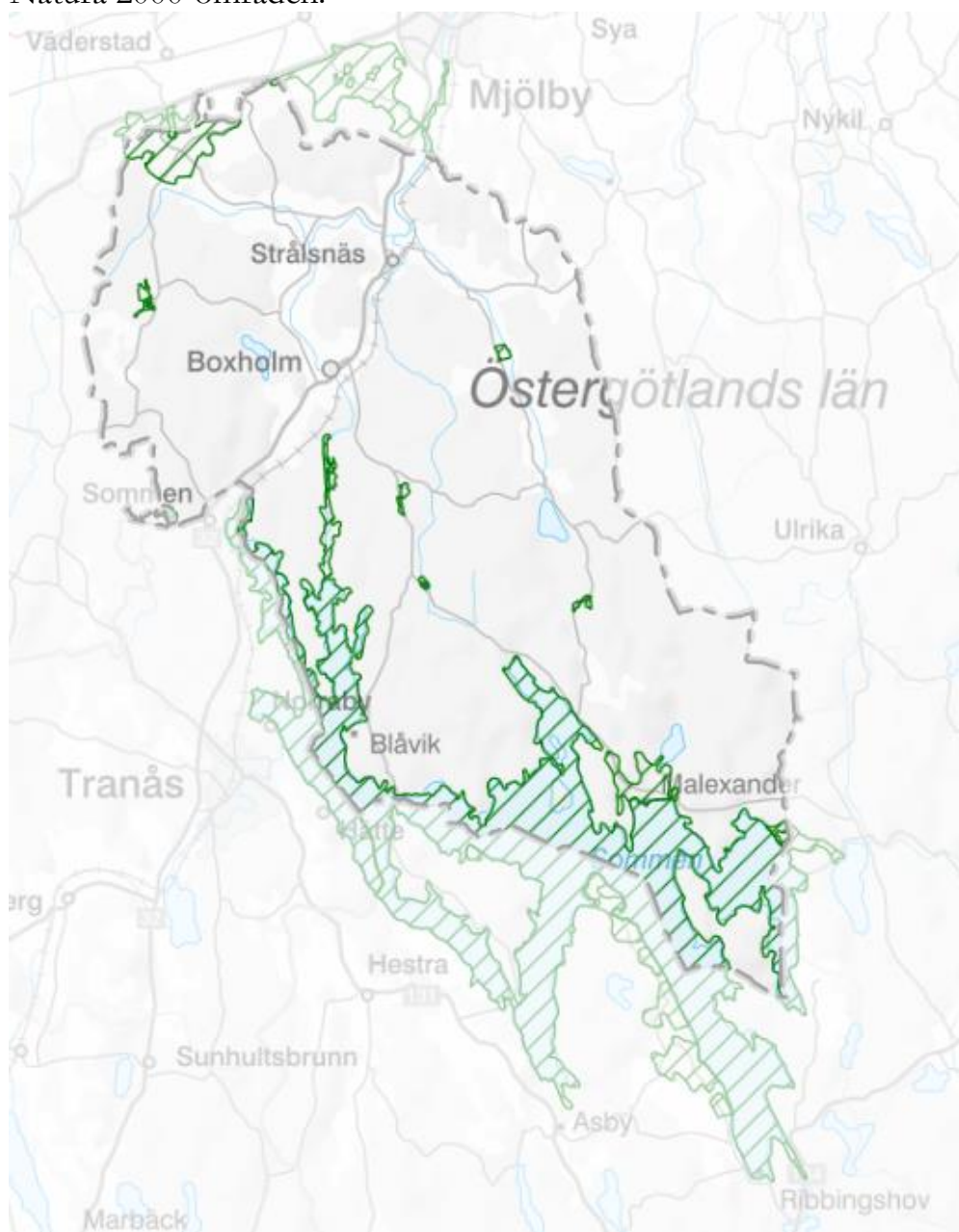
I den södra delen av kommunen finns ett större värdetraktsstråk där både triviallövskogar och lövrika barrskogar samexisterar. Detta område utgör en mångfacetterad ekologisk zon där olika trädslag och vegetationstyper skapar en rik biologisk mångfald. Den ursprungliga öppna ängs- och hagmarken har gett upphov till dessa skogsområden, vilket ytterligare förstärker områdets ekologiska mångfald.

I kontrast till den södra delens blandade trädbestånd påträffas i den norra delen av kommunen en särskild värdetrakt för ädellövträd. Här får lövträd, med sin unika karaktär och biologiska betydelse, en särskild plats i naturens mångfald. Denna norra region utgör en viktig del av kommunens ekosystem och bevarandet av ädellövträd förstärker den övergripande målsättningen att värna om den biologiska mångfalden i kommunens skogslandskap.

Den övervägande skogbeklädda karaktären av kommunen en viktig del av dess identitet och naturarv. Genom att beakta de olika skogstypernas unika egenskaper och värden strävar kommunen efter att skapa en balans mellan bevarande och hållbar användning av sina naturområden.

RIKSINTRESSE NATURA 2000

Natura 2000 är ett nätverk av EU:s (Europeiska unionens) mest skyddsvärda naturområden. Syftet med Natura 2000 är att bidra till bevarande av den biologiska mångfalden. Områden som ingår omfattar någon av de hotade livsmiljöerna eller habitat för hotade arter som finns med på EU:s art- och habitatdirektiv. I Sverige är dessa områden skyddade med stöd av miljöbalken mot verksamheter som kan skada områdenas livsmiljöer eller bevarandet av de utpekade arterna. Sedan 1 juli 2001 är samtliga Natura 2000 områden klassade som riksintresse. Naturvårdsverket ansvarar för samordningen kring arbetet med Natura 2000 och varje länsstyrelse ansvarar för skötsel, skydd och tillsyn av områdena. I Boxholms kommun finns 14 Natura 2000-områden.

Figur 44 Riksintresse för Natura 2000 och naturvård omfattar samma områden.

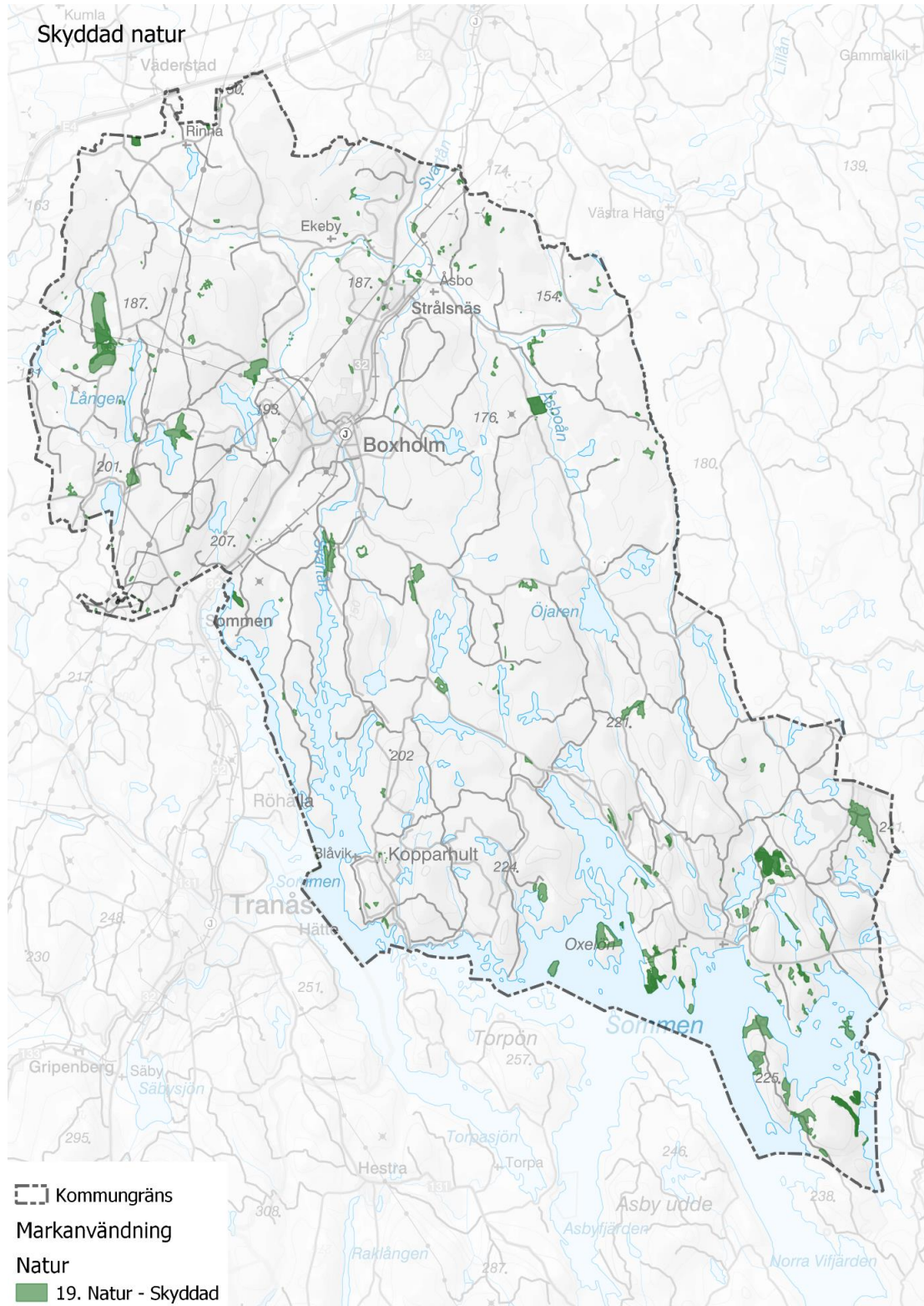
Områden av riksintresse för naturvården ska representera svensk natur, belysa landskapets utveckling och visa mångfalden i naturen. Inom varje naturgeografisk region har Naturvårdsverket valt ut de bästa exemplen. I Boxholms kommun finns flera områden av riksintresse för naturvården.

VILJEINRIKTNING

- Ny bebyggelse ska anpassas och ta hänsyn till områdets naturvärden och får inte påverka dessa negativt. Vid planläggning, lovgivning och tillståndsprövning i närheten av riksintresse för naturvård och Natura 2000-områden ska naturvärdena värnas. Vid tillståndsprövningar inom område av riksintresse ska remiss skickas till Länsstyrelsen för inhämtande av synpunkter.

SKYDDAD NATUR

Det finns flera sätt att skydda olika natur- och djurvärden. Några av dessa återges kortfattat nedan. Dessa metoder kan variera beroende på de specifika behov och hot som olika ekosystem och arter står inför.

Figur 45 Karta skyddad natur

NATURMINNE

Enligt 7 kapitlet 10 § miljöbalken kan länsstyrelsen eller kommunen förklara ett särpräglad naturföremål som naturminne, om det behöver skyddas eller vårdas särskilt. Naturminnesförklaringen får omfatta även det område på marken som krävs för att bevara naturföremålet och ge det behövligt utrymme. Naturminnen kan utgöras dels av enskilda föremål såsom flyttblock, jättegrytor eller gamla och storvuxna träd, dels av mycket små områden med intressanta naturföreteelser.

BIOTOPSKYDD

Mindre mark- eller vattenområden som utgör livsmiljö för hotade djur- och växtarter som annars är särskilt skyddsvärda kan förklaras som biotopskyddsområde. Skyddet syftar till att skydda framför allt de biologiska värdena. Inom ett biotopskyddsområde får det inte bedrivas verksamhet eller vidtas åtgärder som kan skada naturmiljön.

GENERELLT BIOTOPSKYDD

Följande mindre mark- och vattenområden i jordbruksmark omfattas av biotopskydd enligt 7 kapitlet 11 § miljöbalken.

- Alléer (minst 5 lövträd i enkel eller dubbel rad)
- Källor med omgivande våtmark i jordbrukslandskap (högst 1 hektar)
- Odlingssänen (på eller i anslutning till jordbruksmark upplagda ansamlingar av stenar med ursprung i jordbruksdriften)
- Pilevallar (hamlade pilar i en rad som består av antingen minst fem träd med ett inbördes avstånd av högst 100 meter i en i övrigt öppen jordbruksmark eller invid en väg där marken mellan pilträden är plan eller upphöjd till en vall, eller av tre träd om vallen är väl utbildad, mer än 0,5 meter hög och två meter bred).
- Småvatten och våtmarker i jordbruksmark (högst 1 hektar)
- Stenmurar i jordbruksmark
- Åkerholmar (högst 0,5 hektar)

BIOTOPSKYDD SOMRÅDEN

Vissa biotoper kan skyddas genom särskilda beslut. För områden i skogsmark är Skogsstyrelsen beslutande (som exempelvis brandfält, äldre naturskogsartade lövbestånd, alkärr och ravinskogar) medan länsstyrelsen är beslutsmyndighet för markområden som inte omfattas av skogsvårdslagen till exempel naturbetesmarker, naturliga ängar, naturliga bäckfåror, ras- och bergbranter, rik- och kalkkärr. Även kommuner får besluta om biotopskydd.

NATURRESERVAT

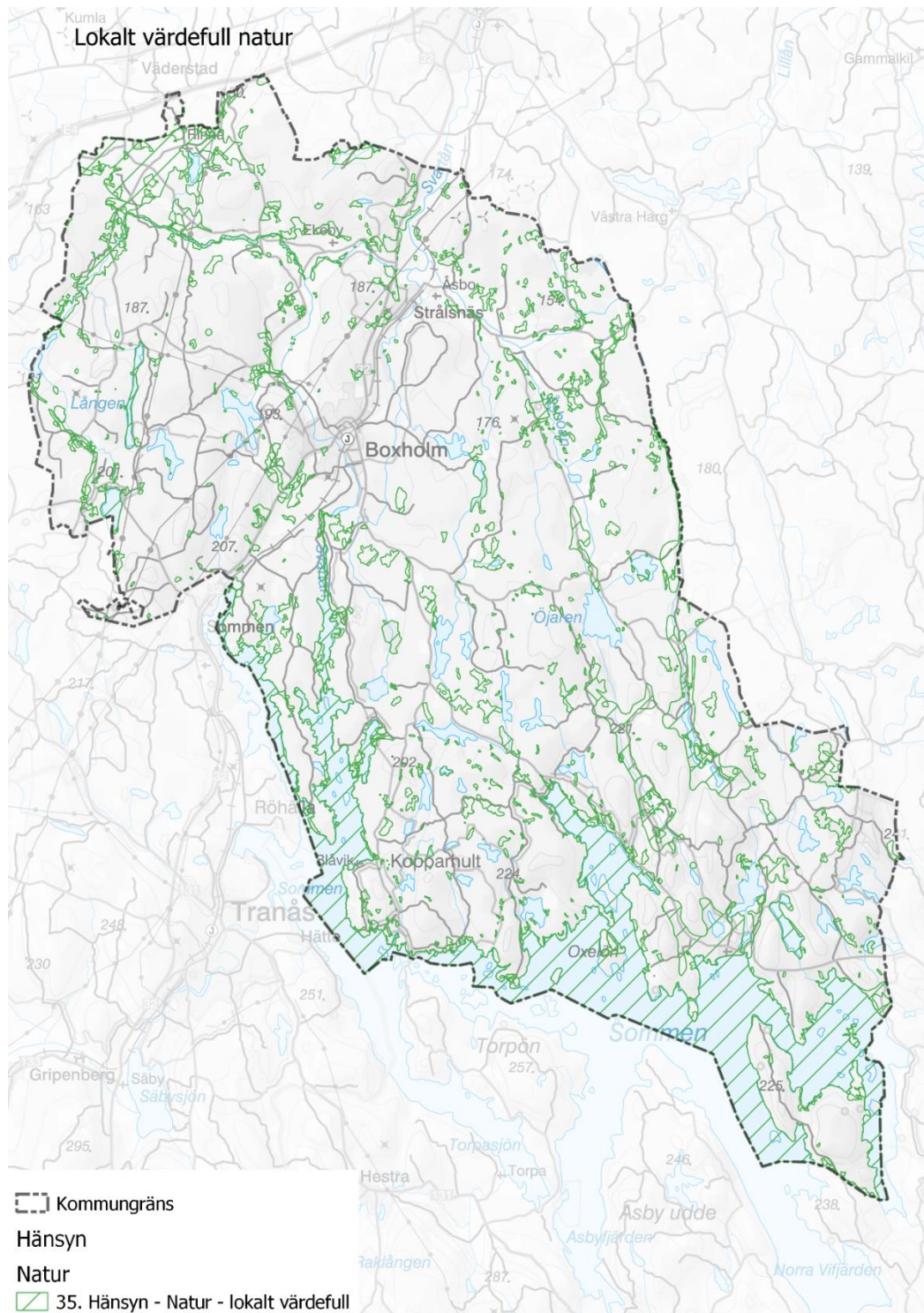
Bestämmelserna om naturreservat finns i miljöbalken. Skyddet kan ha flera syften: att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov för friluftslivet.

NATURVÅRDSAVTAL

Naturvårdsavtal är ett nyttjanderättsavtal som kan tecknas mellan markägare och staten genom Skogsstyrelsen eller länsstyrelserna. Syftet med ett naturvårdsavtal är att utveckla och bevara de höga naturvärden som redan finns. Naturvårdsavtal anses som en nyttjanderätt enligt jordabalken.

NATURVÅRDSPROGRAM

Boxholms kommun antog år 2015 ett naturvårdsprogram som utgör ett viktigt kunskapsunderlag för kommunens naturvärden. I naturvårdsprogrammet redovisas även kommunens mål och ambitioner gällande naturvärden. Programmet utgör ett viktigt underlagsmaterial för översiktsplanen och är även tänkt att fungera som stöd för handläggning av ärenden.

Figur 46 Karta Lokalt värdefull natur

VATTEN

Om dricksvatten finns att läsa i kapitel [3.9 Teknisk försörjning & samhällsviktiga funktioner - Dricksvattenförsörjning](#)

Vatten uppträder i ett kretslopp och transporteras mellan olika magasin som atmosfären, grundvatten, sjöar, vattendrag och havet. Vatten är grunden för allt liv och har många användningsområden. Vi använder vatten bland annat i hushåll, jordbruk och industri, för friluftsliv och rekreation, transporter, energiproduktion, värmeförsörjning, bevattning och som mottagare av avloppsvatten. Utöver åtgärder som rör detaljplanering bedriver Boxholms kommun bland annat tillsyn av enskilda avlopp och lantbruk, vilket är en del i arbetet att kunna bidra till förbättrad vattenkvalitet.

I kommunen finns ca 150 sjöar och en del mindre gölar samt sex större vattendrag bland annat sjöarna Sommen och Öjaren. Svartån och dess biflöden, som Lillån och Åsboån, spelar en viktig roll för bevattning, kraftproduktion och rekreation, och är även biologiskt värdefulla. Svartån är det dominerande vattendraget och avvattnar i stort sett hela kommunen för att senare övergå i Motala ström. De viktigaste biflödena till Svartån är Lillån från väster (kallad Lillån vid Ekeby) och Åsboån från öster. Bara små arealer avvattnas till Sommen.

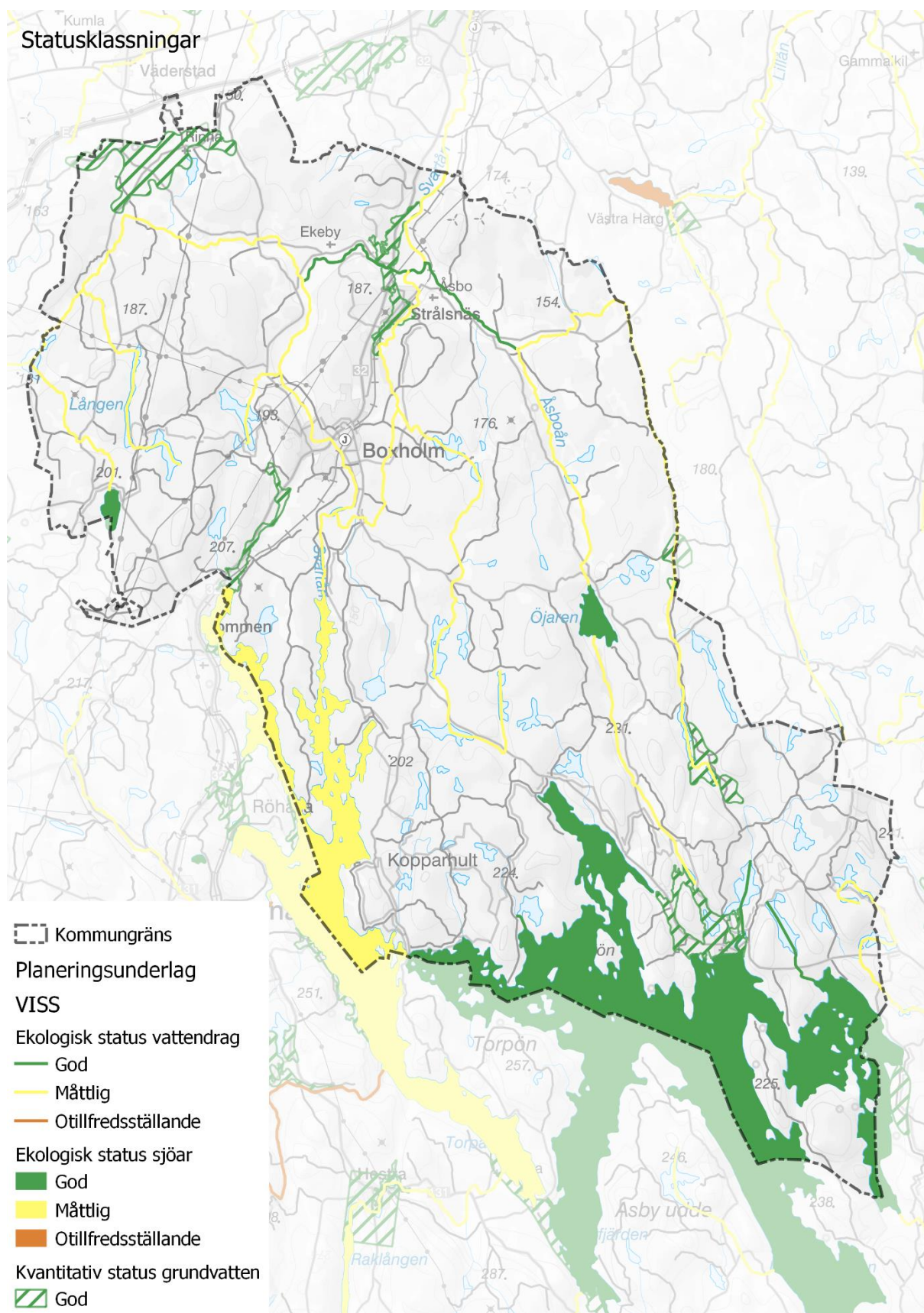
Europeiska unionen beslutade år 2000 om principerna för en hållbar vattenpolitik i EU. Detta så kallade vattendirektivet syftar till att minska och förhindra föroreningar i sjöar, vattendrag, grundvatten och kustvatten. För att uppnå detta

måste kommuner och myndigheter samarbeta och ta ansvar för de åtgärder som krävs.

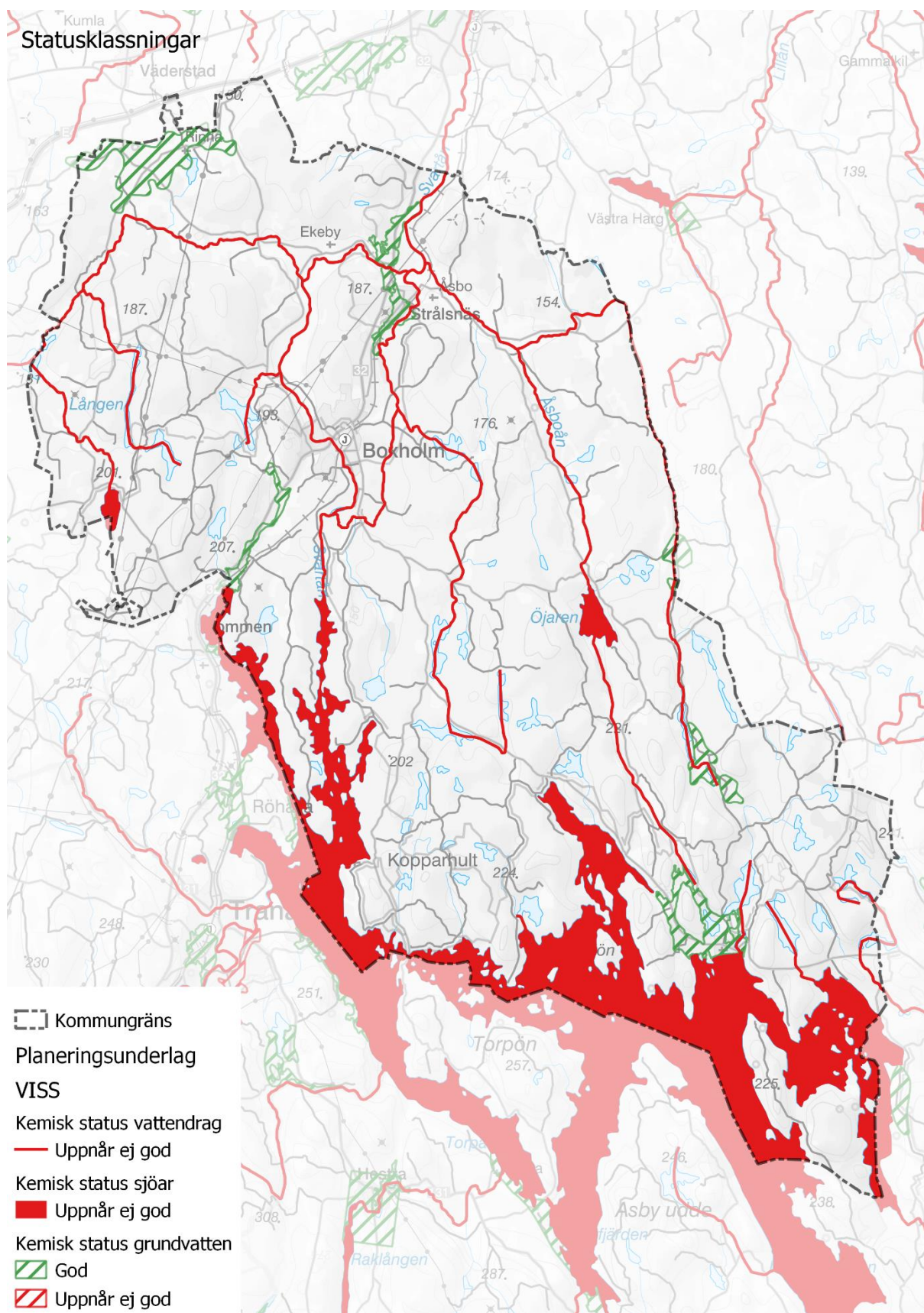
MILJÖKVALITETSNORMER FÖR VATTEN

För vattenförekomster, det vill säga vatten som övergår en viss storlek, finns fastställda miljökvalitetsnormer. Miljökvalitetsnormer beskriver den miljökvalitet som ska uppnås och vid vilken tidpunkt. Normen anger hur miljön bör vara för att ekologiska och kemiska funktioner i vattenmiljön ska uppnås. Statusklassificeringen beskriver den befintliga vattenkvaliteten i en vattenförekomst.

I Boxholms kommun finns ytvattenförekomster och grundvattenförekomster som har statusklassats och har miljökvalitetsnormer. Statusen för sjöar och vattendrag visas i kartan.

Figur 47 Ekologisk status för vattendrag.

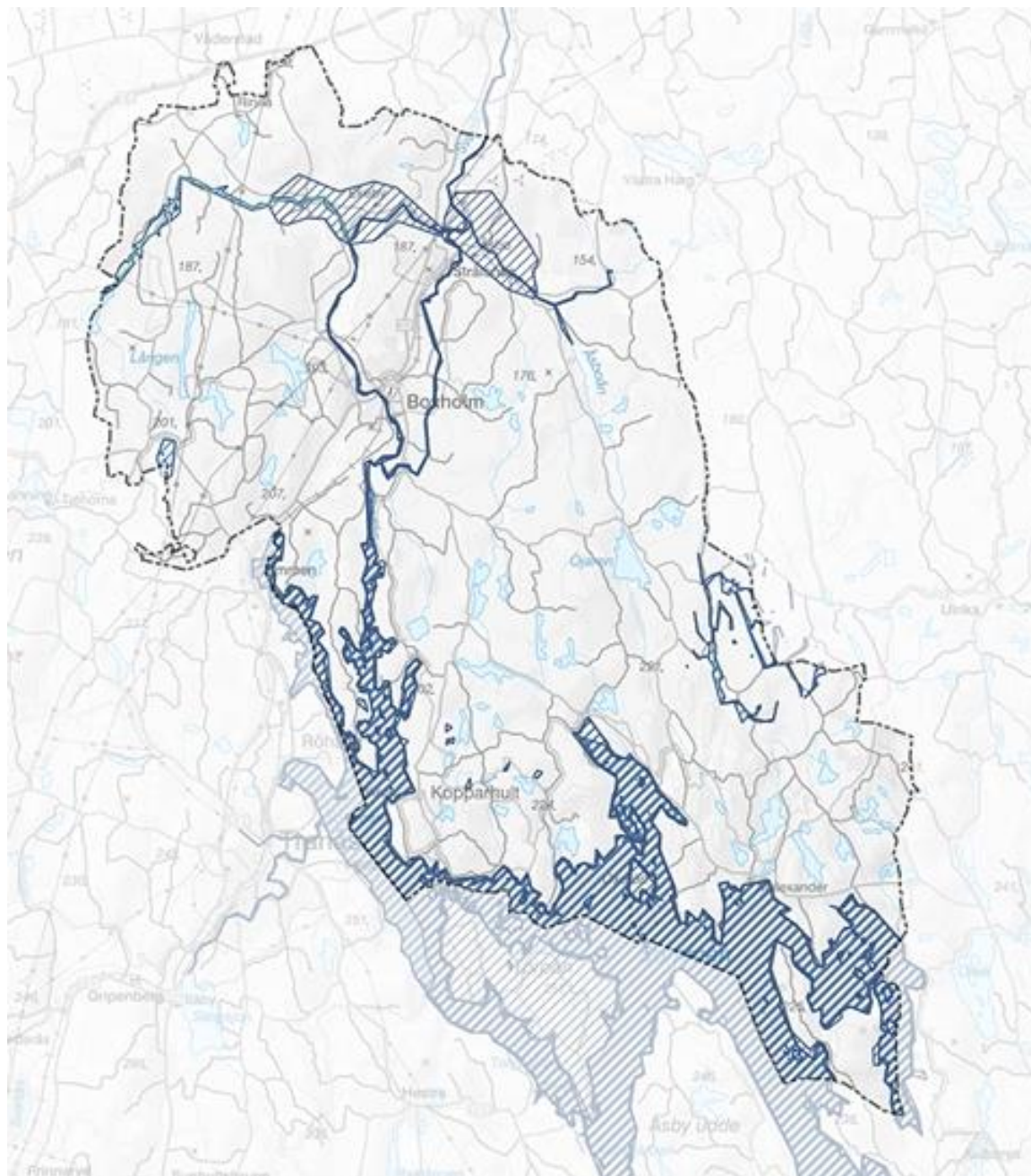

Figur 48 Kemisk status för vattendrag.

VÄRDEFULLA VATTEN

Inom ramen för miljökvalitetsmålet ”Levande sjöar och vattendrag” har länsstyrelsen pekat ut ett antal sjöar och vattendrag som värdefulla. Ett värdefullt vatten, antingen en sjö eller ett vattendrag, är ett objekt som har höga natur- och/eller fiskevärden knutna till sig. Ett objekt kan pekas ut som särskilt värdefullt, värdefullt eller potentiellt värdefullt på nationell eller regional nivå för sina natur- och fiskevärden.

I Boxholms kommun har Sommen samt ett flertal bäckar pekats ut.

Figur 49 Karta värdefulla vatten

3.4 FRILUFTSLIV

Friluftsliv är ett samlingsbegrepp för fritidsaktiviteter som genomförs utomhus, som inkluderar såväl organiserad som oorganiserad verksamhet. Friluftsliv har goda effekter på vår hälsa och ger oss förståelse för naturen och bidrar till regional utveckling.

NATIONELLA FRILUFTSMÅL

I december 2012 beslutade regeringen om tio mål för friluftslivspolitik. Det övergripande målet med friluftslivspolitik är att stödja människors möjligheter till att vistas i naturen och utöva friluftsliv där allemansrätten är grunden.

1. Tillgänglig natur för alla
2. Skyddade områden som resurs för friluftslivet
3. Starkt engagemang och samverkan
4. Allemansrätten
5. Tillgång till natur för friluftsliv
6. Attraktiv tätortsnära natur
7. Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling
8. Ett rikt friluftsliv i skolan
9. Friluftsliv för god folkhälsa
10. God kunskap om friluftslivet

RIKSINTRESSE FRILUFTSLIV

I Boxholms kommun finns ett område som omfattas av riksintresse för friluftsliv: Området omfattar sjön Sommen.

Figur 50 Riksintresseområdet för friluftsliv finns i den södra delen av kommunen.

RIKSINTRESSE FRILUFTSLIV – SOMMEN

Sommen och dess närområde är en värdefull och skyddsvärd naturmiljö som på flera sätt är unik. Dess främsta värde är sjöns klara vatten och den höga kvaliteten. Det ligger i sin tur till grund för det värde sjön tillskrivs för friluftsliv, rekreation och turism samt naturvärden. Som en djup och näringsfattig klarvattensjö har Sommen har goda förutsättningar som livsmiljö för en särpräglad och mycket värdefull fisk- och fågelfauna. Landskapet som omger sjön uppvisar en storslagen och sällsynt vacker sydsvensk naturtyp med ett artrikt växtliv tack vare de omväxlande terräng- och näringsförhållandena. Sommen är känd både inom och utanför Sverige för sitt klara vatten och intressanta fiske. Ett flertal anordningar för friluftslivet finns i området. Det finns flera populära friluftsaktiviteter såsom båtliv, bad, fiske och långfärdsskridskor. Det finns flera vandrings- och cykelleder som går runt sjön och ångbåt som trafikerar sjön sommartid. Det finns ett flertal naturreservat i och vid Sommen.

3.5 STRANDSKYDD

För områden vid sjöar och vattendrag gäller särskilda strandskyddsbestämmelser som regleras i miljöbalken. Strandskydd finns i hela Sverige och är en lag som stärker allemansrätten vid vatten. I särskilda fall går det att ansöka om dispens från strandskyddet.

Strandskyddet ska långsiktigt trygga att medborgarna har tillgång till strandområden genom allemansrätten. Dessutom ska strandskyddet bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet. För att tillgodose syftena är det enligt huvudregeln förbjudet att inom strandskyddsområden vidta vissa åtgärder, bland annat att uppföra nya byggnader.

Det skyddade området är normalt 100 meter från strandkanten både på land och i vattenområdet och inkluderar även undervattensmiljön. Länsstyrelsen kan under vissa förutsättningar utvidga strandskyddet. En utvidgning kan göras upp till 300 meter om det behövs för att tillgodose strandskyddets syften.

Strandskyddsreglerna i miljöbalken ger Boxholms kommun möjlighet att peka ut landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS) för att gynna utvecklingen på landsbygden. Mer information om utpekade LIS-områden finns under fliken Planförslag för utveckling kapitel [2.6 Landsbygdsutveckling i strandnära läge \(LIS\)](#).

SMÅ SJÖAR OCH VATTENDRAG

Sedan den 1 september 2014 har länsstyrelsen möjlighet att upphäva strandskyddet vid små sjöar och vattendrag (Betänkande 2013/14: MJU26), om det område som upphävandet avser har liten betydelse för att tillgodose strandskyddets syften. Detta innebär alltså inte att strandskyddet är upphävt vid alla små sjöar och vattendrag utan är en möjlighet för länsstyrelsen att häva skyddet i ett enskilt fall.

Länsstyrelsen har sedan tidigare möjlighet att häva strandskyddet om ett område uppenbart saknar betydelse för strandskyddets syften. Syftet bakom regeländringen är att öka förståelsen och acceptansen för strandskyddet och samtidigt förbättra möjligheterna till bebyggelse och andra åtgärder vid små sjöar och vattendrag.

Med små sjöar avses sjöar som är omkring en hektar eller mindre och med små vattendrag avses sådana som är omkring två meter breda eller smalare. Vad som mera exakt ska anses vara små sjöar och vattendrag ska enligt propositionen avgöras genom bedömningar i det enskilda fallet och ytterst av rättspraxis.

HANTERING AV STRANDSKYDD

- Kommunerna har huvudansvaret för att besluta om dispenser och upphävande av strandskyddet i detaljplaner.
- Kommunerna ska i översiktsplanen ange områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen där det vid dispensprövning eller upphävande även får beaktas som ett särskilt skäl om åtgärden bidrar till att långsiktigt främja utvecklingen av landsbygden. Vid prövningen av dispenser i sådana områden får även en- och tvåbostadshus som placeras i anslutning till ett befintligt bostadshus beaktas som särskilt skäl.
- Vid varje beslut om dispens eller upphävande av strandskyddet ska en fri passage lämnas för allmänheten och för att goda livsvillkor för djur- och växtliv ska bevaras.
- Strandskyddet återinträder automatiskt när en detaljplan upphävs eller ersätts.
- Länsstyrelsen ska bevaka strandskyddets intressen vid kommunal planläggning och vid behov pröva kommunala beslut om upphävanden och dispenser.

FRI PASSAGE

För att trygga allmänhetens tillgång till fria stränder och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten ska det alltid finnas ett område som behövs för att säkerställa fri passage mellan strandlinjen och byggnaderna eller anläggningarna. Detta gäller dock inte om en sådan användning av området närmast strandlinjen är omöjlig med hänsyn till de planerade byggnadernas eller anläggningarnas funktion. Ett beslut om att upphäva strandskyddet i detaljplan eller ge dispens från strandskyddet ska inte omfatta den fria passagen. Strandskyddet finns alltså kvar i den del närmast stranden som avsätts som fri passage.

DISPENS FRÅN STRANDSKYDDET

Vid prövningen av dispens från strandskyddet får, enligt 7 kapitlet 18 c § miljöbalken, endast särskilda skäl beaktas om det område som dispensen avser:

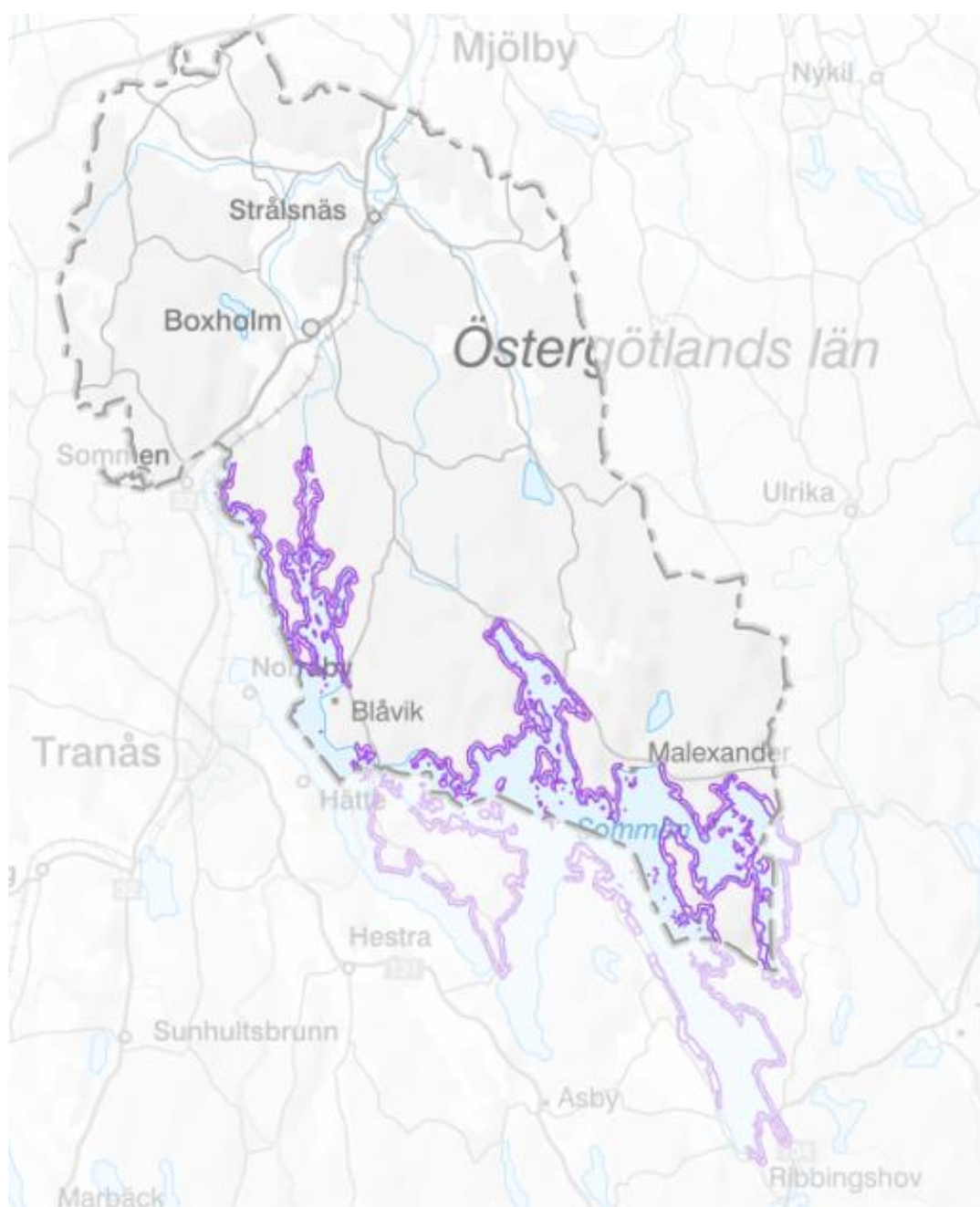
1. redan har tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften,
2. genom en väg, järnväg, bebyggelse, verksamhet eller annan exploatering är väl avskilt från området närmast strandlinjen,
3. behövs för en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet och behovet inte kan tillgodoses utanför området,
4. behövs för att utvidga en pågående verksamhet och utvidgningen inte kan genomföras utanför området,
5. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området, eller
6. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett annat mycket angeläget intresse.
 1. Om prövningen gäller ett område för landsbygdsutveckling i strandnära lägen får man, enligt 7 kapitlet 18 d § miljöbalken, utöver ovanstående punkter som särskilt skäl beakta om ett strandnära läge för en byggnad, anläggning, verksamhet eller åtgärd bidrar till utvecklingen av landsbygden. I områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen finns därtill ytterligare två särskilda skäl för att få dispens:
 7. Bygga en turistanläggning där närheten till vatten är en stor fördel och åtgärden bidrar till utveckling av landsbygden.
 8. Bygga enstaka en- och tvåbostadshus och kompletterande byggnader i dessa områden, om byggnaderna uppförs i anslutning till befintliga bostadshus.

GENERELLT STRANDSKYDD

Strandskyddet är ett generellt områdesskydd vid hav, sjöar och vattendrag. Strandskyddszonen omfattar både land och vatten. Den utgår från strandlinjen och sträcker sig 100 meter upp på land och 100 meter ut i vattnet. Bestämmelsen gäller vid alla sjöar och vattendrag oavsett storlek.

UTVIDGAT STRANDSKYDD

För några områden har Länsstyrelsen i Östergötlands län beslutat om utvidgat strandskydd. Utvidgningen varierar mellan 150 och 300 meter från strandlinjen.

Figur 51 Utökat strandskydd upp till 300 meter längs med Sommens strandlinje.

3.6 KULTURMILJÖ

En kulturmiljö är allt det som finns omkring människan som har skapats av andra människor genom hela historien. De kulturmiljöer som finns påverkar utformning och utveckling av platser, bygder och regionen.

NATIONELLA KULTURMILJÖMÅL

Sedan 1 januari 2014 gäller fyra nationella kulturmiljömål. Regeringen och riksdagen har uttalat att de även ska vara vägledande för kulturmiljöarbetet på regional och kommunal nivå. Det statliga kulturmiljöarbetet ska främja:

- Ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas.
- Människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön.
- Ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser
- En helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

RIKSINTRESSE - KULTURMILJÖVÅRD

Områden som pekats ut som riksintresse för kulturmiljövården enligt 3 kapitlet 6 § miljöbalken ska skyddas mot alla ingrepp som påtagligt kan skada dess värden. Ett utpekade område kan variera både i storlek och i kulturhistoriskt innehåll, ifrån små miljöer som speglar en speciell historisk epok till vidsträckta landskapsavsnitt som utvecklats under lång tid. Det är Riksantikvarieämbetet som beslutar om ett område är av riksintresse för kulturmiljövården. Därefter är det kommunernas uppgift att ta hänsyn till de utpekade riksintressena i översiktsplaneringen.

I Boxholm kommun finns tre områden utpekade som riksintresse för kulturmiljövård. Kommunen anser att kulturmiljövårdens riksintresseanspråk är rimliga och avser tillgodose riksintressena genom hänsynstagande vid planläggning och lovprövning.

Figur 52 De tre riksintresseområdena för kulturmiljövård ligger i norra delen av kommunen.

1. EKEBY – RYCKELSBY

Fornlämningsmiljö med fossilt odlingslandskap av äldre järnålderskaraktär. I området finns stensättningar, gravfält, omfattande stensträngssystem i hävdade hagmarker och Ekeby medeltidskyrka, ombyggd på 1700-talet, samt klockargård och sockenstuga.

2. ÅSBOSÄNKAN

Dalgångsbygd kring Åsboån med förhistorisk bosättning- och brukskontinuitet (Herrgårdsmiljö). Åsbo kyrkomiljö med medeltida kyrka, ombyggd under 1700-talet, skola och prästgård. Herrgårdarna Grönlund och Strålsnäs från 1800-talet med alléer, stora ekonomibyggnader, arbetarbostäder och omgivande parker. Värdefull stenvalvsbro över Åsboån finns inom riksintresseområdet tillsammans med gravfält.

3. SÄRSTAD – JORDFÄLLE

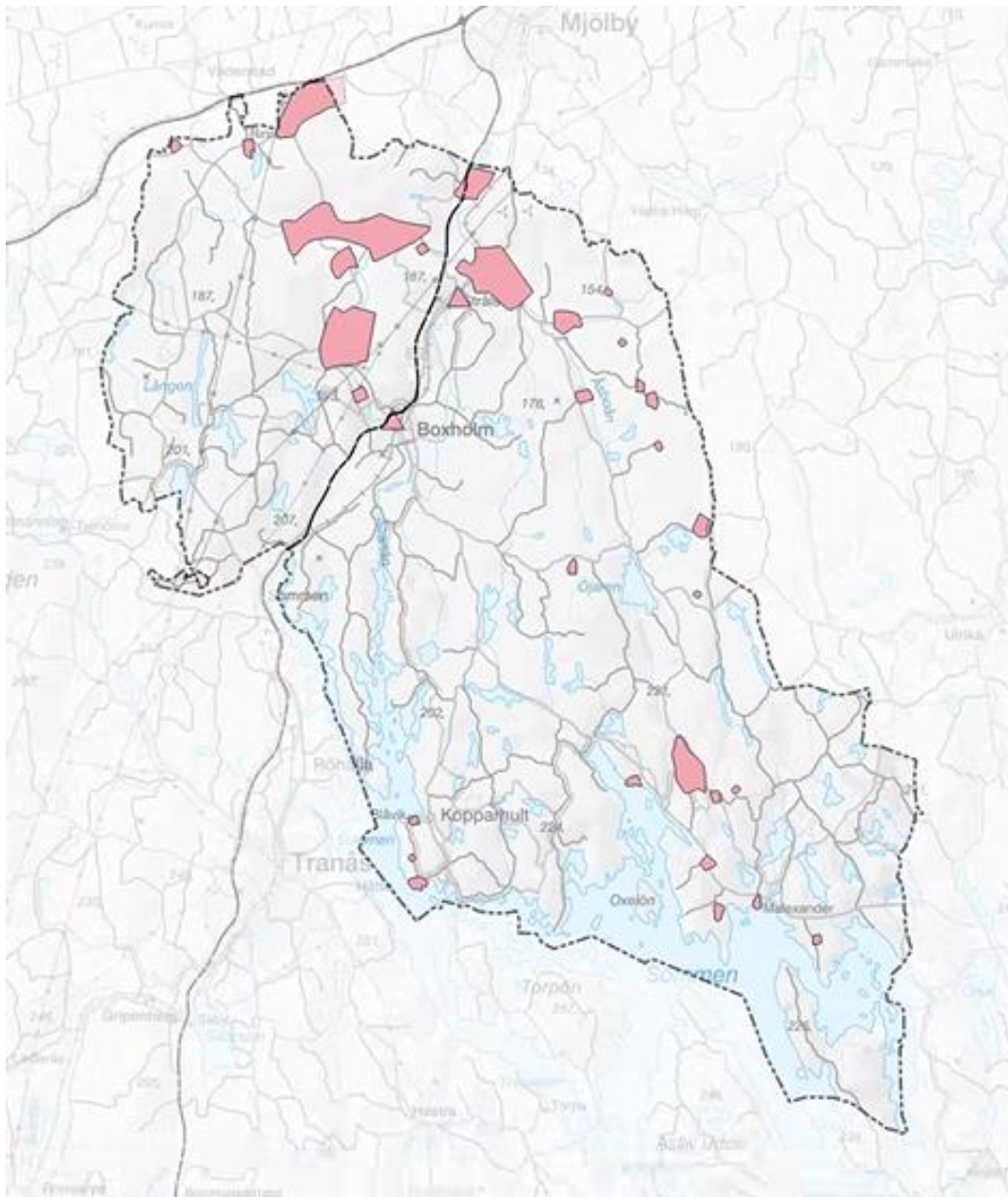
Fornlämningsmiljö med välbevarat fossilt odlingslandskap från äldre järnåldern. Inom riksintresseområdet finns omfattande stensträngssystem med långa fägator i gränzonen mellan slätt och skog samt spridda gravar med flera troliga boplatslägen. I området ingår även Jordfälle by med bytomt med opåverkad av laga skiftet och med bebyggelse från 1800 – talets senare del och 1900-talets början. Riksintresset omfattar också delar av Mjölby kommun.

REGIONALT UTPEKADE KULTURMILJÖER

1983 genomfördes en översiktlig kulturinventering av Länsstyrelsen i Östergötland. I Boxholms kommun finns tre geografiska karaktärsområden beskrivna med flera delar:

- Jordbruksbygden med sina byar och herrgårdar i den norra delen av Boxholms kommun där Åsbosänkan och Ekeby/Ryckelsby bildar ett markant stråk med Strålsnäs som centrum.
- Sätermiljöer och sockencentra längs med sjön Sommen, där Liljeholmen vid Blåvik samt Björnöns dubbelgård och Stjernesand i Malexander är skyddade som byggnadsminne.
- Boxholms tätort med bland annat Timmerön och bruksmiljön längs med Svartån.

Dessa områden behöver beaktas vid all typ av samhällsutveckling i kommunen.

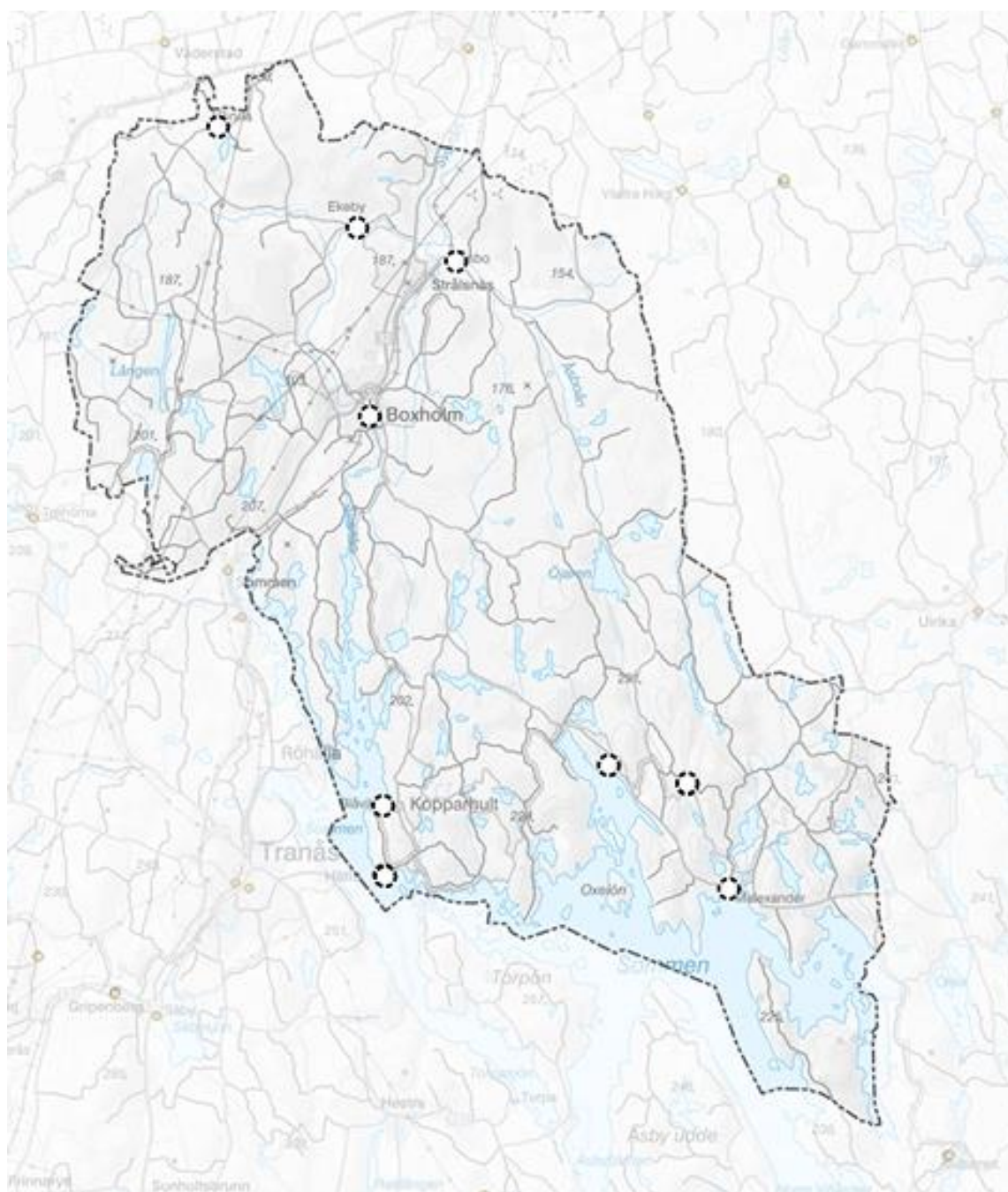
Figur 53 Karta över regionalt utpekade kulturmiljöer

KYRKLIGA KULTURMINNEN OCH BYGGNADSMINNEN

Kulturhistoriska värden i kyrkobyggnader, kyrktomter, kyrkliga inventarier och begravningsplatser skyddas av 4 kapitlet kulturmiljölagen. Objekten får inte på något väsentligt sätt ändras utan tillstånd från länsstyrelsen. I 3 kapitlet kulturmiljölagen finns bestämmelser om byggnadsminnen, hur de inrättas, vilket skydd de har och i vilken mån de får ändras. Länsstyrelsen får förklara en byggnad med ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde eller som ingår i ett bebyggelseområde med ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde som byggnadsminne. En byggnadsminnesförklaring innebär skyddsbestämmelser och möjligheter till att erhålla statliga byggnadsvårdsbidrag.

Kommunen har åtta byggnadsminnen:

- Liljeholmens herrgård (tre stycken), lusthus, flygel och bostadshus, corps-de-logi.
- Stjernesandsgård (två stycken), flygelbyggnad och bod, bostadshus och corps-de-logi.
- Björnöns gård (tre stycken), jordbruk- bostadshus (två stycken) och jordbruk – portlider.

Figur 54 Karta över byggnadsminnen

FORNLÄMNINGAR

Fornlämningar är spår som lämnat efter mänsklig verksamhet. Det kan till exempel vara boplatser, gravfält och kulturlager i medeltida städer. Fornlämningar skyddas i andra kapitlet kulturmiljölagen (1988:950) och finns uppräknade med kriterier.

Fasta fornlämningar har allmänt skydd och omfattas av ett skyddsavstånd. Det är enligt lagen förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering, eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning.

I Boxholm finns ett stort antal fornlämningar och på Riksantikvarieämbetets webbplats Fornsök som innehåller information om alla kända registrerade fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar i Sverige, både på land och i vatten.

KULTURMILJÖVÅRD – LOKALT VÄRDEFULLT

En inventering av kulturhistoriska miljöer och byggnader i Boxholms kommun påbörjades sommaren 2022 och presenterades i en rapport 2023.

En inventering av kulturhistoriska miljöer och byggnader har utförts av Östergötlands museum i anslutning till översiktsplanearbetet 2019. Arbetet är av översiktlig karaktär och värderingen utgår från ett lokalt perspektiv, dvs vad som är av betydelse och ger förankring på orten och i kommunen. Det är endast bostadsbebyggelse som har inventerats. De miljöer och byggnader som pekas ut som kultur-historiskt värdefulla är valda främst utifrån deras representativitet och tydlighet.

VILJEINRIKTNING

- Värna och bevara kulturmiljöer
- Främja kulturell förståelse
- Skydda mot förvanskningar
- Verka för balans mellan utveckling och bevarande, samt anpassning av kulturmiljöer till moderna krav och behov.

3.7 LÅGEXPLOATERADE OMRÅDEN

Boxholms kommun har en rik och omväxlande natur. Som ett underlag till bedömning av lågexploaterade områden ligger bland annat Boxholms kommuns Naturvårdsprogram.

Lågexploaterade områden är beteckningen för sådana mark- och vattenområden som endast i obetydlig omfattning är påverkade av bebyggelse, exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön. Nästan hela kommunen är på något sätt påverkad av verksamheter eller anläggningar. Det finns några större sammanhängande områden som kan anses vara mindre påverkade, förutom ett aktivt skogs- och lantbruk.

Figur 55 Karta över lågexploaterade områden

Större sammanhängande markområden som är lågexploaterade som inte innehåller större vägar (länsvägar buffrade 200 meter), järnväg (buffrade 200 meter), elledningar (buffrade 100 meter), bebyggda ytor, jordbruksmark, täktverksamhet vindkraftsetableringar eller annan ianspråktagen markyta samt utpekade områden som är minst 100 hektar. Inom områdena kan enstaka bostadshus, uthus eller transformatorstationer förekomma. Områdena har höga naturvärden och/eller är viktiga för friluftslivet.

Redovisningen av dessa områden innebär inte några hinder för pågående markanvändning och dess utveckling av ett aktivt skogs- och lantbruk. Avsikten är istället att väga in behovet av att skydda områdena vid prövning av större- och ytkrävande verksamheter eller anläggningar med stor påverkan på omgivningen och landskapet som exempelvis vindkraft eller gruva. Då ska hänsyn tas till nedanstående värden som de lågexploaterade områdena utgör.

VILJEINRIKTNING

- De områden som upplevs som relativt tysta ska kommunen vara restriktiv till att tillåta störande verksamheter. Dessa områden ska bevaras som naturområden och/eller som friluftsområden.
- Pågående markanvändning och dess utveckling ska inte hindras av utpekandet som lågexploaterade områden.
- Ytkrävande verksamheter enligt definition i plan- och bygglagen ska inte tillåtas, men undantag kan göras för stora infrastrukturprojekt av riksintresse.
- Åtgärder för att stärka friluftslivet eller öka tillgängligheten till ett område utreds utifrån platsens lokala förutsättningar.
- Enstaka ny bostadsbebyggelse kan vara möjlig och prövas från fall till fall.
- Vindkraftsetableringar som har ha betydande påverkan på landskapsbilden ska inte tillåtas i dessa områden.

3.8 TÄKTVERKSAMHET

Täktverksamhet innebär brytning av torv, berg, sten, grus, sand eller andra typer av jord. Täkt- och gruvverksamhetens påverkan på natur- och vattenmiljöer är betydande och stora områden tas i anspråk och landskapsbilden förändras. Täkter är samtidigt nödvändigt för samhällets behov men behöver ta en stor hänsyn till andra värden för att inte påverka exempelvis natur- och kulturvärden och friluftslivet. Täkter kräver tillstånd enligt miljöbalken med undantag för mindre husbehovstäkter. För uttag av förbränningstorf gäller bearbetningskoncession enligt torvlagen.

Täktverksamhet riskerar att påverkat både grund- och ytvattenförekomster genom exempelvis föreningar och sänkning av grundvattenytan.

I Boxholms kommun finns idag två bergtäkter norr om Strålsnäs och två naturgrustäkter i den östra delen av kommunen.

Kommun ser som positivt om markägare i samband med avslutad täktverksamhet omvandlar området till andra typer av verksamheter som till exempel solcellspark eller mark för jordbruket. Därigenom kan ett effektivt nyttjande av marken skapas och som dessutom skapar en större hållbarhet i markens användning

VILJEINRIKTNING

- Nya grus- och bergtäkter föregås av sedvanlig miljöprövning.
- Täkter som påverkar friluftsliv, landskapsbild, natur- och kulturvärden och turism bör inte tillåtas i kommunen.
- Täkter kan med fördel efter avslutad verksamhet omvandlas till område för andra typer av verksamheter.
- Boxholms kommun ska verka för hushållning av naturgrus och andra material och öka andelen återanvänt material.

3.9 TEKNISK FÖRSÖRJNING OCH SAMHÄLLSVIKTIGA FUNKTIONER

Boxholms kommun idag ett samarbete med Tranås kommun för leverans om dricksvatten. Dricksvattnet kommer från Tranås vattenverk som i sin tur tar vatten från sjön Sommen.

Dricksvattnet i Malexander kommer från en borrhäls grundvattentäkt.

Det finns också en reservvattentäkt.

VILJEINRIKTNING

- Samordning och samlokalisering mellan de olika tekniska systemen, ledningar och anläggningar samt med bebyggelseutveckling ska eftersträvas.

VATTENSKYDDSSOMRÅDEN

Dricksvatten är vårt viktigaste livsmedel och något som vi människor ibland tar för givet. Vattnet behöver skyddas så att vi både idag och i framtiden kan ha en god kvalitet på vattnet. För att skydda grund- och ytvattentillgångar har kommunen eller länsstyrelsen möjlighet att förklara vattenskyddsområden. Det vara både vattentillgångar som nyttjas idag eller som kan komma att utnyttjas som vattentäkt i framtiden. Till varje vattenskyddsområde finns skyddsföreskrifter som talar om vad som inte får göras inom vattenskyddsområdet och när det krävs tillstånd eller anmälan. I Boxholms kommun finns två vattenskyddsområden.

VILJEINRIKTNING

- Kommunen har två vattenskyddsområden och fastställda föreskrifter ska följas.
- Boxholms kommun ska arbeta aktivt med reservvattentäkter för att säkra tillgången till dricksvatten i framtiden.

DRICKSVATTENFÖRSÖRJNING

Kommunen har ansvar för försörjning av dricksvatten till medborgarna enligt vattentjänstlagen SFS 2006:412). Kommunernas miljönämnder har det lokala tillsynsansvaret.

Länsstyrelsen har ett regionalt samordningsansvar för den regionala vattenförsörjningen och gällande regionala vattenförsörjningsplan är från 2014.

Kommunen har tack vare samarbetet med Tranås kommun goda förutsättningar för att klara framtida vattenförsörjning. Det finns idag en överkapacitet som täcker framtida behov för 6 5000 invånare samt möjligheter för etablering av större vattenkrävande verksamheter.

- Kommunens vattentäkter ska skyddas med vattenskyddsområde och föreskrifter som begränsar vad som får göras inom området.
- Kommunen ska upprätta en vattentjänstplan samt dagvattenpolicy som hålls aktuella och reviderad vid behov.

ELNÄT OCH DISTRIBUTIONSANLÄGGNINGAR

Etablering av storskalig elintensiv verksamhet ställer krav på elnätsstrukturen i regionen. Det elnät som behövs för att tillgodose behovet av el tas ofta för givet. I många områden i Sverige utnyttjas transmissionsnätet redan idag fullt ut stora delar av året. Därför kan det behövas investeringar för att möjliggöra ytterligare uttag av el från transmissionsnätet. Det är regionnätsägaren som gör en initial bedömning av om verksamheten är så pass stor och elintensiv att det krävs förstärkningar på transmissionsnätets nivå. Efter en initial bedömning har regionnätsägaren och Svenska kraftnät en dialog om hur det önskade uttaget mest effektivt ska tillgodoses. Normalt behöver Svenska kraftnät alltid involveras vid etablering av verksamheter som förbrukar mer än 100 MW. Ledtiderna för att få till stånd nya kraftledningar är cirka 10 år, beroende på bland annat tillståndsprocesser kan det ta upp till 15 år innan en ny transmissionsnätsledning är i drift.

Nätägare i Boxholms kommun är till största del Vattenfall Eldistribution AB. Strategiska frågor kopplat till elnät ska ingå i kommunens arbete med klimat och energiplan.

- Vid detaljplanarbeten eller vid etableringar av verksamheter och andra elintensiva anläggningar ska en tidig dialog med nätägaren inledas.
- Samråd ska hållas med Svenska kraftnät när åtgärder planeras inom 250 meter från transmissionsnätsledningar och stationer.
- För att säkerställa att Svenska kraftnäts magnetfältspolicy uppfylls ska ny bebyggelse av bostäder, skolor och förskolor placeras 130 meter från en 400 kV-ledning.

3.10 TRANSPORTSYSTEM

REGLER FÖR BYGGANDE VID ALLMÄN VÄG

- Enligt väglagen får en enskild väg eller annan utfart inte anslutas till allmän väg utan Trafikverkets tillstånd.
- Inom ett avstånd på 50 meter från allmän väg får skyltar inte sättas upp utan länsstyrelsens tillstånd.
- Inom ett avstånd på 12 meter från allmän väg och i området kring vägkorsningar får byggnader inte uppföras, anläggningar inte utföras eller åtgärder vidtas som kan försämra trafiksäkerheten utan länsstyrelsens tillstånd.
- Ovanstående bestämmelser gäller endast där det inte finns detaljplan. Tillstånd behövs inte för åtgärd som kräver bygglov.

RIKSINTRESSE VÄGAR – 3 KAPITLET 8 § MILJÖBALKEN

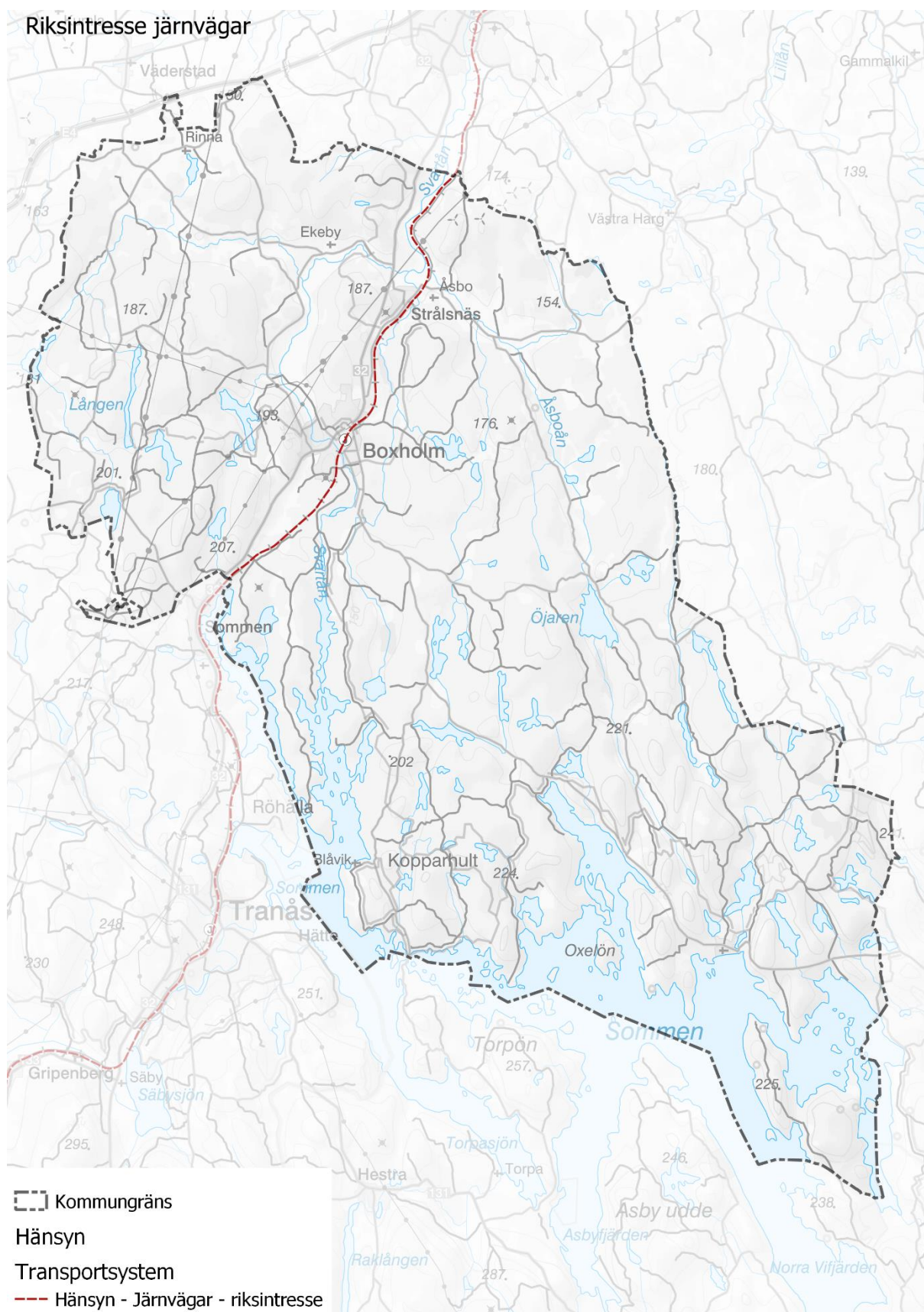
Riksväg 32 och i nordväst en begränsad del av Europaväg 4 utgör riksintresse för kommunikationer enligt 3 kapitlet 8 § miljöbalken. I begreppet riksintresse ingår att de mark- och vattenområden som berörs av utpekad vägnät ska skyddas mot åtgärder som påtagligt försvårar tillkomsten av eller utnyttjande av en väganläggning. Det innebär att vägens funktioner ska skyddas avseende; god transportkvalitet och god nåbarhet till andra regioner, god tillgänglighet för samtliga trafikanter som färdas både längs och tvärs vägen.

Figur 56 Riksvägen för väg 32 går från Tranås mot Mjölby igenom Boxholm och Strålsnäs.

RIKSINTRESSE JÄRNVÄGAR – 3 KAPITLET 8 § MILJÖBALKEN

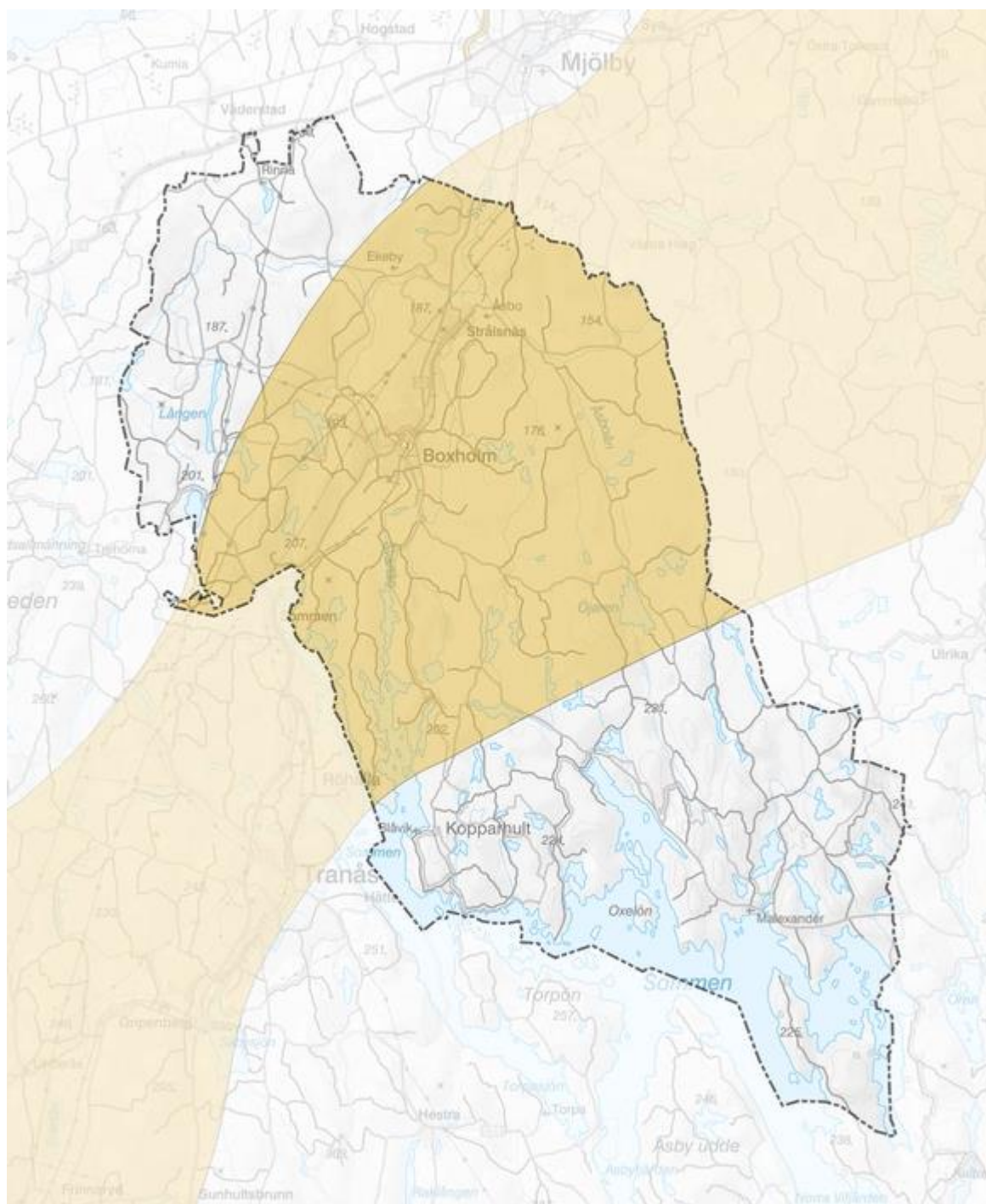
Södra stambanan utgör riksintresse för kommunikationer enligt 3 kapitlet 8 § miljöbalken och är av internationell betydelse och ingår i det utpekade TEN-T-nätet. Banan sträcker sig från Stockholm till Malmö och är mycket viktig för person- och godstrafik. Banan ingår även i det utpekade strategiska godsnätet. I begreppet riksintresse ingår att de mark- och vattenområden som berörs av utpekad järnväg ska skyddas mot åtgärder som påtagligt försvårar tillkomsten av eller utnyttjande av en järnvägsanläggning. Det innebär att järnvägens funktioner ska skyddas avseende god transportkvalitet.

Figur 57 Karta över järnvägar

GÖTALANDBANAN, STOCKHOLM – GÖTEBORG

Boxholms kommun berörs till stor del av utbredningsområdet för en ny höghastighetsbana, se karta nedan.

Figur 58 Korridoren för Götalandsbanan sammanfaller till större delen med Boxholms kommun.

En stambana som binder ihop Sverige från väst till öst skulle föra miljontals människor närmare varandra. Satsningen på höghastighetsjärnvägen skapar förutsättningar till ökat bostadsbyggande och kan skapa tillväxt i Boxholms kommun och regionen. Planeringen av ny stambana mellan Stockholm och

Göteborg avbröts efter ett regeringsbeslut 2022. Enligt tidigare planering skulle närmaste tågstopp lokaliseras till Linköping och Jönköping. Boxholm har tågförbindelse till Jönköping och goda tågförbindelser till Linköping. Vid behov kan kommunen också föra dialog med regionen om att införa BRT (Bus rapid transport) för snabba och enkla kommunikationer till en eventuell höghastighetsbana.

VILJEINRIKTNING

- Boxholms kommun ställer sig inte bakom byggandet av nya stambanan enligt föreslagen korridor då det ger en negativ inverkan på miljön.
- Kommunen anser att riksintresset för framtida korridor för järnväg till viss del påverkar möjligheterna till lovgivning kopplat till mark- och vattenanvändningen inom Boxholms kommun.

FLYGPLATSER OCH LUFTFART – RIKSINTRESSE, 3 KAPITLET 8 § MILJÖBALKEN

HINDERFRIHET

Uppförande av byggnader eller andra föremål högre än 20 meter kan komma att påverka flygtrafiken. Därför ska en lokaliseringsbedömning (flyghinderanalys) göras vid varje enskild etablering. Den som planerar att uppföra master eller vindkraftverk ska ta kontakt med berörd aktör (Luftfartsverket, aktuell flygplats, Försvarsmakten). När det gäller fristående luftfartsanläggningar ute i terrängen som inte tillhör en flygplats görs flyghinderanalysen av Luftfartsverket i egenskap av sakägare. När det gäller luftfartsanläggningar som tillhör en flygplats (inflygningshjälpmedel) svarar respektive flygplats för utredningen.

- Alla objekt på land och till sjöss som är högre än 20 meter över mark eller vattenyta och som ingår i bygglovshandlingar eller kommunala planer ska remitteras till Luftfartsverket.

RIKSINTRESSE FLYGPLATS JÖNKÖPING, LINKÖPING

Vid en flygplats finns tre olika typer av skyddsområden som har med flyghinder att göra:

- hinderbegränsande ytor närmast flygplatsen,
- procedurområde som täcker ett betydligt större område kring flygplatsen samt
- MSA-ytan som utgörs av en cirkel med radien 55 kilometer räknat från flygplatsens landningshjälpmedel.

Dessa områden och ytor garanterar hinderfrihet för flygtrafiken.

Hinderbegränsande ytor finns vid alla flygplatser. Procedurområden och MSA-tytor finns endast vid så kallade instrumentflygplatser.

MSA (Minimum Sector Altitude) är den höjd som ett flygplan som är på väg ner för att landa säkert kan sjunka till innan den slutliga inflygningen tar vid. På denna höjd har flygplanet en marginal på 1000 fot/300 meter över den MSA-påverkande ytan, vars höjd är samma som högsta hinder inom ytan. Nya hinder kan ha en negativ inverkan på flygtrafiken. Den MSA-påverkande ytan består av en cirkel med radien 55 km, som utgår från flygplatsens landningshjälpmedel. Cirkeln är delad i fyra sektorer och höjderna kan vara olika i varje sektor.

VILJEINRIKTNING

- Kommunen ska samråda med berörda flygplatser inom utpekat område på 60 km radie för objekt som skall uppföras högre än 20 meter. Befinner sig objektet intill en insjö skall även Kustbevakningen i Karlskrona remitteras.

3.11 FÖRSVARSMAKTENS INTRESSEN

Försvarmaktens intresse inom översiktsplanering i Boxholm kan relatera till flera olika aspekter, såsom säkerhet, skydd av kritisk infrastruktur och beaktande av militära övningsområden. Det är viktigt att Boxholms översiktsplan tar hänsyn till dessa intressen för att inte störa Försvarmaktens verksamhet och för att bidra till nationell säkerhet.

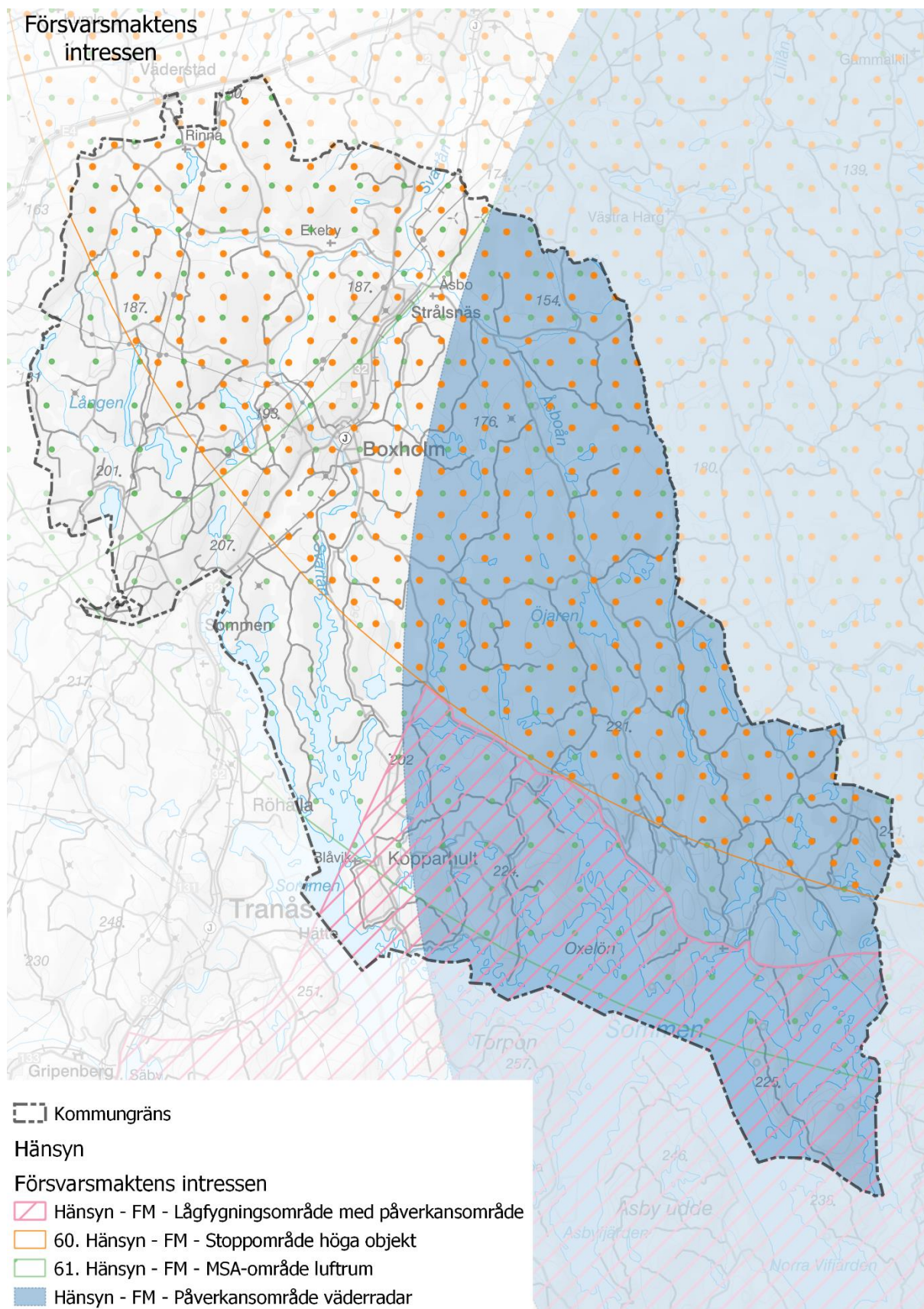
PÅVERKANSOMRÅDEN INOM BOXHOLMS KOMMUN

- Påverkansområde väderradar Vilebo, 3 kapitlet 9 § miljöbalken
- Stoppområde för höga objekt, 3 kapitlet 9 § miljöbalken
- MSA-område luftrum, 3 kapitlet 9 § miljöbalken

ÖPPNA OMRÅDEN AV BETYDELSEN 3 KAPITLET 9 § 1 STYCKET MILJÖBALKEN

- Småländska höglandets lågflygningsområde med påverkansområde (berör södra delen av Boxholms kommun)

Inom *påverkansområde väderradar*, *stoppområde höga objekt* och *MSA- område* ska alla höga objekt remitteras Försvarmakten för bedömning av påtaglig skada på riksintresse för totalförsvarets militära del.

Figur 59 Försvarmaktens riksintresse.

3.12 MILJÖ, HÄLSA, TRYGGHET OCH SÄKERHET

Enligt plan- och bygglagen ska all planläggning ta hänsyn till miljöaspekter vid beslut om hur mark- och vattenområden ska användas och hur vår byggda miljö ska användas, utvecklas och bevaras. Det innebär att miljö- och riskfaktorer ska hanteras så att miljön i så stor utsträckning som möjligt inte tar skada och att risken för att människor utsätts för skada eller olägenhet minimeras.

Boxholm kommun ska genom detaljplanering, bygglovsgivning och andra tillståndsärenden se till att omgivningspåverkan blir så liten som möjligt vid nyetablering. Det innebär generellt att det som nyetablas, exempelvis verksamheter eller bostäder, ska vidta åtgärder så befintlig bebyggelse eller verksamhet inte lider skada av nyetableringen.

BULLER

Buller är ett oönskat ljud som påverkar både vår hälsa och livskvalitet. Studier visar på att människors hälsa påverkas i en större omfattning än vad som tidigare varit känt (Boverket, 2022). De vanligaste bullerkällorna är från trafik såsom väg och järnväg. Buller kan också komma från industrier och andra verksamheter. Verksamheter som är extra känsliga för buller är bostäder, förskolor, skolor och vårdboenden.

Sedan 1 juli 2017 gäller en förordning till miljöbalken med bestämmelser om riktvärden för buller utomhus vid bostadsbyggnader från spårtrafik och vägar. Förordningen ska tillämpas vid planläggning samt ärenden om förhandsbesked och bygglov utanför detaljplan. Enligt förordningen bör buller från spårtrafik och vägar inte överskrida 60 dB(A) ekvivalent ljudnivå vid en bostadsbyggnads fasad, och 55 dB(A) ekvivalent ljudnivå samt 70 dB(A) maximal ljudnivå vid en uteplats om en sådan ska anordnas i anslutning till byggnaden. I Boxholms kommun är strävan att begränsa buller. Detta styrs bland annat av de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalken och regler om egenkontroll, tillsyn och prövning. I kommande planering genomförs detaljerade bullerstudier som ska visa hur bebyggelse placeras och utformas för att klara gällande bullerriktvärden.

Boxholms kommun är en liten kommun och omfattas inte av miljökvalitetsnorm för buller som beskrivs i förordningen om omgivningsbuller (2004:675). Vidare finns krav på Trafikverket att återkommande kartlägga buller från vägar som trafikeras av mer än 3 miljoner fordon per år. Det gäller exempelvis utmed väg E4.

VILJEINRIKTNING

- Vid planläggning av nya bostadsområden som riskerar att inte uppnå riktvärdena för buller ska en trafikbullerutredning utföras och vid behov ska åtgärder tillämpas för att minska eventuella bullerstörningar. Skolor, förskolor och annan känslig verksamhet ska utformas så att en utemiljö med god ljudmiljö kan skapas.
- Boxholms kommun ska sträva efter att samla bullrande verksamheter till de större verksamhetsområdena.

VATTENKVALITET

För vattenförekomster, det vill säga vatten som övergår en viss storlek, finns fastställda miljökvalitetsnormer. Miljökvalitetsnormer beskriver den miljökvalitet som ska uppnås och vid vilken tidpunkt. Normen anger hur miljön bör vara för att ekologiska och kemiska funktioner i vattenmiljön ska uppnås. Statusklassificeringen beskriver den befintliga vattenkvaliteten i en vattenförekomst.

I Boxholms kommun finns ytvattenförekomster och grundvattenförekomster som har statusklassats och har miljökvalitetsnormer. Statusen för sjöar och vattendrag redovisas i kartan.

VILJEINRIKTNING

- Vid planläggning inom eller i närheten av vattenförekomst som omfattas av miljökvalitetsnorm bör/ska en dagvattenutredning genomföras.
- För sjöar och vattendrag som har god status ska vattenkvaliteten inte försämrats.

LUFTKVALITET

Miljökvalitetsnormer för luft är den svenska implementeringen av EU:s (Europeiska unionens) ramdirektiv för luft. Den är ett juridiskt bindande styrmedel för att förebygga och åtgärda miljöproblem. Regler beträffande miljökvalitetsnormerna finns i miljöbalkens 5:e kapitlet. För närvarande finns miljökvalitetsnormer gällande utomhusluft för kvävedioxid, kväveoxider, svaveldioxid, bly, partiklar (PM10 och PM2,5), bensen, kolmonoxid, ozon, arsenik, kadmium, nickel och bens(a)pyren. Dessa luftföroreningar medför risker för miljön och människors hälsa. Biltrafik är den största orsaken till höga halter av hälsofarliga ämnen i luften.

Boxholms kommun är medlem i Östergötlands luftvårdsförbund. Där samverkar kommunerna med beräkning, mätning och kontroll av miljökvalitetsnormer för utomhusluft. För närvarande bedöms det inte finnas någon risk i Boxholm att miljökvalitetsnormen för utomhusluft överskrids för något ämne. Frågan bevakas i samhällsplaneringen och vid miljöärenden.

VILJEINRIKTNING

- Boxholms kommun ska kontrollera så att miljökvalitetsnorm för luft uppfylls inom kommunens gränser. Kontrollen sker genom mätning eller beräkning. Om en miljökvalitetsnorm överskrids eller riskerar att överskridas ska kommunen ta fram ett åtgärdsprogram.
- Risk för att miljökvalitetsnormen för luft överskrids kan uppkomma på gator som har mycket trafik i kombination med slutna gaturum. När det bedöms att denna risk kan uppstå ska det utredas om miljökvalitetsnormerna för luft riskeras överskridas.

RADON

Radon är en osynlig och luktfri radioaktiv gas som finns i mark, luft och vatten. Radon i byggnader kommer från tre källor: marken, byggnadsmaterial samt dricksvattnet. Radon följer med luften in i luftrör och lungor vid andning. I lungorna avges strålning som kan orsaka lungcancer. Radon från marken är den vanligaste källan till radon i byggnader. Det finns alltid tillräckligt med radongas i marken för att orsaka radonhalter inomhus om huset är otätt mot marken. Strålsäkerhetsmyndigheten har tagit fram rikt- och gränsvärden för radon i inomhusluft och vatten. Radonhalten bör inte överstiga 200 Bq/m³ i bostäder, skolor och allmänna lokaler (referensnivå enligt Strålskyddsförordningen).

Strålning från marken kommer främst från sönderfallen av de naturligt förekommande grundämnena kalium, uran och torium. Halterna av dessa ämnen varierar i berggrunden och jordlagren vilket gör att strålningen varierar från plats till plats. Översiktlig markstrålning har karterats av Sveriges geologiska undersökning (SGU). Resultatet visar på relativt höga värden för gammastrålning (uran) i vissa delar av Boxholms kommun bland annat i området kring Blåvik.

VILJEINRIKTNING

- Vid planläggning och bygglovsprövning ska kommunen verka för att radonhalter i inomhusluft inte överskrider Boverkets föreskrifter för nybyggnation och Socialstyrelsens riktvärden för befintliga bostäder.

RAS, SKRED OCH EROSION

Både ras och skred är exempel på snabba massrörelser i jord eller i berg. I ett ras rör sig de enskilda delarna fritt i förhållande till varandra under förloppet. Ett skred däremot är en massa av jord och block eller en del av en bergsslänt som kommer i rörelse och som till en början är sammanhängande.

Erosion omfattar stranderosion längs med kuster, sjöar och vattendrag, samt erosion i slänter. En orsak till stranderosion är att vattnet, genom rörelse, bearbetar stränder och bottenar och transporterar bort löst material som sedan avsätts på andra ställen. Andra orsaker kan vara stormar och isrörelser. Under vissa förutsättningar kan erosion bidra till att ras och skred inträffar. Erosion i ett vattendrag kan påverka slänter så att ras eller skred inträffar. Förändringar av vegetation eller vattenmängder, flödesvägar eller rinnhastigheter i slänter med kraftiga lutningar kan orsaka erosion och leda till att ras uppstår eller slamströmmar bildas.

Skred, ras och erosion kan uppstå till följd av höga vattenflöden, högt vattentryck i marken i vissa jordarter, främst leror. Större nederbörds mängder kan ge upphov till

höga flöden i bäckar och åar. Detta kan innebära erosions- och rasrisker i vattendragens närhet.

Enligt 3 kapitlet. 5 § plan- och bygglagen ska kommunens syn på risken för skador på den byggd miljön som kan följas av bland annat ras, skred och erosion samt hur sådana risker kan minska eller upphöra redovisas i översiktsplanen.

Samhället behöver således planeras och anpassas till de fysiska förutsättningar som finns och till framtida klimatförändringar. Kunskap om ras, skred och erosion behövs för att kunna ta långsiktiga hållbara beslut, undvika ekonomiska förluster och förebygga olyckor.

Flera svenska myndigheter, såsom Statens geotekniska institut, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) Skogsstyrelsen, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) samt

Statens geotekniska institut
(2024) kartvisningstjänsten
ras, skred och erosion (RSE),
[Vägledning](#) Ras, skred,
erosion.

Lantmäteriet (LM) producerar kartunderlag

som kan användas för att analysera förutsättningar för ras, skred och erosion.

Underlagen ger en bra grund för strategiska val och beslut för långsiktig, säker och hållbar markanvändning och planering. Alla kartunderlag finns samlade i kartvisningstjänsten ras, skred och erosion (RSE). Gemensamt för underlagen är att de indikerar områden där insatser för vidare undersökningar behövs. Om ny bebyggelse eller nya vägar byggs kan konsekvensen vid ett skred bli större, hänsyn ska alltid tas till markens stabilitet vid nybyggnation och detaljplanering.

I samband med detaljplanering och bygglov ska således alltid utföras en bedömning av förutsättningar för skred, ras, slamströmmar och erosion i enlighet med Plan- och bygglagen. Vid bedömning och utredning ska hela avrinningsområdet beaktas, inte enbart marken inom planområdet eller fastigheten där bygglov söks.

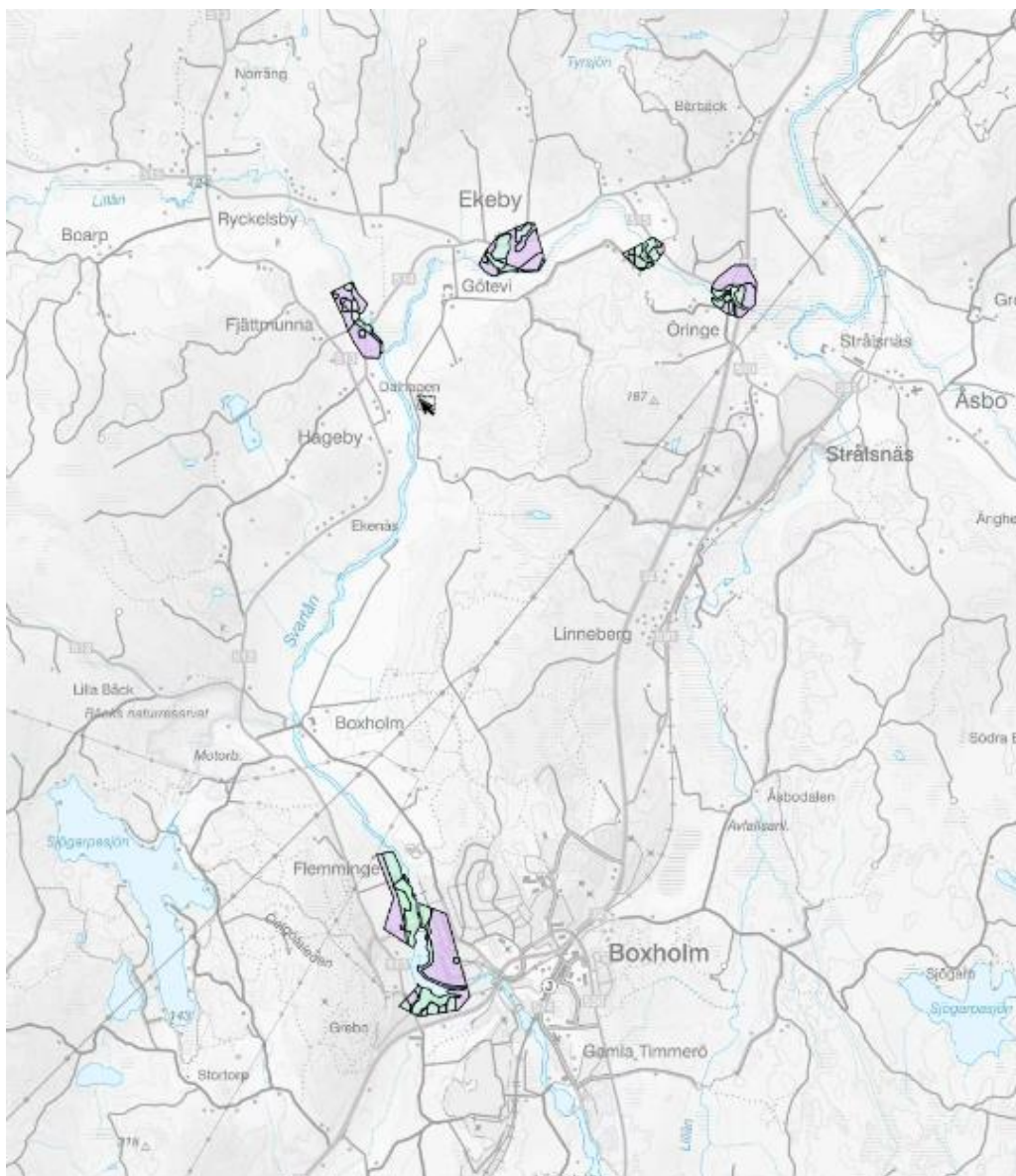
FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR RAS OCH SKRED I BOXHOLM KOMMUN

Topografin i Boxholm kommun är varierad och enligt Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) präglas den norra delen av Boxholms kommun av jordarten morän och längs med Svartån av postglacial silt och sand. De södra delarna av kommunen domineras av jordarten berg med inslag av både morän och isälvsediment. Runt Malexander finns ett stråk som domineras av jordarten isälvsediment sand. Enligt Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) är den dominerande jordarten längs med vattendrags dalgångar mäktiga jordlager av lera, silt och sand.

Inom kommunen finns ett antal kända riskområden för ras, skred och erosion i närheten av bebyggda områden.

År 2018 presenterade Myndigheten för samhällsskydd och beredskap en kartering av stabiliteten av på fem platser längs med Svartån i Boxholms kommun. I samband med detaljplaneläggning och bygglovsprövning eller andra åtgärder som kan påverka markens stabilitet kommer det bli aktuellt att utreda markens stabilitet ytterligare. Utifrån de områden som föreslås i översiktsplanen är det området i Öringe som delvis berörs av dessa riskområden.

Myndigheten för samhällsskydd
och beredskap (2018)
Översiktlig stabilitetskartering
Östergötlands län

Figur 60 Utpekade områden ras, skred och erosion

VILJEINRIKTNING

- Vid planläggning och bygglovsprövning ska riskerna för ras, skred och erosion beaktas.
- En geoteknisk undersökning ska genomföras om området är av finjord (lera och silt).
- En stabilitetsutredning bör genomföras i enlighet med Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps rekommendationer.

ELEKTROMAGNETISKA FÄLT

Sedan 2002 finns ett allmänt råd från tidigare Statens strålskyddsinstitut som anger referensvärden för allmänhetens exponering för magnetfält. Referensvärdena är rekommenderade maxvärden och bygger på riktlinjer från EU (Europeiska unionen). Syftet med referensvärdena är att skydda allmänheten mot kända hälsoeffekter vid exponering för magnetfält. De är satta till en femtiondedel av de värden där man har konstaterat negativa hälsoeffekter. För långsiktiga effekter, som förhöjd cancerrisk, räcker inte dagens kunskap för att fastställa några gränsvärden.

VILJEINRIKTNING

- Boxholms kommun ska sträva efter att utforma eller placera nya kraftledningar och andra elektriska anläggningar så att exponering för elektromagnetiska fält begränsas.
- Undvika att placera nya bostäder, skolor och förskolor nära elanläggningar som ger förhöjda magnetfält.
- Sträva efter att begränsa fält som starkt avviker från vad som kan anses normalt i hem, skolor, förskolor respektive aktuella arbetsmiljöer.

MILJÖFARLIG VERKSAMHET

Med miljöfarlig verksamhet avses all användning av mark, byggnader eller anläggningar som på ett eller annat sätt ger utsläpp till mark, luft eller vatten och som kan vara skadlig för människors hälsa eller miljön. Bestämmelser kring miljöfarlig verksamhet finns i miljöbalkens 9:e kapitel.

FÖRORENADE OMRÅDEN

Med förorenade områden avses mark, grundvatten, ytvatten, sediment, byggnader och anläggningar som är så förorenade att det kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa och/eller miljön. Bestämmelser kring förorenade områden finns bland annat i miljöbalkens 10:e kapitel. Länsstyrelsen undersöker, samordnar och prioriterar arbetet med förorenade områden. I Länsstyrelsens EBH-databas

(efterbehandling av förorenade områden) går det söka i karta för att se var det finns misstänkt eller konstaterade förorenade områden i mark, grundvatten, ytvatten, sediment och byggnader. För varje utvecklingsområde i översiktsplanen har det gjorts en översiktlig bedömning om aktuellt område har någon misstänkt förorening.

I Boxholms kommun finns flera förorenade områden främst i Boxholm. Totalt finns tre objekt som omfattas av riskklass 1, mycket stor risk för människors hälsa eller miljö. Det finns tio objekt som omfattas av riskklass 2, stor risk och fyra objekt som omfattas av mindre känslig markanvändning.

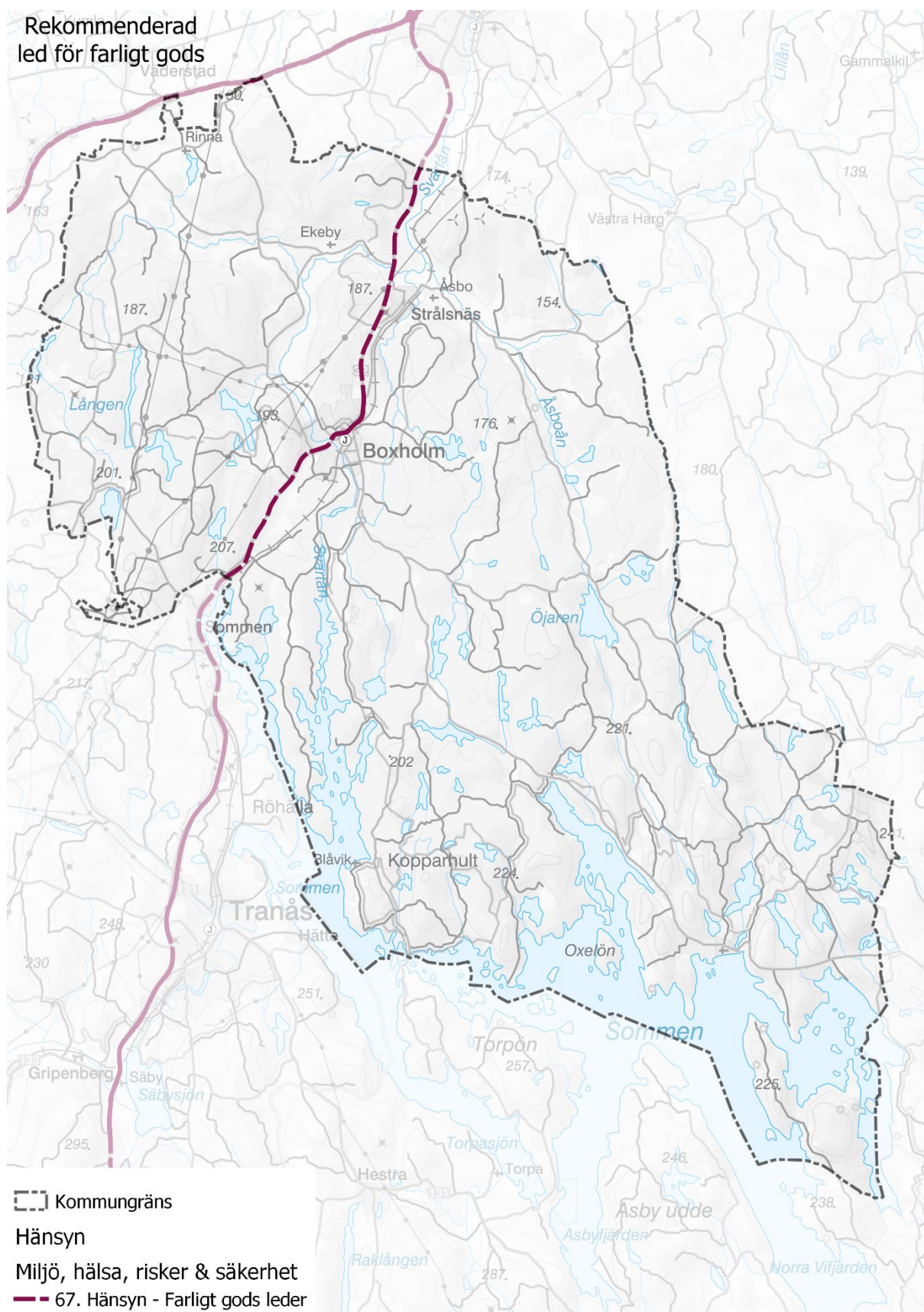
VILJEINRIKTNING

- Vid planering eller lovgivning ska länsstyrelsens inventering av potentiellt förorenade områden beaktas. Finns identifierade risker för markföroreningar ska markföroreningar utredas och relevanta åtgärder genomföras.
- Gamla och pågående deponier ska redovisas i aktuell avfallsplan.

TRANSPORTLED FÖR FARLIGT GODS

Farligt gods är ett samlingsbegrepp för ämnen och föremål som har sådana farliga egenskaper att de, vid felaktig hantering under transport, kan orsaka skador på människor, miljö och/eller egendom.

Med transportled för farligt gods menas de vägar och järnvägar som, av Länsstyrelsen, pekats ut som rekommenderat vägval för fordon som transporterar farligt gods. I Boxholm omfattas riksväg 32 och järnvägen som transportleder för farligt gods.

VILJEINRIKTNING

- Vid planläggning inom skyddsavstånd av 150 meter från riksväg 32 och järnvägen ska en riskanalys genomföras.

RÄDDNINGSTJÄNSTENS BEREDSKAP OCH INSATSTIDER FÖR LIVRÄDDNING

Boxholms kommun samverkar med Mjölby kommun rörande räddningstjänsten. I kommunen finns två stationer, Boxholm och Malexander som är dimensionerad för frekventa händelser som bostadsbränder och trafikolyckor. I Mjölby finns en station som är bemannad dygnet runt.

Med insatstid avses tiden från det att larm inkommit till räddningstjänsten och till dess att räddningsarbetet har påbörjats. Det vill säga tiden det tar för personal att klä sig och sätta sig i brandbilen, körtiden fram till adressen och slutligen, tiden det tar att ta med utrustning och göra sig redo för insats. I och med samarbetet med Mjölby kommun så larmas närmaste räddningsstyrka oavsett i vilken kommun som händelsen äger rum. Därför görs första insats inom vissa områden av räddningsstyrkor från andra kommuner.

Vatten till brandsläckning ska finnas tillgängligt i brandpostsystem, branddammar eller pumpplatser. I kommunen tillämpas det så kallade alternativsystemet för brandvattenförsörjning vilket innebär att brandpostsystemet kan glesas ut i vissa områden samtidigt som räddningstjänsten har tillgång till bemannade tankbilar.

Vatten till brandsläckning ska finnas tillgängligt i brandpostsystem. I kommunen tillämpas det så kallade alternativsystemet för brandvattenförsörjning vilket innebär att brandpostsystemet kan glesas ut i vissa områden samtidigt som räddningstjänsten har tillgång till bemannade tankbilar.

VILJEINRIKTNING

- Vid planering och lovgivning ska räddningstjänstens insatstider och utryckningsvägar beaktas.

3.13 KLIMATFÖRÄNDRINGAR – PÅVERKAN PÅ BEBYGGD MILJÖ

Den globala uppvärmningen medför konsekvenser som exempelvis högre temperaturer, förändrade nederbördsmängder, förhöjda vattennivåer och mer frekventa extrema vädersituationer. Ett förändrat klimat medför konsekvenser för bebyggelse, infrastruktur, dricksvattenkvalitet, biologisk mångfald samt risk för spridning av föroreningar från förorenade områden.

Omfattningen av konsekvenserna är svåra att överblicka och det råder osäkerhet kring hur omfattande konsekvenser riskerar att bli. Det är viktigt att hela samhället planerar att ha beredskap för exempelvis värmeböljor, skyfall, vattenbrist och konsekvenser av dessa.

FÖRVÄNTADE KLIMATFÖRÄNDRINGAR

I Länsstyrelsens rapport, *Framtidsklimat i Östergötlands län*, anges det hur klimatet i Östergötlands län utvecklas och hur detta påverkas av hur användningen av fossila bränslen blir i framtiden, dvs. hur mycket mängden växthusgaser ökar i atmosfären. Rapporten beskriver dagens och framtidens klimat i Östergötland baserat på observationer och beräkningar utifrån två olika utvecklingsvägar som bygger på FN:s klimatpanels rapport om jordens framtida klimat (IPCC, 2013).

TEMPERATUR

Temperaturen för Östergötlands län beräknas öka med ca 3 grader till ca 5 grader till slutet av seklet. Störst uppvärmning sker vintertid med upp mot 6 grader om höga utsläpp av växthusgaser fortsätter. Vegetationsperioden ökar med upp till 100 dagar och antalet varma dagar blir fler. Vid scenariot med fortsatta höga utsläpp visar ett årsmedelvärde på ca 20 dagar i följd med dygnsmedeltemperaturer på över 20 grader i slutet av seklet.

NEDERBÖRD

Årsmedelnederbörden ökar med 10 till 20 procent. Nederbörden ökar mest under vinter och vår, upp till 30 procent. Den kraftiga nederbörden ökar också, maximal dygnsnederbörd kan öka med 20 procent och 1-timmesnederbörden upp mot 30 procent.

För länet visar framtidsberäkningarna på minskad eller oförändrad årstillrinning. Under vinterperioden sker en ökning av årsmedeltillrinningen på mellan 10 och 40 procent. För vår och sommar minskar tillrinningen i vattendragen och minskningen är störst på sommaren. Under höstperioden är medeltillrinningen minskande eller oförändrad beroende på del av länet. Tillrinning med återkomsttid 10 år respektive 100 år ser ut att öka i storlek i stora delar av länet.

Framtidsscenarierna visar på högre vinterflöden och mindre distinkta vårflodstoppar.

Antalet dagar med låg markfuktighet ökar i framtiden.

KLIMATANPASSNING

Klimatanpassning innebär åtgärder för att anpassa samhället till de klimatförändringar som märks av redan idag, och de som antas komma i framtiden. Boxholms kommun ska enligt plan- och bygglagen beakta klimatförändringar i planering av ny bebyggelse och planera nybyggnation för att minimera effekterna av klimatförändringar. Åtgärder behövs för att bygga ett långsiktigt hållbart och robust samhälle som står väl rustat att möta och hantera konsekvenserna av ett förändrat klimat.

VILJEINRIKTNING

- Kommunen ska vara delaktig i arbetet med en regional klimat- och energiplan och verka för att implementera denna i kommunens dagliga arbete.
- Kommunen ska beakta de förväntade klimatförändringarna och arbeta med klimatanpassning i alla verksamheter och ansvarsområden.

VÄRMEBÖLJOR, TORKA OCH HÖGRE TEMPERATURER

Enligt de förväntade klimatförändringarna kommer det bli vanligare med värmeböljor och torkperioder vid slutet av detta sekel. För att dämpa effekten är skuggning och kylning av byggnader en viktig anpassning. Kommunen har en relativt stor andel av befolkningen som arbetar inom skogs- och jordbruk, denna näring påverkas direkt av klimatförändringarna och förmågan att hantera de förändrade förutsättningarna är viktigt för näringens fortlevnad och fortsatta utveckling. Avvattnings- och möjligheterna till bevattning kommer att vara viktiga frågor att hantera i samband med planläggning. Grönstrukturen kommer att ha en viktig roll för klimatreglering för att hantera dessa klimatförändringar. Grönområden bidrar till att sänka den globala temperaturen och träd har en avsvalnande effekt genom beskuggning.

HUR KAN/HAR DET PÅVERKAT BOXHOLMS KOMMUN?

Nedan ges exempel på hur invånarna i Boxholms kommun kan påverkas:

- Fler äldre som far illa vid värmeböljor.
- Lågt vattenstånd eller obefintliga vattenflöden i biologiskt värdefulla vattendrag.
- Spridning av granbarkborren och andra oönskade arter ökar.
- Sämre skördar.
- Skogsbränder.
- Möjlighet till fler skördar och odling av andra grödor.

VILJEINRIKTNING

- Begränsa direkt solexponering av känsliga byggnader bland annat genom att planera in mer vegetation och grönytor, och på så sätt minska kylbehovet inomhus.
- Utforma vård- och äldreboende, förskolor och skolor så att inomhustemperaturen inte blir ohälsosamt hög i samband med värmeböljor.
- Kommunen ska beakta kommande behov av kylning av lokaler för samhällsviktig verksamhet vid ny- och ombyggnation.
- Kommunen ska arbeta med skuggplanering av uteplatser där utsatta grupper vistas i stor utsträckning, så som lekplatser på förskolor och skolor, uteplatser vid vårdrelaterade verksamheter samt vid större parkeringsplatser.
- Kommunen ska ha en god beredskap vid torka och vattenbrist samt att hantera skogsbränder.

SKYFALL, ÖKAD NEDERBÖRD OCH ÖVERSVÄMNINGAR

Kraftfulla regn, så kallade skyfall, kommer att öka. Sammanfaller dessa regn när marken inte kan dämpa eller fördröja flödena uppstår översvämningar. Det kan vara vid torrperioder då marken är hård eller när marken är mättad med vatten av långvarigt ihållande regn. Vid skyfall och översvämningar är det inte bara materiella skador på fastigheter och infrastruktur som ska beaktas, ur ett miljöperspektiv kan skyfall och översvämningar även sprida föroreningar, avlopps- och spillvatten på ett hälsofarligt sätt eller till känsliga naturmiljöer. Även här kommer grönstrukturen att ha en viktig roll genom att parker, trädgårdar och gröna tak kan absorbera och fördröja regnvatten, vilket minskar risken för översvämningar och erosion. En ytterligare åtgärd är att regnvatten också kan hanteras genom fördröjningsdammar.

HUR KAN/HAR DET PÅVERKAT BOXHOLMS KOMMUN?

Nedan ges exempel på hur invånarna i Boxholms kommun kan påverkas:

- Översvämningar utmed vattendrag med stora avrinningsområden
- Översvämmade källare.
- Otjänligt badvatten
- Kraftfullare regn kan ge ökade fukt-, röt-, och mögelskador på byggnader.

VILJEINRIKTNING

- I kommunens arbete med vattentjänstplan och dagvattenpolicy ska klimatförändringarna kopplat till nederbörd hanteras.
- Kommunen har relevant planeringsunderlag och har identifierat rinnvägar och lågpunkter för vatten vid så kallade skyfall i Boxholm.
- Kommunen lokaliserar ny bebyggelse där den inte riskerar att påverkas av översvämning från skyfall och höga vattennivåer i sjöar och vattendrag. Detta gäller särskilt samhällsviktig verksamhet som skolor, vårdlokaler, pump- och transformatorstationer med flera.
- Kommunen skapar sekundära avrinningsvägar och reserverar ytor för hantering av skyfall i ny och befintlig bebyggelse. Utnyttja de gröna ytorna som finns i orten för hantering av vatten och därmed utveckla mångfunktionalitet i ortens grön- och blåstruktur (sjö, bäck, å, damm).

4. GENOMFÖRANDEPLAN

För att nå översiktsplanens övergripande mål och Boxholms vision behöver utvecklingen ske stegvis med tydliga prioriteringar och integreringar av gemensamma insatser. När, var och hur bebyggelse tar form påverkar såväl kapacitetsbehov, möjligheten till att samordna och bära investeringar samt vilka mervärden som kan tillskapas i kommunen.

4.1 EN AKTUELL ÖVERSIKTSPLAN

Den 1 april 2020 ändrades vissa bestämmelser gällande översiktsplan i 3 kapitlet plan- och bygglagen, PBL. Syftet med ändringen är att översiktsplaneringen ska bedrivas kontinuerligt, vara framåtsyftande och att översiktsplanen ska hållas aktuell. Efter det ordinarie valet 11 september 2022 ska kravet på kommunen att anta en planeringsstrategi börja tillämpas. Kommunernas första planeringsstrategi ska ha antagits senast den 11 september 2024. Planeringsstrategin ersätter tidigare aktualitetsprövningen. Planeringsstrategin ska fortsättningsvis tas fram under första halvan av perioden mellan två ordinarie val. I detta blir planeringsstrategin det centrala, nya verktyget.

VILJEINRIKTNING

- Översiktsplanen ska vara förankrad hos kommunens förtroendevalda och inom de olika förvaltningarna.
- Den digitala versionen av översiktsplanen ska efter antagandet kompletteras med läsanvisningar för plan-, bygg- och miljöhandläggare så att relevanta viljeinriktningar och hänsyn följs i kommande detaljplaner och lovgivningar.
- Översiktsplanen används som ett strategiskt verktyg för att uppnå den önskade hållbara och positiva samhällsutvecklingen.
- Översiktsplanen ska belysa vilka investeringsbehov som planen kan ge upphov till.
- Fortsatt arbete med översiktlig planering och framtagande av viktiga strategiska dokument ska genomföras för att uppfylla översiktsplanens intentioner.

4.2 UTVECKLING

Boxholms kommun har i översiktsplanen pekat ut utvecklingsområden för bebyggelse och som redovisas under avsnittet *Markanvändning*. Efter att kommunen genomfört samråd, medborgardialoger samt fördjupade politiska dialoger kommer en prioritering av utvecklingsområden att redovisas i samband med granskning av översiktsplanen.

4.3 PRIORITERINGAR

Under arbetet med översiktsplanen har behov av kunskap- och beslutsunderlag kopplat till kommunens fysiska planering inventerats. Följande styrdokument och planeringsunderlag bedöms vara av vikt för kontinuerlig översiktsplanering. För varje dokument har ett målvärde tagits fram.

Prioritet ett innebär att dokumentet ska vara klart 2030. För prioritet två ska dokumentet vara klart 2040 och prioritet tre år 2050.

Dokument	Prioritet
Bostadsförsörjningsprogram	Ett
Risk- och sårbarhetsanalys och Klimat-anpassningsplan. Utförs tillsammans med Mjölby kommun	Två
Naturvårdsprogram	Tre
Cykelutbyggnadsplan	Tre
Vattentjänstplan	Ett
Reservvattentäkt	Ett
Dagvattenpolicy	Ett
Avfallsplan	Klar 2024
Kulturmiljöplan	Tre
Energiplan	Ett

BOSTADSFÖRSÖRJNINGSPROGRAM

Enligt bostadsförsörjningslagen ska kommunen upprätta och anta riktlinjer för bostadsförsörjning minst en gång varje mandatperiod. Boxholms kommun har ett bostadsförsörjningsprogram som är för åren 2016–2020, som därmed behöver uppdateras. Bostadsförsörjningsprogrammet ska utgå från utvecklingsinriktning och strategier och utbyggnadsområden i översiktsplan Boxholm 2040. Fokus för bostadsförsörjningsprogrammet ska vara bland annat prioriteringar och inriktning för detaljplaner och kunna tillgodose behovet av olika typer av bostäder för medborgare. Arbetet med bostads-försörjningsprogram har prioritet ett hos kommunen och ska vara färdigt senast 2025.

NATURVÅRDSPROGRAM

Boxholms kommun antog år 2015 ett naturvårdsprogram som utgör ett viktigt kunskapsunderlag för kommunens naturvärden. I naturvårdprogrammet redovisas även kommunens mål och ambitioner gällande naturvärden. Då programmet utgör ett viktigt underlagsmaterial för översiktsplanen, och är tänkt att fungera som ett stöd för samhällsplaneringen och handläggning av ärenden, är det av vikt att dokumentet uppdateras vid behov. Arbetet med naturvårdprogrammet har prioritet tre hos kommunen.

CYKELUTBYGGNADSPLAN

Boxholms kommun saknar i dag en cykelutbyggnadsplan för arbetet med utbyggnad av cykelvägar. I planen ska kommunen redovisa befintliga cykelvägar samt intentioner med utveckling enligt ställningstaganden i översiktsplanen avseende bland annat ett sammanhållet lokalt cykelvägnät och cykelparkeringar tillsammans med prioriteringar som är kopplade till investeringsplan och genomförande. Arbetet med naturvårdprogrammet har prioritet tre hos kommunen.

VATTENTJÄNSTPLAN

Sedan den 1 januari 2024 ska kommunen ha en aktuell vattentjänstplan enligt lagen om allmänna vattentjänster (2006:412). Vattentjänstplanen ska innehålla kommunens långsiktiga planering av hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses. Boxholms kommun har i dagsläget inte upprättat någon vattentjänstplan och arbetet med den har prioritet ett hos kommunen.

RESERVVATTENTÄKT

Kommunen har idag kommunala vattenskyddsområden i Boxholm och Malexander. Det saknas dock reservvattentäkter och är något som kommunen behöver om det skulle ske något med befintliga vattentäkter, till exempel en förorening. Kommunen behöver starta en utredning om lämpliga platser, främst i Boxholm och Malexander men också andra platser som bedöms vara aktuella och därefter besluta om att upprätta reservvattenområden. Utredning av reservvattentäkter har prioritet ett hos kommunen.

DAGVATTENPOLICY

Boxholms kommun saknar idag en dagvattenpolicy och behöver upprätta en sådan där kommunen bland annat hanterar dagvatten i ett förändrat klimat samtidigt som kommunen redovisar viljeinriktning för hur dagvatten ska hanteras i samband med förtätning och exploatering av nya bebyggelseområden. Policyn har prioritet ett hos kommunen.

AVFALLSPLAN

Boxholms kommun har under 2024 tagit fram en avfallsplan. Avfallsplanen ska enligt miljöbalken revideras minst vart fjärde år. Kommunen har ett lagstadgat ansvar att ha en aktuell avfallsplan som ska fungera som ett aktivt planinstrument med ambitioner för kommunens avfallshantering. Idag är det ett helt annat fokus på hur avfallshantering ska skötas och ett ökat fokus på cirkulär ekonomi och hur avfall ska hanteras på ett miljösäkert sätt.

KULTURMILJÖPROGRAM

Boxholms har ett kulturmiljöprogram från 2023.

ENERGIPLAN

För att få till ett kontinuerligt och långsiktigt arbete med energiplanering behöver energiplanen hållas aktuell genom uppföljning, utvärdering och uppdatering.

4.4 SAMORDNING

Samordning mellan kommunstyrelsen och samhällsbyggnadsnämnden är av särskild betydelse för att genomföra översiktsplanens förslag. Översiktsplanen är vägledande och arbetet leds av kommunstyrelsen mot verkställandet av översiktsplanens intentioner ansvarar samhällsbyggnadsnämnden för som hantering av bygglov, förhandsbesked och planläggning.

En tydlighet i kommunens vilja att bevara, förvalta och utveckla den byggda miljön, natur- och kulturområden samt kontinuerligt genomföra dialoger tillsammans med kommunens medborgare är både viktigt och skapar goda förutsättningar för ett bra beslutsunderlag som kan underlätta i samband med beslut och genomförande. Genomförandet av översiktsplanens intentioner påverkar både mark som ägs av kommun som privata markägare. I många utvecklingsfrågor är därför ett nära samarbete med markägare, exploatörer och företag viktigt. Enskilda intressen inom kommunen kan vara med och bidra till utvecklingen av kommunen uppfylls. Hur ett sådant samarbete ska ske behöver det finnas organiserade forum exempelvis genom befintliga där kommunen idag medverkar som exempelvis företagarförening.

Vidare kommer det att krävas ett nära samarbete med angränsande kommuner samt regionala och statliga organ för att lösa flera långsiktiga frågor gemensamt. De statliga och nationella intressena företräds bland annat av Trafikverket, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet och Havs- och vattenmyndigheten. Länsstyrelsen har här en samordnade roll i arbetet. När det gäller kollektivtrafiken är Boxholms kommunen beroende av Region Östergötland och Östgötatrafik för en god kollektivtrafik i kommunen. I Boxholms kommun finns viktiga vägar som Trafikverket är ansvarig för och där översiktsplanen föreslagit åtgärder inom infrastrukturen.

Utifrån översiktsplanens utvecklingsområden kommer åtgärder och aktiviteter att kopplas till exempelvis framtagande av planer, program och underlag för att stärka och etablera olika samverkansformer och identifiera indikationer för att följa upp strategier.

De nutida och framtida möjligheter och utmaningar behöver Boxholms kommun beakta medborgare och näringslivets roll för att lyckas långsiktigt. Det är viktigt att kommunens arbete att dess förutsättningar bibehålls övertid. En annan viktig fråga för Boxholm som kan ge ekonomiska förutsättningar eller konsekvenser är kompetensförsörjning för både kommunens egen organisation och näringslivets behov. De bästa förutsättningarna skapas genom nära samarbete mellan skola och näringslivet.

5. KONSEKVENSER

5.1 HÅLLBARHETSBEDÖMNING

Enligt miljöbalkens 6 kapitel 3 § ska planer och program som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan alltid miljöbedömas. Miljöbedömningen består av ett antal lagreglerade steg som bland annat omfattar behovsbedömning, avgränsning och samråd. Miljöbedömningen dokumenteras i en miljökonsekvensbeskrivning (MKB). Det första steget, behovsbedömningen, är det som avgör om en miljökonsekvensbeskrivning behöver upprättas.

En kommuntäckande översiktsplan innebär i princip alltid betydande miljöpåverkan, då den har en långsiktig strategisk påverkan på mark- och vattenanvändning och på bebyggelseutvecklingen i kommunen. Någon särskild behovsbedömning är därför inte nödvändig.

Syftet med en miljöbedömning är att integrera miljöaspekter i planering och beslutsfattande så att en hållbar utveckling främjas. De miljöeffekter som ska beskrivas är planens förväntade betydande påverkan, dels på människor, djur, växter, mark, vatten, luft, klimat, landskap och kulturmiljö, dels på hushållning med mark och vatten, och dels på annan hushållning med material, råvaror och energi. Effekterna kan vara både direkta och indirekta, positiva och negativa, tillfälliga eller bestående, kumulativa eller inte kumulativa och på kort eller lång sikt.

Det finns även krav på konsekvensbeskrivning enligt plan- och bygglagen. Denna bör innehålla samtliga hållbarhetsdimensioner, det vill säga miljömässiga, sociala och ekonomiska konsekvenser. Vad en konsekvensbeskrivning enligt plan- och bygglagen ska innehålla är inte lika uttalat som för en miljökonsekvensbeskrivning enligt miljöbalken, men en viktig utgångspunkt är preciseringarna av miljömålet god bebyggd miljö.

Boxholms kommun har valt att samordna dessa processer i en samlad hållbarhetsbedömning men med en tydligt avskild redovisning av miljökonsekvensbeskrivningen enligt miljöbalken. Syftet med hållbarhetsbedömningen är att utvärdera översiktsplanens inverkan på miljö, människors hälsa, sociala samt ekonomiska aspekter. Ambitionen är att de samlade konsekvenserna av planen får en lämplig behandling i planarbetet och tillåts påverka planens utformning.

SAMMANFATTNING AV PLANFÖRSLAGET

Utgångspunkten för framtagandet av översiktsplanen har varit att ta höjd för 6 500 invånare och att beskriva kommunens förhållande till två regioner, Östergötlands- och Jönköpingsregionen.

Förslaget till översiktsplanen redovisar en långsiktig strategi för hur Boxholms kommun ska växa och bli 6 500 invånare, vilket innebär byggnation av cirka 360 (baserat på 2,8 personer per hushåll) nya bostäder beroende på boendeform och hushållstyp och motsvarande utveckling av verksamhetsområden, infrastruktur, kommunikationer och service.

Översiktsplanen är uppdelad i en strategisk del så kallad *Vision & strategi* som beskriver viktiga principer och ställningstaganden för kommunens framtida utveckling, en utvecklingsdel så kallad *Markanvändning* som tematiskt beskriver mark- och vattenanvändning och förutsättningar i områden som är särskilt berörda. I Översiktsplanen ingår också en hänsynsdel så kallad *Hänsyn & riksintressen* som redovisar intressen, anspråk och förhållanden som särskilt måste beaktas i planeringen. Även bevarande och hållbar utveckling av kommunens natur och kulturmiljöer lyfts i översiktsplanen som viktiga för kommunens utveckling.

KOMMUNENS ÖVERGRIPANDE STRATEGI FÖR UTVECKLING

För att uppnå kommunens önskade utveckling har tre övergripande strategier för utveckling tagits fram som är viktiga att jobba utefter. Dessa strategier är genomgående i hela översiktsplanen men kan även tillämpas inom andra delar i kommunen som inte har en direkt koppling till mark- och vattenanvändningen.

EN TRYGG KOMMUN ATT VÄXA OCH VERKA I

I Boxholm värnar man den redan befintliga bebyggelsen, infrastrukturen, näringsliv, service och verksamheter skapas en stolthet som både är idag och som ger förutsättningar för att bli en trygg kommun att både växa och verka i.

VI SKAPAR FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR LIVSLÅNGT LÄRANDE

I Boxholm är livslångt lärande det som skapar en attraktiv kommun för invånare och brukar av platser. Kunskap och medvetenhet är en förutsättning för att aktivt kunna arbeta med samhällsplanering så att inga oönskade konsekvenser uppstår. I samhällsplaneringen föreligger ett stort ansvar och påverkansmöjligheter att bidra till att kommunen utvecklas på ett långsiktigt hållbart sätt. Vårt mål är att kommande generationer ska få minst lika goda förutsättningar som vi har idag.

ETT HÅLLBART SAMHÄLLE FÖR ALLA

Genom att ta vara på det vi har, arvet i den befintliga miljön och samhällsstrukturer, utvecklar Boxholm en kommun där människor vill bygga, bo och leva.

BEBYGGELSE OCH SERVICEUTVECKLING

Översiktsplanen har en övergripande strategi att stärka befintliga bebyggelse- och servicenoder. Utpekade utvecklingsområden är främst koncentrerade till dessa noder som är Boxholm, Strålsnäs, Malexander och Boxholms pärlband med Blåvik som största enskilda pärla.

UTVECKLINGSSOMRÅDEN BOSTÄDER

Översiktsplanen har ett särskilt fokus på bostadsutveckling i tätorterna Boxholm, Strålsnäs och Malexander. Boxholm föreslås växa med nya områden med karaktären av trädgårdsstaden. Strålsnäs med nya områden kring bland annat skola och i Malexander i norra delen är fler bostäder en viktig del i att stärka servicen och öka attraktiviteten.

Utpekade områden för landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS-områden) ger landsbygden möjlighet att växa i Boxholms pärlband som sträcker sig från noderna Blåvik till Malexander.

Kommunen är positiv till utveckling av boendemiljöer på landsbygderna som tar hänsyn till platsens förutsättningar.

Principer för eventuell byggnation på jordbruksmark har tagits fram.

UTVECKLINGSSOMRÅDEN FÖR NÄRINGS- OCH VERKSAMHETER

Utvecklingsområden för större verksamhetsområden finns förslagna i Boxholm

Offentlig service, handel och kommersiell service ska koncentreras till utpekade servicenoder: Boxholm, Strålsnäs och Malexander. Kommunen ser möjligheter till utveckling även i Blåvik.

Utvecklingsområde Boxholm centrum ska ha särskilt fokus för att öka tryggheten och kopplingen till järnvägsområdet.

Kommunen har en stor andel som arbetar inom turism- och besöksnäringen samt inom de areella näringarna som är viktiga framtidsbranscher för Boxholms kommun.

TURISM OCH BESÖKSNÄRING

Kommunen präglas av en stark och positiv företaganda inom besöksnäringen och här märks det goda samarbetet av med aktörer i näringen, ideella krafter och föreningar. Näringen har en stor betydelse för Boxholms kommun. Turismen ger ett ökat underlag för kommersiell service, nya arbetstillfällen inom besöksnäringen och ett välkommet komplement till andra näringar.

- Skapa en långsiktigt hållbar utveckling av turism och besöksnäringen.
- Kommunen ska ha uppdaterade strategiska dokument för besöksnäringen.
- Ta tillvara, utveckla och marknadsför miljöer och områden samt egenskaper och värden särskilt betydelsefulla för turismen.
- Utveckla turismen kring Boxholms pärlband.

KULTUR, SPORT OCH FRITID

Ett rikt kultur- och fritidsutbud bidrar till att skapa ett attraktivt samhälle som människor vill bo och leva i. Delaktighet i kultur- och fritidsaktiviteter bidrar även till att skapa sammanhang och samhörighet, verkar inkluderande genom möten över generationsgränser och bidrar till integration mellan olika samhällsgrupper. Kultur- och fritidsaktiviteter är också en viktig del för människors livskvalitet och främjar folkhälsan.

- Boxholms kommun ska fortsätta stödja ideella kultur- och fritidsföreningar.
- För att samhällets resurser ska kunna nyttjas så effektivt som möjligt är det nödvändigt att skapa förutsättningar för samnyttjande av lokaler, till exempel idrottshallar och samlingslokaler.

GRÖNSTRUKTUR, NATUR OCH VATTEN

Boxholms kommun har en varierad och artrik natur med höga värden som bidrar till den biologiska mångfalden. Grönområden fyller både ekologiska, sociala och kulturella funktioner. Parker, stränder och naturområden utgör en viktig del av det offentliga rummet där många tillbringar en stor del av sin fritid. Gröna miljöer bidrar även med ett flertal ekosystemtjänster. All grönska i tätorterna skapar ett bättre lokalklimat och en tåligare bebyggelse genom att de renar luften från luftföroreningar, utjämnar temperatursvängningar och ger skugga varma sommardagar, renar dagvatten samt dämpar vattenflöden vid kraftiga regn.

I kommunens aktuella naturvårdsprogram beskrivs vilka strategier och åtgärder som behöver satsas på och genomföras för att långsiktigt stärka och utveckla våra naturvärden.

Kommunen har ett aktuellt naturvårdsprogram och verkar för att genomföra de strategier och åtgärder som återfinns i programmet.

Boxholm ska arbeta för att utveckla befintliga grönområden i tätorterna med olika karaktärer som erbjuder variation av aktivitets- och rekreationsvärden.

Vid utveckling av grönområden eller mötesplatser bör behovet av ekosystemtjänster beaktas.

TRANSPORTSYSTEM

Boxholms tillhör en av länets minsta kommuner och det är därför viktigt med goda kommunikationer till och från kommunen för att nå större tätorter där kompletterande service och utbud finns (arbetsplatser, handel, aktiviteter med mera.). Transporter och dess infrastruktur har stor inverkan på utvecklingen av ett hållbart samhälle. Person- och godstransporter ska ske på ett miljövänligt sätt, för att minska utsläppen av växthusgaser. Detta ställer krav på utformning på orter som behöver planeras och byggas tätare och säkrare för att underlätta för de som tar sig fram till fots, med cykel eller kollektivt resande. Översiktsplanen föreslår ingen större övergripande förändring av vägnätet i kommunen. Befintligt vägnät, med vissa mindre kompletteringar eller förbättringar främst för cykelvägnätet ska klara av föreslagen expansion. Vägar till och från nya bostadsområden eller verksamhetsområden ska kopplas på det befintliga vägnätet.

I Boxholms kommun ska det vara attraktivt att resa hållbart.

Kommunen ska arbeta med påverkansinsatser för att få fler att välja de hållbara färdssätten gång, cykel och kollektivtrafik.

I ett regionalt perspektiv är kommunikationer viktigast till Östergötlands län (Mjölby, Väderstad, Linköping och Motala) men också mycket viktiga till Jönköpings län (Tranås, Gränna och Jönköping).

Utpekade strategiska noder för resandebyten ska vara en attraktiv miljö och lättillgänglig för gång, cykel och bil.

Gångtrafiknätet i orterna är säkra, trygga och har god framkomlighet.

Cykeltrafiken är det trafikslag som ska öka mest för de kortare resorna inom Boxholms kommun.

I Boxholms kommun ska det finnas en kollektivtrafik som är, utifrån förutsättningarna, effektiv och smart.

Vägrafiknätet ska vara utformat för trafiksäkerhet, minskad omgivningspåverkan och framkomlighet.

FOSSILFRI ENERGI OCH VINDKRAFT - FOSSILFRI ENERGI

- Kommunen ska fortsatt investera i energieffektivisering, till exempel att byta ut belysningsarmaturer och installera solceller.
- Kommunen ser positivt på mer fossilfri energiproduktion så som vindkraft och solenergi.

HÄNSYN OCH RIKSINTRESSEN

Utöver markanvändning och utvecklingsområden redovisas även hänsynsområden och skyddade områden. Detta är en del som ska tas hänsyn till vid föreslagen markanvändning och kan i vissa fall påverkas av de förändringar som översiktsplanen föreslår. I områdesbeskrivningarna framgår i förekommande fall vilken hänsyn och vilka avvägningar som gjorts i samband med översiktsplanens ställningstaganden.

GENOMFÖRANDE

Översiktsplanen har identifierat behov av fortsatt arbete med översiktlig planering för att kommunen aktivt ska uppnå önskad utveckling.

I genomförandeplanen beskrivs också de strategiska dokument som ska vara aktuella och kompletterar översiktsplanen med åtgärder och prioriteringar.

- Översättning av de globala Agenda 2030 målen till ett lokalt sammanhang genom Glokala Sverige.
- Risk och sårbarhetsanalys (RSA) och handlingsprogram för trygghet och säkerhet
- Vattentjänstplan
- Dagvattenpolicy
- Bostadsförsörjningsprogram med mål och insatser
- Avfallsplan
- Naturvårdsprogram
- Cykelutbyggnadsplan med investeringsplan och genomförande
- Klimat- och energiplan

AVGRÄNSNING

Konsekvenserna av översiktsplanen behandlas och analyseras utifrån de ställningstaganden och de inriktningar som anges i planförslaget. Planens inriktningar och ställningstagande bedöms ur ett hållbarhetsperspektiv för att analysera dess konsekvenser i det ekologiska, sociala respektive ekonomiska perspektivet. Konsekvenserna behandlas på övergripande nivå eftersom en

översiktsplan sätter upp riktlinjer för den framtida samhällsutvecklingen och endast ger förutsättningar för exploatering. Prövning av enskilda verksamheter som kan vara miljöstörande prövas i särskild ordning enligt miljöbalken. Utformning och lokalisering av byggnader och andra element hanteras vanligen i detaljplanering och bygglovsprövning.

Nedan presenteras de faktorer och aspekter inom de olika dimensionerna som inkluderas i denna hållbarhetsbedömning.

TIDSMÄSSIG AVGRÄNSNING

Översiktsplanens tar höjd för 6 500 invånare och hanterar en utveckling av mark och vattenområden för att klara denna samhällsutveckling. Översiktsplanen ska dock aktualitet prövas minst en gång varje mandatperiod (vart fjärde år). Hållbarhetsbedömningen följer planförslagets avgränsning.

GEOGRAFISK AVGRÄNSNING

Planområdet följer av naturliga skäl Boxholms kommuns gräns även om vissa frågor är av sådan karaktär att de kan behöva beaktas utifrån eller utanför den egna kommungränsen.

5.2 NOLLALTERNATIVET

Nollalternativet utgörs av kommunens sannolika utveckling om förslaget till ny översiktsplan inte genomförs. Nollalternativet utgörs således av översiktsplanen som antogs 2012.

I huvudsak skiljer sig nollalternativet från det nya planförslaget inom följande områden:

1. Det nya planförslaget har integrerat det regionala perspektivet i översiktsplanen med strukturbilder och utvecklingsfokus i bebyggelse- och servicenoder. Något som nollalternativet saknar.
2. Utvecklingsområden i det nya planförslaget är mindre i omfattning än nollalternativet. Det nya planförslaget har tydligare angett prioriterade områden kopplade till en strategisk önskvärd och realistisk utveckling till 6500 invånare.
3. I nollalternativet föreslås mindre jordbruksmark tas i anspråk än i det nya planförslaget.
4. Nollalternativet saknar tydlig redovisning av LIS-områden (landsbygdsutveckling i strandnära läge) som i det nya planförslaget redovisas som en viktig utvecklingsmöjlighet för Boxholms kommun.
5. Det nya planförslaget innehåller ett bredare perspektiv än nollalternativet utifrån gällande lagstiftning och kunskapsläge med bland annat jämställdhetsperspektiv, klimatförändringar, hänsyn till riksintressen och nya regionala och nationella mål.

KONSEKVENSER AV NOLLALTERNATIVET

Då skillnaderna i vissa avseenden är svåra att urskilja mellan planförslaget och nollalternativet görs i huvudsak en bedömning av de områden där denna framträder tydligast. Nollalternativet har en större utpekande av utvecklingsområden med en markberedskap som är väl tilltagen utan någon prioritering och strategiskt synsätt. Detta skulle innebära svårigheter att planera och ha beredskap vad gäller infrastruktur, skolor och service. Detta skulle kunna innebära att ianspråktagandet av ny mark inte blir lika resurseffektiv.

De största skillnaderna i konsekvenser mellan planförslaget och nollalternativet bedöms vara:

MARKANVÄNDNING

Nollalternativet saknar den strategiska utvecklingen med ett markhushållningsperspektiv där en bebyggelseutveckling uppnås genom att stärka

bebyggelse- och servicenoder. Nollalternativet saknar också viljeinriktning och tydlig hänsyn för natur och kulturmiljöer för enstaka bebyggelse utanför tätorter. Konsekvenser av nollalternativet är således sämre markhushållning med risker för att mer värdefull jordbruks- och naturmark tas i anspråk med resultat av förlorade ekosystemtjänster.

KLIMATPÅVERKAN – RESOR OCH TRANSPORTER

Nollalternativet stärker inte förutsättningar för hållbart resande och minskande transporter och medför en ökad negativ klimatpåverkan av främst persontransporter.

NATUR, KULTURMILJÖ, REKREATION OCH FRILUFTSLIV

En generell skillnad i konsekvenser mellan nollalternativet och planförslaget är att nollalternativet saknar en helhetstänket i bevarandet och utvecklingen av de värden som finns. Planförslaget lyfter de positiva värdena och möjlighet av landskapet som viktigt i kommunens utveckling och en tydlig viljeinriktning för att bevara dessa från bland annat större fragmenterande ingrepp som vindkraftsetableringar och gruvverksamhet vid Norra kärr. Konsekvensen av att nollalternativet inte ger detta helhetstänk är en möjlig negativ påverkan på viktiga helhetsmiljöer för natur, kultur, rekreation och friluftsliv.

RELEVANTA MÅL OCH MILJÖKVALITETSNORMER

Nollalternativet saknar hänsyn till miljömål och miljökvalitetsnormer som beslutats om efter år 2012. Nollalternativet saknar beaktande och måluppfyllelse eller plan för åtgärder/framtagandet av program för att uppnå en önskad hållbar samhällsutveckling med hänsyn till vattenkvalitet, klimatpåverkan, energi och ekosystemtjänster.

5.3 HÅLLBARHETSASPEKTER ATT KONSEKVENSBESKRIVA

MILJÖASPEKTER

- Kulturmiljö (kulturmiljöinventering, riksintresse för kulturmiljö)
- Rekreation och friluftsliv (Grönstruktur, Sommen)
- Naturmiljö (Skyddad natur, förutsättningar för biologisk mångfald)
- Vatten (Vatten och avlopp, Sommen och miljö kvalitetsnormer för vatten)
- Markanspråk (Jordbruksmark, Strandskydd, Landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS))
- Klimat och energi (Klimatpåverkan, Vindkraft)
- Trafik och infrastruktur (Kollektivtrafik, arbetspendling)
- Miljö, hälsa och säkerhet (farligt gods utmed riksväg 32 och järnvägen, förorenade områden, skyfall och värmeböljor)

SOCIALA ASPEKTER

- Tillgänglighet
- Bostadsförsörjning
- Barnperspektiv
- Folkhälsa
- Jämställdhet, jämlikhet & integration
- Arbete
- Rekreativ miljöer
- Störningar & risker

EKONOMISKA ASPEKTER

- Folkhälsa
- Investeringar i allmänna intressen
- Marköverlåtelse
- Demografi i balans
- Resurseffektivitet
- Investeringar i utredningar och planarbete

5.4 MILJÖMÄSSIGA KONSEKVENSER

En översiktsplan bedöms enligt miljöbalken alltid innebära en betydande miljöpåverkan vilket medför att en miljökonsekvensbeskrivning ska upprättas. I miljökonsekvensbeskrivningen bedöms de viktigaste miljöaspekterna i enlighet med miljöbalkens bestämmelser.

En sammanfattning av planförslaget finns i 5.0 Hållbarhetsbedömning.

Bedömningen av miljökonsekvenser har genomförts med utgångspunkt från redovisade värden, relevanta miljömål, riktvärden och miljökvalitetsnormer. De direkta konsekvenserna av en översiktsplan är svåra att bedöma och många olika faktorer kan påverka bedömningarna. Bedömningarna i denna miljökonsekvensbeskrivning sammanfattas utifrån om planen medför möjlighet till positiva konsekvenser eller innebär risk för negativa konsekvenser. I de fall då ställningstaganden i planförslaget medför tydliga konsekvenser bedöms de som positiva eller negativa. Om planernas genomförande inte innebär någon signifikant effekt på miljöaspekten bedöms konsekvensen som neutral.

SAMMANFATTNING AV STRATEGISK MILJÖBEDÖMNING

Den nya översiktsplanen för Boxholms kommun (ÖP2040) omfattar hela kommunen. Kommunens nuvarande översiktsplan är antagen i september 2012.

Boxholms kommuns nya översiktsplan visar på en inriktning på lång sikt med utblick mot år 2040. I översiktsplanen redovisas hur mark- och vattenområden bör användas i framtiden och hur den byggda miljön ska förvaltas och utvecklas. Inriktningen i ÖP2040 för det framtida byggandet är att nybyggnation främst ska ske i anslutning till befintlig bebyggelse i tätorterna, samt längs sjön Sommen i det så kallade "Boxholms pärlband".

Jämfört med nollalternativet strävar planförslaget efter en mer hållbar utbyggnad och har fler riktlinjer för anpassningar till miljön. Denna miljökonsekvensbeskrivning (MKB) redovisar en bedömning av den påverkan på miljön som planens genomförande kan antas få. I tabellen nedan framgår de risker och potentiella möjligheter med en utbyggnad enligt planförslaget ÖP2040 som har identifierats. I tabellen illustreras bredden i bedömningarna genom de färglagda rutorna, där den huvudsakliga bedömningarna är markerad med svart ram. En intressant fråga för kommunen att ställa sig kan vara om åtgärder kan vidtas för att "förflytta bedömningarna åt höger" i tabellen nedan, mot ännu mer positiva konsekvenser. För varje miljöaspekt föreslås åtgärder i syfte att minska risken för negativa konsekvenser av genomförandet av ÖP2040 samt för att öka möjligheten

till positiva konsekvenser. Om flera av dessa åtgärdsförslag genomförs och inarbetas i planen finns möjlighet till mer positiva konsekvenser än vad som framgår av tabellen nedan. En övergripande synpunkt är att det finns många bra intentioner och riktlinjer i ÖP2040 som dock i flera fall skulle kunna bli tydligare och även sammanfattas då det finns vissa upprepningar.

Miljöaspekter	Konsekvenser av planförslaget – ÖP2040				
Bedömning av konsekvens	Förväntade negativa	Risk för negativa	Obetydliga/neutrala	Möjlighet till positiva	Förväntade positiva
Människors hälsa och säkerhet – Olyckor och transporter med farligt gods – Buller – Luftkvalitet – Strålning – Förorenade områden		0			
Vattenkvalitet – Ytvatten – Grundvatten – Dricksvatten – Avlopps- och dagvatten		0			
Klimatanpassning – Ras, skred och erosion – Översvämning – Torka och värme		0			
Naturmiljö och biologisk mångfald		0			
Friluftsliv och rekreation		0			
Kulturmiljö		0			
Naturresurser		0			
Klimatpåverkan		0			

Figur 62. Tabell från Strategisk miljöbedömning för Boxholms översiktsplan – ÖP2040 (2025-04-01)

AVGRÄNSNING

Konsekvenserna av översiktsplanen behandlas och analyseras utifrån de ställningstaganden och de inriktningar som anges i planförslaget. Planens inriktningar och ställningstagande bedöms ur ett hållbarhetsperspektiv för att analysera dess konsekvenser i det ekologiska, sociala respektive ekonomiska perspektivet. Konsekvenserna behandlas på övergripande nivå eftersom en översiktsplan sätter upp riktlinjer för den framtida samhällsutvecklingen och endast ger förutsättningar för exploatering. Prövning av enskilda verksamheter som kan vara miljöstörande prövas i särskild ordning enligt miljöbalken. Utformning och lokalisering av byggnader och andra element hanteras vanligen i detaljplanering och bygglovsprövning.

Nedan presenteras de faktorer och aspekter inom de olika dimensionerna som inkluderas i denna hållbarhetsbedömning.

TIDSMÄSSIG AVGRÄNSNING

Översiktsplanens tar höjd för 6 500 invånare och hanterar en utveckling av mark och vattenområden för att klara denna samhällsutveckling. Översiktsplanen ska dock aktualitets prövas minst en gång varje mandatperiod (vart fjärde år). Hållbarhetsbedömningen följer planförslagets avgränsning.

GEOGRAFISK AVGRÄNSNING

Planområdet följer av naturliga skäl kommunens gräns även om vissa frågor är av sådan karaktär att de kan behöva beaktas utifrån eller utanför den egna kommungränsen.

NOLLALTERNATIVET

Nollalternativet utgörs av kommunens sannolika utveckling om förslaget till ny översiktsplan inte genomförs.

I huvudsak skiljer sig nollalternativet från det nya planförslaget inom följande områden:

Nollalternativet saknar tidig medborgarförankring och genomförandeperspektiv för att fungera som det strategiska visionsdokument för kommunens utveckling och bevarande av mark- och vattenområden så som det nya planförslaget är utformat.

Det nya planförslaget har integrerat det regionala perspektivet i översiktsplanen med strukturbilder och utvecklingsfokus i bebyggelse- och servicenoder. Något som nollalternativet saknar.

Utvecklingsområden i det nya planförslaget är mindre i omfattning än nollalternativet. Det nya planförslaget har tydligare angett prioriterade områden kopplade till en strategisk önskvärd och realistisk utveckling till 6 5000 invånare.

I det nya planförslaget föreslås mer jordbruksmark tas i anspråk än i nollalternativet. Detta beror främst på områdena i Rinna.

Nollalternativet saknar tydlig redovisning av LIS-områden (landsbygdsutveckling i strandnära läge) som i det nya planförslaget redovisas som en viktig utvecklingsmöjlighet för Boxholms kommun.

Det nya planförslaget innehåller ett bredare perspektiv än nollalternativet utifrån gällande lagstiftning och kunskapsläge med bland annat jämställdhetsperspektiv, klimatförändringar, hänsyn till riksintressen och nya regionala och nationella mål.

KONSEKVENSER AV NOLLALTERNATIVET

Då skillnaderna i vissa avseenden är svåra att urskilja mellan planförslaget och nollalternativet görs i huvudsak en bedömning av de områden där denna framträder tydligast. Nollalternativet har en större utpekande av utvecklingsområden med en markberedskap som är väl tilltagen utan någon prioritering och strategiskt synsätt. Detta skulle innebära svårigheter att planera och ha beredskap vad gäller infrastruktur, skolor och service. Detta skulle kunna innebära att ianspråktagandet av ny mark inte blir lika resurseffektiv.

De största skillnaderna i konsekvenser mellan planförslaget och nollalternativet bedöms vara:

MARKANSPRÅK

Nollalternativet saknar det strategiska utvecklingstänket med ett markhushållningsperspektiv och bebyggelseutveckling genom att stärka bebyggelse- och servicenoder. Nollalternativet saknar också viljeinriktning och tydlig hänsyn för natur och kulturmiljöer för enstaka bebyggelse utanför tätorter. Konsekvenser av nollalternativet är således sämre markhushållning med risker för att mer värdefull jordbruks- och naturmark tas i anspråk med resultat av förlorade ekosystemtjänster.

TRAFIK OCH TRANSPORTER

Nollalternativet stärker inte förutsättningar för hållbart resande och minskande transporter och medför en ökad negativ klimatpåverkan av främst koldioxidutsläpp av persontransporter.

NATUR, KULTURMILJÖ, REKREATION OCH FRILUFTSLIV

En generell skillnad i konsekvenser mellan nollalternativet och planförslaget är att nollalternativet saknar en helhetstänket i bevarandet och utvecklingen av de värden som finns. Planförslaget lyfter de positiva värdena och möjlighet av landskapet som viktigt i kommunens utveckling och en tydlig viljeinriktning för att bevara dessa. Konsekvensen av att nollalternativet inte ger detta helhetstänk är en möjlig negativ påverkan på viktiga helhetsmiljöer för natur, kultur, rekreation och friluftsliv.

RELEVANTA MÅL OCH MILJÖKVALITETSNORMER

Nollalternativet saknar hänsyn till miljömål och miljö kvalitetsnormer som beslutats om efter år 2012. Nollalternativet saknar beaktande och måluppfyllelse eller plan för åtgärder/framtagandet av program för att uppnå en önskad hållbar samhällsutveckling med hänsyn till vattenkvalitet, klimatpåverkan, energi och ekosystemtjänster.

BEDÖMNINGSGRUNDER

Nedan presenteras de bedömningsgrunder som använts vid bedömningarna av konsekvenser.

NATIONELLA MILJÖMÅLEN

För översiktsplanen har följande miljömål identifierats som relevanta (miljömål i parenteser anses inte ha någon direkt påverkan). Särskilt relevant är mål generationsmålet och mål nr 15 – God bebyggd miljö

G – Generationsmålet

1. Begränsad klimatpåverkan
2. Frisk luft
3. (Bara naturlig försurning)
4. Giftfri miljö
5. (Skyddande ozonskikt)
6. (Säker strålmiljö)
7. Ingen övergödning
8. Levande sjöar och vattendrag
9. Grundvatten av god kvalitet
10. (Hav i balans samt levande kust och skärgård)
11. Myllrande våtmarker
12. Levande skogar
13. Ett rikt odlingslandskap
14. (Storslagen fjällmiljö)
15. God bebyggd miljö
16. Ett rikt växt- och djurliv

MILJÖKVALITETSNORMER

Vatten

Luft

HÄNSYN OCH RIKSINTRESSEN I ÖVERSIKTSPLANEN

3.1 Landskapskaraktärer

3.2 Natur och vatten

3.3 Friluftsliv

3.4 Strandskydd

3.5 Kulturmiljö

3.6 Lågexploaterade områden

3.7 Tåktverksamhet

3.8 Teknisk försörjning och samhällsviktiga funktioner

3.9 Transportsystem

3.10 Försvarsmaktens intressen

3.11 Miljö, hälsa, trygghet och säkerhet

3.12 Klimatförändringar – Påverkan på bebyggd miljön

RELEVANTA MILJÖASPEKTER

Miljöaspekter som identifierats som relevanta att konsekvensbedöma på en översiktlig nivå. miljöaspekterna har tagits fram i dialog med Länsstyrelsen i Östergötland.

- Människors hälsa och säkerhet (Markföroreningar, transporter med farligt gods, riksintresse väg, buller.)
- Vattenkvalitet och vattenmiljö (Förorenade områden som kan påverka, miljökvalitetsnormer för yt- och grundvatten, vattenskyddsområden.)
- Klimatanpassning (Översvämningsrisk, risk för skyfall, sättningar/instabil mark.)
- Naturmiljö och biologisk mångfald (Natura 2000-områden och andra skyddade områden, riksintresse, grön infrastruktur, artskydd. Planer för naturvård. Betydande miljöpåverkan som har med ekosystemtjänster att göra tas upp under relevant rubrik i miljökonsekvensbeskrivningen.)
- Friluftsliv och rekreation (Riksintresse, leder och anordningar.)
- Kulturmiljö (Riksintresse, fornlämningar, kulturhistoriska strukturer, odlingslandskapet, bebyggelse.)
- Naturresurser (Jord- och skogsbruk, återbruk.)
- Klimatpåverkan (Transporter, mobilitet, avsätta platser för produktion av förnybar energi.)

KULTURMILJÖ

I Boxholms kommun finns en mångfald av kulturmiljöer som speglar kommunens historia och utveckling. Bland annat riksintressen för kulturmiljövården⁸ samt regionalt utpekade områden i översiktsplanen. Kommunen har också tagit fram ett kulturmiljöprogram som ska användas vid all handläggning av detaljplaner, bygglov och kommunal fastighetsförvaltning. Översiktsplanen har tagit hänsyn till utpekade och kända kulturhistoriska värden och hänsyn ska tas till dessa i samband med genomförandet av översiktsplanen.

För utvecklingsområden som kan beröra kulturmiljöer av riksintresse eller regionalt värde är detta noterat för respektive utvecklingsområde under rubrik ”Hänsyn” i översiktsplanens markanvändningskartor.

Konsekvenser

Kulturmiljöer och kulturhistoriska värden beskrivs i kapitlet Hänsyn och riksintressen på ett samlat sätt i översiktsplanen med viljeinriktningar för att underlätta att hänsyn tas i efterföljande plan- och lovgivning.

I planen står att kulturhistoriska värden i bebyggelsen och landskapet ska tillvaratas när orterna, landsbygden och de mindre tätorterna utvecklas.

Planförslaget föreslår inte några större områden för bebyggelseutveckling utanför befintliga tätorter förutom Boxholms pärlband.

Kommunen är positiv till kompletterande bebyggelse på landsbygden.

En utvecklad samverkan med Länsstyrelsen i Östergötland gällande arkeologi och fornlämningar föreslås i översiktsplanen för att öka kunskapen och möjligheterna att mer förutsägbart kunna beakta dessa värden i detaljplanerings och bygglovsprocesserna.

Byggnadsinventeringen kommer utgöra underlag vid detaljplanering eller bygglovsgivning både i tätorterna, i småorterna och på landsbygden. Riksintresset bedöms inte påverkas negativt av planförslaget.

Om inte översiktsplanen genomförs

Risker finns att regionala och lokala kulturmiljöer förvanskas då eftersom översiktsplanen från 2012 inte beaktar dessa på ett samlat sätt.

Åtgärder för att undvika negativ påverkan

Vid utpekade utvecklingsområden som ligger inom kulturmiljöområden krävs detaljplaneläggning för att en anpassad och hänsynsfull exploatering kan ske. En utvecklad samverkan med länsstyrelsen skapar bättre förutsättningar för att bevara kulturmiljöer.

Samlad bedömning

Översiktsplanen lyfter vikten av sina kulturhistoriska värden i kommunen som är viktiga att bevara parallellt med en föreslagen utveckling av kommunen. Konsekvenserna bedöms neutrala.

REKREATION OCH FRILUFTSLIV

Viktiga områden och målpunkter för rekreation och friluftsliv pekas ut och synliggörs. Detta gäller både kommunala och mellankommunala områden samt tätortsnära rekreations- och friluftsområden. Inom dessa områden ska intresset och markanvändningen för friluftslivet prioriteras framför annan markanvändning.

Friluftsområden och målpunkter utvecklas och länkas samman genom cykel- och vandringsleder för att öka tillgängligheten samt för att bilda sammanhängande frilufts- och rekreationsstråk. En utveckling av vandringsleder föreslås och att utreda möjligheterna att koppla ihop dessa med nya leder för att öka möjligheterna att uppleva naturen.

Flera av de utpekade målpunkterna ligger utmed Sommen och dessa har potential att utvecklas för frilutsändamål samt öka tillgängligheten till Sommen.

För de utpekade friluftsområdena som går över kommungränserna är det viktigt att kommunerna samarbetar vad det gäller underhåll och utveckling.

Konsekvenser

Planförslaget pekar ut viktiga områden och målpunkter för rekreation och friluftsliv, både sådana som används för detta ändamål idag och sådana som är lämpliga att utveckla i framtiden. Genom att peka ut viktiga områden säkerställs en långsiktig tillgång till rekreationsområden på kommunal och mellankommunal nivå samt i anslutning till tätorterna. Detta bedöms medföra stora positiva konsekvenser.

Planförslaget föreslår även att målpunkter och friluftsområden utvecklas och knyts samman genom cykel- och vandringsleder. Genom att utveckla utpekade målpunkter möjliggörs en utveckling av turismnäringen, vilket kan skapa arbetstillfällen och gynna befintlig handel och restauranger. En sammanlänkning av friluftsområden och målpunkter bidrar till en ökad tillgänglighet vilken bidrar till att fler människor kan ta del av områdena. Detta leder i sin tur till fler naturupplevelser och bidrar till en ökad folkhälsa vilket medför stora positiva konsekvenser.

En utveckling av Boxholms pärlband genom samverkan och samarbetar med aktörer i och kring besöksnäring för att hitta en gemensam målbild och driva en hållbar utveckling är viktigt för rekreations- och friluftsmöjligheterna för kommuninvånarna men även från övriga regioner och besökare.

Utveckling av sammanhållna rekreations och friluftsområden riskerar att inte genomföras på ett målinriktat sätt.

Samlad bedömning

Sammantaget bedöms möjlighet finnas till övervägande positiva konsekvenser genom att viktiga rekreations- och friluftsområden pekas ut och utvecklas.

NATURMILJÖ

Boxholms kommun har en varierad och artrik natur med höga värden som bidrar till den biologiska mångfalden. Kommunen ska arbeta för att bevara och stärka utpekade natur- och vattenområden. Vid utveckling av grönområden eller mötesplatser bör behovet av ekosystemtjänster beaktas.

Konsekvenser

Planförslaget redogör vilka formellt skyddsvärda områden och övriga områden med kända naturvärden som finns inom planområdet.

Vid utpekande av områden för bostadsutveckling och verksamheter har områden med kända naturvärden så som naturreservat, Natura 2000-områden, tätortsnära skog undantagits från exploatering. Huvuddelen av utpekade områden för bostads- och verksamhetsutveckling är i anslutning till tätorterna eller bebyggelsenoderna på redan planlagd mark för ändamålet.

Kommunen ska verka för att genomföra de strategier och åtgärder som återfinns i kommunens Naturvårdsprogram.

Planförslaget möjliggör dock viss utveckling av bostäder inom ett vidsträckt område som är utpekad som riksintresse för naturvården – Boxholms pärlband vid Sommen. Utveckling föreslås endast i anslutning till mark som redan är ianspråktagen/planerad eller är jordbruksmark.

Boxholms kommun strävar efter en låg andel exploatering av jordbruksmark.

Om inte översiktsplanen genomförs

Planförslaget innebär bevarandet och utvecklingen av de värden som finns. Av saknandet av planförslagets helhetstänk skulle kunna ge en möjlig negativ påverkan på viktiga helhetsmiljöer för naturmiljöer.

Åtgärder för att undvika negativ påverkan

När detaljplaner tas fram ska hänsyn tas till befintlig grönstruktur och möjligheter att förstärka kopplingar och kvaliteter ska lyftas fram.

Vid exploatering ska hänsyn tas till områdets värden samt koppling till andra områden. Bedömning görs i varje enskilt fall.

Samlad bedömning

Sammantaget bedöms påverkan på naturmiljö vara neutral eller endast ge små negativa konsekvenser. Föreslagna utvecklingsområden i känsliga områden kan genomföras genom att beakta värdena i kommande detaljplaneläggning.

VATTEN

Dagvatten ska omhändertas där det är lokalt och vid behov renas innan det når recipient. En dagvattenpolicy ska tas fram med riktlinjer för dagvattenhanteringen inom kommunen.

Ny bebyggelse vatten- och avloppsnätet främst tillkomma inom områden som är anslutna till det kommunala va-nätet eller där det finns förutsättningar att göra detta. Kommunen ska ha ett vatten- och avloppssystem med kapacitet att hantera kommande utveckling och förväntad befolkningsökning.

Kommunen ska verka för att enskilda avloppsanläggningar med brister förbättras så att dagens reningskrav uppfylls.

Kommunen ska upprätta en vattentjänstplan som hålls aktuell och revideras vid behov.

Kommunens grundvattenresurser ska skyddas. Kommunen ska arbeta för att bevara och stärka utpekade natur och vattenområden samt kopplingar mellan dessa. Exploatering inom strukturen kan ske, hänsyn ska då tas till områdets värde samt koppling till andra områden. Bedömning görs i varje enskilt fall.

Konsekvenser

Planförslaget föreslår bebyggelse av områden som idag är oexploaterade och som i huvudsak används som jordbruksmark. Tillkommande bebyggelse och infrastruktur kommer att skapa hårdgjorda ytor som gator/vägar, parkeringar och takytor. Nederbörd som rinner av från dessa ytor kallas dagvatten. Fler hårdgjorda ytor innebär att den totala mängden dagvatten i kommunen i framtiden kommer att öka och att dagvattnet kan föra med sig de eventuella föroreningar som finns på ytan som vattnet rinner över. Vid nederbörd ger hårdgjorda ytor en snabb avrinning som kan orsaka översvämningar i och i anslutning till recipienterna vilket kan leda till märkbara negativa konsekvenser.

När naturmark hårdgörs försvinner viktiga ekosystemtjänster som vattenrening och vattenreglering. De naturliga förutsättningarna för infiltration minskar vilket kan minska grundvattenbildningen. Minskad grundvattenbildning kan i ogynnsamma fall påverka miljökvalitetsnormerna för vatten om den kvantitativa statusen i en viss grundvattenförekomst påverkas. Risken för att sådana miljökonsekvenser skulle

uppstå bedöms som liten då de föreslagna områdena för bebyggelse och verksamheter är små i relation till grundvattenförekomsternas storlek.

För att förhindra att negativa miljökonsekvenser uppstår till följd av fler hårdgjorda ytor är det viktigt att fördröja dagvattnet i dammar och/eller låta det infiltrera ner i marken. Det bedöms att planförslaget ger potential för ytor för lokalt omhändertagande av dagvatten. Det är viktigt att det i framtida detaljplanering avsätts sådana ytor för fördröjning och infiltration. Om fortsatt planläggning inte säkerställer tillräckligt stora ytor för att omhänderta dagvatten lokalt riskerar planförslaget att innebära märkbara till stora negativa miljökonsekvenser för recipienterna i form av försämrad vattenkvalitet, översvämningar och erosion. Detta kan påverka möjligheten att nå miljökvalitetsnormerna för vatten om vattenförekomsternas ekologiska och kemiska status påverkas. Det finns idag inga riktlinjer eller någon övergripande strategi för omhändertagande av dagvatten. För att säkerställa vattenkvaliteten och naturvärdena i recipienterna är det viktigt att dessa känslighetsklassas och det därefter utarbetas en dagvattenstrategi som tar hänsyn till denna klassning. Vattendrag som idag är hårt belastade och ligger i anslutning till bebyggelse som kan ta skada av översvämningar bör utredas ytterligare med avseende på höga flöden. Detta kan till exempel ske genom översvämningsskarteringar med simulering av vattennivåer och vattenutbredning vid högflödessituationer.

Dagvatten som avrinner från vägar, gator och parkeringsytor kan innehålla olika typer av föroreningar i mindre eller större omfattning. Detta kan vara metaller och oljeföroreningar. Avrinning av orenat dagvatten från dessa typer av ytor kan ge negativa konsekvenser i recipienterna. Dagvatten är ofta grumligt vilket kan medföra negativa konsekvenser för vattenlevande växter och djur. Det är därför viktigt att även detta dagvatten fördröjs och tillåts infiltrera. Vägar, broar, vägtrummor och liknande kan fel utformade utgöra barriärer i vattenmiljön. Det är därför särskilt viktigt att detaljplaner och vägplaner granskas noggrant med avseende på denna aspekt.

Planförslaget föreslår att bebyggelse främst ska tillkomma inom områden som kan anslutas till det kommunala vatten- och avloppsnätet. Kommunens avloppsreningsverk har tillräcklig kapacitet inför den kommande befolkningsökningen. Då det kommunala vatten- och avloppsnätet har tillräckligt stor kapacitet bedöms det medföra positiva miljökonsekvenser att hålla ihop bebyggelsen till områden som kan anslutas till kommunalt vatten och avlopp.

I kommunen finns ett stort antal enskilda avloppsanläggningar varav en del inte är godkända enligt dagens miljölagstiftning. För att miljöpåverkan från de enskilda avloppen ska minska är det viktigt att det finns en plan för anslutning av områden

där belastningen från avloppen riskerar att medföra negativa miljökonsekvenser och att tillsynsinsatser enligt miljöbalken sker. Parallellt med översiktsplanen pågår arbete med att ta fram en aktuell och kommunomfattande VA-plan. Att fler områden ansluts till det kommunala vatten- och avloppsnätet och att enskilda avlopp rustas upp enligt dagens miljökrav bedöms medföra positiva miljökonsekvenser. Kommunen har i nuläget ingen strategi för framtida dricksvattenförsörjning. Det är därför viktigt att en kommunal vattenförsörjningsplan tas fram.

I förslaget pekas natur- och vattenområden ut som anses viktiga på en lokal nivå. Dessa ska enligt planförslaget bevaras och stärkas samt knytas ihop. Detta kan ske genom att sådana områden undantas från bebyggelse eller att bebyggelse och annan exploatering tar hänsyn till värdena i de gröna och blå strukturerna. Grönytor, våtmarker och annan genomsläpplig mark i urbana miljöer är viktiga eftersom de renar regn- och smältvatten. Sådana ytor kan också minska vattenmängderna och jämna ut flöden vid häftiga regn. Genomförandet av åtgärder som gynnar ekosystemtjänster och den blågröna strukturen i samhället bedöms ge stora positiva miljökonsekvenser.

Samlad bedömning

Sammantaget bedöms planförslaget medföra positiva miljökonsekvenser för vattenmiljön under förutsättning att åtgärder, riktlinjer och strategier enligt planförslaget genomförs.

MARKANSPRÅK

Översiktsplanens huvudsakliga konsekvenser är att mark tas i anspråk för en utveckling av kommunen för bostäder, verksamheter, och ytkrävande eller störande anläggningar som exempelvis vindkraft. Kommunens strategi för utveckling är att i första hand nyttja redan ianspråktagen mark och stärka de bebyggelse- och servicenoder som redan finns för att hushålla med mark och resurser. För att nå önskad utveckling och en levande landsbygd kan dock inte alla behov tillgodoses inom redan ianspråktagen mark och nya markanspråk är ett måste. Kommunen har gjort en avvägning och bedömning att ny ianspråktagandet av jordbruksmark och utpekandet av nya eller större LIS-områden endast är aktuellt för att stärka befintliga bebyggelse- och servicenoder. Det ska finnas förutsättningar för grundläggande service såsom tillgång till bredband, mobilnät, livsmedel, drivmedel med mera på landsbygden.

Kommunen har även pekat ut ett område nordöst om Strålsnäs för utökad elproduktion genom vindkraft. Vindkraft på andra platser i kommunen skulle medföra oönskade markanspråk och påverkan på omgivning.

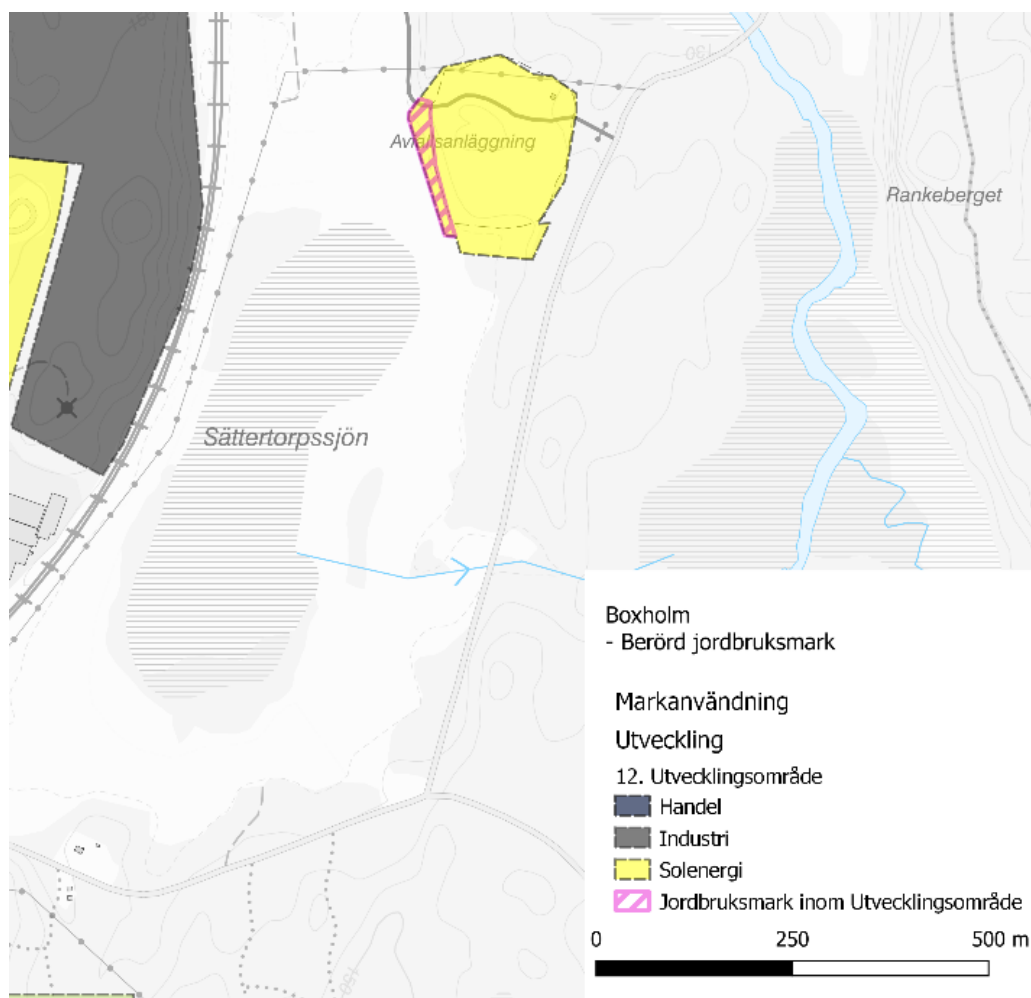
JORDBRUKSMARK

Översiktsplanens redovisade utvecklingsområden skulle vid ett genomförande av alla områden medföra att drygt 13 hektar produktiv jordbruksmark tas i anspråk (exklusive den jordbruksmark som idag redan är detaljplanelagd för annat ändamål).

Totalt i kommunen finns ca 5 900 hektar jordbruksmark, varav cirka 3 400 hektar åkermark.

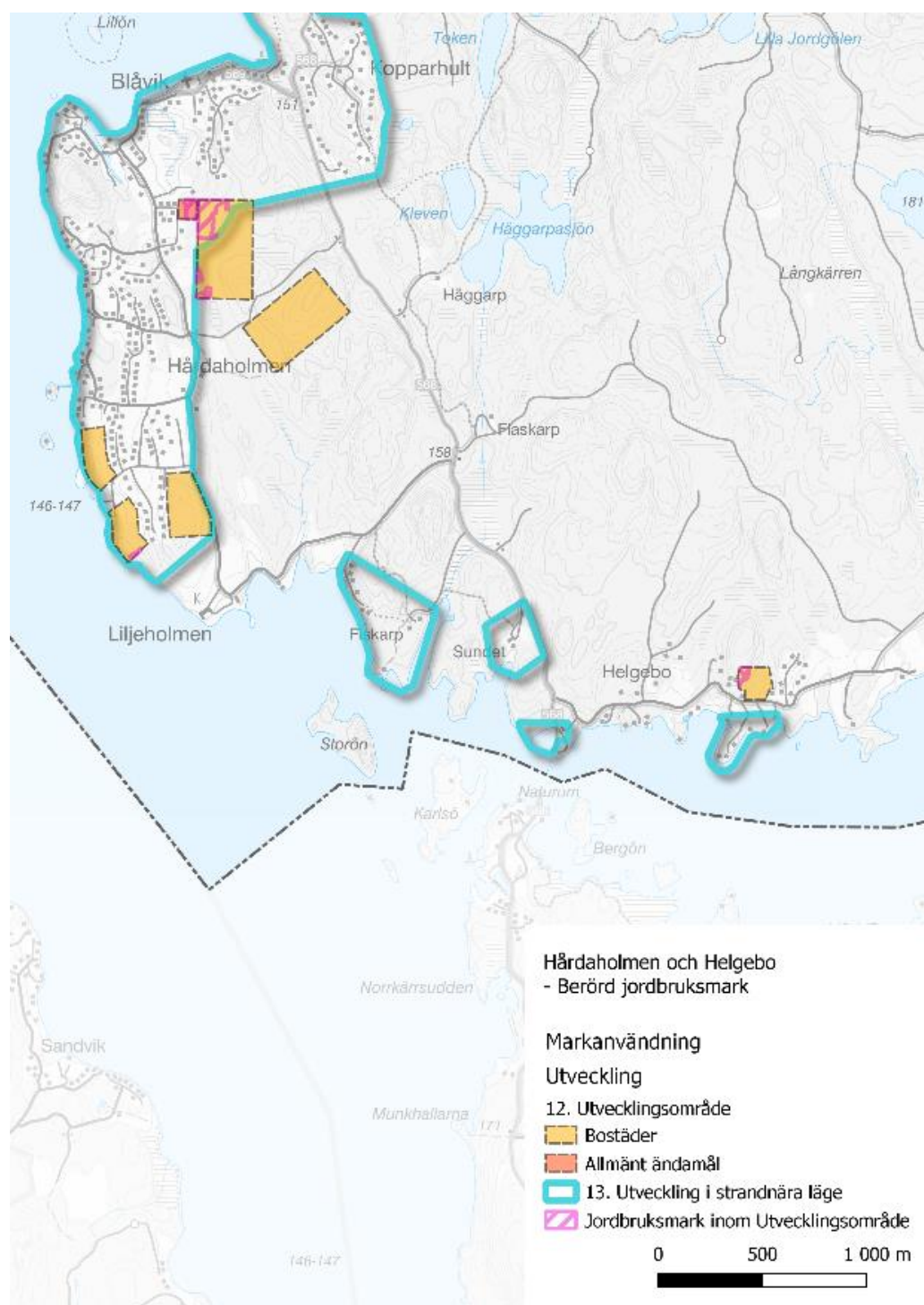
I förslaget beräknas cirka 7,9 hektar produktiv åkermark motsvarande 0,2 procent av denna skulle försvinna på grund av översiktsplanens utveckling för att bli 6 500 invånare. När det gäller betesmarken beräknas 5,4 hektar att tas i anspråk vilket motsvarar 0,2 procent.

I Boxholm är det ett mindre område på 0,3 hektar vid avfallsanläggningen som pekas ut som består av jordbruksmark.

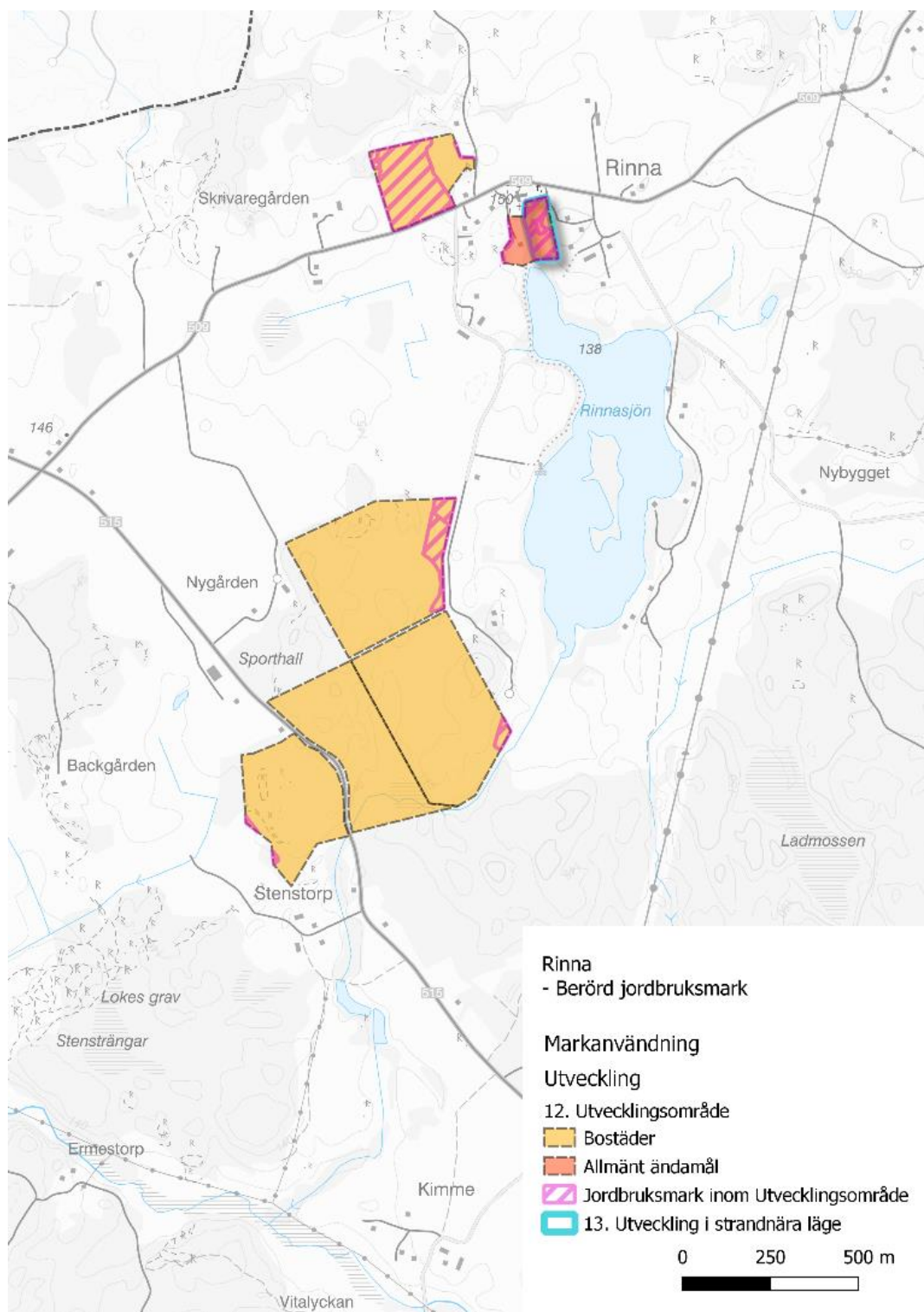
Figur 63 Föreslagen ianspråktagande av jordbruksmark vid avfallsanläggningen

I Blåvik (Hårdaholmen) är det fyra jordbruksmarker som berörs av utpekade områden. De fyra områdena omfattar totalt knappt 2,5 hektar. Området i Helgebo är cirka 0,2 hektar.

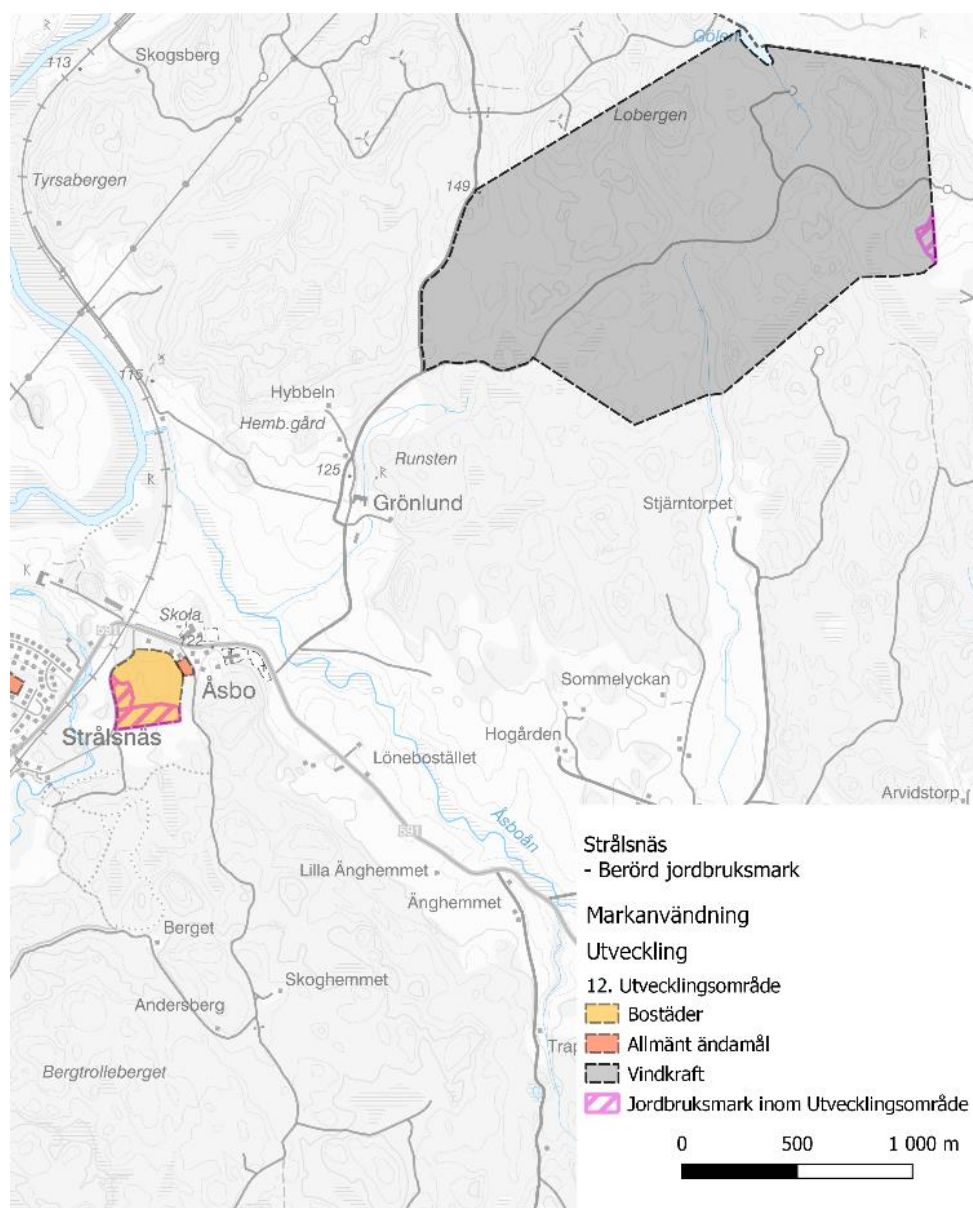
Figur 64 Föreslagen ianspråktagande av jordbruksmark vid Hårdaholmen och Helgebo

I Rinna är det flera av de utpenade områdena som omfattas av jordbruksmark. Totalt är det 6,3 hektar som i dag består av jordbruksmark. Det största är det norligaste området som är cirka 3,6 hektar jordbruksmark.

Figur 65 Föreslagen ianspråktagande av jordbruksmark vid Rinna

I Strålsnäs är det två utpekade områden som består av jordbruksmark. Det område som pekas ut för bostadsändamål består av 3,1 hektar jordbruksmark. Området som pekas ut för vindkraft består av 0,8 hektar jordbruksmark.

Figur 66 Föreslagen ianspråktagande av jordbruksmark vid Strålsnäs

Kommunen är positiv till att byggnation kan ske på landsbygden men avstyckningar och placering av byggnader ska ske med eftertanke. För att möjliggöra en utveckling av boendemiljöer har kommunen tagit fram principer för bebyggelse för att värna ett rationellt jordbruk. Spridd bostadsbyggnation på jordbruksmark och bebyggelse i glest bebyggda, opåverkade naturområden ska undvikas. Detta för att värna om naturvärden, landskapsbilden och för att tillvarata den jordbruksmark som finns. Undantag finns för generationsskifte för att säkerställa fortsatt drift av jordbruksverksamhet.

Förtätningar, utveckling av större bostadsområden eller etablering av samhällsviktig funktion bör vara tillåtet på jordbruksmark, förutsatt att det ligger i anslutning till en tätort och kan anslutas till befintlig infrastruktur så som vatten- och avlopp och vägar. Vid en eventuell exploatering på jordbruksmark ska säkerställas att det sker på ett markeffektivt sätt.

LANDSBYGDSUTVECKLING I STRANDNÄRA LÄGE

I översiktsplanen har kommunen möjligheter att peka ut så kallade LIS-områden för bebyggelse inom strandskydd för att på ett positivt sätt utveckla landsbygden. Det ska vara av allmänt intresse att områdena tas i anspråk och områdena ska vara av sådant slag och sådan omfattning att strandskyddets syften fortfarande kan tillgodoses. I förslaget har 10 områden för LIS identifierats utifrån principer för LIS-områden som har varit och är vägledande för utpekande av LIS.

Konsekvenser

När nya områden planeras eftersträvas närhet till service och befintlig infrastruktur, både vad det gäller vägar, kollektivtrafik och vatten- och avloppsledningar. Det innebär att utvecklingen ofta sker i nära anslutning till befintliga tätorter.

Planförslaget beskriver att nya bostäder på landsbygden ska kunna prövas genom lovgivning utan föregående planläggning. Planförslaget menar dock att avstyckningar och placering av byggnader ska ske med eftertanke både för att värna om landskapsbilden och för att inte ianspråkta värdefull jordbruksmark. Därmed öppnar kommunen upp för bebyggelse utanför utvecklingsområdena. Om det finns möjlighet att bosätta sig på landsbygden, och eventuellt öka befolknings- och serviceunderlaget på landsbygden, kan det innebära ökade möjligheter att bevara jordbruksnäringen. Detta skulle kunna bidra till att öka den inhemska livsmedelsproduktionen vilket skulle innebära märkbara positiva miljökonsekvenser.

I översiktsplanen pekas ett område ut för vindkraft: Kommunen skapar därför förutsättningar för att bidra med fossilfri energi men den miljömässiga påverkan redovisas i miljökonsekvensbeskrivning.

Om inte översiktsplanen genomförs

Kommunen skulle kunna få svårigheter att utvecklas då möjligheter för att skapa attraktiva och genomförbara bostadsmiljöer blir begränsade.

Nollalternativet möjliggör ett större markanspråk som skulle innebära att mer jordbruksmark tas i anspråk.

Åtgärder för att undvika negativ påverkan

Genom att aktivt arbeta med genomförandet och prioritera den mark som redan är ianspråktagen.

Stärka de bebyggelse- och servicenoder som redan finns för att hushålla med mark och resurser.

Samlad bedömning

Sammanfattningsvis bedöms planförslaget medföra både positiva och negativa miljökonsekvenser ur ett markanspråksperspektiv. De mest påtagliga negativa konsekvenserna uppstår vid exploatering av jordbruksmark då livsmedelsproduktion och viktiga ekosystemtjänster går förlorade. Det är dock relativt små ytor som tas i anspråk för utveckling. Planförslaget medför också positiva konsekvenser framför allt för landsbygdsutvecklingen. Den sammantagna bedömningen är dock att planförslaget medför vissa negativa miljökonsekvenser ur ett markanspråksperspektiv.

KLIMAT OCH ENERGI

Kommunen ska vara delaktig i att ta fram ett regionalt klimat- och energiplan och verka för att implementera detta i kommunens dagliga arbete.

Kommunen ska arbeta med åtgärder för att främja resor med cykel.

Utvecklingen av solenergi är i särskilt fokus i kommunen.

Kommunen ska planera för möjligheten att etablera laddstolpar vid nybyggda flerbostadshus och offentliga byggnader.

Kommunen skapar förutsättningar för ökad elproduktion genom vindkraft inom utpekad område som är beläget i anslutning till det område där befintliga verk finns uppförda.

Konsekvenser

Planförslaget räknar med en befolkningsökning på cirka 1 000 personer till 6 500 invånare. Befolkningstillväxten kommer att medföra viss klimatpåverkan på ett eller annat sätt. Alla invånare kommer dagligen att transportera sig mellan olika målpunkter och beroende på vilket färdmedel man väljer kommer det att ge olika

effekter på klimatet och andra aspekter. Befolkningsökningen kommer också att medföra fler bostäder och verksamheter som kräver el och uppvärmning. Något förenklat kan man säga att ju fler invånare kommunen får desto större klimatpåverkan fås. Det är därför mycket viktigt att kommunen arbetar med en samhällsplanering som ger invånarna förutsättningar att minska sin klimatpåverkan.

Planförslaget föreslår en utbyggnad av tätorterna som möjliggör att resa kollektivt med buss. Planförslaget pekar också ut noder som utformas på ett sätt som gör det enkelt att ta sig dit till fots med cykel eller bil, för att sedan kunna resa vidare med buss. Dessa noder ska vara utformade med säkra cykel- och bilparkeringar.

Vilken klimatpåverkan som en befolkningsökning medför styrs av många faktorer som är svårbedömda i nuläget, till exempel framtida ekonomiska styrmedel (såsom höjd bensinskatt och subventioner på elbilar), mer energieffektivt byggande och beteende/attitydförändringar hos kommuninvånarna. Det är därför svårt att bedöma vilken påverkan planförslaget ger på energianvändningen och klimatet. Ovan nämnda strategier och åtgärder kan bidra till att minska energianvändningen och klimatpåverkan. Under förutsättning att åtgärder och strategier genomförs så som de anges i planförslaget ger detta möjlighet till positiva miljökonsekvenser.

Kommunen skapar förutsättningar för ökad fossilfri energiproduktion genom solkraft men också en utökning genom vindkraft inom utpekade område som är beläget i anslutning till det område där befintliga verk finns uppförda.

Om inte översiktsplanen genomförs

Försämrade strukturella underlag för kollektivtrafiken då fokus på bebyggelse- och servicenoder saknas i nollalternativet

Bristande stöd i nollalternativet vid vindkraftsansökningar och vid eventuella överprövningar skulle kunna medföra negativa konsekvenser då etableringar skulle kunna fragmentera (dela upp) värdefulla helhetsmiljöer som är beskrivna i planförslaget men saknas i nollalternativet.

Åtgärder för att undvika negativ påverkan

För att få fler att resa hållbart krävs fortsatt arbete med påverkansarbete parallellt med fysiska åtgärder.

Samlad bedömning

Planförslaget ger bättre förutsättningar för ett ökat hållbart resande som i sin tur ger positiva konsekvenser med minskad klimatpåverkan. Samtidigt ges förutsättningar för ökad fossilfri energi utan att påverka värdefulla helhetsmiljöer.

TRAFIK OCH INFRASTRUKTUR

Transporter och dess infrastruktur har stor inverkan på utvecklingen av ett hållbart samhälle. Person- och godstransporter ska ske på ett miljövänligt sätt, för att minska utsläppen av växthusgaser. Detta ställer krav på utformning på orter som behöver planeras och byggas tätare och säkrare för att underlätta för de som tar sig fram till fots, med cykel eller kollektivt resande. Orterna måste också få en attraktiv utformning för att öka denna andel trafikanter.

För Boxholms kommun är det viktigt med goda kommunikationer till och från kommunen för att nå större tätorter där en kompletterande service och utbud finns (arbetsplatser, handel, aktiviteter m.m.). Med ett effektivt transportsystem knyts byar, orter, kommuner och regioner ihop med varandra. Goda kommunikationer skapar möjligheter för en fortsatt positiv utveckling och en framtida expansion av kommunens tätorter. I Boxholms kommun är transportsystemet viktigt för regional tillgänglighet där alla ska ha möjlighet att röra sig och nyttja det utbud som man har rätt till. Att resa och röra sig till och inom besöksnärsområde Boxholms pärlband är viktigt för en hållbar utveckling av turism och besöksnäringen.

. De största strömmarna går mot Mjölby och Linköping följt av Tranås och Jönköping.

Boxholms kommun är en pendlingskommun. I ett regionalt perspektiv är kommunikationer viktigast till Östergötlands län och framförallt Mjölby och Linköping. Även pendling till och från Jönköpings län och framförallt Tranås och Jönköping är viktiga.

Vid en framtida höghastighetsjärnväg ska Boxholms kommuninvånare ha goda förbindelser och tillgänglighet till stationsläge främst i Linköping, Tranås men också till Jönköping.

Cykeltrafiken är det trafikslag som ska öka mest för de kortare resorna inom Boxholms kommun.

Konsekvenser

Denna hållbarhetsbedömning utgår från att de åtgärder som föreslås i planförslaget för att främja miljömässigt hållbart resande, t.ex. satsningar på en effektiv och smart kollektivtrafik, genomförs. Om arbetspendlingen via Mjölby, Linköping, Tranås och Jönköping inte fungerar samtidigt som befolkningen i kommunen fortsätter att öka kommer miljökonsekvenserna i dessa städer och längs pendlingsstråken i form av buller, trängsel och försämrad luftkvalitet att påverkas negativt.

Kommunens viljeinriktning är att det ska vara möjligt och attraktivt att åka kollektivtrafik. Kommunen måste därför arbeta för att i samverkan med Östgötatrafiken och Jönköpings länstrafik skapa ett attraktivt transportstråk med fokus på hållbara transportslag. Om denna typ av samarbete kommer till stånd kan man skapa en större genomslagskraft och vinsterna för samtliga parter blir större samtidigt som möjligheten att skapa ett robust och miljömässigt hållbart transportsystem ökar.

För att få pendelströmmarna att ställa om till kollektivtrafik och cykel bedöms det förutom en god infrastruktur behövas ett arbete med att förändra attityd och beteende hos människor för att få till en ökad mängd hållbara resor.

I planförslaget föreslås flera investeringar när det gäller framför allt cykelvägar som är förutsättningar för att på sikt skapa ett mer miljömässigt hållbart resande.

Om de åtgärder som föreslås i planförslaget genomförs och resande till större del kan börja ske med cykel eller kollektivtrafik kommer det att innebära positiva miljökonsekvenser i form av minskad klimatpåverkan, förbättrad luftkvalitet, minskat buller och minskade utsläpp av kväveoxider med mera. De positiva miljökonsekvenserna kommer främst att märkas längs transportstråken och inom Mjölby, Linköping, Tranås och Jönköping. De positiva miljökonsekvenserna som ett mer hållbart resande medför bedöms dock överväga de negativa miljökonsekvenserna som eventuellt kan uppstå då infrastrukturen byggs om.

Genom föreslagna satsningar på gång- och cykelvägar ges fler människor möjlighet att använda cykel som transportmedel. Detta ger förutom positiva miljökonsekvenser även positiva konsekvenser för folkhälsan.

Om inte översiktsplanen genomförs

Andelen som reser med de hållbara transporterna kan minska då utbyggnaden inte aktivt stärker förutsättningarna för kollektivtrafiken så som planförslaget gör. Konsekvenser av detta är ökade resor och andel med bil som påverkar miljön negativt.

Åtgärder för att undvika negativ påverkan

Prioritering av investeringar i infrastruktur som gynnar hållbart resande så att eventuellt negativa miljökonsekvenser som uppstår i byggskedet och i markanspråk totalt sett kan ge positiva miljökonsekvenser.

Samlad bedömning

Den samlade bedömningen är att föreslagen utveckling ger ökade förutsättningar för hållbart resande till och från kommunen som ger positiva miljökonsekvenser i

form av minskad klimatpåverkan, förbättrad luftkvalitet, minskat buller och minskade utsläpp av kväveoxider med mera.

MILJÖ, HÄLSA OCH SÄKERHET

Natur- och vattenmiljön är lika känsliga som människan för spridning av farliga ämnen. Översiktsplanen redovisar aspekten utifrån människors miljö, hälsa och säkerhet men kan samtidigt översättas till natur- och vattenmiljöer. Det är vid olyckor som brand, översvämning eller skyfall som negativa miljökonsekvenser kan uppstå i och med spridning av miljöfarliga ämnen. I mark- och vattenanvändningen och planering av den bebyggda miljön kan kommunen minimera påverkan.

FARLIGT GODS

Ny bebyggelse inom 150 meter från transportled för farligt gods ska riskbedömas innan beslut om detaljplan och bygglov tas.

En riskbedömning ska genomföras inför byggande intill annan transportled där det sker transport av farligt gods till exempel väg/gata fram till industri eller annan verksamhet med behov av sådana transporter.

BULLER

Svenska riktvärden och riktlinjer eller i Sverige tillämpad praxis ska följas.

Vid planläggning av nya bostadsområden som riskerar att inte uppnå riktvärdena för buller ska en trafikbullerutredning utföras och vid behov ska åtgärder tillämpas för att minska eventuella bullerstörningar. Skolor, förskolor och annan känslig verksamhet ska utformas så att en utemiljö med god ljudmiljö kan skapas.

Boxholms kommun ska sträva efter att samla bullrande verksamheter till de större verksamhetsområdena.

MILJÖFARLIG VERKSAMHET

Skyddsavstånd mellan miljöfarlig verksamhet och bebyggelse ska utredas i varje enskilt fall både vid nyetablering av verksamhet vid bebyggelse och vid nybyggnation vid en befintlig verksamhet. Vid åtgärder i närheten av miljöfarliga verksamheter ska en riskbedömning genomföras.

FÖRORENAD MARK

Misstänkt eller konstaterat förorenade områden ska utredas innan detaljplan eller bygglov ges. Exploatering på förorenade områden kan endast tillåtas om det genomförs saneringsåtgärder. Vid sanering ska hänsyn tas till framtida klimatpåverkan så att området inte återförorenas eller att föroreningar riskerar att spridas i framtiden.

LUFTKVALITET

Kommunen ska arbeta aktivt för att förbättra luftkvaliteten genom att utföra åtgärder som dämpar konsekvenserna av luftföroreningarna samt minskar föroreningarna. Rikt- och gränsvärden enligt gällande miljökvalitetsnormer ska följas och åtgärdsprogram ska upprättas vid behov. Särskild uppmärksamhet bör riktas mot områden där det finns indikationer på dålig luftkvalitet samt områden nära vägar större vägar där utsläppen är större. Vid exploatering av nya områden ska ett hållbart trafiksystem byggas där kollektivtrafik och gång-och cykeltrafik är norm.

RADON OCH ELEKTROMAGNETISKA FÄLT

Vid ny bebyggelse ska det säkerställas att byggnaden uppförs med radonskyddande konstruktion där behov finns.

Radonhalten i marken ska kontrolleras i samband med grundundersökningar i områden som detaljplaneläggs för bostäder och/eller verksamheter.

Nya kraftledningar och elektriska anläggningar ska utformas eller förläggas så att exponering för magnetfält begränsas.

Nya bostäder, skolor, förskolor och daghem ska placeras så de inte påverkas av befintliga elanläggningar som ger förhöjda magnetfält.

RAS, SKRED OCH EROSION

Vid bebyggelse av nya områden ska stabiliteten alltid utredas och riskbedömas.

VÄRMEBÖLJA

Kommunen ska i den fysiska planeringen ta hänsyn till värmeproblematik och förebygga bildandet av värmeöar genom att arbeta för att minimera andelen hårdgjorda ytor i nybyggda områden samt arbeta för att vegetation och grönytor tas med i planering av både nya områden och omvandlingsområden.

Kommunen ska beakta kommande behov av kylning av lokaler för samhällsviktig verksamhet vid ny- och ombyggnation

Kommunen ska arbeta med skuggplanering av utomhusplatser där utsatta grupper vistas i stor utsträckning, så som lekplatser på förskolor och skolor samt uteplatser vid vårdrelaterade verksamheter

SKYFALL OCH ÖVERSVÄMNINGAR

Planläggningen av ny bebyggelse ska inte försämra eller skapa översvämningsproblematik på annan plats. Det ska i stället alltid eftersträvas att i samband med planläggning förbättra tätortens förmåga att fördröja vatten vid skyfall.

I samhällsplaneringen ska hänsyn tas till förhöjda vattennivåer, kortvariga kraftiga skyfall och höga flöden, genom att ta fram helhetslösningar och fördröjningsåtgärder för dagvatten.

Konsekvenser

- I planförslaget anges att innan beslut om detaljplan och bygglov ska riskbedömningar göras då planer finns på att bygga nära transportleder för farligt gods och andra leder där det sker transporter till och från industri eller annan liknande verksamhet. Under förutsättning att sådana riskbedömningar görs och att relevanta skyddsåtgärder därefter vidtas bedöms risken för olyckor med farligt gods medföra små negativa konsekvenser för människors hälsa.
- Buller är oönskat ljud som har stor påverkan på människans hälsa och möjligheten till god livskvalitet. Därför är det viktigt att både översikts- och detaljplaneringen i kommunen tar hänsyn till bullerpåverkan. En detaljplan ska genom juridiska bestämmelser säkerställa att gällande bullerkrav följs inom detaljplaneområdet. I Boxholms kommun är det vägtrafiken, som är den främsta källan till buller. En annan faktor som påverkar trafikbullersituationen är utvecklingen av elbilar som generellt har en lägre bullernivå i låga hastigheter än traditionella bensin- och dieslbilar.
- Planförslaget innebär också att nätet av gång- och cykelvägar utvecklas och knyts samman. Om planförslagets satsningar på hållbart resande genomförs finns det goda förutsättningar att få kommuninnevånarna att använda kollektivtrafik och cykel som transportmedel. Detta styrs dock även av andra faktorer, som är mer osäkra, till exempel framtida ekonomiska styrmedel som höjd bensinskatt och subventioner på elbilar. Det är därför svårt att bedöma vilket genomslag för hållbart resande de föreslagna åtgärderna i planförslaget får för bullersituationen i kommunen.
- Den befolkningsökning som föreslås i planförslaget bedöms inte påverka vägtrafikens bullernivåer mer än marginellt. Däremot finns en risk att ökad trafik kan leda till ytterligare bullerpåverkan av befintlig bebyggelse.
- Omgivningspåverkan genom buller eller andra störningar påverkar människor negativt. Att samla störande verksamheter och minska biltrafik för korta resor i tätorterna skapar förutsättningar för att färre personer utsätts för buller.
- Under förutsättning att tillräckliga skyddsavstånd mellan miljöfarliga verksamheter och bostadsbebyggelse upprättas och miljökvalitetsnormer och rikt- och gränsvärden kan innehållas, bedöms planförslaget medföra små negativa konsekvenser.

- Under förutsättning att exploatering på förorenade områden endast tillåtas om det genomförs saneringsåtgärder så finns möjlighet till märkbara positiva konsekvenser då förorenade områden kan saneras.
- Luften i Boxholms kommun har god kvalitet och underskrider riktvärdena vid en jämförelse mot miljökvalitetsnormerna för luft. Planförslaget bedöms medföra inga eller obetydliga konsekvenser.
- Under förutsättning att nya områden där bebyggelse ska tillkomma utreds och riskbedöms avseende stabiliteten så bedöms inga eller obetydliga konsekvenser tillkomma av planförslaget.
- Under förutsättning att kommunen arbetar strategiskt med dagvatten- och klimatanpassningsfrågorna samt bevarandet av gröna områden bedöms planförslaget ge möjligheter till positiva konsekvenser med avseende på klimatanpassning.
- Det finns en ökad risk för värmeböljor och torrperioder i och med klimatförändringarna.
- Det finns en risk för små negativa konsekvenser med avseende på värmebölja då det endast finns riktlinjer hur kommande bebyggelse ska hanteras och inte hur befintliga strukturer ska skyddas för en värmebölja.
- Acceptabel risk kopplad till radon och elektromagnetiska fält då planen ger tydliga riktlinjer och det finns gränsvärden för hur risker för strålning ska hanteras.

Om inte översiktsplanen genomförs

- Vid planläggning och lovgivning ska det alltid tas hänsyn till miljö, hälsa och risker enligt gällande lagstiftning. Det som översiktsplanen påverkar är övergripande planering och hänsynsdelar ska fungera som ett kunskapsunderlag som ger vägledning för kommande planering och lovgivning.
- Omgivningspåverkan av redan befintliga verksamheter eller transportsystem kommer utan översiktsplanen genomförande klara riktvärden enligt gällande lagstiftning. Den allmänna omgivningspåverkan kommer dock inte att minska i samma utsträckning så som planförslaget innebär.
- Översiktsplanen beskriver klimatförändringarna kopplat till den bebyggda miljön och miljö hälsa och säkerhet. Om inte översiktsplanen genomförs riskerar den strategisk klimatanpassning i kommunen att försvinna och negativa konsekvenserna kan bli större vid naturolyckor som värmeböljor, översvämningar eller skyfall.

Åtgärder för att undvika negativ påverkan

- Kommunen tar upp klimatanpassning i framttagandet av Vatten- och avloppsstrategi, dagvattenpolicy samt en vatten- och avloppsplan
- Lokalisera och samla störande verksamheter till verksamhetsområden där omgivningspåverkan blir minimal.
- Ha en aktuell Risk och sårbarhetsanalys (RSA) och handlingsprogram för trygghet och säkerhet.

Samlad bedömning

- Med ovanstående förutsättningar bedöms det finnas risk för små negativa konsekvenser för människors hälsa och på natur- och vattenmiljöer. Att undvika negativa konsekvenser är ett aktivt arbete med genomförandeplanen och förebyggande av risker för olyckor avgörande.

PLANERAD UPPFÖLJNING AV BETYDANDE MILJÖPÅVERKAN

Översiktsplanen bedöms sammantaget inte att medföra betydande miljöpåverkan i någon del så att översiktsplanen inte kan genomföras. Det har identifierats minde negativa konsekvenser och risker för negativ miljöpåverkan som är viktiga att hantera framöver, i framtagande eller uppdatering av strategiska styrdokument, detaljplanering eller lovgivning. I översiktsplanen har en genomförandeplan inarbetats för att visa på fortsatt arbete för att aktivt genomföra översiktsplanens viljeinriktning. Eftersom den samlade bedömningen är att översiktsplanen ger positiva miljökonsekvenser är det av stor vikt att översiktsplanen genomförs så som beskrivs i genomförandeplanen. Viktiga delar för uppföljning och hantering av miljöpåverkan genom att:

- Den digitala versionen av översiktsplanen ska efter antagandet kompletteras med läsanvisningar för plan-, bygg- och miljöhandläggare så att relevanta viljeinriktningar och hänsyn följs i kommande detaljplaner och lovgivningar.
- Strategiska dokument som ska finnas i kommunen för att komplettera och genomföra översiktsplanens viljeinriktning.
- Risk och sårbarhetsanalys (RSA) och handlingsprogram för trygghet och säkerhet
- Dagvattenpolicy
- Vattentjänstplan
- Bostadsförsörjningsprogram med mål och insatser
- Avfallsplan
- Naturvårdsprogram
- Cykelutbyggnadsplan med investeringsplan och genomförande
- Klimat- och energiplan

5.2 SOCIALA KONSEVENSER

Samhällsplanering påverkar den fysiska miljön som människor dagligen lever och verkar i. Det innebär att samhällsplanering har en direkt påverkan på människor och deras vardagsliv. Den sociala hållbarhetsaspekten försöker belysa på vilket sätt översiktsplanen kan påverka människans vardagsliv. Nedan diskuteras den sociala hållbarheten utifrån följande:

Sociala aspekter

- Tillgänglighet
- Bostadsförsörjning
- Barnperspektiv
- Folkhälsa
- Jämställdhet, jämlikhet & integration
- Arbete
- Rekreationsmiljöer
- Störningar & risker

TILLGÄNGLIGHET

Samhällsplaneringen påverkar hur den fysiska miljön (bostadsområden, parker, gator med flera) utformas och var olika ”miljöer” ligger i förhållande till varandra. Samhällsplaneringen påverkar även hur och på vilket sätt man kan ta sig till och från olika målpunkter. Tillgänglighet handlar i grunden om allas rätt att ta del av samhällets service och utbud. Det kan handla om att kunna ta sig fram rent fysiskt men det kan även handla om att kunna orientera sig.

Vid nybyggnation finns höga krav i lagstiftningen på tillgänglighet för personer med funktionsvariation. Det finns även förordningar med krav på retroaktiv anpassning av redan byggda miljöer. Kommunens ambition är att, utöver att följa lagstiftningen vid nybyggnation även arbeta med tillsyn, vilket innefattar retroaktiv anpassning av redan byggda miljöer. Tillgänglighetsanpassning gynnar även andra som inte har en funktionsvariation eftersom flera insatser förenklar för exempelvis cyklister och personer med barnvagn (avfasade trottoarkanter, ramper till entréer, hissar).

Tillgänglighet kan även innebära att det finns tillgång till exempelvis livsmedelsbutiker, grönområden, skola, förskola, kollektivtrafik, gång- och cykelvägar och lekplatser. I översiktsplanen föreslås främst bostadsområden i anslutning till befintliga tätorter där det finns tillgång till service av olika slag, vilket gör att det blir relativt korta avstånd mellan målpunkter. Översiktsplanen har ett

tydligt fokus på hållbara transporter där satsningar på utbyggnad av gång- och cykelvägar kommer behöva genomföras och där igenom få positiva effekter utifrån ett tillgänglighetsperspektiv.

KONSEKVENSER

Sammanfattningsvis medför översiktsplanen positiva konsekvenser för tillgängligheten.

BOSTADSFÖRSÖRJNING

Ett utav människans grundläggande behov är att ha någonstans att bo. Det kan tyckas vara en självklarhet i Sverige men faktum är att det är bostadsbrist i många av Sveriges kommuner och många står utanför bostadsmarknaden. I lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar (2000:1383) står att varje kommun ska ta fram riktlinjer för hur de ska planera för kommunens bostadsförsörjning. Syftet med planeringen är att skapa förutsättningar så att alla i kommunen kan leva i goda bostäder.

Boxholms kommun planerar att ta fram nya riktlinjer för bostadsförsörjning under 2025. Riktlinjerna planeras även att antas 2025.

Översiktsplanen föreslår bostadsutveckling i kommunens tätorter och kommunen är positiv till att bostäder byggs på landsbygden. Det innebär att översiktsplanen möjliggör för bostadsbyggande i hela kommunen

Översiktsplanen tar upp att kommunen ska arbeta för blandade bostadstyper och upplåtelseformer som kompletterar den befintliga bebyggelsen. Detta skulle kunna bidra till att ungdomar har möjlighet att flytta hemifrån och kan bo kvar i kommunen, det kan bidra till att äldre har möjlighet att sälja sin villa och flytta till ett mindre boende, det kan bidra till att föräldrar i separerade familjer har möjlighet att bo kvar i kommunen och det kan påverka vilka som väljer att flytta till kommunen. Det vill säga, det kan påverka den demologiska spridningen på de som bor i och som väljer att flytta till kommunen.

När en kommun äger mark, som kommunen gör kring tätorterna, har kommunen möjlighet att bestämma vilken typ av bostäder som byggs och vad de har för upplåtelseform. Vidare har kommunen möjlighet att ta ansvar för och påverka kvaliteten på det som byggs, både bostäderna och miljön runtomkring i bostadsområdena.

KONSEKVENSER

Sammanfattningsvis medför översiktsplanen positiva konsekvenser för bostadsförsörjningen i kommunen genom att det finns en beredskap för

bostadsutvecklingen på lång sikt. Vidare bidrar översiktsplanen till möjligheten att skapa ett varierat bostadsutbud som tillgodoser människors olika bostadsbehov.

BARNPERSPEKTIV

FN:s konvention om barnets rättigheter eller barnkonventionen som den kallas, antogs av FN:s generalförsamling 1989 och skrevs under av Sverige 1990. Konventionen innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn.

Enligt punkt 12 i barnkonventionen har varje barn rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikt ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad.

Eftersom samhällsplanering påverkar den fysiska miljön som människan lever och verkar i så påverkas även barns närmiljö och vardag. Barn borde därmed få möjlighet att uttrycka sin åsikt vad det gäller den översiktliga planeringen på samma sätt som vuxna har möjlighet att yttra sig i planprocessens olika skeden. Barn- och ungdomar kan ha andra referensramar än vuxna för vad de vill med sin närmiljö eller på vilket sätt de vill ta del i samhället. Därför är det viktigt att barn och ungdomar är delaktiga i den fysiska planeringen.

KONSEKVENSER

Kommunen genomförde en tidig medborgardialog inför arbetet med samrådshandlingen. En riktad dialog genomfördes med elever i Boxholms kommun. Resultatet var att 230 skolungdomar svarade på enkäter och cirka 20 deltog på möte. Under samrådstiden avses återigen en riktad aktivitet genomföras med skoleleverna.

Processen för översiktsplanen medför därför positiva konsekvenser för barnperspektivet.

FOLKHÄLSA

Sverige har 8 folkhälsomål och målområde 5 går att koppla till samhällsplanering eftersom målet tar upp att ett bostadsområde har fysiska och sociala egenskaper, vilka har både positiva och negativa effekter på hälsan. Till de fysiska egenskaperna räknas bland annat luftkvalitet i och utanför bostaden, bullerstörning från trafik och grannar, tillgång till naturvärden nära bostaden samt kultur och service. De sociala egenskaperna kan vara de boendes tillit till varandra och deras sociala deltagande, grad av social integration samt normer och värderingar samt möjligheter att påverka sin situation och sitt närområde.

Översiktsplanen tar upp riktlinjer som syftar till att motverka olägenheter i bostadsområden. Översiktsplanen föreslår att utveckla befintliga grönområden i tätorterna samt att genomföra de strategier och åtgärder som återfinns i kommunens Naturvårdsprogram. Översiktsplanen bidrar till att det finns naturvärden nära bostadsområden. Vidare föreslås bostadsutveckling i anslutning till befintliga tätorter med någon form av service, vilket bidrar till att bostadsområden har relativt god tillgång till service.

Målområde 5 tar även upp att man med hjälp av samhällsplanering kan skapa förutsättningar för integration och motverka segregationen. Genom en diversifierad lägenhetsfördelning, blandade upplåtelseformer och goda mötesplatser kan man åstadkomma miljöer som uppmuntrar till social interaktion. Även genom att överbrygga barriärer och gränser i den byggda strukturen kan man också åstadkomma bättre kontakter mellan olika delar av staden.

I översiktsplanen finns riktlinjer som säger att bostadsutbudet ska innehålla blandade bostadstyper och olika upplåtelseformer för att komplettera befintlig bebyggelse. Kommunens tätorter och bebyggelseområden ska länkas samman med gång- och cykelvägar tillsammans med andra målpunkter som kan finnas.

Enligt folkhälsomål 5 så kan samhällsplaneringen också skapa miljöer som underlättar hälsosamma levnadsvanor. Fysisk aktivitet, lek och rörelse som är bra för hälsan främjas till exempel genom att skapa och bevara parker och grönområden men också genom tillgång till idrottsanläggningar, gång- och cykelvägar.

Som det tidigare nämnts så förslås att tätortsnära skog och gröna stråk bevaras, likaså att friluftsområden bevaras och utvecklas samt att gång- och cykelvägar byggs. Dessa miljöer möjliggör och kan uppmuntra till fysisk aktivitet.

KONSEKVENSER

Sammanfattningsvis så bidrar översiktsplanen på flera punkter till delmål 5 och medför positiva konsekvenser för folkhälsan.

JÄMSTÄLLDHET, JÄMLIKHET & INTEGRATION

Det här handlar om att minska skillnaden mellan människors levnadsvillkor. Jämställdhet handlar om att minska skillnaden mellan kvinnor och män och jämlikhet handlar om att minska skillnaden mellan fattiga och rika. Integration förklaras i Nationalencyklopedin (inom samhällsvetenskap) som en ”process som leder till att skilda enheter förenas”.

Eftersom samhällsplaneringen påverkar den fysiska miljön och därmed även människors liv är det av stor vikt att planeringen gynnar människors olika behov. Bostadsbehovet ser väldigt olika ut beroende på var i livet man befinner sig, vilken livsstil man lever och vilka ekonomiska förutsättningar man har. Det är därför viktigt att det finns ett varierat bostadsutbud med olika bostadstyper, storlekar och upplåtelseformer och att det finns en möjlighet att välja om man vill bo på landsbygden, centralt eller i utkanten av en tätort.

I översiktsplanen pekas en bostadsutveckling ut i olika delar av kommunen inklusive på landsbygden. I riktlinjerna för kommande bostadsförsörjningen ska kommunen arbeta för ett bostadsutbud med blandade bostadstyper och upplåtelseformer.

När jämställdhet diskuteras i samhällsplanering nämns ofta trygghetsaspekter som fokuserar på den upplevda tryggheten vid vistelser utomhus när det är mörkt. Det kan handla om att planera för att gång- och cykelvägar, parker, parkerings- och busshållplatser har tillräckligt god belysning, att det inte finns några buskage i närheten som skapar dolda ytor eller att platser inte upplevs som ödsliga.

Det är även viktigt att samhällsplaneringen gynnar integrationen i en kommun. Det kan handla om att skapa mötesplatser där människor med både lika och olika erfarenheter kan mötas. Till exempel inom föreningslivet, i parker eller grönområde, på ett fik eller en restaurang. Integration i samhällsplanering kan även handla om att bostadsområden möjliggör för att personer från ”livets olika faser” och med olika erfarenheter kan bo i samma område eller att olika bostadsområden länkas samman genom gång- och cykelvägar så att det är lätt att ta sig mellan områdena.

I översiktsplanen beskrivs viljeinriktning om att det ska finnas trivsamma, trygga och ändamålsenliga mötesplatser. Ett fördjupat arbete ska göras med att ta fram en målbild över utveckling av tätorternas centrum med syfte att öka attraktiviteten.

KONSEKVENSER

Sammanfattningsvis medför översiktsplanen till positiva konsekvenser för jämställdhet, jämlikhet och integration.

ARBETE

En aspekt som bidrar till en kommuns attraktivitet är möjligheten till arbetstillfällen. Det är därför viktigt att det finns goda förutsättningar för att skapa arbetstillfällen i en kommun.

Översiktsplanen anger utveckling för verksamhetsytor, främst i Boxholm tätort. Verksamhetsytorna föreslås i anslutning till större vägar för att möjliggöra en effektiv logistik.

Översiktsplanen föreslår att besöks- och turismnäringen ska utvecklas, vilket kan skapa nya arbetstillfällen.

En ökad bostadsbyggnation och fler invånare kan bidra till att handelsunderlag ökar, vilket i sin tur kan bidra till att verksamheter utökar eller att ny etableras i centrum.

KONSEKVENSER

Sammanfattningsvis så medför översiktsplanen positiva konsekvenser för möjligheten att skapa arbetstillfällen i Boxholms kommun. Detta bidrar till möjligheten för invånare att både bo och arbeta i kommunen.

REKREATIONSMILJÖER

I dag är det allmänt vedertaget att människan mår bra av att vistas ute i naturen och att naturupplevelser har många positiva effekter på människors hälsa och välbefinnande. Det är därför viktigt att naturområden finns tillgängliga i våra tätorter, gärna i anslutning till bostadsområden, skolor och förskolor samt i närheten av verksamheter inom vårdomsorgen. Det är även viktigt att det finns en variation av natur från den lilla skalan så som parker och stråk till den stora skalan så som naturreservat och natur- och friluftsområden.

Rekreatiomsområden tas upp i flera nationella mål. Bland annat i Sveriges miljö kvalitetsmål och i Sveriges nationella friluftsmål. Miljömålet God bebyggd miljö, precisering 5 handlar om rekreatiomsmiljöer i anslutning till bebyggelse. I preciseringen står följande; det finns natur- och grönområden och gröna stråk i närheten till bebyggelsen med god kvalitet och tillgänglighet.

Tre av Sveriges nationella friluftsmål går att koppla till samhällsplanering och rekreatiomsområden. Riksdagens mål om tillgång till natur för friluftsliv innebär att friluftslivets behov säkerställs genom hållbart brukande, fysisk planering och bevarande. Målet handlar om att samhällsplanering och markanvändning tar hänsyn till friluftslivets behov av tillgång till attraktiva natur- och kulturlandskap. Riksdagens mål om attraktiv tätortsnära natur innebär att det ska finnas tillgång till attraktiv natur i och i närheten av tätorter. Allmänheten ska ha tillgång till grönområden och ett tätortsnära landskap med höga frilufts-, natur- och kulturmiljövärden. Riksdagens mål om friluftsliv för god folkhälsa handlar om att skapa goda förutsättningar så att människor kan vara regelbundet fysiskt aktiva i natur- och kulturlandskapet

I översiktsplanen finns riktlinjer som anger att gröna stråk och grönområden ska bevaras. Det finns även riktlinjer som anger att friluftsområden ska bevaras och tillgängliggöras samt att vandringsleder och cykelleder ska utvecklas.

KONSEKVENSER

Sammanfattningsvis medför översiktsplanen positiva konsekvenser för möjligheten till rekreation.

STÖRNINGAR OCH RISKER

I Sverige finns miljö kvalitetsnormer för vatten, luft och buller som reglerar kvaliteten på vatten, luft och buller i och utanför bostaden. Miljömålet god bebyggd miljö, precisering 8 handlar om att människan inte ska utsättas för skadliga miljöer. I preciseringen står följande: människor utsätts inte för skadliga luftföroreningar, kemiska ämnen, ljudnivåer och radonhalter eller andra oacceptabla hälso- eller säkerhetsrisker.

I översiktsplanen finns ett kapitel som tar upp hälsa, säkerhet och miljö och hur kommunen ska arbeta för att inte skapa olägenheter för människan vad det avser till exempel, bullernivåer, luftkvalitet, radonhalter eller föroreningar.

KONSEKVENSER

Sammanfattningsvis så bidrar översiktsplanen till att människor inte utsätts för olägenheter av olika slag.

5.3 EKONOMISKA KONSEKVENSER

De ekonomiska aspekterna sätter ramarna för möjliga investeringar och i vilken takt dessa kan ske. Utbyggnation av nya områden innebär ofta kostnader i samband med planläggning och utbyggnad av allmänna anläggningar i tidiga skeden men ger sedan upphov till intäkter vid försäljningar av tomter. Utbyggnation av nya områden medför även framtida drift- och underhållskostnader. I de fall då privata exploatörer utvecklar områden bekostas normalt sett planläggning och utbyggnad av exploatören där kommunen sedan blir ansvarig för drift och underhåll, vinsten från försäljning av tomter går till exploatören. Vid kommunala projekt står kommunen för samtliga kostnader och får även intäkterna vid tomtförsäljningarna.

Ju tidigare i planprocessen de ekonomiska konsekvenserna utvärderas, desto större är möjligheterna att göra anpassningar för att påverka utfallet. Allt eftersom mer detaljerad planläggning av ett område sker, genomförandefrågorna tydliggörs och fler skisser tas fram, kan noggrannare kostnadsbedömningar utföras. Det är därför alltid svårt att i ett tidigt skede uppskatta kostnader för att exploatera ett område.

Nedan diskuteras den ekonomiska hållbarheten utifrån följande:

- Folkhälsa
- Investeringar i allmänna intressen
- Marköverlåtelser
- Demografi i balans
- Resurseffektivitet
- Investeringar i utredningar & planarbete

FOLKHÄLSA

Boendemiljön är sedan lång tid identifierad som en viktig bestämningsfaktor för hälsa. Detta gäller för personer i alla åldrar och är särskilt viktigt för ungdomar. Låg socioekonomisk situation samvarierar med hög exponering för olika riskfaktorer i boendemiljön och närområdets yttre miljö, och genom detta ökar risken för ohälsa och sjukdom. Detta gäller flera hälsoutfall till exempel skador och våld, mental ohälsa, självskattad hälsa, allergier och hjärt-kärlsjukdom. Det finns ett flertal materiella faktorer i den byggda miljön som påverkar hälsan till exempel bostäders utformning, byggmaterial, mögel, fukt, ljud, ljus och buller men även tillgänglighet till natur och grönområden. Det finns idag, därtill, en stor samstämmighet bland boendeforskare om de sociala faktorernas betydelse för hälsan, bland annat trivsel, tillit till människor i området, sociala nätverk, socialt stöd, känsla av oberoende och kontroll, självständighet, frihet och social status. Särskilt sårbara för exponering av

faktorer i boendemiljön som inverkar på hälsan är barn, pensionärer, arbetslösa, sjukskrivna och funktionshindrade eftersom deras sammanlagda tid i boendemiljön är betydligt längre än för yrkesarbetande som i hög utsträckning är borta från hemmet.

I översiktsplanen finns ambitioner och riktlinjer för att i tätorterna utveckla centrum, grönområden och gröna rörelsestråk med fokus på goda livs- och boendemiljöer. Investeringar i en attraktiv livs- och boendemiljö är positivt för folkhälsan (och många andra ekonomiska aspekter) och ger än större effekt eftersom kommunen vill prioritera våra barn och ungdomar (barnperspektivet) i utvecklingsarbetet av tätorterna.

KONSEKVENSER

Sammanfattningsvis medför översiktsplanen ökade kostnader för investeringar för att genomföra ambitionerna om en attraktivare offentlig miljö i olika delar av Boxholms kommun. En sådan investering är folkhälsofrämjande som på lång sikt kan ge mycket positiva hälso- och sjukvårds effekter med minskade kostnader.

INVESTERINGAR I ALLMÄNNA INTRESSEN

I takt med att Boxholms kommun växer har kommunen ett ansvar att investera i allmänna intressen så som skolor, förskolor, lokaler till vårdomsorgen, gator eller att se till att det finns gång- och cykelvägar, vatten- och avloppsledningar och grönområden. Det är ofta investeringar som inte genererar några intäkter utan finansieras antingen via skatteintäkter, anslutningsavgifter eller delvis genom olika bidrag från staten.

I översiktsplanen pekas flera åtgärder ut som gynnar de allmänna intressena. Exempelvis handlar det om utpekande av nya gång- och cykelvägar, utveckling av centrumområden samt planberedskap för utveckling av befintliga och nya skolor och förskolor samt industriområden.

KONSEKVENSER

Sammanfattningsvis medför översiktsplanen ökade kostnader för investeringar i allmänna intressen.

MARKÖVERLÅTELSE

När kommunen har rådighet över mark kan kommunen vara med och påverka utvecklingen och i vilken takt som utvecklingen sker. Rådighet över mark underlättar möjligheten för kommunen att investera i allmänna intressen så som skolor och förskolor. Att investera i mark innebär ökade kostnader men det kan även generera intäkter. När detaljplaner för områden antagits där kommunen är

markägare kan kommunen sälja tomter och generera intäkter men dessutom få nya invånare eller företagsetableringar. Markinköp är även viktiga vid förhandlingar om markbyten. Genom att investera i mark har kommunen en möjlighet att vara delaktig i och driva utvecklingen av Boxholms kommun. Samtidigt är det mycket viktigt att det finns privata aktörer med eget kapital som driver på utvecklingen av Boxholms kommun.

KONSEKVENSER

Sammanfattningsvis kan översiktsplanen medföra positiva konsekvenser genom att exploatering möjliggörs både på kommunal och privatägd mark. Det kan innebära intäkter både för kommunen och för privata markägare. Det kan även bli aktuellt för kommunen med markköp vilket på kort sikt kan medföra stora kostnader men på längre sikt kan möjliggöra för markbyte eller intäkter genom försäljning av planlagd mark.

DEMOGRAFI I BALANS

Det är viktigt för en kommun att ha en demografi i balans eftersom invånare under livets olika skeenden innebär både kostnader och intäkter för kommunen. Det är därför av stor vikt att kommunen erbjuder attraktiva boendemiljöer som erbjuder bostäder utifrån människors olika behov. Det innebär att det behöver finnas en blandning av bostadstyper och upplåtelseformer. Det är även viktigt att kommunen kan erbjuda arbetstillfällen, ett gott utbud av fritidsmöjligheter för olika intressen och åldrar och att kommunen kan erbjuda skolor, barn- och vårdomsorg av god kvalitet.

I översiktsplanen finns riktlinjer som anger att kommunen ska arbeta för ett bostadsutbud med blandade bostadstyper och bostadsformer. Översiktsplanen anger även att bostadsbeståndet ska kompletteras för att skapa varierande och goda livs- och boendemiljöer för livets olika skeden.

KONSEKVENSER

Sammanfattningsvis medför översiktsplanen positiva konsekvenser för möjligheten att skapa en demografi i balans.

RESURSEFFEKTIVITET

Utvecklingen av nya bostadsområden innebär kostnader. En del av investeringarna genererar inte några intäkter utan finansieras genom skatteintäkter. Genom att planera bostadsområden i anslutning till befintliga tätorter går det att nyttja redan gjorda investeringar i infrastruktur såsom gator, vatten och avlopp. Det går även att vara resurseffektiv med mark genom att förtäta eller omvandla områden som redan tagits i anspråk för byggnation. Följande innebär även att befintlig infrastruktur

nyttjas vilket också är resurseffektivt. Översiktsplanen föreslår nya bostadsområden i anslutning till befintliga tätorter, i de fall då de är belägna utanför handlar det om resurseffektivitet sett ur andra aspekter såsom värnandet av produktiv jordbruksmark.

KONSEKVENSER

Sammanfattningsvis medför översiktsplanen positiva ekonomiska konsekvenser genom att förutsättningar finns för att nyttja redan gjorda investeringar.

INVESTERINGAR I UTREDNINGAR OCH PLANARBETE

För att realisera översiktsplanen behöver flera delar av den utredas ytterligare, främst genom framtida detaljplanearbete. Utredningar och planarbete är kostandskrävande att ta fram.

Översiktsplanen belyser också behovet av att ett antal olika utredningar eller program/strategier tas fram och/eller ajourhålls. För att kunna ta fram dessa utredningar och planer behöver medel avsättas i budgetarbetet.

KONSEKVENSER

Sammanfattningsvis medför översiktsplanen negativa ekonomiska konsekvenser till följd av utredningar och planarbete men när det finns klara detaljplaner som realiseras medför det positiva ekonomiska konsekvenser bland annat genom nya invånare och företagsetableringar som genererar intäkter till kommunen.

www.boxholm.se

